

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

SÜRDÜRÜLEBİLİR KÜLTÜREL MİRAS YÖNETİMİNDE EKOMÜZE VE
MİMARLIK İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burcu DOST BAŞ

MART 2024

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**SÜRDÜRÜLEBİLİR KÜLTÜREL MİRAS YÖNETİMİNDE EKOMÜZE VE
MİMARLIK İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Burcu DOST BAŞ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
“YÜKSEK MİMAR”

Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 14 / 02 / 2024

Tezin Savunma Tarihi : 12 / 03 / 2024

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Derya ELMALI ŞEN

Trabzon 2024

ÖNSÖZ

“Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetiminde Ekomüze ve Mimarlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma” adlı bu tez Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Programı’nda hazırlanmıştır.

Değerli bilgi ve deneyimleriyle tez çalışmamın her aşamasında beni yönlendiren, desteğini ve emeğini hiçbir zaman esirgemeyen tez danışmanım, sevgili hocam, Prof. Dr. Derya ELMALI ŞEN’e sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım. Ayrıca, eğitim öğretim hayatımda katkısı olan tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Tez kapsamında tanıştığım ve görüştüğüm kıymetli vakitlerini bana ayıran çok sevgili hocalarıma ve görüşmecilere verdikleri değerli katkılarından dolayı gönülden teşekkür ederim.

Tüm çalışmalarım ve hayatım boyunca her koşulda beni destekleyen ve gösterdikleri sabır, destek ve yardımları ile bugüne gelmemde sonsuz emeği olan; annem Nuran DOST, babam Halil DOST, halam Ayşe AKTAŞ ve eniştem Ahmet AKTAŞ’a, kardeşlerim Büşra KOCAMAN, Gözde Sevil YÖRÜKOĞLU ve Burhan DOST’a minnet ve şükranlarımı sunarım.

Son olarak, bu çalışmada ve yaşamımda her zaman yanımda olan en büyük destekçim sevgili eşim Güray Yusuf BAŞ’a ve biricik kızım Doğa Mina BAŞ’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. İyi ki varsınız.

Bu tez çalışmasının bundan sonraki çalışmalara katkı sağlamasını temenni ederim.

Burcu DOST BAŞ

Trabzon 2024

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetiminde Ekomüze ve Mimarlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Derya ELMALI ŞEN’in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 12/03/2024

Burcu DOST BAŞ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
TABLolar DİZİNİ	XI
SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ	XIII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi ve Kapsamı	3
1.4. Araştırmanın Yöntemi	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	9
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Kültürel Miras	10
2.1.1. Kültürel Miras Öğeleri.....	10
2.1.2. Kültürel Mirasın Korunması: Kuruluşlar ve Tüzükler	12
2.1.3. Dünya'daki Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi	19
2.1.4. Türkiye'deki Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi	20
2.2. Müze	22
2.2.1. Dünyada ve Türkiye'de Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi	24
2.2.2. Müze Türleri	26
2.3. Ekomüze	27
2.3.1. Ekomüzenin Tarihsel Gelişimi.....	28
2.3.2. Ekomüze ve Klasik Müze Farkları	30
2.3.3. Ekomüzenin İlkeleri / Göstergeleri ve Hedefleri	31
2.3.4. Dünya'daki Ekomüzeler	35
2.3.5. Türkiye'deki Ekomüzeler	45
3. YAPILAN ÇALIŞMALAR	47
3.1. Türkiye'deki Ekomüzelerin İncelenmesi.....	47

3.1.1. Hüsamettindere Ekomüzesi / Bolu	47
3.1.2. Boğatepe (Zavot) Ekomüze / Kars	53
3.1.3. Yaşayan Köy (Anadolu Açık Hava Müzesi) / Ankara	58
3.1.4. Kenan Yavuz Etnografya Müzesi / Bayburt	63
3.1.5. Altınköy Açık Hava Müzesi / Ankara	68
3.2. Uzmanların Ekomüze Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi	73
3.2.1. Görüşme Sorularının Oluşturulması.....	74
3.2.2. Görüşmecilerin Belirlenmesi	74
3.2.3. Görüşmelerin Gerçekleştirilmesi.....	75
3.2.4. Verilerin Analiz Edilmesi	75
4. BULGULAR VE İRDELEMELER	77
4.1. Türkiye’deki Ekomüzelere İlişkin Bulgular ve İrdelemeler	77
4.2. Görüşmelere İlişkin Bulgular ve İrdelemeler	80
4.2.1. Demografik Verilere İlişkin Bulgular.....	80
4.2.2. Kültürel Miras, Ekomüze ve Mimarlığa İlişkin Tema ve Kod Bulguları	81
4.2.3. Frekans (Kelime Sıklığı) Analizi Bulguları.....	133
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	135
6. KAYNAKLAR	142
7. EKLER	148
ÖZGEÇMİŞ	

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

SÜRDÜRÜLEBİLİR KÜLTÜREL MİRAS YÖNETİMİNDE EKOMÜZE VE MİMARLIK İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Burcu DOST BAŞ

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Derya ELMALI ŞEN
2024, 147 Sayfa, 41 Sayfa Ek

Kültürel değerlerin korunması ve yaşatılması, kültürel birikimin devamlılığının sağlanması için oldukça önemlidir. Bu devamlılığın sağlanması için ekomüzeler kritik önem taşımaktadır. Somut ve somut olmayan kültürel mirasın yerinde korunması, yaşatılması ve sürdürülebilirliği konusunda ekomüzeler etkin rol almaktadır. Bu nedenle Türkiye’de ekomüze kavramının tanıtılması, araştırılması ve geliştirilmesinin yanı sıra mevcut ekomüzelerin aktif kullanımı ve yaygınlaşması amacıyla mimarlık disipliniyle ilişkisi analiz edilmelidir. Bu çalışmanın amacı kültürel mirasın korunması bağlamında ekomüze oluşumunun önemini irdelemek, mimarlığın ekomüze üzerindeki yerini ve etkisini araştırmak ve nasıl olması gerektiğini tartışmaktır. Bu bağlamda çalışmanın ilk aşamasında Türkiye’de bulunan ekomüzeler ve ekomüze niteliği taşıyan alanlar belirlenmiş ve detaylıca analiz edilmiştir. İkinci aşamada bu alanlarda mimarının nasıl yer aldığı ve ne derece etkili olduğu sorusunun ekomüzeler üzerinden yanıtlanması ve verileri nesnel hale getirebilmek adına ekomüze alanında çalışma yapmış uzmanlar ile görüşmeler yapılmıştır. Sonuç bölümünde ise mimarının ekomüzelerin değerini ve çekiciliğini artırdığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel miras, Ekomüze, Mimarlık, Türkiye, Uzman görüşü

Master Thesis

SUMMARY

A RESEARCH ON THE RELATIONSHIP BETWEEN ECOMUSEUM AND ARCHITECTURE IN SUSTAINABLE CULTURAL HERITAGE MANAGEMENT

Burcu DOST BAŞ

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Architecture
Supervisor: Prof. Dr. Derya ELMALI ŞEN
2024, 147 Pages, 41 Pages Appendix

Preservation and perpetuation of cultural values are crucial for providing the continuity of cultural heritage. In order to ensure this continuity, ecomuseums play a critical role. Ecomuseums effectively engage in the preservation, perpetuation, and sustainability of both tangible and intangible cultural heritage. Therefore, the relationship between ecomuseums located in Türkiye and the discipline of architecture should be analyzed for the purpose of promoting their active utilization, dissemination, promotion, research and development. The aim of this study is to examine the significance of ecomuseum formation in the context of cultural heritage preservation, investigate the role and impact of architecture on ecomuseums and discuss the optimal approach for their development. In this context, the initial stage of the study involved identifying and thoroughly analyzing ecomuseums and areas exhibiting ecomuseum characteristics in Türkiye. In the second stage, the involvement of architecture in these areas and its degree of effectiveness were examined through ecomuseums and interviews were conducted with experts who have worked in the field of ecomuseums to obtain objective data. The conclusion section establishes that architecture enhances the value and attractiveness of ecomuseums.

Key Words: Cultural heritage, Ecomuseum, Architecture, Türkiye, Expert opinion

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Tez çalışmasının akış planı	8
Şekil 2. Müzelerin işlevleri	23
Şekil 3. Ekomüze ve geleneksel müzelerin çevre ve toplumla ilişkileri (Davis, 1999)	30
Şekil 4. Alsace Ekomüzesi (URL 10, 2022)	36
Şekil 5. Tamagawa Ekomüzesi (URL 11, 2022)	37
Şekil 6. Kalyna Country Ekomüzesi (URL 12, 2022)	38
Şekil 7. Bergslagen Ekomüzesi (URL 13, 2022)	39
Şekil 8. Batana Ekomüzesi (URL 14, 2023)	40
Şekil 9. Pistoia Dağları Ekomüzesi (URL 15, 2023)	41
Şekil 10. Kouretia Odos Ekomüzesi (URL 16, 2023)	42
Şekil 11. Flodden 1513 Ekomüzesi (URL 17, 2023)	43
Şekil 12. Melbourne Yaşayan Batı Müzesi (URL 18, 2023)	44
Şekil 13. Santa Cruz Ekomüzesi (URL 19, 2023)	45
Şekil 14. Hüsamettindere Köyü'nün coğrafi konumu	48
Şekil 15. Köyün genel görünümü, Hüsamettindere Köy evleri (URL 20-21, 2021)	48
Şekil 16. Hüsamettindere Camii ve Yerel Müze (Kişisel Arşiv, 2021)	49
Şekil 17. Restore edilmiş bir konut, Hüsamettindere köyünde bir konutun içi (URL 22, 2021)	51
Şekil 18. Hüsamettindere Köy evleri (Kişisel Galeri, 2021)	51
Şekil 19. Hüsamettindere Köy Meydanı ve Köy Konağı (Kişisel Galeri, 2021)	52
Şekil 20. Köyde geleneksel oyunlar (URL 23, 2021)	53
Şekil 21. Zavot Köyü'nün coğrafi konumu	54
Şekil 22. Müze binası (Kişisel arşiv, 2021)	55
Şekil 23. Üretilen ve satılan peynir çeşitleri, Boğatepe köyünde Kadın istihdamı (URL 24-25, 2021)	56
Şekil 24. Zavot Peynir Müzesinde sergilenen araçlar ve gereçler (Kişisel Arşiv, 2021)	57
Şekil 25. Bir Malakan evi ve mahzeni (Kişisel Arşiv, 2021)	57
Şekil 26. Yaşayan Köy'ün coğrafi konumu	58

Şekil 27.	Yaşayan Köy (Anadolu Açık Hava Müzesi) genel görünümü (URL 27, 2021).	59
Şekil 28.	Ankara Evi ve Düğmeli Ev (URL 27, 2021).....	59
Şekil 29.	Gözdolma Ev ve Kerpiç Ev (URL 27, 2021).....	60
Şekil 30.	Çamaşırhane ve Serender (URL 27, 2021)	60
Şekil 31.	Pekmezlik ve Mescit (URL 27, 2021)	60
Şekil 32.	Bakır Atölyesi, Ekşi Mayalı Ekmek Atölyesi (URL 27, 2021)	62
Şekil 33.	Kerpiç Atölyesi, Yazmacılık Atölyesi (URL 27, 2021)	62
Şekil 34.	Kenan Yavuz Etnografya Müzesi coğrafi konumu	63
Şekil 35.	Kenan Yavuz Etnografya müzesi genel görünümü ve Köy Meydanı (URL 29, 2021)	65
Şekil 36.	Otlukbeli Bahçesi, Sanat ve Deneyim Atölyesi (URL 29, 2021).....	65
Şekil 37.	Kuş Evi (URL 29, 2021).....	66
Şekil 38.	Geleneksel Çarşı ve Bakkaliye (URL 29, 2021)	66
Şekil 39.	Amfi Tiyatro ve Mescit (URL 29, 2021).....	67
Şekil 40.	Gelin Direği Platformu ve Loru Han (URL 29, 2021)	67
Şekil 41.	Altıncöy Açık Hava Müzesi coğrafi konumu	68
Şekil 42.	Altıncöy Açık Hava Müzesi genel görünümü, Köy evi (URL 30, 2023)	69
Şekil 43.	Altıncöy Açık Hava Müzesinde bulunan Taş köprü ve At çiftliği (URL 30, 2023)	69
Şekil 44.	Köy odası ve iç mekân görseli (URL 30, 2023).....	70
Şekil 45.	Köy Meydanı ve Değirmen (URL 30, 2023)	71
Şekil 46.	Çocuk etkinlik evi (URL 30, 2023)	72
Şekil 47.	Köy Oyuncakları Müzesi (URL 30, 2023).....	72
Şekil 48.	Etnografya Müzesi ve Seğmenler (URL 30, 2023)	73
Şekil 49.	Görüşmelerde kullanılan kelime sıklığı grafiği.....	133

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Kültürel Mirasın sınıflandırılması (Toylan, Ar, Kayıkçı ve Bozkurt, 2017)	12
Tablo 2. Türkiye'nin Dünya Mirası Listesi (UNESCO, 2023).....	20
Tablo 3. Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi (UNESCO, 2023)	21
Tablo 4. Ekomüze sınıflandırılması (Doğan 2015, Maggi & Zatti, 1999)	31
Tablo 5. Avrupa Birliği ülkeleri ve diğer ülkelerde yer alan ekomüze dağılımları (Elmalı Şen vd., 2020)	35
Tablo 6. Türkiye'deki ekomüzelerde mimariye yönelik yapılan çalışmalar	79
Tablo 7. Görüşmecilerin cinsiyete göre dağılımı	80
Tablo 8. Görüşmecilerin eğitim durumlarına göre dağılımı	80
Tablo 9. Görüşmecilerin uzmanlık alanına göre dağılımı	81
Tablo 10. Görüşmecilerin görev yaptığı üniversiteye göre dağılımı.....	81
Tablo 11. Görüşmelerden elde edilen temalar ve kodlar	82
Tablo 12. Kültürel Miras Temasına Yönelik Bulgular.....	83
Tablo 13. Görüşmecilerin Kültürel Miras Tanımı betimlemeleri	84
Tablo 14. Görüşmecilere Kültürel Miras Denince Akla İlk Gelen Kavram betimlemeleri.....	85
Tablo 15. Görüşmecilerin Kültürel Mirasın Önemi betimlemeleri.....	86
Tablo 16. Görüşmecilerin Yerleşimin Değeri betimlemeleri	88
Tablo 17. Görüşmecilerin Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği betimlemeleri.....	90
Tablo 18. Ekomüze Temasına Yönelik Bulgular	91
Tablo 19. Görüşmecilerin Ekomüze Tanımı betimlemeleri	93
Tablo 20. Görüşmecilerin Ekomüze Denince Akla İlk Gelen Kavram betimlemeleri.....	94
Tablo 21. Görüşmecilerin Ekomüzelerin Miras Ögeleri betimlemeleri	96
Tablo 22. Görüşmecilerin Yerel Halkın Katılımı betimlemeleri	98
Tablo 23. Görüşmecilerin Örgütlenme betimlemeleri.....	99
Tablo 24. Görüşmecilerin Sürdürülebilirliğin Boyutu betimlemeleri	100
Tablo 25. Görüşmecilerin Öngörüler betimlemeleri	101
Tablo 26. Görüşmecilerin Ekomüze Önerileri betimlemeleri.....	103
Tablo 27. Görüşmecilerin Ekomüze Tehditleri betimlemeleri	105
Tablo 28. Görüşmecilerin Ekomüzenin Katkıları betimlemeleri.....	106

Tablo 29.	Ülkemizdeki Ekomüze Çalışmaları Temasına Yönelik Bulgular	108
Tablo 30.	Görüşmecilerin Mevcut Ekomüzeler betimlemeleri.....	109
Tablo 31.	Görüşmecilerin Potansiyel Ekomüzeler betimlemeleri	111
Tablo 32.	Görüşmecilerin Dünya ile Karşılaştırma betimlemeleri	113
Tablo 33.	Görüşmecilerin Ekomüze Niteliklerinin Varlığı betimlemeleri.....	114
Tablo 34.	Görüşmecilerin Ekomüze Yorumları betimlemeleri	116
Tablo 35.	Ekomüzelerdeki Mimarlık Temasına İlişkin Bulguları	117
Tablo 36.	Görüşmecilerin Ekomüze ile Mimari İlişkisi betimlemeleri.....	120
Tablo 37.	Görüşmecilerin Ekomüzelerde Mimarlığın Varlığı betimlemeleri	121
Tablo 38.	Görüşmecilerin Ekomüze Planlamasındaki Disiplinler betimlemeleri.....	122
Tablo 39.	Görüşmecilerin Ekomüzelerde Mimarın Yeri betimlemeleri.....	124
Tablo 40.	Görüşmecilerin Ekomüzelerin Yerel Kimliği betimlemeleri	125
Tablo 41.	Görüşmecilerin Yerel Mimari Varlığı betimlemeleri	126
Tablo 42.	Görüşmecilerin Ekomüzenin Olmazsa Olmazı betimlemeleri.....	128
Tablo 43.	Görüşmecilerin Ziyaretçi Gözünde Ekomüze betimlemeleri.....	130
Tablo 44.	Görüşmecilerin Yerel Mimarının Önemi betimlemeleri.....	131
Tablo 45.	Görüşmelerde 20 tekrarın üstünde geçen kelimeler ve kullanım sıklıklarının sayısı.....	133

SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BIAA	: Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü
BM	: Birleşmiş Milletler
CIAM	: Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi
ÇEKÜL	: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma
DMK	: Dünya Mirası Komitesi
DOKÜDER:	Doğal ve Kültürel Mirası Koruma Derneği
ICCROM	: Kültür Varlıklarının Korunması ve Onarımı Çalışmaları Uluslararası Merkezi
ICOM	: Uluslararası Müzeler Konseyi
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
KUDEB	: Koruma Uygulama ve Denetim Büroları
SARAT	: Türkiye'nin Arkeolojik Varlıklarının Korunması Projesi
SOKÜM	: Somut Olmayan Kültürel Miras
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TAÇ	: Türkiye Anıt Çevre ve Turizm Değerlerini Koruma Vakfı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKB	: Tarihî Kentler Birliği
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TÜRKSOY:	Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

UNIDROID: Kanunsuz İthal Edilen Kùltürel Mirasların İade Sözleşmesi

YİH : Yaşayan İnsan Hazineleeri

YÖK : Yükseköğretim Kurumu

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

İkinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası siyasal gerginliklerin azalmasıyla birlikte uluslararası seyahat kısıtlamaları da olumlu yönde değişmiş, özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde vizenin kaldırılması geçişleri kolaylaştırmış böylelikle uluslararası seyahatler yaygınlaşmıştır. Sosyal refah devleti uygulamalarıyla insanların gelir düzeyi ve çalışanların boş zamanları artmış, yaşam koşulları iyileşmiştir. Ulaşım, bilgi ve telekomünikasyon teknolojilerinin de gelişmesiyle birlikte turizm hareketleri kolaylaşmıştır. Bu durum neticesinde turizm canlanmış ve turizme aktif olarak katılanların sayısı artmıştır. 1970'li yıllarda çoğunlukla işçi ve orta düzey gelire sahip insanların öncülük ettiği kitle turizmi ortaya çıkmıştır. Kitle turizmi, seyahat organizatörü firmalarca önceden organize edilmiş her şey dahil (seyahat, konaklama ve diğer hizmetler) götürü fiyatı belli, grup halinde belirli yerlere, düzenlenen turizm türüdür (Dinçer, 1993). Kitle turizminin yaygınlaşmasıyla birlikte turizme ilişkin birçok yansıması olmuştur. Olumlu etkilerin yanında olumsuz etkileri de gözlemlenmeye başlanmıştır. Kitlesele turizm hareketinin neden olduğu bozulma, sadece doğal çevreye ilişkin değil sosyo-kültürel ve tarihsel mirasa ilişkin değerler üzerine de etki etmektedir. 1990'lı yıllarda kitle turizmine bir tepki ve alternatif olarak tarih, doğa, kültürel miras odaklı turizm anlayışı türleri gelişmeye başlamıştır. Ekoturizm de bunlardan biridir (Kuter & Ünal, 2009).

1987 yılında Ortak Geleceğimiz başlıklı Brundtland Raporunda ilk kez duyduğumuz sürdürülebilirlik terimi; ekoloji, ekonomi, kültür ve sosyal alan olmak üzere pek çok çalışmaya konu olmuştur (Yüksel ve Barut, 2023). UNESCO'nun somut olmayan kültürel miras üzerine çalışmaları neticesinde müzecilikte yeni bir döneme girilmiştir. Turizm destinasyonları ve faaliyetleri için doğal çekicilikler her ne kadar önemli bir faktör olsa da kültürel çekiciliklere olan talep gün geçtikçe artmaktadır. Bu noktada toplumların kültürlerini koruması, tanıtması ve gelecek nesillere aktarması bağlamında önemli bir kurum olan ekomüzeler göze çarpmaktadır. Ekomüze, özgün özellikleri olan bir coğrafi bölgede yer alan, o bölgede yaşayan yerel halkın kimliğini merkezine alan ve kültürüne sahip çıkan, geçmişin değerlerini geleceğe taşımak için emek harcayan, sürdürülebilir kalkınmaya dayanak oluşturan sistemler bütünüdür (Doğan, 2010). Türkiye çok sayıda arkeolojik sit

alanı ve tarihi milli parka sahip olması yönüyle ekomüzecilik kapsamında önemli bir konumda bulunmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Türkiye'nin dağlar, yaylalar, akarsular, göller, mağaralar vb. doğal kaynakları ve birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olması neticesindeki kültürel ve tarihsel zenginliği değerlendirildiğinde, ülke yüksek bir ekoturizm potansiyeline sahip durumdadır (Kahraman & Türkay, 2012: 50). Ekoturizm doğayı ve kültürel kaynakları koruyan, yerel halka sosyo-ekonomik fayda sağlayan, düşük ziyaretçi etkisi olan ve doğal alanlara karşı sorumluluk taşıyan bir seyahattir (Demir, 2015). Tanımda da geçen “doğayı ve kültürel kaynakları koruyan” ve “ekonomik fayda sağlayan” önemli bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımlar sürdürülebilirlik olarak da açıklanabilir. Tarım ve çiftlik turizmi, kamp-karavan turizmi, yayla turizmi, mağara turizmi, sualtı turizmi, hava sporları turizmi, akarsu turizmi, ekoköy, ekomüze gibi birçok ekoturizm türü bulunmaktadır. Bu türler arasında ekomüze, sürdürülebilir turizm için taşıdığı anlam ve uygulama kolaylığı sağlayan uyumlu yapısı nedeniyle çalışma konusu olarak belirlenmiştir. Ekomüzecilik anlayışı yerel aktörlerin ve yerel sermayenin değerini artırmayı vurgulayan çok bileşenli (fiziksel, çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel) bir kavramdır. Türkiye'deki ekomüzelerin hem kültürel miras değerlerinin sürdürülebilirliğini sağlaması hem de bu değerlerin turizme entegre edilerek en başta yerel halkın yerinde tutunması ve yerel halka ekonomik destek sağlaması gerekmektedir. Bu durum ülkemizdeki ekoturizm çalışmalarının geleceği açısından önem taşımaktadır. Ekomüze alanlarında yaşayan insanların kültürel bilgisiyle, yaşam tarzıyla ve rutinleri ile şekillenen fiziksel mekânlar, ekomüze ile mimarlık arasında yakın bir ilişki kurmaktadır. Bu nedenle araştırmanın problemi “Somut ve somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilmesinde Türkiye'deki ekomüze örneklerine bakıldığında mimarlık ne kadar etkilidir? İdeal bir ekomüze de mimarlığın yeri nedir?” şeklinde oluşturulmuştur.

Çalışmanın amacı; kültürel mirasın korunması bağlamında ekomüze yaklaşımının/oluşumunun önemini ortaya koymak, mimarlığın ekomüze üzerindeki yerinin ve etkisinin ne olduğunu araştırmak ve nasıl olması gerektiğini tartışmaktır.

Bu bağlamda araştırma kapsamında Türkiye'deki ekomüze örneklerinin detaylıca incelenmesi, konu hakkında uzman kişilerin görüşlerine başvurarak elde edilen verilerin

analizi ve yorumlanması neticesinde ülkemizdeki ekomüzelerde mimarlığın yerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Bu doğrultuda belirlenen amaçlara ulaşmak için önce ülkemizdeki ekomüze yaklaşımını benimseyen uygulamalar sahip oldukları kuruluş, doğal çevre, somut ve somut olmayan kültürel miras, destek ve faaliyetleri bakımından detaylı bir şekilde irdelenmiştir. Araştırma kapsamında ekomüze konusunda çalışma yapmış akademisyenlerle görüşülerek, ekomüzelerde mimarlığın etkisi uzman görüşleri çerçevesinde ölçülmüş, ekomüzelerde mimarlığın yeri ve önemi belirlenmeye çalışılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi ve Kapsamı

Dünya’da ve Türkiye’de ekomüze kavramı üzerinden yapılan çalışmalara tez.yok.gov.tr ve worldcat.org veri tabanlarından bakılarak mimarlık disiplinin bu çalışmalardaki yeri araştırılmıştır.

Ulusal tez merkezi veri tabanında yapılan araştırmada Türkiye’de ekomüze üzerine 8 çalışma yapıldığı ve bu çalışmaların turizm, arkeoloji ve peyzaj mimarlığı alanlarında olduğu tespit edilmiştir. Mimarlık disiplininde bu kavram üzerinde yapılmış kapsamlı bir araştırmaya henüz rastlanmamıştır. Worldcat veri tabanı üzerinde yapılan araştırmada ise ekomüze üzerine Dünya’da 725 çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaları 13 farklı disiplin yürütürken, çalışmalardan 70 tanesi mimarlık disiplinine aittir. Yapılan araştırmalarda görüldüğü üzere Dünya’da ekomüze kavramı mimarlık disiplini açısından bir çalışma alanı iken ülkemizde bu alana yönelik çalışmalar neredeyse yok denecek kadar azdır. Araştırma ile ilgili olarak yapılan literatür taramasında ulaşılan kaynaklardan konu ile ilgili olanlar aşağıda özetlenmiştir.

➤ Ekomüze kavramı ile tüm tezler tarandığında;

Doğan (2010) “Ekomüze Odaklı Sürdürülebilir Destinasyon ve Gökçeada Üzerine Bir Uygulama” isimli yüksek lisans tezinde, Gökçeada’nın ekomüze odaklı sürdürülebilir bir destinasyon olabilme potansiyelini paydaşların görüşleri çerçevesinde ölçmüştür.

Belen (2015) “Termessos Arkeolojik Sit Alanının Ekomüze Kapsamında Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezinde, ekomüzeler üzerinde irdeleme yaparak, tarihi yerleşim yeri olan Termessos Antik Kenti’nin kültürel ve doğal özellikleri ele almıştır.

Çetinkaya Sönmez (2020) “Geleneksel Yerleşmeler ve Koruma Sorunları Kapsamında Ekomüzeler: Nevşehir / Mustafapaşa / Sinasos Örneği” isimli doktora tezinde, geleneksel

yerleşimlerin karakteristik özelliklerinin ve kültürel mirasının korunmasını hedefleyen ekomüze konseptinin incelenmesine odaklanmıştır. Tez, geleneksel yapıların ve çevresel peyzajın, kültürel devamlılığın sağlanması için ekomüze formatına dönüştürülmesinin etkilerini değerlendirmiştir.

Çetin (2021) “Gelenekten Geleceğe Ekomüzeler ve Ekomüzelerin Sürdürülebilir Turizm Gelişimi Üzerine Etkisi: Bozcaada Örneği” isimli yüksek lisans tezinde, kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirlik anlayışının devam ettirilmesi için Bozcaada’nın mevcut kültürel miras varlıklarının ekomüze kapsamında belirlenmesi ve bu unsurların sürdürülebilirliğine ilişkin yapılması gerekenleri ortaya koymuştur.

Göz (2021) “Karaman İli Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli: Bir Ekomüze Modeli Önerisi” isimli yüksek lisans tezinde, Ayrancı’da uygulanabilecek bir ekomüze modelinin sürdürülebilir kırsal kalkınmaya nasıl katkı sağlayabileceği değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, yapılan analizler ve incelemeler doğrultusunda çeşitli öneriler sunulmuştur.

Aslan (2022) “Kars Boğatepe Peynir Müzesi (Zavot) Işığında Ülkemizdeki Ekomüze Çalışmaları” isimli yüksek lisans tezinde, ülkemizdeki ve dünyadaki ekomüzelerin yapısal olarak farklılıkları ve benzerliklerini incelemiş ayrıca Boğatepe Peynir Müzesini detaylıca irdelemiştir.

Öztürk Aşan (2023) “Kültürel Çevre Korumada Bir Yöntem Olarak Ekomüzeler: Elâzığ, Harput örneği” isimli doktora tezinde, kültürel ve tarihi çevrelerde uygulanabilecek ideal bir ekomüze modeli çerçevesi oluşturmak ve bu çevrelerdeki kültürel peyzaj özellikleri ile somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerini bütüncül bir yaklaşımla korumayı ve gelecek nesillere aktarımını sağlamayı amaçlamıştır.

Kılıç (2023) “Sakin Şehirlerin Ekomüze Olması Üzerine Bir Model Önerisi: Gündül Örneği” isimli yüksek lisans tezinde, ekomüzelerin ve sakin şehirlerin uygulanabilir politikalarının benzer doğrultuda olduğu varsayımından hareketle, sakin şehirlerde birer ekomüze kurma potansiyelinin varlığını araştırmıştır.

Literatürdeki ekomüze ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde mimari miras üzerine yeterli çalışma olmadığı gözlemlenmiştir. Mevcut çalışmaların farklı disiplinlere konu olduğu görülmektedir. Bu tez çalışması kapsamında kültürel mirasın sürekliliğini sağlayan ekomüzeleri mimari açıdan daha detaylı biçimde ele alarak literatürdeki bu eksikliği gidermeye ve akademik yazına katkı sağlamaya çalışılmıştır.

Ekomüzelerde sergilenen somut ve somut olmayan kültürel mirasa yönelik ülkemiz örnekleri incelendiğinde, somut kültürel miras ögesi mimari yapıların ekomüze özelinde korunması, yaşatılması ve sürdürülebilirliğine dair kapsamlı bir araştırma bulunmamaktadır. Bu nedenle tezin konusu, sürdürülebilir kültürel miras yönetiminde ekomüze ve mimarlık ilişkisi üzerine öncü bir çalışma olması, mevcut ve kurulacak ekomüzelere öneriler sunması açısından önem taşımaktadır. Tezde ekomüze kavramının, mimarlık disiplini için de bir çalışma alanı olduğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın sonuçları ışığında başta yerel halk olmak üzere yerel yönetimlerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve sivil toplum örgütlerinin dikkatini çekmek ve kültürel mirasın devamlılığı konusunda etkili olan ekomüze farkındalığı oluşturmak hedeflenmiştir.

Bu çalışma kapsamında kültürel miras, müze ve ekomüze kavramları detaylı bir biçimde açıklanmıştır. Çalışma alanı olarak seçilen Hüsamettindere Ekomüzesi (Bolu)'nin, Boğatepe (Zavot) Ekomüzesi (Kars)'nin, Yaşayan Köy (Ankara)'ün, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Bayburt)'nin ve Altıncöy Açık Hava Müzesi (Ankara)'nin tarihi, coğrafi ve mimari yapısı incelenmiş, ekomüzeler ziyaret edilerek somut ve somut olmayan kültürel mirasları hakkında yerel halk ve kurucularla görüşülmüş ve bilgiler toplanmıştır. Günümüzde aktif ekomüzelerin incelenmesi ile mevcut durum tespit edilmeye çalışılmıştır. Ekomüze alanında uzman kişilerle görüşülerek kültürel miras yönetiminde ekomüzenin yerinin ne olduğu ve ülkemizdeki ekomüzelerde mimarinin ne gibi katkısı olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Tez çalışması, araştırma sorusu bağlamında 2 aşamalı olarak yürütülmüştür. Veri toplama yöntemi olarak ilk bölümde bilgiler yerinde, video konferans ile görüşülerek veya elektronik ortam üzerinden elde edilerek toplanmıştır. Nitel bir araştırma olarak kurgulanan çalışmanın ikinci bölümünde ise veri toplama yöntemi olarak yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Veriler basılı yayın, UNESCO, ICOM, TDK, ICROOM, Kültür Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü gibi ulusal ve uluslararası resmî kurumların sunduğu çevrimiçi kaynaklarda bildiriler, mevzuatlar, kararlar taranarak elde edilmiştir. WORLDCAT ve YÖK (Yükseköğretim Kurumu) gibi çevrimiçi hizmet veren kütüphaneler ise konu kapsamında

yayın yapan dergiler, makaleler ve tezler açısından taranarak ikincil veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Bu çalışmada, bildiri, makale, tez gibi bilimsel çalışmalarda yer almış ve alanyazında kabul görmüş ekomüze olarak bilinen iki müze ile ekomüze olma potansiyeli taşıyan ve mimarlıkla ilişkili bir yaşayan köy, bir etnografya müzesi ve bir açık hava müzesi olmak üzere 5 örnek uygulama alanı literatür taraması neticesinde belirlenmiştir. Bu alanlardan ekomüze olanlar ziyaret edilerek yerel halk, esnaf ve kurucularla yüz yüze görüşmeler yapılmış, konuya ilişkin bilgiler birincil kaynaklardan elde edilmiştir. Ziyaret edilemeyen alanların ise elektronik ortam üzerinden bilgileri edinilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın özgün kısmında ise ülkemizdeki ekomüzeler hakkında daha detaylı cevaplar alabilmek için hedef kitlesi alanında uzman akademisyenlerden oluşan 14 kişi olarak sınırlandırılmış ve görüşmecilere nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak açık uçlu sorular sorulmuştur. Görüşme soruları Ek 1’de verilmiştir. İkinci aşama olan veri analiz kısmında ise görüşmeler sonrasında toplanan veriler derlenmiş ve Türkiye’deki ekomüzelerde mimarinin etkisi değerlendirmelerine ulaşılmıştır.

Tez çalışmasında, mimarlık perspektifinden ele alınan görüşme soruları titizlikle incelenmiş ve analiz edilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, tablolar ve kelime bulutları gibi görsel araçlar kullanılarak aktarılmıştır. Ayrıca, alan çalışması için yapılan planlama, veri toplama ve analiz süreçleri ‘Yapılan Çalışmalar’ başlığı altında detaylı bir şekilde verilmiştir.

Çalışmaya ait akış planı Şekil 1’de verilmiştir.

- Konu Belirleme: Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetiminde Ekomüze ve Mimarlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma
- Araştırma Sorusu: *Somut ve somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilmesinde Türkiye’deki ekomüze örneklerine bakıldığında mimarlık ne kadar etkilidir?
*Ekomüzelerde mimarlık nasıl yer almakta ve ne derece etkilidir?
- Literatür Araştırması: kültürel miras, müze, ekomüze kavramları ve ekomüzelerin tespitine yönelik yapılmış kapsamlı bir literatür araştırması ile daha önce bu alanda yapılan araştırma verilerinin toplanması ve çalışmaların irdelenmesi.
- Veri Toplama: Türkiye’deki ekomüzelerin tespiti ve ekomüzeler hakkında yetkili kişiler veya yerel halktan bilgi alınması, uzmanlarla görüşmeler yapılarak video ve ses kayıtlarının alınması.

- Veri Analizi: Türkiye’deki ekomüzelerin incelenmesi, görüşme metnindeki önemli ifadelerin belirlenerek frekans analizi yapılması, kod ve temaların ortaya çıkarılması ve ‘öz’ün belirlenmesi.
- Sonuç ve bütüncül değerlendirme: Türkiye’deki ekomüzelerden elde edilen verilerin yorumlanması ile kod ve temalardan elde edilen verilerin yorumlanması, ‘öz’ün betimlenmesi ve çıkarımlar yapılarak sonuca ulaşma.

Şekil 1. Tez çalışmasının akış planı

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Ekomüzelerde mimarlığın etkisini belirlemeye yönelik olan bu çalışmanın sınırlılıkları ve karşılaşılan güçlükler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Alan çalışması olarak Dünya coğrafyasından ekomüzeler seçme olanağı olsaydı, Dünya üzerindeki ekomüze örneklerinin sayıca fazla olması çeşitliliğin sağlanmasının yanı sıra aktif olarak birçok ekomüzenin işlemeye devam etmesi nedeniyle bu konuda çok daha etkileyici ve verimli sonuçlara ulaşmak mümkün olabilirdi. Ancak ülkemizde bulunan örneklerle ulaşılabilirliğin daha kolay olması ve görüşmecilerin çoğunlukla yurtiçindeki ekomüze örneklerine hâkim olmaları nedeniyle araştırma bu şekilde kurgulamayı gerektirmiştir. Bu sebeplerden ötürü çalışma alanının Türkiye sınırları içinde olması kararlaştırılmıştır ve araştırma buna göre planlanmıştır.
- Araştırmanın konusu olan ekomüze örneklerinin ülkemizde sayıca az olması çalışmanın istatistiksel testler için örneklem boyutunu küçültmekte bu da adil bir temsil sağlamak konusunda sınırlayıcı olmaktadır. Bundan dolayı çalışma nitel bir araştırma olarak kurgulanmıştır.
- Ülkemizde ekomüze çalışmaları yapmış uzman sayısının kısıtlı olması nedeniyle konu hakkında bilgi sahibi 26 uzman belirlenebilmiş ve gönüllülük esası gereği görüşme talebini olumlu yanıtlayan 14 kişi ile çalışma yürütülmüştür. Nitel bir araştırma için sayı yeterli olmakla birlikte araştırma bulguları araştırmaya katılan 14 uzman ile sınırlı kalmıştır.
- Belirlenen uzmanların birçoğunun akademik ve iş hayatının getirdiği sorumlulukları yerine getirmesinden dolayı yoğun olmaları onlara erişimi daha zor kılmıştır. Yüz yüze görüşme için ülkemizin farklı bölgelerinde bulunan uzmanlara ulaşma zorunluluğu karşılaşılan bir diğer zorluk olmuştur.
- Araştırmaya katılan kişilerin görüşme sorularına objektif ve samimi cevap verdiği varsayılmıştır.
- Araştırma verileri uygulanan görüşme formu ile sınırlıdır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kültürel Miras

‘Kültür’ ve ‘Miras’ kelimelerinin kökenini algılamak, ‘Kültürel Miras’ kavramını anlamak için önemlidir. Kültür kavramı Türk Dil Kurumu (TDK, 2023) tarafından hazırlanan Genel Türkçe Sözlükte, “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür.” şeklinde tanımlanmıştır. Kültür; insanların değerlerini, inanışlarını, gelenek ve göreneklerini, estetik algılarını ve milli benliklerini yansıtır (Kaplan, 1999). Miras kavramı ise, “bir bireye, ölen bir yakından geriye kalan mal, mülk, para ve/veya servet, kalıtımsal olarak gelen bir özellik ve geçmişteki bir neslin gelecek nesle bıraktığı şey” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). İnsanoğlunun nesilden nesile aktardığı kültürel değer birikimine ise miras denilmektedir (Özlem, 2018).

Kültürel miras kavramı ise ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) 2013 Mimari Mirası Koruma Bildirgesi’nde “Geçmişten bugüne ulaşmış, insanların sahiplik bağı içinde olmaksızın sürekli değişim halinde olan değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve geleneklerinin bir yansıması olarak betimlenen somut ve somut olmayan tüm varlıklardır.” şeklinde tanımlamıştır. Kültürel miras, bir toplumun ortak geçmişini yansıtan, toplumun dayanışma ve birlik duygularını güçlendiren, insanların tarih boyunca biriktirdikleri deneyimlerin devamlılığını sağlayarak manevi anlamda insanların hayatlarını zenginleştiren değerlerdir (İSMEP, 2014).

2.1.1. Kültürel Miras Öğeleri

Kültür varlıklarını koruma amacıyla UNESCO, ICCROM ve ICOMOS gibi uluslararası kurumların hazırladıkları sözleşmeler ve yayınladıkları bildirilerde kültürel miras; somut ve somut olmayan şeklinde sınıflandırılmıştır. Somut kültürel miras; taşınabilir ve taşınamaz kültürel miras olarak iki başlık altında incelenmektedir. Taşınabilir kültürel miras, insan yapımı eserler (tablolar, çizimler, baskılar, mozaikler, heykeller, el yazmaları); taşınamaz kültürel miras ise sualtı kültürel miras alanları, tarihi kent alanları, anıtlar ve

binaların yanı sıra arkeolojik alanları kapsamaktadır. Somut olmayan kültürel miras ise gelenekler, törenler, yetenekler, toplumdaki uygulamalar, performans sanatları, sözlü tarih, geleneksel zanaatkarlık, müzik, gastronomi, tasvirler ve bilgi birikimi vb. değerlerdir.

- Somut Kültürel Miras Kavramı

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi, kültürel mirası üç sınıfa ayırmaktadır (UNESCO, 1972):

1. Anıtlar: Bu kategori, mimari yapılar, heykeller, resimler, arkeolojik eserler, kitaplar ve kitabeler gibi sanat eserlerini içerir. Bu tür eserler, tarihsel, sanatsal ve/veya bilimsel olarak evrensel değerlere sahiptir.
2. Yapı Toplulukları: Bu sınıftaki unsurlar, bulundukları konum itibarıyla tarihsel, sanatsal ve/veya bilimsel olarak evrensel değerlere sahiptir.
3. Sitler: Bu kategorideki unsurlar, insan yapımı, doğal oluşumlar veya her ikisinin bir kombinasyonu olabilir. Estetik, etnolojik veya antropolojik açıdan evrensel değerlere sahiptirler.

- Somut Olmayan Kültürel Miras Kavramı

ICOMOS tarafından 1982’de oluşturulan Deschambault Bildirgesi: Quebec Kültürel Mirasının Korunmasına İlişkin Tüzük, kültürel mirasın somut olmayan boyutuna odaklanan ilk ve önemli çalışmadır. Tüzük, mirasın kültürel varlıklar, coğrafya ve insan unsurundan oluştuğunu vurgulayarak, miras kavramının sadece mimari ve bina unsurlarını değil, daha geniş bir perspektifi içerdiğini açıkça ifade etmektedir (ICOMOS, 1982).

Somut Olmayan Kültürel Miras ögeleri UNESCO tarafından aşağıdaki şekilde gruplandırılmıştır (URL 1, 2023):

- a) Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü anlatımlar ve gelenekler
- b) Gösteri sanatları
- c) Toplumsal uygulamalar, şölenler ve ritüeller
- d) Evren ve doğayla ilgili bilgi ve uygulamalar
- e) El sanatları geleneği

Somut olmayan kültürel mirasın etkili bir şekilde korunabilmesi için tanımlama, dokümantasyon, araştırma, koruma, geliştirme, güçlendirme ve kültürel mirasın çeşitli yönlerini canlandırmaya yönelik çabaların sürdürülmesi gereklidir. Aynı zamanda, kuşaktan

kuşağa aktarımın sağlanması için formel ve yaygın eğitim yöntemlerinin kullanılması önemlidir.

Kültür; dil, din, değerler, aile, sanat, ritüeller, yerleşimler gibi birçok unsurdan oluşur. Bu unsurlar arasında önemli bir yere sahip olan mimari miras, çağdaş yaşamla entegre edildiğinde toplumların kültürel sürekliliği açısından kritik bir rol oynamaktadır. Mimari mirasın korunma amacı, özgünlüğü ve kimliği oluşturan nitelikleri bozmadan, estetik ve kültürel değerleri vurgulamaktır.

ICOMOS 2013 Bildirgesinde mimari miras, yani somut kültürel miras, insanlığın ortak malı olan ve günümüze ulaşmış özgün nitelikleriyle geleceğe aktarılması gereken farklı ölçek ve nitelikteki yapı ve yapı grupları olarak tanımlanmıştır. Bu yapılar, bütün değerleriyle, bütünleşik koruma ilkelerine göre korunmalıdır.

Sürdürülebilir gelişme perspektifinde, mimari mirasın işlevselleştirilmesi, yaratıcılığın ve ekonomik çekiciliğin önemli bir unsuru olarak kabul edilerek, toplumda yaşam kalitesini artırmaya katkı sağlayacaktır. Bu yaklaşım aynı zamanda toplumsal bütünleşmeyi güçlendirip, karşılıklı anlayışı teşvik ederek toplumun genel refahını artıracaktır.

Tablo 1. Kültürel Mirasın sınıflandırılması (Toylan, Ar, Kayıkçı ve Bozkurt, 2017)

KÜLTÜREL MİRAS		
SOMUT KÜLTÜREL MİRAS		SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS
Taşınmaz Miras	Taşınabilir Miras	Müzik
Mimari Eserler	Resimler	Tiyatro
Anıtlar	Heykeller	Edebiyat
Arkeolojik Sitler	Arşivler	Halk Dansları
Tarihi Merkezler	Fotoğraflar	El Sanatları
Bina Grupları	Eski Paralar	Sözlü Gelenekler
Kültürel Manzaralar	Kütüphane Eserleri	Dini Törenler
Tarihi Parklar	Günlük Eşyalar	Teknik Beceriler
Bahçeler	Müzik Aletleri	Toplumsal Uygulamalar
Köprüler	Takılar ve Süs Eşyaları	Geleneksel Oyunlar

2.1.2. Kültürel Mirasın Korunması: Kuruluşlar ve Tüzükler

Miras varlıklarının korunması amacıyla düzenlenen kongreler, oluşturulan anlaşmalar ve protokollerden bazıları aşağıda açıklanmıştır.

- Uluslararası Kuruluşlar ve Tüzükler

Uluslararası alanda kültürel mirasın korunmasına yönelik birçok sözleşme bulunmaktadır. Günümüz koruma olgusunun şekillenmesinde önemli yere sahip olan; hükümetler arası kurumlardan UNESCO, Sivil toplum örgütlerinden ICOM, ICOMOS, Blue Shield; Araştırma enstitülerinden ICCROM gibi kurumlar kültürel miras varlıklarının korunması kapsamında öncülük etmektedir.

I. ve II. Dünya Savaşı'nın toplumlara vermiş olduğu zarar ve fiziksel yıkım, kültürel miras alanlarının korunması için yeni önlemlerin alınması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bunun üzerine 1931 yılında Atina'da 'Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimar ve Teknisyenlerin 1. Uluslararası Konferansı' adıyla konferans düzenlenmiştir (ICOMOS, 2023). 1933 yılında Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi (CIAM)'nde, savaşıardan meydana gelen tahribat sonrasında, sağlıklı kentler meydana getirmek ve kültürel mirasın korunması amacıyla 'Atina Anlaşması' kabul edilmiştir. Le Courbusier, CIAM toplantılarında etkin bir rol üstlenmiş ve anlaşma metnini kaleme almıştır. Modern şehirciliğin ilkeleri "Atina Kartası" adı altında toplanmıştır. Anlaşmaya göre yapılar işlevlendirilerek ve yaşatılarak korunabilir; ancak verilen işlev mülke zarar vermemelidir.

II. Dünya Savaşı'nın bitiminde Birleşmiş Milletler'in eğitim, bilim, kültür, bilgi ve iletişim alanlarında ihtisas örgütü olarak UNESCO kurulmuştur. 1945 yılında Londra'da 44 devletin katılımıyla UNESCO sözleşmesi kabul edilmiş, ülkemizde 20 Mayıs 1946 tarihli ve 4895 sayılı kanunla onanmıştır (UNESCO, 2023).

Kültürel mirasa yönelik tehditleri ele alan ve kültürel mirasın korunması için 1954 yılında Lahey Sözleşmesi olarak bilinen Silahlı Çatışma Durumunda Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi UNESCO'nun yayınladığı ilk sözleşme olmuştur. Sözleşmede; yaşanan savaşlar nedeniyle kültür varlıklarının zarar görmesi ve savaş tekniklerindeki gelişmelerin etkisiyle tehdidin giderek arttığı belirtilmiş ve kültür varlıklarının korunması için yapılan çalışmaların kapsamı genişletilerek daha etkili çözümler bulunmasına karar verilmiştir (UNESCO, 2023).

UNESCO, II. Dünya Savaşı'nın yol açtığı tahribat sonrasında ortaya çıkan ihtiyaçlara çözüm sunmak amacıyla 1946 yılında ICOM (International Council of Museums / Uluslararası Müzeler Konseyi) organizasyonunu kurmuştur. Zaman içinde, ICOM kültür mirasının korunması ve yönetilmesi konusunda dünya çapında etkin bir rol oynamıştır. Bu sivil toplum kuruluşu, müze uzmanlarının bilgi ve görüşlerini paylaşımlarına olanak tanımaktadır. ICOM, somut ve somut olmayan kültür mirasının korunmasını ve tanıtılmasını

hedefleyerek faaliyet göstermektedir (ICOM, 2023). Aynı amaç doğrultusunda, 1956 yılında ICCROM (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property / Kültür Varlıklarının Korunması ve Onarımı  alışmaları Uluslararası Merkezi) organizasyonu da kurulmuştur (ICCROM, 2023).

Venedik'te 25-31 Mayıs 1964 tarihlerinde gerçekleştiren 2. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi'nin sonuç bildirgesi olan 'Venedik T z  ', miras alanlarının korunması ve rehabilitasyonu ile ilgili faaliyetleri tanımlayarak mirasın zarar görmesini önleyen bir yaklaşımın yaygınlaşmasına önemli katkı sağlamıştır. 'Venedik T z  ', tarihi anıtların ve sitlerin korunması ve değerlendirilmesine yönelik ilkeler, teknikler ve politikalar geliştirmeyi, ilgili araştırmaları desteklemeyi ve yönlendirmeyi amaçlayan bir belgedir. Venedik T z  'n n oluşturulmasından bir yıl sonra, 25 ülkenin katılımıyla t z  e imza atan ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi), 1965 yılında Varşova'da kurulmuştur. ICOMOS'un önde gelen amacı, tarihi anıtların ve sitlerin korunması ve değerlendirilmesine yönelik ilkeleri, teknikleri ve politikaları geliştirmek, ilgili her türlü araştırmayı desteklemek ve yönlendirmektir (ICOMOS, 2023).

UNESCO, 1972 yılında 'Doğal ve Kültürel Mirasının Korunması Sözleşmesi' (Dünya Mirası Sözleşmesi) ile miras kavramını ilk defa 'kültürel miras' ve 'doğal miras' olarak tanımlamıştır. Kültürel miras kavramı; 'anıtlar', 'yapı toplulukları' ve 'sitler' şeklinde tanımlanmıştır. Bu sözleşme öncesinde, kültürel miras kavramı daha çok insan eliyle yapılmış eserlere odaklanmaktaydı, ancak bu sözleşme ile birlikte bir yerin fiziki dokusu ve peyzaj alanları da kültürel mirasın bir parçası olarak kabul edilmiştir (UNESCO, 2023).

Lahey Sözleşmesi'nde belirtilen silahlı çatışma durumlarında korunması gereken kültürel varlıkların belirlenmesi için kullanılan mavi kalkan sembolünden esinlenerek ismini alan Blue Shield (Mavi Kalkan); ICOM, ICOMOS, ICA ve IFLA tarafından 1996 yılında kurulmuştur. Blue Shield'in temel amacı, dünya kültürel mirasının korunması için çalışmaktır. Lahey Sözleşmesi'nin ve protokollerinin onaylanmasını ve uygulanmasını teşvik etmek, kültürel varlıkları tehdit eden risklere karşı hazırlıklı olmak ve kültür varlıklarının korunmasını ve saygı gösterilmesini sağlamak, uzmanları ulusal ve uluslararası düzeylerde eğitmek gibi amaçları bulunmaktadır. Ayrıca, Blue Shield uluslararası kurumlarla iş birliği yaparak çalışmalarını sürdürmektedir (URL 1, 2023).

Somit Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM)'ın Korunması Sözleşmesi, 17 Ekim 2003'te Paris'te toplanan UNESCO'nun 32. Genel Konferansında, insan hakları alanında mevcut uluslararası belgelere dayanarak sözleşmeye taraf devletlerle beraber iş birliği ve

karşılıklı yardımlaşma ruhu içinde somut olmayan kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunması gerektiği göz önünde bulundurularak kabul edilmiştir. Sözleşme toplamda 40 maddeden oluşmaktadır (UNESCO, 2023).

Kültürel mirasın korunması için birçok anlaşma vardır. Bu anlaşmalar arasında öne çıkanlar ise kronolojik olarak şu şekildedir (Şengül, 2022):

- (1904) 6. Uluslararası Mimarlar Kongresi
- (1931) Atina Sözleşmesi
- (1931) Carta Del Restauro
- (1954) Lahey Sözleşmesi
- (1954) Avrupa Kültür Sözleşmesi
- (1962) Malraux Yasası
- (1964) Venedik Tüzüğü
- (1972) UNESCO ve Dünya Mirası Sözleşmesi
- (1974) Amsterdam Bildirgesi
- (1975) Avrupa Mimari Mirasın Korunmasına Yönelik Avrupa Sözleşmesi
- (1990) Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi
- (1992) Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi
- (1993) Anıtların, Yapı Gruplarının ve Sitlerin Korunmasıyla İlgili Eğitim ve Öğretim İçin Kılavuz
- (1994) Nara Bildirgesi
- (1995) Avrupa Antik Tiyatrolar ve Gösteri Mekanları Ağı
- (1995) UNIDROIT Sözleşmesi (Kanunsuz İthal Edilen Kültürel Mirasların İade Sözleşmesi)
- (1999) Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü
- (1999) Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü

- (2000) Arkeoloji ve Kent Projesi: Avrupa İyi Uygulama İlkeleri
- (2000) Avrupa Peyzaj Sözleşmesi
- (2001) Sualtı Kültürel Mirasların Korunmasına Yönelik Sözleşme
- (2003) Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Strüktürel Restorasyonu İçin İlkeler
- (2003) Somut Olmayan Kültürel Mirasların Korunmasına Yönelik Sözleşme
- (2008) Kültürel Yollarla İlgili ICOMOS Tüzüğü
- (2008) Kültürel Miras Sitlerin Yorumu ve Sunumu ile İlgili ICOMOS Tüzüğü
- (2011) Endüstri Mirası ile İlgili ICOMOS-TICCIH Ortak İlkeleri

Belirtilen anlaşmaların yanı sıra küreselleşmenin etkisiyle kültürel mirasın yok olmasına karşı kurulan bazı hareketler de mevcuttur. Bu hareketler arasında öne çıkanlardan biri Slow Food (Yavaş Yemek) hareketidir. Bu hareket, 1986 yılında İtalya'nın Roma şehrinde açılmak istenen uluslararası bir fastfood zincirinin protesto edilmesinin ardından ortaya çıkmıştır. Slow Food felsefesinin bir uzantısı olarak gelişen Cittaslow (Yavaş Şehirler) Birliği ise 15 Ekim 1999 tarihinde İtalya'nın Orvieto kentinde Yavaş Şehirler Sözleşmesi'nin imzalanmasıyla kurulmuştur. Bu birlik, dünyanın dört bir yanındaki kentlerin, kültürlerin ve yaşam biçimlerinin yerel özelliklerini korumayı ve tanıtmayı amaçlayan uluslararası bir birliktir (Keskin, 2012). Cittaslow Birliği, dünya genelinde 30 ülkede 278 kente yayılmış bir yerel kalkınma modelidir. Türkiye'deki Cittaslow Birliği ağı ise 2009 yılında Seferihisar'ın üyeliği ile kurulmuş olup 22 üyeye sahiptir (URL 2, 2023).

- Ulusal Kuruluşlar ve Tüzükler

Ülkemizde 'Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (2863 sayılı)', 'Milli Parklar Kanunu (2873 Sayılı)' ve 'Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı kurulmasına dair Kanun Hükmünde Kararname (383 sayılı)' gibi düzenlemeler ile korumaya ilişkin perspektif çizilmeye çalışılmıştır.

Ülkemiz, 1983 yılında yayınlanan ve günümüzde hala geçerli olan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre koruma çalışmalarını yürütmektedir. Bu kanun, sit, tabiat varlığı, kültür varlığı, koruma, korunma gibi kavramları tanımlamış ve korunması gereken taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını örnekleyerek listelemiştir (Dağıstan Özdemir, 2005). Kanun ayrıca, bu varlıkların devlet malı niteliğinde olduğunu hükme bağlamıştır. Bu kanunu uygulamakla görevli ana kurum Kültür ve Turizm Bakanlığı'dır.

Bakanlık, Türkiye’deki koruma çalışmalarının ilke kararlarını üretmekle görevli Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile çeşitli illerde kurulmuş olan ve bölgesel ölçekteki planlama ve uygulama çalışmalarını yönlendiren Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları aracılığıyla bu görevi yürütmektedir (T.C. Resmî Gazete, 1983).

1990’lı yıllarda, kültür mirasının korunma sorumluluğu öncelikle Kültür Bakanlığı tarafından üstlenilirken, 1983 tarihli 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve 1991 tarihli 383 sayılı özel  evre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ile kültür mirasının bir kısmı milli parklar ve özel  evre koruma bölgelerinde yer alarak, bu alanların korunmasında Orman ve  evre Bakanlı ları da görevli ve yetkili kılınmıştır (Dağıstan  zdemir, 2005). Bu durum, kültür mirasının korunmasıyla ilgili sorumluluğun farklı kurumlar arasında payla tırılmasını sağlamıştır.

14 Temmuz 2004 tarihli ve 5226 sayılı karar ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasasında bazı önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler arasında en önemliler şunlardır: Ören yeri,  evre düzenleme projesi, yönetim alanı, yönetim planı ve bağlantı noktası. Koruma amaçlı imar planı da yasada tanımlanmış ve belirli bir içerikle donatılmıştır. Bu de i ikliklerle birlikte, koruma amaçlı imar planlarının hazırlanması ve onay sürecinde karşılaşılan sorunlara çözüm getirilmeye  alı ılmı , nihai aşamada Koruma Kurullarının plan onaylama yetkisi g  lendirilmi tır (Dağıstan  zdemir, 2005).

Saraylar, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne bağlı olarak faaliyet gösteren Mill  Saraylar M d rl  ’n n yönetimindedir. Vakıflar Genel M d rl   ise, vakıflara ait camiler, hanlar, hamamlar gibi anıtsal yapıların korunmasından sorumludur. Bu durum, Türkiye’de kültürel mirasın yönetimi ve korunmasına ilişkin çeşitli kurum ve kuruluşların farklı yasal ve yönetimsel sorumluluklar taşıdığını göstermektedir. Ek olarak, bu alanda eğitim veren  niversiteler, yüksekokullar ve meslek okulları da önemli kamu kurumları olarak kabul edilmektedir (Asatekin, 2004).

1950’li yıllardan beri koruma bilincini oluşturmak, çeşitli etkinlikler düzenlemek, doğrudan plan ve proje üretimi ile korumaya yönelik uygulamalar yapmak gibi çeşitli amaçları olan sivil toplum örgütlerinin kurulduğu görülmektedir. Ulusal düzeyde faaliyet gösteren önemli Sivil Toplum Kuruluşları (STK)’ndan bazıları; TA  Vakfı, ÇEKÜL Vakfı, Tarihi Evleri Koruma Derneği, Tarihî Kentler Birliği (TKB) gibi yapılanmalardır. Bu  rg tler, kültürel mirasın korunması ve tanıtılması için önemli bir rol oynamaktadır ve çeşitli projeler yürüterek toplumu koruma konusunda bilinçlendirmeyi hedeflemektedirler.

1976 yılında kurulan Tarihî Evleri Koruma Derneği'nin temel amacı, geleneksel konutların korunmasıyla ilgili farkındalık oluşturmak, karşılaşılan sorunları tanımlamak ve ilgili kuruluşları bu konuda bilgilendirmektir. Dernek, 1983 yılından bu yana düzenlediği Tarihî Türk Evleri Haftası etkinliği ile ön plana çıkmaktadır. Ayrıca 1965 yılında kurulan Yapı Merkezi, özellikle yayın alanında koruma çalışmalarına katkıda bulunmakta olup, aynı zamanda korumaya yönelik projeleri ve uygulamaları hayata geçirmektedir (URL 3, 2023).

1976 yılında kurulan Türkiye Anıt Çevre ve Turizm Değerlerini Koruma (TAÇ) Vakfı, koruma odaklı projeler ve uygulamalar gerçekleştirmektedir. İstanbul'daki çeşitli etkinliklerin yanı sıra, Ankara Kaleiçi Evleri, Bursa-Hünkâr Köşkü ve Birgi-Çakırağa Konağı gibi alanlarla ilgilenmektedir. Turizm Bakanlığı'nın girişimiyle oluşturulan bu vakfın, kitaplık ve dokümantasyon merkezi de bulunmaktadır (URL 3, 2023).

Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma (ÇEKÜL) Vakfı, 1990 yılında kurulmuş olup hem kültürel hem de doğal değerlerin korunması ve geliştirilmesi konusunda etkili bir kuruluş olarak bilinmektedir (URL 3, 2023).

1999 yılında kurulan Tarihî Kentler Birliği (TKB); Avrupa Konseyinin yine aynı yıl başlattığı 'Avrupa Tarihî Kentler Birliği' örgütlenmesinin de Türkiye ulusal kesimini oluşturmaktadır. Avrupa Tarihî Kentler Birliği, Türkiye'nin ilk temsilcisi olarak Bursa Büyükşehir Belediyesinin katılımıyla 7-8 Ekim 1999'da Strasbourg'daki toplantısında; "Üye ülkelerin de kendi tarihî kentler birliğini kurmaları gerektiğini" karar altına aldı (URL 3, 2023).

Doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi amacıyla faaliyet gösteren çeşitli sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, 1955 yılında kurulmuş olup bu alanda önemli bir rol oynamaktadır. 1972'de kurulan Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu, 1975'te kurulan Doğal Hayatı Koruma Derneği, 1978'de kurulan Türkiye Çevre Sorunları Vakfı ve 1992 yılında kurulan TEMA Vakfı da doğal çevrenin korunması için faaliyet gösteren diğer sivil toplum kuruluşları arasındadır (URL 3, 2023).

Kamu hizmeti sunan bir diğer kurum ise Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (TMMOB) bünyesinde faaliyet gösteren Mimarlar Odası'dır. Mimarlar Odası, özellikle üyeleri arasında etkili iletişim sağlama, kamu bilinci oluşturma ve geliştirme, ayrıca ilgili kamu kuruluşlarına çeşitli konularda görüş bildirme gibi görevlerini ülke genelinde sürdürmektedir.

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan ve Türkiye'nin 1993 yılında imzaladığı anlaşma ile kurulmuştur. TÜRKSOY, kuruluşundan bu yana Türk halklarının gönül birlikteliğini ve kardeşliğini güçlendirmeyi, ortak Türk kültürünü gelecek nesillere aktarmayı ve dünyaya tanıtmayı amaçlamaktadır (TÜRKSOY, 2023).

Bir diğer önemli girişim olan SARAT (Türkiye'nin Arkeolojik Varlıklarının Korunması) Projesi Türkiye'nin arkeolojik varlıklarının korunması için kapasite, bilgi ve farkındalığı artırmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, çeşitli eğitim ve araştırmaları hayata geçirmektedir. Proje, Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü (BIAA) başkanlığında yürütülmektedir (SARAT Projesi, 2019).

Koruma Uygulama ve Denetim Büroları (KUDEB); Büyükşehir Belediyeleri, İl Özel İdareleri ve Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde görev yapmaktadır. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 10. maddesi gereğince kurulan KUDEB birimleri, korunması gereken taşınmaz kültür varlıklarıyla ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek, denetimlerini gerçekleştirmek amacıyla kurulmuştur. Bu bağlamda, 11 Haziran 2005 tarihinde çıkarılan bir yönetmelikle KUDEB birimlerinin kuruluş ve işleyiş esasları detaylı bir şekilde belirlenmiştir (URL 4, 2023).

2.1.3. Dünya'daki Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi

1959 yılında Mısır ve Sudan hükümetlerinin su altında kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalan Abu Simbel Tapınakları'nın korunması için yaptığı başvuru sonrasında UNESCO tarafından başlatılan kampanya ile UNESCO Dünya Miras Listesi ortaya çıkmıştır (UNESCO, 2023).

1972 yılında UNESCO tarafından oluşturulan ve 131 ülke tarafından imzalanan "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Sözleşmesi", Dünya Mirası Komitesi (DMK) tarafından belirlenen 20. yüzyıla kadar olan dönemlere ait evrensel değer taşıyan anıt ve sit alanlarını içeren Dünya Miras Listesi'nde 1154 mirası içermektedir. Bu mirasların 897'si kültürel, 218'i doğal ve 39'u karma (doğal ve kültürel) miraslardır. Bu sözleşme, miras kavramını ilk kez 'kültürel miras' ve 'doğal miras' olarak tanımlamıştır. Yalnızca insan yapımı eserleri değil, aynı zamanda insan ve doğanın etkileşiminden ortaya çıkan eserleri de kültürel miras olarak değerlendirmiştir. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme, sekiz bölüm ve 32 maddeden oluşmaktadır. Dünya Miras Listesi'nde yer alan bu

değerler, uluslararası düzeyde koruma altına alınması açısından mirasın önemli bir adımını temsil etmektedir (Çetinkaya Sönmez, 2020).

UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmak için 10 tane kriter bulunmaktadır. Bunların ilk 6 maddesini kültürel miras, son 4 maddesini ise doğal miras kriterleri oluşturmaktadır. Hem doğal hem de kültürel özellik taşıyan miraslar Karma Miras olarak değerlendirilmektedir. Bir alanın Dünya Mirası Listesine dâhil olabilmesi için, üstün evrensel değerlere sahip olmasının yanı sıra en az bir veya daha fazla dünya mirası kriterini sağlaması ve korunması ile yönetimi için gerekli şartların oluşturulması gerekmektedir (UNESCO, 2023).

2.1.4. Türkiye'deki Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi

2023 yılı itibari ile Türkiye'nin Dünya Mirası Listesi'nde Dünya Miras Alanı olarak ilan edilen 19'u kültürel, 2'si karma olmak üzere 21 miras alanı bulunmaktadır (UNESCO, 2023). Miras alanı listesi Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Türkiye'nin Dünya Mirası Listesi (UNESCO, 2023)

No	Miras Adı ve konumu	Yılı
1.	Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas)	1985
2.	İstanbul'un Tarihi Alanları (İstanbul)	1985
3.	Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (Nevşehir)(Karma Miras Alanı)	1985
4.	Hattuşa: Hitit Başkenti (Çorum)	1986
5.	Nemrut Dağı (Adıyaman)	1987
6.	Hieropolis-Pamukkale (Denizli) (Karma Miras Alanı)	1988
7.	Xanthos-Letoon (Antalya-Muğla)	1988
8.	Safranbolu Şehri (Karabük)	1994
9.	Truva Arkeolojik Alanı (Çanakkale)	1998
10.	Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne)	2011
11.	Çatalhöyük Neolitik Alanı (Konya)	2012
12.	Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu (Bursa)	2014
13.	Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir)	2014
14.	Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı (Diyarbakır)	2015
15.	Efes (İzmir)	2015
16.	Ani Arkeolojik Alanı (Kars)	2016
17.	Aphrodisias (Aydın)	2017
18.	Göbekli Tepe (Şanlıurfa)	2018
19.	Arslanteppe Höyüğü (Malatya)	2021
20.	Gordion (Ankara)	2023
21.	Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Hipostil Camiileri (Konya-Eşrefoğlu Camii, Kastamonu-Mahmut Bey Camii, Eskişehir-Sivrihisar Camii, Afyon-Afyon Ulu Camii, Ankara-Arslanhane Camii)	2023

Dünya Miras Komitesi tarafından UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınan miraslarla birlikte, adaylık süreçleri henüz tamamlanmamış ancak bu listeye önerilmesi planlanan miraslardan oluşan Geçici Liste de bulunmaktadır. Türkiye'nin Geçici Listesi, son olarak 2023 yılında güncellenmiş olup; 72 kültürel, 4 karma ve 3 doğal olmak üzere toplam 79 kültür mirasını içermektedir (URL 6, 2023).

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kapsamında oluşturulan Somut Olmayan Kültürel Miras listeleri şunlardır: İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi, Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi ve En İyi Uygulama Örnekleri Listesi'dir.

Türkiye'nin; iki çeşit ulusal envanteri bulunmaktadır. Bunlar:

- 1- Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) Ulusal Envanteri (Tablo 3)
- 2- Yaşayan İnsan Hazine (YİH) Ulusal Envanteri

Tablo 3. Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi (UNESCO, 2023)

No	Miras Adı	Yılı
1.	Mevlevi Sema Törenleri	2008
2.	Meddahlık Geleneği	2008
3.	Âşıklık Geleneği	2009
4.	Karagöz	2009
5.	Nevruz	2009
6.	Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer)	2010
7.	Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah	2010
8.	Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali	2010
9.	Geleneksel Tören Keşkeği	2011
10.	Mesir Macunu Festivali	2012
11.	Türk Kahvesi ve Geleneği	2013
12.	Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı	2014
13.	İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka	2016
14.	Geleneksel Çini Sanatı	2016
15.	Bahar Bayramı Hıdırellez	2017
16.	Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği	2018
17.	Geleneksel Türk Okçuluğu	2019
18.	Minyatür Sanatı	2020
19.	Geleneksel zekâ ve strateji oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala	2020
20.	Hüsn-i Hat, Türkiye'de İslam Sanatında Geleneksel Güzel Yazı	2021
21.	Çay Kültürü: Kimlik, Misafirperverlik ve Toplumsal Etkileşim Sembolü	2022
22.	İpek Böcekçiliği ve Dokuma için İpeğin Geleneksel Üretimi	2022
23.	Nasreddin Hoca/Molla Nesreddin/Molla Ependi/Apendi/Fıkra Anlatma Geleneği	2022
24.	Tezhip/Tazhib/Zarhalkori/Tezhip/Naqqoshlik	2023
25.	İftar/Eftari/İftar/İftor ve Sosyo-Kültürel Gelenekleri	2023
26.	Balaban/Mey Zanaatkârlığı ve İcra Sanatı	2023
27.	Sedef Kakma İşçiliği	2023
28.	Islık Dili	2017
29.	Geleneksel Ahlat Taş İşçiliği	2022
30.	Zeytin Yetiştiriciliği ile İlgili Geleneksel Bilgi, Yöntem ve Uygulamalar	2023

28., 29. ve 30. unsurlar UNESCO Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'nde yer almaktadır. Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde 2022 tarihi itibarıyla kayıtlı 30 adet unsur bulunmaktadır (UNESCO, 2023).

2.2. Müze

Türk Dil Kurumu (TDK) müzeleri “Sanat ve bilime yarayan eserlerin, nesnelerin halka sunmak için sergilendiği yapı veya yer” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2023). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ise müzeyi “Toplumun hizmetinde olan ve onun gelişimi için çalışan, insanlığın somut ve somut olmayan kültürel mirası ile çevresini tanınması ve sahiplenmesi amacıyla ilmi yöntemlerle açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koleksiyonlar oluşturan, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, eğiten, kültürel, sanatsal zevkini ve dünya görüşünü geliştirmesinde etkili olan, kamuya açık, kar amacı gütmeyen daimi kuruluştur.” ifadesiyle tanımlamaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

26. ICOM Genel Konferansı çerçevesinde Prag'da düzenlenen, Uluslararası Müzeler Komitesi (ICOM) yeni müze tanımını “Müze, somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, koruyan, yorumlayan, sergileyen ve toplumun hizmetinde olan, kâr amacı gütmeyen, kalıcı bir kurumdur. Halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı olan müzeler, çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik eder. Eğitim, eğlence ve bilgi paylaşımı için çeşitli deneyimler sunar; etik, profesyonel olarak ve toplulukların katılımıyla çalışır ve iletişim kurar.” olarak ifade etmektedir (ICOM, 2022). Bu yeni tanım, kapsayıcılığın, topluluk katılımının ve sürdürülebilirliğin önemini kabul ederek müzelerin toplum içindeki gelişen rolünü daha iyi ifade ediyor.

Müzeler; insana ve insanın yaşadığı çevreye tanıklık etmiş, bireylerin ve toplumların kendileri için önemli ve değerli olarak nitelendirdikleri nesnelerin; toplandığı, incelendiği, korunduğu, eğitim ve kültür amacı ile sergilendiği yapılardır.

Müzelerin amacı koleksiyon toplama, koruma (bakım-onarım), depolama, belgeleme (arşivleme), sergileme olarak görülmektedir. Bu şekilde müzeler toplumun tarihi, kültürel ve sosyal anlamda gelişimine katkı sağlamış olurlar (Şekil 2) (URL 9, 2023).

Şekil 2. Müzelerin işlevleri

Toplama; müze koleksiyonlarının geliştirilmesi ve oluşturulması için nesnelerin toplanması işlemidir, başka bir ifadeyle koleksiyonların edinilmesidir.

Koruma; müze koleksiyonlarındaki nesnelerin yaşam sürelerinin uzatılması ve doğanın ya da insanın neden olabileceği tahribata karşı güvenliklerinin sağlanması işlemidir.

Depolama; müze koleksiyonlarının yaşam süreleri uzatıldıktan sonra nem, ısı, ışık koşullarının profesyonel düzeyde sağlandığı mekanlarda muhafaza edilme sürecidir.

Belgeleme; koleksiyon nesnelerinin yazılı ve görsel yöntemlerle kayda geçirilmesi, belirli bir sistematik içinde sınıflandırılması ve bu malzemenin dökümünü oluşturan envanterin hazırlanması sürecidir.

Sergileme; müze koleksiyonlarının belirli bir kurgu ve mantık içinde, temsil ettikleri zaman dilimini ya da temayı en açık tarzda anlatabilecek şekilde düzenlenmesi işidir.

Çağdaş müzecilik anlayışında ise bu işlevlere ek olarak iletişim ve eğitim ön plana çıkmaktadır (URL 9, 2023).

İletişim; müzenin bilimsel ve kültürel üretiminin toplumla paylaşımını ifade eder. Müzeler, sergiler aracılığıyla bilgiyi üretir ve ilettikleri gibi, iletişimi sağlayan ana etkinlikleri sergiler ve eğitim programlarıdır. Bununla birlikte tanıtım çalışmaları, halkla ilişkiler, pazarlama, müze yayınları vb. de müzenin iletişim işlevi kapsamındaki çalışmalarındandır.

Eğitim; sanat, kültür ve bilimin toplumun tüm kesimlerine aktarılması amacıyla, müzenin üstlendiği bir görevdir. Günümüzde müzeler, araştırma merkezleri, üniversiteler,

eğitim ve kültür merkezleri olarak tanımlanabilirler; bu da üstlendikleri bu misyonun bir yansımasıdır.

2.2.1. Dünyada ve Türkiye’de Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi

- Dünyada Müzeciliğin Gelişimi

İlk defa Paleolitik Çağ’da görülen ihtiyaç fazlası yiyeceklerin, eşyaların, nesnelerin bir köşeye yığılması ve toplayıcılık anlayışıyla bir araya getirilmesiyle müzeciliğin temeli atılmıştır. İlk müze niteliği taşıyan tapınağın M.Ö. 300’lü yıllarda, İskenderiye’de I. Ptolemaios tarafından kurulduğu kabul edilir. İskenderiye Kütüphanesi bilginlerin konaklayabileceği, eğitimler verebileceği, araştırmalar yapabileceği bir bilim merkezi olmuştur ve böylece ‘müze’ kavramının ilk ipuçları burada ortaya çıkmıştır (Karabıyık, 2007).

Romalılar geçmişe ait eserleri toplayıp bu eserlerden oluşan koleksiyonlar yapmışlardır. Bu koleksiyonların bir sınıf üstünlüğü göstergesi olduğunu düşünmüşlerdir (Altunbaş & Özdemir, 2012). Orta Çağ boyunca Avrupa’da kralların ve asillerin şatolarında saklanan değerli sanat eserlerinin bakımı ve korunmasının sorunlar yaratması üzerine daha sonra bu eserler sergilenmeye başlanmıştır. Tüm Dünya’da müzecilik nadir nesnelerin soylular tarafından toplanması ile ortaya çıkmıştır (Özmen, 2018). Fransız Aydınlanması ve Fransız Devrimi’ne kadar toplumun belirli bir kesimine hitap eden müze kavramı, 1793 yılında Louvre Müzesi’nin halka açılması ile yeni bir döneme girmiş ve artık müzeler bütün topluma hitap etmeye başlamıştır (Onur, 2014).

Geçmişten günümüze bakıldığında başta sınıf üstünlüğü olan kişilerin ziyaret edebileceği bir yer olarak görülen müzeler, günümüzdeki anlamıyla müzelerin ortaya çıktığı 18.yy’da Müzecilik Çağı’nın başlamasıyla her yaştan ve her kesimden kişilerin ziyaret edebileceği bir yer haline gelmiştir.

Avrupa’da müzecilik 3 dönemde gelişim göstermiştir: Bu dönemler Rönesans’a kadar devam eden koleksiyonerlik dönemi, Rönesans’tan 19. yy.’a kadar devam eden kurumsallaşma dönemi, günümüzde devam etmekte olan eğitim kurumu olma dönemi şeklindedir (Özmen, 2018). Çeşitli kaynaklarda bu dönemler farklı şekillerde sınıflandırılmıştır (Canbakal, 2002).

Müzecilik, 1960-1970 yılları arasındaki dönemde önemli revizyonlar/yenilikler geçirmiştir. Geleneksel/eski müzecilik yaklaşımının değişim ve dönüşümüne neden olan

yeni müzecilik uygulamaları ortaya çıkmıştır. Yeni müzecilik yaklaşımı doğrultusunda uygulamaların temel özellikleri, ekomüzelerin de kavramsal sınırlarını oluşturmuştur (Doğan, 2010).

- Türkiye’de Müzeciliğin Gelişimi

Türk müzeciliği, dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de kökenini koleksiyonculuktan almıştır. Türk müzeciliğinin ilk belirgin izleri, Selçuklu Dönemi’nde (13. yüzyıl) eski Konya’nın çevresinde bulunan ve günümüze izleri ulaşmayan sur duvarları etrafında görülmektedir. Bu dönemde çeşitli zamanlara ait eserlerin düzenli bir şekilde sergilenmesiyle oluşturulan bu müze benzeri alan, Türk müzeciliğinin erken dönemine işaret etmektedir. Dulkadiroğulları Beyliği Dönemi’nde ise Kahramanmaraş Kalesi çevresinde Geç Hitit eserlerinin toplandığı bilinmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

Osmanlı Dönemi’nde, atadan kalma değerli eserler, hediyeler ve savaşlarda elde edilen ganimetler, sarayların hazine odalarında korunmaktaydı. İstanbul’un fethinden sonra, özellikle Yavuz Sultan Selim’in doğu seferi sonrasında halifelğin Osmanlılara geçmesiyle birlikte, sarayın bir bölümü hazine dairesi olarak kullanılmıştır. Bu dönemde özellikle kutsal emanetler olmak üzere çok değerli kültür varlıkları Osmanlı sarayına taşınmıştır. Bu durum zengin bir müze koleksiyonunun oluşmasına öncülük etmiş, aynı zamanda Anadolu’nun zengin tarihine ışık tutarak Türk müzeciliğinin temellerini atmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

Türk Müzeciliğinin temeli gerçek anlamda Mecma-ı Asar-ı Atika (Eski Eserler Koleksiyonu)’ya dayanmaktadır. Bu koleksiyon İstanbul Arkeoloji Müzelerinin de temelini oluşturmaktadır. Mecma-ı Asar-ı Atika 1869 yılında Sadrazam Ali Paşa döneminde düzenlenmiş ve Müze-i Hûmayun (İmparatorluk Müzesi) adıyla Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk müzesi olarak kurulmuştur. Aynı yıl içerisinde ilk Asar-ı Atika Nizamnamesi yürürlüğe girmiştir. Yapılan kazılar sonucunda artan eser sayısı ile yeni bir müze binası ihtiyacı doğmuştur. Ülkemizdeki ilk müze binası Mimar Alexandre Vallaury tarafından tasarlanmış ve Müze-i Hümayun ismiyle 1891 tarihinde açılmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023). Bu dönemde yabancı arkeolog ve uzmanlardan yararlanılarak müze koleksiyonlarının katalog, kayıt ve sergilemeleri geliştirilmiştir. 1900’lü yılların başında ülkemizde müzecilikte saklama ve depolama öneminden daha fazla koruma, kayıt tutma ve düzenli sergileme faaliyetleri önem kazanmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

Cumhuriyet döneminde yapılan ilk müze binası 1925 yılında başlanmış Ankara Etnografya Müzesi’dir. 1925 yılında çıkarılan Kanunla kapatılan tekke, türbe ve

zaviyelerdeki eşya ve eserlerin çoğu 1930 yılında ziyarete açılan Ankara Etnografya Müzesinde sergilenmeye başlanmış, halk yaşamından kesitler sunmak amacıyla törensel ya da günlük eşyalar kullanılmıştır. Ülkemizde ilk sanat müzesi Atatürk'ün emriyle 1937'de kurulan İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'dir. Bunların yanı sıra Cumhuriyetin ilk yıllarında Anadolu'da birçok yeni müze açılmış ve ülke çapında yaygınlaşması sağlanmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

1980'li yılların başından itibaren özel müzelerin kurulmaya başlaması çağdaş müzeciliğin tarihsel gelişiminde önemli bir aşamayı daha başlatmıştır. Bu dönemde, Türkiye'de kurulan ilk özel müze olan Sadberk Hanım Müzesi 1980 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Türkiye'de sanayi, ulaşım, endüstri ve iletişim tarihinin yansıtıldığı ilk modern müze ise 1994 yılında açılan Rahmi M. Koç Müzesi'dir (Keleş, 2003).

Günümüz Türkiye'sinde 465 müze bulunmaktadır. Bu sayı her geçen gün artmakta olup, müzeler artık sadece eserlerin sergilendiği ve depolandığı mekanlar olmanın ötesine geçmiştir. Müzeler, halkın eğitimi için konferansların, seminerlerin düzenlendiği, sergilerin açıldığı, çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirildiği, bilimsel yayınların yapıldığı eğitim ve kültür kurumları haline gelmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

2.2.2. Müze Türleri

Kültürel mirasın en önemli aktarıcılarında biri olan müzeler zaman içerisinde değişime ve gelişime uğramıştır. Böylece farklı müze türleri oluşmuştur. İlk zamanlarda çoğunlukla arkeoloji ve etnografya ağırlıklı olan müzelerin, günümüzde onlarca farklı türü bulunmaktadır. Müze alanındaki sınıflandırmalara bakıldığında farklı sınıflandırmaların olduğu görülmektedir.

UNESCO'nun 1958 yılında düzenlediği Brezilya Bölgesel Semineri'nde müzeler ilgili oldukları bilim dallarına göre aşağıdaki gibi gruplandırılmıştır (URL 9, 2023):

1. Sanat Müzeleri
2. Modern Sanat Müzeleri
3. Arkeoloji, Tarih ve Kültürel Miras Müzeleri
4. Etnografya ve Folklor Müzeleri
5. Doğa Tarihi Müzeleri
6. Bilim ve Teknoloji Müzeleri
7. Bölge Müzeleri

8. Uzmanlık Müzeleri

9. Üniversite Müzeleri

Diğer bir sınıflandırma ICOM (1995)'un Genel Kurulunda yeniden düzenlenerek kabul edilen bildirgedeki sınıflandırma olup, müzelere ilişkin en önemli sınıflandırmalardandır (URL 9, 2023):

- Koleksiyonlarına göre müzeler (Genel Müzeler, Sanat Müzeleri, Etnografya Müzeleri, Tarih Müzeleri, Arkeoloji Müzeleri, Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri, Endüstri Müzeleri, Bilim ve Teknoloji Müzeleri, Planetaryumlar)
- Yönetimlerine göre müzeler (Devlet Müzeleri, Özel Müzeler, Belediye Müzeleri, Vakıf Müzeleri, Askeri Müzeler, Eğitim Kuruluşlarına, Üniversitelere Bağlı Müzeler)
- Hizmet ettikleri bölgelere göre müzeler (Bölge Müzeleri, Halk Müzeleri, Ekomüze)
- Sergileme yöntemlerine göre müzeler (Anıt Müzeler, Müze evler, Açık Hava Müzeleri)
- İşlevlerine göre müzeler (Tek Kişilik Müzeler, Atatürk (Müze) Evleri, Bir Nesneyi Konu Alan Müzeler, Devrim Müzeleri, Sanat Müzeleri)
- Bilginin kullanımına göre müzeler (Uzmanlık Müzeleri, Çocuk, Sanat ve Gençlik Müzeleri)

Müzeleri türlerine, statülerine, bağlı oldukları kuruma göre vb. farklı alanlarda gruplandırmak mümkündür ancak en ideal gruplandırma, müzelerin içerdiği koleksiyonlara göre yapılabilir (URL 8, 2023).

Ülkemizde, Kültür, Savunma, Ulaştırma ve Sağlık Bakanlıklarına bağlı müzelerin yanı sıra Büyük Millet Meclisi'ne bağlı saraylar, Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlı müzeler, belediye müzeleri ve bazı özel müzeler olmak üzere çeşitli müze türleri vardır.

2.3. Ekomüze

Ekomüze, ekoloji ve müze kelimelerinden türetilmiştir. Türkçe çevrebilim anlamına gelen ekoloji teriminin kısaltılmış hali olan 'eko', insan ekolojisini bir başka deyişle insan ve toplumun sağduyusunu, hassasiyetini temsil etmektedir. Davis (1999), insanı tanıyabilmek için onun yaşadığı coğrafyayı, o yerle kurduğu tarihsel, kültürel, sosyal ilişkiyi anlamak gerektiğini belirtmektedir. Bu yüzden insanın kim olduğunu, nereden geldiğini ve neden böyle olduğunu en iyi ekomüzelerle anlayabileceğimizi ifade eder (Doğan, 2010).

Madran ve Yaman (1999)'a göre ekomüze; bir yörede yerel halkın katılımıyla, o bölgenin ve bağlı yaşam biçimlerinin araştırılması, korunması, kültürel ve doğal varlıkların değerlendirilmesini sağlayan, etkinliklerinin kalıcı olması için çalışılan bir müze türüdür. Avrupa Ekomüze Ağı'na göre ekomüzeler; belirli bir topluluğun sürdürülebilir bir kalkınma için mirasını koruduğu, yorumladığı ve yönettiği dinamik alanlardır (Magliacani, 2015).

Uluslararası Müzeler Doğa Tarihi Komitesi (1978) tarafından tanımlanan ekomüze, toplulukların doğal ve kültürel çevresini içeren tüm mirası bilimsel, eğitici ve genel olarak etkileyici bir şekilde yöneten, inceleyen ve kullanan bir kurum olarak nitelendirilir (Magliacani, 2015). Davis (2011) ise ekomüze olarak tanımlanan yapıların, geçmişle bireyler arasında sürekli ilişkiler kurduğunu, aidiyet duygusu oluşturduğunu ve çevrenin tüm unsurlarını yorumlamaya ve korumaya hizmet ettiğini belirtmektedir.

Davis, ekomüzenin tanımlanmasının 3 aşamadan geçtiğini belirtmektedir. Bunlardan ekoloji ve çevreye yönelik ilk tanımlama 1973 yılında; ekomüzenin deneysel niteliğini, yerel topluluğun rolünü ve bölgesel doğa parkları içerisindeki gelişimini vurgulayan ikinci tanımlama 1978 yılında ve ait olma duygusunun yaratılmasında yerel kimlik, yer, tarih, süreklilik ve peyzaj gibi pek çok kavramı içeren üçüncü tanımlama ise 1980 yılında yapılmıştır. Ekomüze bir bölgede kendi adına tanımladığı her şeyi kapsamaktadır. Toplumsal yapılar, yerel halk, coğrafya, kültürel bellek, kültürel miras unsurları ekomüzenin önemli parçalarıdır. Ekomüzeler insan ve doğal çevre arasındaki etkileşimi sürdürürken somut ve somut olmayan kültürel miras unsurlarını da korur ve geleceğe taşımaya çalışır (Onur, 2014).

Davis (2008), ekomüze için tanımlanan 4 unsur olduğu belirtmektedir. Bunlar;

- Yerel toplum alanda yaşaması gerekliliği
- Mimarının doğa ile özdeş olması,
- Doğal ve kültürel özelliklerin bir araya gelerek tek ve eşsiz bir yapı oluşturması,
- Mirasın korunması ve odak noktasının yer, obje ve insan olmasıdır.

2.3.1. Ekomüzenin Tarihsel Gelişimi

İsveç'in Skansen bölgesinde 1891 yılında açılan Açık Hava Müzesi, İskandinavya'nın kırsal ve geleneksel yaşamını tanıtmayı hedeflemiştir. Bu müze, ekomüze uygulamalarının önemli bir ilham kaynağı olmuştur ve tüm dünyada alternatif bir müzecilik hareketinin doğmasına öncülük etmiştir (Doğan, 2010).

Ekomüze, 1971 yılında Fransa, Grenoble'da Uluslararası Müzeler Konseyi'nin (ICOM) 9.Genel Kurul toplantısında yerel gelenekleri, doğal kaynakları ve beşerî çevreyi korumak ve sürdürmek için yürütülen çalışmalar neticesinde ortaya çıkan bir kavramdır (Onur, 2014). Ekomüze kavramını Fransız müze bilimciler George Henri Riviere ve Hugues De Varine ortaya koymuş ve geliştirmiştir. İlk defa resmi olarak Fransız Çevre Bakanı tarafından 'ekomüze' kelimesi kullanılmıştır. 1971'de Le Creusatta ve 1975'te Grande Lande ilk ekomüzeler olarak kurulmuştur (Maggi & Vittorio, 2000). 1972 yılında ekomüze kavramının daha net tanımlanabilmesi için UNESCO ve ICOM' un katıldığı bir seminer organize edilmiş, bu toplantıda geleneksel müze sisteminin sorgulanması gerektiği, toplumun ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ve fikrinin alınması gerekliliği üzerinde durulmuş ve ekomüze kavramının bütünleştirici müze misyonuyla marjinal gruplar da dahil tüm topluluklara hizmet vermesi planlanmıştır (De Varine, 2005). Ekomüze, şu 4 temel ilke kapsamında değerlendirilmiştir (Göz, 2021):

1. Ekomüzenin odağında yer aldığı topluluk,
2. Topluluk için bir aracı nokta sağlamak,
3. Sosyal etkinlikler ve yerel toplantılar için bir merkez olarak hareket etmek,
4. Topluluğun izleyicileri için bir etkileşim ve temsil noktası sağlamak.

1970'li yılların sonlarında ekomüzeler ivme kazanmıştır. Fransa'nın Armorique Bölgesi Doğal Parkı, farklı türdeki habitatlardan oluşan, önemli arkeolojik sit ve sanayi binalarının olduğu, aynı zamanda çeşitli tarım aktivitelerinin yapıldığı alanlardır. Bu alanda George Henri Rivière öncülüğünde Monts d'Arrée Ekomüzesi ve Ouessant Adası Ekomüzesi olarak iki ekomüze kurulmuştur. Monts d'Arrée Ekomüzesi dağ manzaralıdır. Ouessant Adası Ekomüzesi ise kıyıda, ekomüze içerisinde bir rüzgâr değirmeni ve üç ev bulunmaktadır. Bunlardan 'Ouessant Teknikleri ve Gelenekleri Evi' dünyanın ilk ekomüzesi olarak kabul edilmektedir (Onur, 2014).

1984 yılında Kanada'nın Quebec kentinde I. Uluslararası Ekomüze / Yeni Müzecilik Çalıştayı 15 ülkenin müze profesyonellerinin katılımı ile düzenlenmiş ve bu toplantı sonrasında Quebec Bildirgesi yayınlanmıştır. 1985 yılında II. Yeni Müzecilik Çalıştayı Portekiz'in Lizbon kentinde düzenlenmiş bu toplantı sırasında MINOM (International Movement for a New Museology) kurulmuştur (MINOM, 2021).

1971'de Avrupa'da ortaya çıkan ve gelişen ekomüze kavramı Uzakdoğu ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'nde de yaygınlaşmış günümüze kadar varlığını sürdürmesi

sonucunda dünyada 400'e yakın ekomüze kurulmuştur (Magliacani, 2015). Türkiye'de ise literatüre geçmiş sadece iki ekomüze örneği yer almaktadır.

2.3.2. Ekomüze ve Klasik Müze Farkları

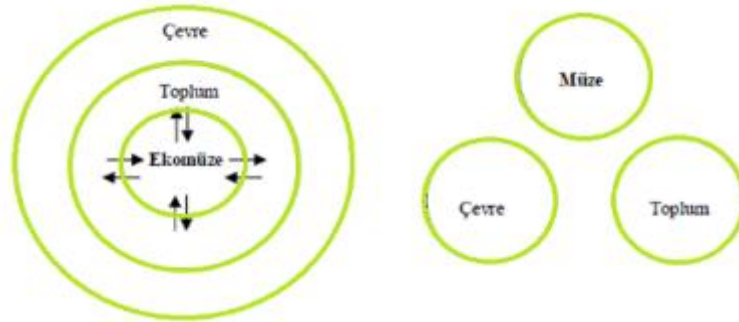
Ekomüzeleri geleneksel müzelerden ayırt etmek için pek çok girişim bulunmaktadır. Geleneksel müze ile ekomüze karşılaştırmasında Rivard (1988) şunları belirtir:

Geleneksel Müze = bina + koleksiyonlar + uzman personel + halka açık ziyaretçiler
 Ekomüze = bölge + miras + hafıza + nüfus

Geleneksel müzeler ziyaretçiler tarafından gezilebilen uzman personelin görev aldığı bir binada sergilenen koleksiyonlardan meydana gelirken, ekomüzeler yerel halk tarafından benimsenen toplumsal belleğin sürdürülebilirliğinin sağlandığı, sınırları belirlenmiş bir bölgedeki somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerini kapsamaktadır.

Ekomüzeler bir alanın sadece fauna, flora ve jeolojik özelliklerini konu almaz bölgede yaşayan insanları, bu insanların yaşam tarzlarını, kültürel değerlerini de kapsar. Bununla birlikte ekomüzeler, müze kültürünün yanında kırsal yaşam ve ekonomik gelişimle de yakından ilişkilidir.

Davis (1999) çalışmasında, ekomüzeler ve geleneksel müzeler arasındaki ortak ve farklı noktaları belirlemek için Şekil 3'te bir kümeleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, her iki müze türünün fiziksel ve kültürel etkileşimlerini ve farklılıklarını vurgulamak için bir araya getirilmiştir.

Şekil 3. Ekomüze ve geleneksel müzelerin çevre ve toplumla ilişkileri (Davis, 1999)

Ekomüzeler korumayı amaçladıkları miras türüne, kapsamlarına ve uygulama alanlarına göre farklı uzman kişiler tarafından değişik şekillerde ve isimlerde gruplanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Ekomüze sınıflandırılması (Doğan 2015, Maggi & Zatti, 1999)

Ekomüze Sınıflandırması (Doğan 2015)	Ekomüze Sınıflandırması (Maggi & Zatti 1999)
Kültürel Mirasa Dayalı Kurgu-İmitasyon Ekomüzeler	Uyarlama/Retorik Ekomüzeler
Yaşayan Ekomüzeler	Proje/ Evrimsel Ekomüzeler
Doğal Değerlere, Flora Fauna vb özgün doğal mirasa dayalı Ekomüzeler	

2.3.3. Ekomüzenin İlkeleri / Göstergeleri ve Hedefleri

Davis'in Dünya'daki ekomüzeleri değerlendirmeye yönelik araştırmalardan oluşan ve ilk baskısı 1998, ikinci baskısı 2011 yılında yapılan "Ecomuseums: A Sense of Place" adlı kitabı, alanı için kapsamlı bir rehber niteliğindedir. Birçok müzeci, kültürel miras ve turizm araştırmacısı, ekomüzenin ayırt edici, karakteristik özelliklerini tanımlama noktasında uzlaşmış durumdadır. Bu ayırt edici özellikler tanımlanırken Davis'in kitabı referans alınmıştır.

Davis (2011)'e göre; ekomüzelerin 21 adet göstergesi / indikatörü bulunmaktadır. Bunlar:

- Ekomüze sınırları tanımlı geniş bir alanı kaplamalıdır.
- Ekomüzeler, bulunduğu çevredeki özgün kültürel peyzaj alanlarını kapsamalıdır.
- Ekomüzeler, miras değerlerinin nerede ve nasıl ortaya çıktığını açıklamalıdır.
- Ekomüzeler, olayların orijinal ortamında neyin, nerede ve nasıl gerçekleştiğini göstermelidir.
- Ekomüzeler, restore etmek, korumak ve yeniden oluşturmak için çalışmalıdır.
- Ziyaretçilerin ekomüze alanı içindeki yaşam biçimine doğrudan katılımı desteklenerek, kültürel mirası erişilebilir kılmak için çaba gösterilmelidir.
- Ekomüzeler kültür ve turizm arasındaki etkileşim üzerine kurulmalıdır.
- Mevcut kültürel mirasın korunması önemsenmelidir.
- Ekomüzeler, yerel makamlar, dernekler, kuruluşlar, şirketler ve yerel halkın ortak çabalarına dayalı olmalıdır.

- Ekomüzeler aktif gönüllülük esasına dayalı olmalıdır.
- Ekomüzeler az bilinen bir bölgeyi turistler için erişilebilir/tanınır hale getirmeyi hedeflemelidir.
- Ekomüzeler bir yerel kimlik duygusu yaratma çabasıyla yerel sakinlere hitap etmelidir.
- Ekomüzeler her düzeyde okullara ve eğitime hitap etmelidir.
- Ekomüzeler hem uzun vadeli hem de kısa vadeli geliştirme programı oluşturarak, yeni özelliklerin ve iyileştirmelerin olduğu sürekli bir gelişim süreci içinde olmalıdır.
- Ziyaretçilere ekomüze alanının bütüncül tanıtımından özel miras değerlerine kadar tamamını deneyimleme imkânı sunulmalıdır.
- Sanatçılar, ustalar, yazarlar, aktörler ve müzisyenler ile iş birliği yapılmalıdır.
- Ekomüze alanı için akademik düzeyde çalışma ve araştırmalar teşvik edilmelidir.
- Teknoloji ile birey, doğa ile kültür, geçmiş ile bugün, tarihi/kültürel çevreler ve çağdaş yaşam koşulları arasındaki bağlantıyı göstermeyi amaçlamalıdır.

2004 yılında Avrupa Ekomüzeler Ağı ekomüzeleri toplulukların sürdürülebilir kalkınma için miraslarını korudukları, yorumladıkları ve yönettikleri dinamik bir yol olarak tanımlamıştır. Bu ifadeler Davis tarafından daha da geliştirilmiş ve değiştirilmiştir (Corsane vd., 2008). Ekomüzeler dikkate değer miktarda çeşitlilik göstermektedir. Birçok ekomüze birbirinden farklı olsa bile Davis (2011) bu çeşitliliğe rağmen belirtilen unsurların çoğu ekomüze uygulamasında rastlanan ortak özellikler olduğunu öne sürmektedir.

- Geleneksel veya mevcut sınırlar (kasaba, köy, ilçe vb. gibi) tarafından zorunlu olarak tanımlanmayan bir coğrafi alanın kabul edilmesi,
- Yerelliğin korunmasına ve yorumlanmasına dayalı politikaların benimsenmesi,
- Geleneksel mülkiyet biçiminin terk edilerek sit alanlarının korunması ve yorumlanması amacıyla iş birliğine dayalı ortaklıkların geliştirilmesi,
- Yerel toplulukların güçlendirilmesi, yerel halkın ekomüzelerde kültürel kimliklerini yansıtan yaratıcı faaliyetlerde ve katılımında bulunması,
- Elde edilen, ota çıkarılan bilgi ve belgelerin farklı disiplinlerce ve bütünsel yorumlama potansiyeline sahip olması.

Bu ekomüze ilkelerinin kullanıldığı yerlerde şu noktalara vurgu yapılmaktadır: kendini temsil etme; miras kaynaklarına ve yönetim süreçlerine tam topluluk katılımı ve mülkiyeti;

kırsal veya kentsel dönüşüm, sürdürülebilir kalkınma ve sorumlu turizm. Bu unsurlar, Corsane (2006) tarafından ekomüzelerin ilkelerine ne kadar ulaştığını değerlendirmek için daha da geliştirilmiş, bir dizi gösterge belirlenmiştir. Göstergeler, ekomüze kavramının içerdiği temel unsurlara atıfta bulunan ana konuları vurgulamıştır. Belirlenen 21 temel ilke aşağıdaki temel unsurlara dayalı olarak 3 kategoride gruplandırılır. İlki 7 ilkedен oluşan topluluk katılımı, ikincisi 5 ilkedен oluşan müze mirası ve son olarak 9 ilkedен oluşan çevresel kalkınmadan oluşmaktadır (Magliacani, 2015).

➤ Topluluk katılımı aşağıdakileri içerir;

1. Ekomüzelerin kurulması ve yönetimi, yerel toplulukların ihtiyaçları ve beklentileri doğrultusunda şekillendirilmelidir.
2. Ekomüzeler, yönetim ve programlama süreçlerinde yerel halkın katılımını teşvik etmelidir. Karar alma süreçlerinde şeffaflık ve demokrasi esas alınmalıdır.
3. Ekomüze, farklı paydaşların iş birliği içinde hareket ettiği bir platform olmalıdır. Herkesin katılımına açık bir ortam oluşturulmalıdır.
4. Ekomüzeler, mirasın sürdürülebilir yönetimine odaklanmalı ve mirasa zarar vermeden korunmasını sağlamalıdır.
5. Yerel sanatçılar ve zanaatkarlar, ekomüze içindeki etkinliklere katkıda bulunarak kültürel mirasın canlandırılmasına destek olmalıdır.
6. Ekomüzeler, yerel toplulukların aktif katılımı ve gönüllü çabaları ile varlıklarını sürdürür.
7. Ekomüzeler, yerel kimliği ve bağlılığı güçlendirmek için çaba gösterir ve topluluğun tarih, kültür ve çevreye olan bağlılığını vurgular.

➤ Müze mirası aşağıdakileri içerir;

8. Farklı özelliklerle belirlenebilen bir coğrafi alanı kapsar.
9. Hem zamansal hem de mekânsal değerleri kapsar. Zamansal olarak her şeyi zamanda dondurmak yerine zaman içindeki sürekliliğe ve değişime bakar. Bu nedenle yaklaşımı eşzamanlı olmaktan çok art zamanlıdır.
10. Ekomüzeler, genellikle birbiriyle bağlantılı farklı mekanlarda faaliyet gösteren ve merkezi bir ağ üzerinden yönetilen yapılar olabilir. Bu, ekomüze kavramının daha esnek ve çeşitli mekanlarda uygulanabilmesini sağlar.

11. Ekomüzeler, miras kaynaklarının doğal ortamlarında korunmasını ve sürdürülmesini teşvik eder. Bu, özellikle doğal ve kültürel mirasın korunması için yerel toplulukların ve paydaşların aktif katılımını gerektirir. Mirasın doğal ortamında korunması, sürdürülebilir turizm ve çevresel koruma önlemleriyle birlikte gerçekleştirilir.
12. Ekomüze idealinde taşınır ve taşınmaz somut maddi kültüre ve somut olmayan miras kaynaklarına eşit önem verir.

➤ Çevresel kalkınma aşağıdakileri içerir;

13. Ekomüzeler, yerel toplulukların ekonomik kalkınmasını destekleyerek sürdürülebilir bir şekilde kaynakların kullanımını teşvik eder.
14. Daha iyi bir gelecek için değişime ve gelişime olanak sağlar.
15. İnsanların geçmiş ve gelecekteki yaşamlarında tüm çevresel faktörlerle (fiziksel, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik dahil) etkileşimlerini belgeleyen sürekli bir programı teşvik eder.
16. Yerel uzmanların araştırılmasından ve anlaşılmasından akademik danışmanlar tarafından yapılan araştırmalara kadar birçok düzeyde araştırmayı teşvik eder.
17. Araştırmada multidisipliner ve disiplinler arası yaklaşımları teşvik eder.
18. Ekomüze ideali, kültür/ doğa ilişkilerini bütüncül bir biçimde yorumlar.
19. Teknoloji ile birey, doğa ile kültür ve geçmiş ile gelecek zaman arasındaki bağlantıları göstermektedir.
20. Ekomüze, miras ve sorumlu turizm noktasında aynı paydada birleşir.
21. Ekomüzeler, yerel topluluklara çeşitli faydalar sağlayarak onların gurur duygusunu artırır, yenilenmeyi teşvik eder ve ekonomik gelir elde etmelerine yardımcı olur.

Bu maddelerden 1-7 arası ekomüzenin demokratik ve katılımcı olduğunu, 8-12 ekomüzenin neleri kapsadığını, 13-21 arası ise ekomüzenin eylem ve yöntemini açıklamaktadır. Yukarıdaki göstergelerin üzerinde durduğu 4 temel öge bulunmaktadır. Bunlar; toprak, miras, bellek ve nüfus'tur. Bu kriterlerin tamamını her ekomüze aynı oranda karşılamamaktadır. Çünkü ekomüzeler ait olduğu doğal, kültürel ve tarihi özelliklere göre farklılık göstermektedir. Her biri kendi değerleri ve kaynaklarıyla özgündür ve bu anlamda izledikleri yol ve odaklandığı miras türü de farklılaşmaktadır. Ekomüzelerin esas amacının; doğal çevre, yerel topluluk, gelenek, kültür ve tarihin korunması, yeniden yorumlanması ve sürekliliğinin sağlanması olduğu görülmektedir.

2.3.4. Dünya'daki Ekomüzeler

Dünya'nın farklı bölgelerinde geleneksel mimarinin korunması, gastronomi kültürü, konuşulan lehçe gibi farklı konulara odaklanmış birçok ekomüze örneği mevcuttur (Tablo 5). Ekomüzeleri daha iyi anlayabilmek ve diğer ülkelerdeki ekomüzelerin çıkış noktalarını ve farklı ekomüze içeriklerini görebilmek için bu bölümde dünyadaki ekomüze örneklerinden 10'u seçilerek incelenmiştir.

Tablo 5. Avrupa Birliği ülkeleri ve diğer ülkelerde yer alan ekomüze dağılımları (Elmalı Şen vd., 2020)

Yer	Ekomüze Sayısı
Avrupa Birliği ülkeleri	341
Diğer ülkeler	70

- Alsace Ekomüzesi, Fransa

Alsace Ekomüzesi, Fransa'nın en büyük yaşayan müzesi olarak kabul edilir. Avrupa'nın en prestijli ve en donanımlı ekomüzesi unvanını taşır. 1984 yılında kurulan bu müze, Rhein Nehri'nin güney kısmında bulunan ve ünlü 'Şarap Yolu' üzerinde yer alan yaklaşık 20 hektarlık bir alanda 73 konuttan oluşan bir köydür. 1980'lerde yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalan eski çiftlikler, nitelikli kırsal yapılar ve evler, bu bölgede yeniden inşa edilerek ekomüze haline getirilmiştir. Fransa Müzeleri Yönetimi tarafından 2002 yılında resmi olarak ekomüze olarak kabul edilmiştir. Bu müze, geleneksel yaşam tarzını ve kültürü korumak, gelecek nesillere aktarmak ve ziyaretçilere interaktif bir deneyim sunmak amacıyla tasarlanmıştır (Şekil 4) (Belen, 2015).

Alsace Ekomüzesinde köyün yaşayış biçimini tanıtan, 1500'lü yıllardan beri eyaletin sanatı olan tarımsal yaşamın (tarımsal üretim, çiftçilik, hayvanların bakımı vb) nasıl olduğu hakkında bilgi sunan ve ziyaretçilerin deneyimlemelerine olanak sağlayan faaliyetler düzenlenmektedir. Bunun yanı sıra aslına uygun etkinlikler ile Paskalya kutlamaları gerçekleştirilmektedir. Ekomüzede bir yıllık süreç altı zaman dilimine bölünerek her iki ayın özelliklerine göre farklı etkinlikler düzenlenmektedir. Bu düzenleme, mevsimsel değişiklikler ve yerel kültürel etkinlikler gibi faktörlere dayanmaktadır. Ekomüzenin yıllık ortalama 170.000 ziyaretçisi bulunmaktadır, bu da bölgenin ve müzenin popülerliğini göstermektedir.

Alsace Ekomüzesi, çeşitli tarihi yapıları içermektedir. Bu yapılar arasında berber dükkânları, damıtım evleri, ibadethaneler, atölyeler (ayakkabı, takı ve seramik vs.), koleksiyon ürünleri, saraçhane, butik, restoran, seminer ve galeri salonları, kereste fabrikası, okul, hastane gibi hizmet binaları bulunmaktadır. Ayrıca, ekomüzenin içinde yer alan tarihi konutlar arasında oluşturulmuş mini botanik bahçeler ve arıcılığın yapıldığı koku bahçeleri de içermektedir. Bu çeşitli yapılar ve alanlar, ziyaretçilere bölgenin geçmiş yaşam tarzını ve kültürünü deneyimleme fırsatı sunmaktadır.

Ekomüzenin gelir kaynakları; müze giriş ücreti, mağazadan alışveriş gelirleri, yiyecek ve içecek ücretleri, bölgesel yönetimden nakledilen hisseler, bölgesel turizm idaresi fonları, Avrupa Birliği fonları ve sponsorlardan elde edilen gelirlerden oluşmaktadır. Ayrıca Alsace Ekomüzesi'nin bilgilerinin yer aldığı ve tanıtımının yapıldığı <https://www.ecomusee.alsace/en/> internet adresi bulunmaktadır (URL 10, 2022).

Şekil 4. Alsace Ekomüzesi (URL 10, 2022)

- Tamagawa Ekomüzesi, Japonya

Yerel halkın katkılarıyla 1993 yılında kurulmuştur. Tama Nehri'nin kenarında bulunan Tamagawa Kasabasında yerleşik geleneksel Japon yaşamı ve bölgenin doğal güzellikleri ön plana çıkmaktadır Tamagawa Ekomüzesi'nin amacı hem kırsal hem de kentsel tarafları bütünleştirerek toplumun gelişimine katkıda bulunan doğal ve kültürel mirasın (somut ve somut olmayan) korunmasıdır. Restore edilen 200-300 yıllık geleneksel Japon evlerinin bazıları geleneksel Japon el sanatlarını ve ulusal kültürünü tanıtan müzelere dönüştürülmüştür. Yerel mimarinin yanında çağdaş anlamda inşa edilen müze binaları da dikkat çekmektedir (Şekil 5).

Ekomüze bölgesinde sanat müzesi, bilim müzesi, meyve bahçeleri, çocuk oyun parkları, tapınak ve dinlenme alanları bulunmaktadır.

Kiraz çiçeği konseri, Tama Nehri raftingi, Tamagawa Sonbahar Hasatı Festivali, Yılbaşı Oyunu, Tama Nehri havzasında gezinmek, kır çiçeklerini gözlemlemek, Japon mevsimsel etkinliklerini sergilemek ve çocuklar için ritmik jimnastik faaliyetlerinden bazılarıdır. Ekomüzedeki faaliyetlerin tamamı, yerel halk tarafından gerçekleştirilmektedir. Devlet desteği ve sosyal derneklerin çabalarıyla faaliyetler yürütülmektedir. Yerel ekonomiye önemli katkı sağlayan bu faaliyetler, ekomüze ziyaretçilerinin de yoğun ilgisini çekmektedir. Faaliyetlerinin çoğunluğu nehire dayalı aktivitelerden oluşmaktadır (Doğan, 2010).

Şekil 5. Tamagawa Ekomüzesi (URL 11, 2022)

- Kalyna Country Ekomüzesi, Kanada

Dünyanın en büyük yüz ölçümüne sahip olan Kalyna Ekomüzesi 20.000 km²'lik alanda daha çok Avrupa'dan (özellikle Almanya ve Ukrayna) göç eden insanların yaşam sürdürdüğü bir bölgededir. Kalyna Country, Batı Kanada bölgesinde yer alan Alberta'nın en tarihi yerlerinden biri ve çok kültürlü başkentidir. Coğrafi özellikleri Rusya ve Avrupa stepleriyle benzerlik taşıyan bölge, özellikle doğasıyla ön plana çıkmaktadır. Ekomüze adını Saskatchewan Nehri kıyısında ve onu besleyen dere kıyılarında yetişen Gilaburu meyvesinden almaktadır. Kalyna Country Ekomüzesi, Alberta Tarihi Siteler ve Arşivler Servisi'nin ve Alberta Üniversitesi'ndeki Kanada Ukrayna Araştırmaları Enstitüsü'nün girişimiyle 1991- 1992 yıllarında kurulmuştur (Şekil 6) (Göz, 2021).

Kalyna Country Ekomüzesi, otantik köylerde tarihi, kültürel özelliklerin deneyimlendiği, yerel-tarihi mimarisiyle dikkat çeken turistik çekiciliği de yüksek bir ekomüzedir. Ekomüze bölgesinde birçoğu tarihi özellik taşıyan 100'den fazla dini yapı ve

merkez de bulunmaktadır. Her mevsim farklı etkinlikler düzenlenen ekomüzede yerel etkinliklerin (yaşam festivalleri, rodeolar ve fuarlar) yanı sıra doğa-macera odaklı aktiviteler de (golf, silah atışı, jet gezintisi, nehir gezintisi, kış oyunları, yürüyüş, kuş gözlemciliği gibi) faaliyet göstermektedir.

Şekil 6. Kalyna Country Ekomüzesi (URL 12, 2022)

- Bergslagen Ekomüzesi, İsveç

Bergslagen Ekomüzesi; İsveç'in başlıca bakır, demir ve çelik merkezi olan, dünyanın en eski petrol rafineri tesislerine sahip bölgede bulunmaktadır. 1938 yılında bağımsız iki girişimci olan Gustof Bjorkman ve Karl-Erik Forsslund tarafından madencilik ve açık hava müzesi olarak inşa edilmiştir. Bölgede daha önce var olan iki yerel müze, yedi yerel belediye ve bir turizm organizasyonunun ortaklaşa çalışmasıyla kurulan bir vakıf aracılığıyla 1990 yılında ekomüzeye dönüştürülmüştür. Bu koordinasyon gönüllüler ve çeşitli yerel mirası koruma dernekleri tarafından da desteklenmektedir. Demirin tarihi, müzenin temasını oluşturmaktadır. Ekomüze, güneydeki Mälaren Gölü'nden kuzeydeki Dan Andersson ormanına kadar uzanan 750 km²'lik bir alana yayılmaktadır (Şekil 7).

Ekomüze bölgesinde bir yönetim ofisi, ziyaretçi merkezi, konaklama tesisleri, eski konutlar ve madencilik müzesi bulunmaktadır. Ayrıca ulaşım rotası Strömsholms Kanalı boyunca tarih öncesi demir iskelet sahaları, Orta Çağ kulübeleri, demirci, haddehaneler ve modern çelik işletmeleri bulunmaktadır. Ekomüzenin kurulu olduğu bölgede ziyaretçilere birbirinden farklı faaliyet olanakları sunulmaktadır (Elmalı Şen vd., 2020).

Şekil 7. Bergslagen Ekomüzesi (URL 13, 2022)

- Batana Ekomüzesi, Hırvatistan

Hırvatistan'ın Rovinj kasabasında 2004 yılında kurulan Batana Ekomüzesi somut ve somut olmayan deniz mirasını, Rovinj'in kültürel kimliğini ve benzersizliğini, yerel halkın yaşam kültürünü yorumlayan, yeniden yaratan ve sürdürülebilirliğini sağlayan bir destinasyondur. Dünya'nın ve Avrupa'nın denizcilik mirasını ve kültürünü koruyan uluslararası girişimlere aktif olarak katkıda bulunmaya çalışan bir ekomüzedir. Geleneksel tekne yapımı, yürüyüş rotaları, denizcilik kültürü ve gastronomi gösterileri gibi çeşitli aktiviteler sunmaktadır (Şekil 8) (URL 14, 2023).

Batana ekomüzesi 5 bölümden oluşmaktadır.

- 1.Batana Evi, yerel adı muòstra, kalıcı bir sergiye sahip sergi, yorumlama ve dokümantasyon merkezi;
- 2.Spacio Matika, yerel adı spàcio, yerel denizcilik mirasını, tatlarını, kokularını ve şarkılarını deneyimleme yeri;
- 3.Mali Škver (Küçük Tersane), yerel adı pećio squèro, batana ekomüzesinin somut olmayan mirasının deneyimlendiği alan;
- 4.Regatta, Rovinj'in tekne, deniz ve denizcilerle ilgili kutlamaların ve çoğunlukla latin yelkenli geleneksel ahşap teknelerden oluşan (kısaca Regata olarak bilinir) tekne yarışının yapıldığı yer;
- 5.Mail Mol'den (Küçük İskele) Spacio Matika'ya ve Rovinj'in sahiline uzanan Batana Yolu, iki tematik rotadan oluşur. İlki kayakçılar eşliğinde deniz yolu ile ikincisi ziyaretçilerin Rovinj hakkında bilgi edindiği ve deneyimlediği sahil boyunca bir yürüyüş güzergahının kesişiminde bulunan alandır (URL 14, 2023).

Şekil 8. Batana Ekomüzesi (URL 14, 2023)

- Pistoia Dağları Ekomüzesi, İtalya

İtalya'nın Pistoia eyaletinde bulunan 1989 yılından bu yana faaliyet gösteren Pistoia Dağları Ekomüzesi, insan ve çevre arasındaki ilişkinin günümüze ulaşmasını sağlayan 450 km²'lik nehir, orman ve dağlık alandan oluşmaktadır. Pistoia Dağlarında 6 açık hava güzergahı, müzeler, eğitim merkezleri ve tarihi eserler bulunmaktadır. Bölge sakinleri tarafından basit ve ustaca üretim tesisleri için demirhaneler, buz evi ve değirmenler için Pistoia dağlarındaki su ve orman; hammadde ve enerji sağlamakta kullanılan önemli araçlardır (Şekil 9).

2011 yılında tüm sistemi yöneten Pistoia Dağ Ekomüzesi Derneği kurulmuştur. Ekomüze kalifiye personel ile yaklaşık 2.000 öğrencinin katıldığı eğitim atölyelerine ev sahipliği yapmaktadır. Yılda yaklaşık 8.000 ziyaretçi ağırlamaktadır. Ekomüzenin birbirinden değişik ve farklı uzunlukta 6 güzergahı bulunmaktadır (URL 15, 2023).

Achilli güzergahı: dağların tarihiyle ilgili çeşitli konuları keşfetmeyi amaçlayan geçici sergilere ev sahipliği yapmakta ve düzenli olarak yetişkinler ve çocuklar için eğitim atölyeleri düzenlemektedir.

Buz güzergahı, 18. yüzyılın sonundan 1900'lerin ilk on yıllarına kadar Pistoia dağlarında gelişen ve ana eksenini Reno Vadisi'nde olan doğal buz üretiminin tarihini izlemeyi sağlamaktadır.

Demir seyahat güzergahı, 14. yüzyıldan beri Pistoia dağlarında bulunan geç orta çağ ve sanayi öncesi dönemdeki demir ve çeliğin hikayesini anlatmaktadır.

Doğal seyahat güzergahı, Pistoia Apennines'e özgü botanik ve orman türlerini geliştirmekte ve tarih öncesi çağlardan beri insanın varlığını belgelemektedir.

Kutsal sanat güzergahının dayanak noktası, 16. ve 17. yüzyıllarda Roma'da ikamet eden Popigliese ailesi Vanniniler tarafından adak olarak bağışlanan, Roma Barok sanatının değerli eserleriyle zenginleştirilmiş Pieve di Popiglio'dadır.

Günlük hayat güzergahı ise; günümüzün yaşam alışkanlıklarını geçmişle karşılaştırarak, iş ve çevre ilişkilerinin birkaç on yıl içinde nasıl kökten değiştiğini vurgulamaktadır. Son olarak taş güzergahı ise ziyaretçiyi, Pavana'dan başlayarak bir orta çağ köyü olan Sambuca Castello'ya kadar, Via Francesca della Sambuca'nın orta çağ rotası boyunca yürümeye yönlendiren, dağın tarihinde geriye doğru bir yolculuk sunmaktadır.

Şekil 9. Pistoia Dağları Ekomüzesi (URL 15, 2023)

- Kouretia Odos Ekomüzesi, Yunanistan

2007 yılında kurulan Kouretia Odos Ekomüzesi Girit Adası'nın Rethymno dağlık bölgesinde Psiloritis Dağı'nın kuzeybatı eteklerindeki eşsiz doğal ve kültürel çevre ile tarımsal yaşamını vurgulayan ekomüzedir. Ekomüze, ziyaret edilebilen ve yerel ağlar tarafından organize edilen, bölge sakinlerinin kültürel mirasının yanı sıra anavatanlarıyla olan kültürel kimliklerinin tanıtımını sağlayan alanlardan oluşmaktadır (Şekil 10).

Ekomüze içinde kültürel mirasla deneyimsel bir ilişkinin teşviki için, belgeleme, araştırma, eğitim ve öğretim programlarının iyileştirilmesi ve bilimsel önerilerin merkezini temsil eden bir müze yapısı ve bir kültürel atölye profili ile kalıcı bir kurum yaratmaktadır.

Kouretia Odos (Yolu) Ekomüzesinin kurulması ve işletilmesi aynı zamanda tarımsal yaşama, tarımsal ürünlere ve doğaya saygıya dayalı daha sessiz turizmi (tarım turizmi- eko turizm- kültür turizmi) desteklemeyi amaçlamaktadır. Ekomüzedeki dağlık Rethymno bölgesinin imajını oluşturan ve adını Kouretio Odos'tan alan tematik turlar düzenlenmektedir. Bu turlar ekomüze bölgesindeki antik dönemden bugüne kadarki karakteristik özellikleri gösteren önemli tarihi, antik yerleşim alanlarını kapsamaktadır.

Kouretia Odos Ekomüzesi'nde gerçekleştirilen faaliyetler; Yunan dili kursları, Minos uygarlığı ve Girit kültürüne yönelik, gastronomi kursları, tarım ürünleri kültürü ve tanıtımı, peynir fabrikalarına, yağ değirmenlerine, rakı damıtma kazanlarına, çömlek atölyelerine ziyaretler, arkeolojik alanlara ören yerlerine ziyaretler, öğrenciler için eğitim programları, seminerler, kongreler, toplantılar, turlar, kırsal kesimde geziler, dağcılık, yürüyüş, tırmanma, mağaracılık ve yerel halkla iletişim, onların gelenek ve göreneklerine katılım şeklinde sıralanmaktadır (URL 16, 2023).

Kültürel Rotalar programı, Ecomuseum Kouretia Odos'un alanı olan Kuzeybatı Psiloreitis Dağı'nın manzaralarında ziyaretçilere insanların tarihini ve sosyal uygulamalarını öğreten yolları içermektedir. Katılımcılar bölge hakkında kapsamlı bilgi edinir, standart çevresel davranışlar konusunda eğitilir ve bölgenin tarihi ve kültürel mirasını öğrenir. Eğitim ekibinde, çok disiplinli bilim insanlarının (öğretmenler, sosyal bilimciler, coğrafyacılara, mimarlar, arkeologlar, çevreciler ve biyologlar) yanı sıra yerel sakinler ortak çabayla yer almaktadır.

Şekil 10. Kouretia Odos Ekomüzesi (URL 16, 2023)

- Flodden 1513 Ekomüzesi, İngiltere

İskoçya ve İngiltere arasında 9 Eylül 1513'te çıkan Flodden Savaşı, birçok İskoç ve İngiliz askerinin, 100 soylunun ve İskoç Kralı IV. James'in ölümüne yol açan ulusal bir trajedi olması sebebiyle Flodden 1513 Ekomüzesi savaşıyla ilgili somut olmayan gelenek ve mirasın sürdürülebilirliğine odaklanmıştır. 2008 yılında Savaşın 500. yıldönümünü kutlamak için, Flodden 500 projesiyle birlikte Flodden 1513 Ekomüzesi oluşturulmuştur. Flodden 500 projesi, arkeolojik saha çalışmasına ve belgesel araştırmaya katılan çok sayıda toplum gönüllüsünü desteklemiş ve eğitmiştir. Projenin öğrenme programı sayesinde on binden fazla öğrenci Flodden hikayesini keşfederek kalıcı bir miras yaratılması sağlanmıştır (Şekil 11) (URL 17, 2023).

Flodden 1513 Ekomüzesi 41 bölgeden oluşmaktadır. Bu bölgeler 32 yerden birbirine bağlanmaktadır. Ekomüze içerisinde; savaş alanları, kaleler, köprüler, kiliseler, duvarlar, kuleler, heykeller, mezar işaretleri ve yerleşim alanları yer almaktadır. Ekomüze içindeki farklı bölgeler hem İngiltere hem de İskoçya sınırları içinde yer alabilmektedir. Ekomüze ziyaret edilebilecek bu fiziksel yerlerin yanı sıra, sınırdaki Ride Outs geleneğini ve Floo'ers O' The Forest'ın gayda melodisini deneyimlemeyi de kapsamaktadır. Ekomüzenin kurulum aşamasında EU LEADER programından sağlanan mali destek sonrasında ise Miras Piyango Fonu'ndan finansal destek alınmıştır.

Şekil 11. Flodden 1513 Ekomüzesi (URL 17, 2023)

- Melbourne Yaşayan Batı Müzesi, Avustralya

Melbourne Yaşayan Batı Müzesi, 1984 yılında Melbourne'un batı banliyösü Maribyrnong'da bulunan bölgenin sosyal, endüstriyel ve çevresel tarihinin zenginliğini ve derinliğini belgeleme, koruma ve yorumlama süreçlerine Melbourne'un Batısındaki insanları ve diğerlerini aktif olarak dahil eden bir topluluk müzesidir. Ekomüze birçok kültürel olanaktan yoksun, genellikle işçi sınıfının yaşadığı Melbourne'un Batısında sanayi bölgesindeki dezavantajlı olarak görülen alanı ele almaktadır. Ekomüze konsepti, çevreye, manzaraya, insanlara ve kültürlerine odaklanarak; toplumu kendi hikayelerini kaydetmeye ve korumaya dahil etmek için benimsenmiştir (Şekil 12).

Avustralya'nın ilk ekomüzesi olarak tanımlanan müze insanların hikayelerine odaklanmaktadır. Nüfusun %30'dan fazlası başka bir ülkede doğmuştur, bu durum kültürel bir dinamığe yol açmıştır. Yaşayan Müze, en çok sosyal yardım programları ve hizmet ettiği toplulukla yakın ilişkisi ile bilinir. Başlangıçta duvarları olmayan ve sözlü tarih kaydına odaklanan bir müze olması amaçlanmıştır. Ancak zamanla Yaşayan Müze, kaynak merkezini oluşturan 10.000'den fazla belge, fotoğraf, kaset ve eserin yanı sıra Müze'deki

personel ve tesisleri içeren bir Kaynaklar Koleksiyonuna sahip olmuştur. En önemli çekirdek koleksiyonu, “göç, iş, çevre, kültür, miras, endüstri, toplumdaki kadınlar ve Melbourne halkının günlük hikayeleri” temalarına odaklanan sözlü tarih kayıtlarıdır. Yaşayan Müze şu anda geniş arşivlerini halkın indirebileceği ve erişebileceği dijital forma dönüştürmek için çalışmaktadır. Yaşayan Müze programının ilk on yılını ve sonuçlarını anlatan “Tarih Arkadaşımız” adlı bir kitapları da mevcuttur (URL 18, 2023).

Şekil 12. Melbourne Yaşayan Batı Müzesi (URL 18, 2023)

- Santa Cruz Ekomüzesi, Brezilya

Santa Cruz Ekomüzesi, Rio de Janeiro şehrinin en batısında, 125 km²'lik bir alanda Santa Cruz mahallesinin tamamını kapsayan bir Bölge Müzesi'dir. 1995 yılında kurulan ve Rio de Janeiro Belediye Kültür Sekreterliği bünyesine dahil edilen bu müzenin başlıca görevi, mahallenin kültürel ve doğal mirasının korunması ve geliştirilmesidir (Şekil 13).

Ekomüze alanın tarihi, sakinleri ve ekosistemi ile ilgili çeşitli eğitim, iletişim, koruma, belgeleme ve araştırma faaliyetleri geliştirir. Müze, kamu yetkilileri ve yerel aktörler arasında paylaşılan bir yönetim modelini benimseyerek, mahalle sakinlerinin katılımını teşvik eder. Bu çabaların bir sonucu olarak, müze bölge sakinlerinin kültürel ve insani gelişimini destekleyerek mahallenin ve nüfusun sürdürülebilirliğine odaklanır. Ayrıca, ziyaretçilerin mahallenin tarihini, insan işgalini, efsanelerini ve manzaralarını deneyimlemesine olanak tanıyarak onlarla temasa geçmeyi hedefler. Bu şekilde, Santa Cruz Ekomüzesi bölgesel mirasın korunması ve toplumun katılımını teşvik etme konusunda önemli bir rol oynamaktadır.

Ekomüzeleştirilmiş bölgede bulunan somut mirasları belirleme süreci, Müzecilik alanında profesyoneller tarafından gerçekleştirilen ve incelenen her miras için bir araştırma dosyası oluşturan bir ön tanımlama yoluyla gerçekleşmektedir. Bu dosya; mülkün tarihçesi, estetik analizi ve tanımı ile bir tez metnini listeler, ardından fotoğraflar, ilgili bibliyografya

ve ilgili mevzuat içeren ekler gelmektedir. Sonunda, toplanan veriler Uluslararası Müzeler Konseyi Uluslararası Dokümantasyon Komitesi (CIDOC/ICOM) tarafından oluşturulan uluslararası düzenlemelere uygun bir biçimde indekslenmektedir. Formdan derlenen bazı alanlar Müze Eşyası Ön Envanterini oluşturmaktadır. Santa Cruz Ekomüzesinde ön tespitin ardından, mahallede müzeleştirilecek eşyaların nihai tespit sürecinde yerel halkın yardımcı olduğu Katılımcı Envanter süreci devreye girmektedir.

Santa Cruz ayrıca somut olmayan çok sayıda kültürel mirasa sahiptir. Rio'nun çoğu mahallesi gibi, şehir efsaneleri, popüler ve dini festivallerle çevrili kendine has bir yaşam tarzına sahiptir. Santa Cruz Ekomüzesi tarafından somut olmayan varlıkların kaydedilmesi için bir metodolojinin geliştirilmesi gibi, Santa Cruz'daki bu varlıklarla ilgili daha spesifik bir çalışma da halen devam etmektedir. Santa Cruz'daki somut olmayan varlıkların ana örnekleri olarak Santa Cruz İmparatorluk Çiftliği ve Santa Cruz Halk Mezbahası efsaneleri, GRES Academicos de Santa Cruz'un Sambas'ı ve geleneksel Festa de São Jorge sayılabilir (URL 19, 2023).

Şekil 13. Santa Cruz Ekomüzesi (URL 19, 2023)

2.3.5. Türkiye'deki Ekomüzeler

Ekomüze kavramıyla ülkemiz geç tanışmış olmakla beraber literatüre ekomüze olarak geçmiş az sayıda örnek bulunmaktadır. Bunlar Bolu'da bulunan Hüsamettindere Ekomüzesi ve Kars'ta bulunan Zavot Ekomüzesidir. Ülkemiz kültürel miras konusunda zengin bir ülkedir. Dolayısıyla ülkemizde bunların dışında ekomüze olma potansiyeli taşıyan yerler bulunmaktadır. Bu kapsamda değerlendirilebilecek hali hazırda açık hava müzesi, etnografya müzesi adı altında sergileme yapmakta olan müzeler vardır. Ayrıca yine bu

alandaki yapılan çalışmalara bakıldığında, yurdun farklı bölgelerinde bu potansiyele sahip olan yreler araştırmalara konu olmakta ve model önerileriyle sunulmaktadır. Geleneksel dokusunu, üretim biçimlerini koruyan ve ekonomik açıdan problem yaşayan bölgeler uzman ve araştırmacıların ilgisini çekerek araştırmalarda yer almaktadır. Yapılan alışmalar bölümünde bahsi geçen örneklerden 5'i detaylıca ele alınmıştır.

3. YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu tez çalışması iki aşamalı olarak yapılmıştır. İlk aşamada Türkiye’deki ekomüzeler ile ekomüze olma potansiyeli taşıyan ve faaliyette olan müzeler araştırma alanı olarak tespit edilmiştir. Bu alanların bazıları ziyaret edilmiş, yetkililerle görüşmeler yapılmış ve toplanan veriler derlenerek örnekler tanıtılmıştır. Bu aşamada söz konusu müzelerde mimariye yönelik yapılan çalışmaların tespit edilmesi hedeflenmiştir. İkinci aşamada ise; kültürel mirasın korunması ve Türkiye’deki ekomüze örneklerinde mimarlığın yerinin belirlenmesine yönelik konu ile ilgili uzmanlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.1. Türkiye’deki Ekomüzelerin İncelenmesi

Çalışma kapsamında ekomüze olarak uluslararası alanyazında yer alan Hüsamettindere Ekomüzesi ve Zavot Ekomüzesinin yanı sıra tez süresince bahsi geçen ekomüze tanımına uygun olan, göstergelerini taşıyan ve mimarisiyle ön plana çıkan Yaşayan Köy (Anadolu Açık Hava Müzesi), Kenan Yavuz Etnografya Müzesi ve Altınköy Açık Hava Müzesi olmak üzere toplam beş alan Türkiye odağında literatür taraması neticesinde belirlenmiş ve bu örnekler detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Bu müzelerin; konumu, doğal çevresi ve tarihi, hangi yıllarda kimler tarafından kurulduğu, somut ve somut olmayan kültürel mirası, destek ve faaliyetleri, müzelerin özellikleri, mimari öğeleri bağlamında ele alınmıştır.

3.1.1. Hüsamettindere Ekomüzesi / Bolu

- Hüsamettindere Ekomüzesi’nin Konumu, Doğal Çevresi ve Tarihi

Bolu ilinin Mudurnu ilçesine bağlı Hüsamettindere Köyü; Türkiye’nin ilk ekomüzesidir. Bolu iline 70 km, Mudurnu ilçesine 19 km uzaklıkta yer almaktadır. 2023 verilerine göre nüfusu 156 kişidir. İç Anadolu iklim bölgesinde bulunan köy kuraklaşma ve sert iklim koşullarında bulunmaktadır. Hüsamettindere Köyü 1.103 m rakıma sahiptir (Şekil 14).

Şekil 14. Hüsamettindere Köyü'nün coğrafi konumu

Hüsamettindere köyü, coğrafi açıdan Mudurnu'ya oldukça yakın ve kolayca erişilebilir bir konumdadır. Hüsamettindere köyü; coğrafi konumu, bitki örtüsü, tarımsal üretim potansiyeli, geleneksel Türk evi mimarisi ve korunan kültürel miras unsurlarıyla, çevresindeki diğer köylerden belirgin bir şekilde ayrılabilir niteliktedir (Şekil 15).

Şekil 15. Köyün genel görünümü, Hüsamettindere Köy evleri (URL 20-21, 2021)

Bölgede geçmişte büyükbaş hayvancılık yapılmaktaydı ve bu nedenle buğday, arpa, mısır gibi tahıl ürünleri de yetiştirilmekteydi. Ancak son yıllarda azalan nüfus ve geçim kaynağı olarak kümes hayvanlarının tercih edilmesi sebebiyle bölgede tarım arka planda kalmıştır.

Günümüzde yerel halkın geçim kaynağı çoğunlukla tavukçuluktan karşılanmaktadır. Bölge tarım müdürlükleri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve çeşitli işletmelerin ortaklığında, bölgedeki tavuk çiftliklerinin fazla olmasından dolayı ortaya çıkan atık ürün olan gübrenin biyogaz olarak değerlendirilmesi konusunda köylülere eğitimler verilmiştir. Bu eğitimler, temiz enerji kaynakları ve çevre koruma konularında bilinç oluşturmaya

hedeflemektedir. Ekomüze ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilen bu çalışmalarla, köyün enerji ihtiyacının alternatif ve yenilenebilir enerji kaynaklarıyla karşılanması amaçlanmaktadır. Bu projeler, ekomüze kavramının uygulanmasında yerel topluluğun yaşam kalitesini artırmaya yönelik sürdürülebilir çözümler sunmaktadır.

Ülkemizde kırsal alanlardaki diğer birçok köy gibi Hüsamettindere Köyü'nün nüfusu da azalmış ve köydeki konutlar terk edilmiştir. 2005 yılında yerleşkeyi ziyaret eden mimar Tunca Bökesoy terk edilmiş konutların satılık olduğunu öğrenmiş ve köyden iki ev satın almıştır. Köyün varlığını öğrenen Ankara ve İstanbul'dan dostları da köyden konutlar almıştır. Köydeki kültürel değerlerin korunması için Tunca Bökesoy öncülüğünde 2010 yılında köydeki 24 konut daha satın alınarak mevcut köyü ekomüze yapma kararı oluşmuştur. Süreç içerisinde yerel halkın bilincini ve gelir seviyesini artırmak, köydeki geleneklerin devamlılığını sağlamak, binaları yeniden yaşanabilir hale getirmek, yetkili otoritelerin ilgisini çekmek ve çalışmaların daha düzenli ilerlemesi için Doğal ve Kültürel Mirası Koruma Derneği (DOKÜDER) kurulmuştur. DOKÜDER, bu amaçlar doğrultusunda çalışmaların tek çatı altında yürütülmesini sağlayarak ekomüze projelerinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesine katkıda bulunmuştur (Şekil 16) (Kurtuluş, 2018).

DOKÜDER üyeleri köydeki hane sahiplerinden oluşmuştur. Bu dernek sayesinde çalışmalar daha hızlı ilerlemiştir (Alkanlı, 2014). Ancak günümüzde dernek faaliyetlerine devam etmemekte olup kapatılmıştır (Kişisel görüşme, Emin İnandoğuş, 2021).

Şekil 16. Hüsamettindere Camii ve Yerel Müze (Kişisel Arşiv, 2021)

Kuruluş sürecinde bilimsel ya da akademik desteksiz yürütülen müze çalışmaları, 2009 yılında DOKÜDER'in kurulması ile 2011 yılında düzenlenen Ekomüze Hüsamettindere Çalıştayı neticesinde akademik olarak desteklenmiştir. Uluslararası düzeyde yürütülen

Çalıştaya İngiltere ve İtalya'dan ekomüze konusunda uzman araştırmacı ve akademisyenlerin yan sıra ülkemizden Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Maltepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi'nden akademisyenler ve Yaşayan Müze yetkilileri de katılmıştır (Doğan, 2010; Demir, 2015). Çalışmalar yürütülürken T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının yürütmüş olduğu “Gelecek Turizmde” projesine başvuru yapılmış ancak ilçe kaymakamının sürekli değişmesi sebebiyle onay alınamamıştır (Kişisel görüşme, Emin İnanduğçar, 2021).

Köy nüfusu yerel halk ile köye sonradan taşınan yeni halk olmak üzere iki ayrı topluluktan oluşmaktadır. Köye gelen turistlere restore edilmiş evlerde kalabilme imkânı tanınırken, isteyenler orada yaşayan halkın evine misafir olabilmektedir. Konaklamadan elde edilen gelir köylüler ve köyün genel ihtiyaçları arasında paylaştırılmaktadır. Turizme açılan köyün turistik çekiciliği; doğası, özgün mimariye sahip geleneksel evleri, yöresel yemekleri, geleneksel kıyafetleri ve düzenlenen aktiviteler aracılığıyla sağlanmaya çalışılmaktadır (Elmalı Şen vd., 2020).

Ekomüzenin temel amacı, köy sakinlerinin gelir düzeylerini ve farkındalıklarını artırmaktır. Bunun için kültürel ve doğal değerleri korumayı, bölgenin geleneksel üretim biçimleri ile geleneksel mimarisinin koruma altına alınmasını, ulusal veya uluslararası sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmayı ve köyün kalkınması için fon bulmayı amaçlamaktadır. 2010 yılında gönüllü kişiler ve yerel halk ortaklığında ekomüze.org adında bir internet sitesi kurulmuştur. Ancak günümüzde internet sitesi kullanım dışıdır (Doğan, 2011).

Yerleşke içerisinde ve yakınında market bulunmamaktadır. Yöre halkı günlük ekmek ve gıda ihtiyaçlarını her gün köye gelen araç sayesinde gidermektedir. Yerleşkeye ilk yıllarda yerleşen katılımcılar köy yaşantısının su baskını, fare sorunu, giyim-kuşam, soğuk hava koşulları gibi bazı zorluklarıyla karşılaşmış olsalar da yerli halkın yaşantısına uyum sağlamışlardır. Ancak son yıllarda yeni halk köyde düzenli olarak ikamet etmemektedir (Şekil17) (Kişisel görüşme, Emin İnanduğçar, 2021).

Şekil 17. Restore edilmiş bir konut, Hüsamettindere köyünde bir konutun içi (URL 22, 2021)

- Hüsamettindere Ekomüzesi'nin Somut Kültürel Mirası

Yerleşke, iki ana kısma ayrılmıştır: Aşağı Hüsamettindere olarak adlandırılan bölge, devletin teşvik ettiği tamamen betonarme evlerden oluşmaktadır ve genellikle köyün orta ve genç nüfusu tarafından ikamet edilmektedir. Diğer kısım ise Ekomüze çalışmalarının gerçekleştirildiği ve köyün eski yerleşim yeri olan alandır. Bu bölge, büyük ölçüde korunmuş geleneksel ahşap Türk mimarisini yansıtan evlerden oluşmaktadır (Doğan, 2011). Köyün özgün vernaküler mimarisi öne çıkan somut kültürel mirasıdır (Şekil 18).

Şekil 18. Hüsamettindere Köy evleri (Kişisel Galeri, 2021)

20 dönüm arazilik yerleşkede yeni gelenler tarafından satın alınan konutlardan 24'ü, yerel halkın kolektif çalışmasıyla restore edilmiştir. Restore edilen ahşap evlerden bir tanesi günlük yaşam objelerinin sergilendiği Etnografya Müzesi olarak kullanılmaktaydı ancak günümüzde âtıl durumdadır. Bu müzede, geçmişte köydeki tarımsal ve el sanatları faaliyetlerini yürüten insanların kullanmış olduğu araç ve gereçler, ipek böcekçiliği yapımında kullanılan alet ve malzemeler ile iplik dokuma araçları korunmakta ve

sergilenmekteydi. Yerleşkede bulunan eski köy okulu restore edilip köylüler tarafından toplanma alanı olarak kullanılmaktadır. Bunların yanında çeşmeler ve yolların da bakımı yapılmıştır.

Köy meydanında bulunan iki katlı betonarme yapı olan köy konağının geçmişte alt katı kıraathane üst katı düğün salonu olarak kullanılmaktaydı. Günümüzde ise üst katı imam evi olarak kullanılmakta alt katı ise âtıl durumdadır (Şekil 19).

Şekil 19. Hüsamettindere Köy Meydanı ve Köy Konağı (Kişisel Galerî, 2021)

1944 yılında yapılan okul binası taşınmalı eğitime geçilince 2005 yılında kapatılmıştır. Tadilatı yapılan okul binası yerel müze olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Ancak günümüzde aktif olarak kullanılmamaktadır (Kişisel görüşme, Emin İnandoğru, 2021).

Yerleşkedeki konutların zemin katlarında taş malzeme, üst katlarında ahşap malzeme kullanılması ortak özellik olarak göze çarpmaktadır. Bunların yanında arazi büyüklüğüne bağlı olarak ambarları mevcuttur. Köyde sürekli olarak ikamet olan konutlarda güneş paneli kullanılmaktadır. Köy halkı su ihtiyacını kaynak suyunu depoda toplayıp evlere dağıtılmasıyla karşılamaktadır. Yerleşkedeki yapılar doğal ve yerel malzeme kullanılarak restore edilirken, onarım ve restorasyon sürecinde yerel halkın teknik ve işgücü desteği alınmıştır.

- Hüsamettindere Ekomüzesi'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası

Köye özgü gelenek göreneklerin yaşatılması, orta oyunlarının yeniden canlandırılması, folklorik oyunlar, geleneksel tarım ve hayvansal üretim biçimlerinin devam ettirilmesi bağlamında üretilen projeler geçmişte gerçekleştirilen kültürel etkinliklerdir. Hacet Bayramı, her yıl 13 Temmuz'da düzenlenen bir etkinliktir. Bu etkinlikte köy sakinleri akşam yemeği için bir araya gelir, birlikte dua eder ve köydeki ürün ve hasat toplama

zamanını kutlarlar. Geleneksel olarak sürdürülen bu etkinlik, köydeki sosyal ve kültürel bağların güçlenmesine katkıda bulunur ve yerel kültürün korunmasına destek olur. Bunların dışında ziyaretçilerin katılımıyla geleneksel köy oyunları oynanmaktadır. Köy Biriktirme Geceleri olarak bilinen bu gecelerde; hırsız oyunu, arı oyunu ve sınır taşı oyunu gibi geleneksel köy oyunları oynanmaktadır. Bütün bunlar kültürel zenginliğin göstergeleridir. Hüsamettindere Ekomüzesinde yapılan ortak aktivite ve planlar için söz sahibi/öncü bir kişi ya da kurum bulunmamaktadır. Ancak yerel halk ve gönüllülerle yapılan iş birliği sayesinde köyün tarihi, lehçesi ve yöresel beceriler gibi somut olmayan değerler de belgelenmiş ve arşivlenmiştir (Şekil 20).

Şekil 20. Köyde geleneksel oyunlar (URL 23, 2021)

3.1.2. Boğatepe (Zavot) Ekomüze / Kars

- Zavot Ekomüzesi'nin Konumu, Doğal Çevresi ve Tarihi

Zavot (Boğatepe) Köyü Türkiye'nin ilk peynir müzesine sahip olan ekolojik yerleşkesi; Kars ilinin merkez ilçesine bağlıdır. Kars iline 40 km, Ardahan iline 38 km uzaklıkta yer almaktadır. 2023 verilerine göre nüfusu 183 kişidir. Köyün kuzeyinde ve güneyinde yüksek bir dağlık alan bulunmaktadır. Yaz aylarında aldığı yağışlar bölgede gür bir vejetasyon olmasını sağlamıştır. Bununla birlikte çevresinde geniş mera alanları ve oldukça fazla yayla bulunmaktadır. Konumu ve doğası nedeniyle yörede hayvancılık gelişmiştir (Şekil 21) (Arıncı, 2018).

Şekil 21. Zavot Köyü'nün coğrafi konumu

Zavot Köyü 2.300 m rakıma sahip ve çevresinde farklı boyutlarda birçok tepe bulunan sulak bir alandır. Köyün bulunduğu alan ve çevresinde bitki besini açısından zengin toprak katmanları bulunmaktadır. Bölgede yıllık ortalama sıcaklık 4,9 °C'dir (Abacılar ve Korkusuz, 2020).

Zavot Köyü; Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Kars, Ardahan, Iğdır ve Erzurum yörelerine yerleştirilen Malakanlar tarafından 1877-1878 yıllarında kurulmuştur. 1936 yılında bölgeye Karapapak Türklerinin yerleştirilmesiyle köy Boğatepe Köyü adını almıştır. Beyaz Rus asıllı, tarım kökenli etnik bir topluluk olan Malakanlar, yerleştikleri bölgelerde tarım ve hayvancılıkta öncü olmuşlardır. Yıllarca bu topraklarda yaşayan ve değirmencilik, bahçe ziraatı, peynircilik, arıcılık, hayvancılık ve tarımda yöreye büyük katkılarda bulunan Malakanlar, bölgede birçok kültürel miras bırakmışlardır. Bunların başında gravyer ve kaşar peyniri üretimi gelmektedir. Civar köylerde el sanatları ve hayvancılık ile uğraşılırken, Boğatepe Köyü süt ve süt ürünlerini geliştirmiştir. İsveçli peynir üreticisi David Moser, 1910 yılında tam yağlı inek sütünden gruyere stili peynir yapımını başlatmıştır. Yöre halkı tarafından bu peynirin 'Gravyer' olarak anılmasıyla meşhur 'Kars Gravyeri' oluşturulmuştur (Abacılar ve Korkusuz, 2020).

Peynirle olan ilgiyle beraber köyün tanınırlığı artmış ve 2007 yılında İlhan Koçulu ve dostları öncülüğünde sivil bir inisiyatif kontrolünde yürütülen Boğatepe Çevre ve Yaşam Derneği kurulmuştur. Yönetim açısından kararlar, müzenin üst katında bulunan toplantı salonunda oy çokluğu ile alınmaktadır. Kararlar üyelerin imzaları alınarak kayıt altına alınmaktadır (Kişisel görüşme, Zümran Ömür, 2021) (Şekil 22).

2005 yılında ekomüzenin kurulmasıyla birlikte pozitif göçle hane sayısı 45'ten 106'ya yükselmiş, bununla birlikte hayvan sayısı ve mandıralarda artış olmuştur (Kişisel görüşme, Zümran Ömür, 2021). Süreç içerisinde Valilik, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Sivil kuruluşlar ve Gönüllülerden destek alan dernek ve köylüler için, turizm önemli bir gelir kaynağı olmuştur (Abacılar ve Korkusuz, 2020).

Şekil 22. Müze binası (Kişisel arşiv, 2021)

Ürün satışı yaptığı <https://www.bogatepekoyu.com/internet> adresi bulunmaktadır. Ekomüzenin tanıtımı sosyal medya üzerinden de yapılmaktadır.

Köyde tutulan kayıtlara göre bölgede, 2020 yılında 23.000 civarında turist ağırlanmıştır. Köye gelen turist sayısı ve profili mevsimlere göre farklılık göstermektedir. Boğatepe Köyü yerli ve yabancı turistlerin çoğunlukla kış mevsiminde tercihi olurken, öğrencilerin ise yaz mevsiminde ziyaretleri artmaktadır (Abacılar ve Korkusuz, 2020).

Ekomüzeler için yerel halkın katılımı oldukça önemli bir faktördür. Köy kadınlarının çabaları ve erkeklerinin bu çabaları desteklemesi ile yöre halkı faaliyetlerde etkin rol almaktadır. Yöre halkının kadınları turizm eğitimi alarak iş hayatına atılmış ve böylelikle iç istihdam artmıştır. Zavot Köyü'nde Türkiye'nin ilk ve tek peynir müzesinin bulunmasının temel sebeplerinden biri, köy halkının bu müzeyi ortak bir hedef olarak benimsemesidir. Geleneksel kaşar ve gravyer üretimini hala sürdüren nadir köylerden biri olan Zavot Köyü sakinleri, eski bir mandırayı restore ederek Zavot Peynir Müzesi'ni kurmuşlardır. Müzenin ana amacı, geleneksel kaşar ve gravyer üretimini ve peynir kültürünü belgelemek, yaşatmak ve gelecek kuşaklara aktarmaktır (Şekil 23) (Doğan, 2011).

Şekil 23. Üretilen ve satılan peynir çeşitleri, Boğatepe köyünde Kadın istihdamı
(URL 24-25, 2021)

Köy yerel peynir üretimi bağlamında eski üretim biçimleri ve peynir yapılış biçimini sergileyerek, ziyaretçilerine alışveriş imkânı tanıyarak, festivaller düzenleyerek yerel halkın ekonomik kalkınması için etkili olmaktadır (Doğan, 2011). Köye gelen yerli ve yabancı turistler, ziyaret ettikleri evlerin gündelik işlerine yardım etmekte ve böylelikle yerel yaşamın bir parçası olmaktadır. Ayrıca, yerel mimariyi ve geleneksel yaşamı birebir yerinde deneyimleme fırsatı bulmaktadırlar (Alkanlı, 2014). Bunların yanı sıra kalıcı ziyaretçilere mandıra ve müze gezmek, bitki toplamak, kamp yapmak, bisiklet ve at turları gibi ortak etkinlikler düzenlenmektedir (Kişisel görüşme, Zümran Ömür, 2021).

- Zavot Ekomüzesi'nin Somut Kültürel Mirası

Yerleşkede bulunan eski mandıra binası Mimar Nevzat Sayın'ın desteğiyle restore edilerek bugün 'Zavot Ekomüzesi' haline getirilmiştir (Kişisel görüşme, Zümran Ömür, 2021). Türkiye'de kurulan ilk ve tek peynir müzesidir. Müzenin alt katı sergileme amacıyla kullanılmaktadır, üst katı ise çok amaçlı kültür merkezi olarak düzenlenmiştir. Müze üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, müzenin tarihi ve peynir kültürünü getirenler tanıtılmakta; ikinci bölümde, hayvan ırkları ile doğal tedavi yöntemlerinde kullanılan bitkilerin isimleri fotoğrafları ve hangi tedavi için kullanıldıkları listelenmekte, peynir yapılış biçimi ve aletleri (yayık fiçisi, el yapımı ahşap kaşar sepeti, 100 yıllık krema çırpıcısı vb.) sergilenmekte; üçüncü bölümde ise kadınların ürün satışı yapabileceği bölüm bulunmaktadır (Şekil 24) (Çetinkaya Sönmez, 2020).

Ekomüzenin geliştirilmesi adına tarihi okul binasını, köyden emekli olan öğretmenleri anmak için öğretmen müzesi yapmayı planlamaktadırlar.

Şekil 24. Zavot Peynir Müzesinde sergilenen araçlar ve gereçler (Kişisel Arşiv, 2021)

Gravyer ve kaşar peynirleri, Zavot Köyü'nün en önemli kültürel mirası olarak öne çıkmaktadır. Bunun dışında yerleşim yerinin topografyası ve iklim özellikleri, hayvansal ve bitkisel besinlerin yerleşkede üretilmesi hususunda önemli bir etken olmuştur. Ayrıca köydeki mahzenli ve balkonlu 13 adet Malakan konutu doğal ve yerel malzeme kullanılarak inşa edilmiş yerel mimari ürünleridir (Şekil 25).

Şekil 25. Bir Malakan evi ve mahzeni (Kişisel Arşiv, 2021)

- Zavot Ekomüzesi'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası

Boğatepe Köyü tarihsel süreçte farklı toplumların katkıda bulunduğu ve geleneksel kültüre ait birikimlerin harmanlandığı, bu kültürün kuşaktan kuşağa aktarıldığı sosyo-kültürel açıdan zengin bir köydür. Köyde yapılan peynir festivalleri ile ortak sosyal etkinliklerin köyde yürütülmeye çalışıldığı görülmektedir.

Yerel halkın Türk gelenek ve göreneklerinde önemli yeri olan misafirperverlik yönünün oldukça kuvvetli olduğu, birlik beraberlik ve dayanışma içerisinde köyleri için çaba gösterdiği, yeniliklere açık olduğu ve ekomüzeye sahip çıktığı görülmektedir. Ancak dışarıdan gelen ziyaretçilerin yerleşmesine izin verilmemektedir. Köy kadınlarının çabaları ve erkeklerinin bu çabaları desteklemesi ile yöre halkı faaliyetlerde etkin rol almaktadır.

Yöre halkının kadınları turizm eğitimi alarak iş hayatına atılmış ve böylelikle iç istihdam artmıştır (Doğan, 2011).

Köyde kurulan Boğatepe Çevre ve Yaşam Derneği ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının birlikte yürüttüğü projelerle bireysel ve toplu eğitimler verilmektedir. Köyün kadınları şifalı bitkilerin yetiştirilmesi, kurutulması ve muhafaza edilmesi ile ilgili eğitimler alarak biyolojik çeşitliliğin korunmasını sağlamaktadır. Yerel ve iklime uyum sağlamış bitki ve endemik türleri araştırılmaktadır.

Ekomüzenin geliştirilmesi adına tarihi okul binasının yanındaki ek binada ise halıcılık kursları, kitap okuma birimleri, kütüphane düzenlenecektir. Ayrıca bitkilerden yağ, krem gibi ürünler üretmek için çalışmalar sürdürülmektedir (Kişisel görüşme, Zümran Ömür, 2021).

3.1.3. Yaşayan Köy (Anadolu Açık Hava Müzesi) / Ankara

- Yaşayan Köy'ün Konumu, Doğal Çevresi ve Tarihi

Yaşayan Köy (Anadolu Açık Hava Müzesi), Ankara ilinin 100 km kuzeybatısında Beypazarı ilçesinde bulunmaktadır. Yaşayan Köy, Yaşayan Müze ve Doç. Dr. Sema Demir iş birliğinde 2014 yılında inşa edilmeye başlanmış, 2016 yılında açılmış bir açık hava müzesidir. Ankara Kalkınma Ajansı tarafından desteklenmiştir. T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın denetiminde faaliyetlerini sürdürmekte ve özel müze statüsünde yer almaktadır. 25 dönüm bir alan üzerine inşa edilen köyde toplam 33 mimarî yapı bulunmaktadır (Şekil 26) (URL 27, 2021).

Şekil 26. Yaşayan Köy'ün coğrafi konumu

Beypazarı ilçesinin Güney, Güney Batı ve Güney Doğu kısımlarında İç Anadolu Bölgesinin iklimi hâkimdir. Bölgede yazlar ılık, kurak ve açık; kışlar çok soğuk, karlı ve parçalı bulutlu geçmektedir. İlçenin yüzölçümü 1.868 km², rakımı 675 m, toplam nüfusu 47.234'tür (URL 26, 2021).

Yaşayan Köy; Türkiye'nin çeşitlilik gösteren zengin kültürel dokusunu yansıtmak, bu köklü geleneksel bilgiyi derinlemesine incelemek ve paylaşmak, gelecek kuşakların bu mirası tanınmasına ve ilham almasına katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur (Şekil 27).

Şekil 27. Yaşayan Köy (Anadolu Açık Hava Müzesi) genel görünümü (URL 27, 2021).

- Yaşayan Köy'ün Somut Kültürel Mirası

Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinden, 17. ve 20. yüzyıl arası mimarî örnekler arasından seçilen özel ve kamusal mekânlar sergilenmektedir. Bu bağlamda yerleşkesinde özel mekân olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni temsilen 'Kerpiç Ev', İç Anadolu Bölgesi'ni temsilen 'Ankara Evi', Akdeniz Bölgesi konut mimarisini temsilen 'Düğmeli Ev', Karadeniz Bölgesi'ni temsilen 'Gözdolma Ev' yer almaktadır (Şekil 28, Şekil 29) (URL 27, 2021).

Şekil 28. Ankara Evi ve Düğmeli Ev (URL 27, 2021)

Şekil 29. Göz dolma Ev ve Kerpiç Ev (URL 27, 2021)

Bu evlerin bir araya gelmesiyle oluşturulan küçük bir Anadolu, Türkiye'nin zengin geleneksel mimari çeşitliliğinin somut bir göstergesidir. Bu yapılar arasında, geleneksel mesleklerin icra edildiği ve sergilendiği bir çarşı da yer almaktadır. Çarşıda, geleneksel ticari hayatın temsilcilerinden bazıları canlı performanslar sergilerken; bazılarının da canlandırmaları yer almaktadır. Bölgelerini temsil eden bu yerel mimari örneklerin ve çarşıdaki dükkanların yanı sıra, geleneksel dokuyu tamamlayan mescit, türbe ve hazire gibi yapılar da bulunmaktadır. Diğer destekleyici mimari yapılar ise pekmezlik, çeşme, fırın, çamaşırhane, değirmen, kuyu ve tulumbadır (Şekil 30, Şekil 31) (URL 27, 2021).

Şekil 30. Çamaşırhane ve Serender (URL 27, 2021)

Şekil 31. Pekmezlik ve Mescit (URL 27, 2021)

Yerleşimlerin yapısal bileşenlerine yönelik malzeme kullanımı, yerel kaynakların dikkate alındığı bir biçimde gerçekleştirilmiştir. Örneğin, Güneydoğu evlerinin çatıları için kullanılan kamışlar Doğu Beyazıt'tan, kerpiç toprakları Mudurnu'dan, İç Anadolu evlerinin duvarları için kullanılan harman tuğlası ve iç mekân zeminlerinde kullanılan taban tuğlaları Çorum'dan, duvar sıvalarında kullanılan toprak ve kireç tozu ise Beypazarı'nın Kuyumcutekke Köyü'nden sağlanmıştır (URL 27, 2021).

Seçilen dönemin özelliklerini yansıtan evlerin iç mekânlarında, o döneme özgü niteliklere sahip olan ocak, kiler, hamam ve gusülhane gibi unsurlar bulunmaktadır. Ayrıca, sedirler, gömme dolaplar, çiçeklikler gibi geleneksel mobilyalar da seçilen dönemin ruhunu yansıtmaktadır. Eski el dokuma halılar ve kilimler, antika hat levhaları, el işi sedir örtüleri, ceviz oyma ve Edirnekârî sandıklar, yazmalar, havlular, nadide geleneksel Türk işlemleri ve yorganlar gibi öğeler de iç mekânlarda döneme uygun bir şekilde sergilenmektedir.

Müzenin öne çıkan üretim alanı, bostan olarak adlandırılan alandır. Bu alanda yetiştirilen sebzeler ve meyveler, müzenin yeme-içme ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca, bostandan toplanan sebzelerle turşular, reçeller ve salçalar gibi ürünler de hazırlanmaktadır.

- Yaşayan Köy'ün Somut Olmayan Kültürel Mirası

Anadolu Açık Hava Müzesi'ndeki sürekli sergilerden biri 'Anadolu Düğünleri' adını taşır. Bu sergide, vitrinler ve küçük canlandırmaların yanı sıra sesli rehber de ziyaretçilere sunulmaktadır.

Anadolu Açık Hava Müzesi, kültürün insan etkileşimiyle şekillendiği bir odak noktası sunar. Müze rehberleri ve yorumcuları tarafından yapılan günlük yaşam canlandırmalarında, dönemi anlatan kostümler, takılar ve aksesuarlar kullanılmaktadır. Bu kıyafetler, orijinallerinin sergilendiği müzede aslına uygun olarak yeniden dikilmiştir. Müzede bilgilendirme amacıyla kullanılan diğer bir yöntem ise Radyo Tiyatrosu'dur. Radyo tiyatrosu tekniğiyle, evlerin içinde yer alan çeyiz sergisi ve düğün gelenekleri hakkında bilgi verilmektedir (Şekil 32) (URL 27, 2021).

Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden seçilen mimari yapılar, farklı kültürler arasındaki benzerlik ve farklılıkları gösterme açısından büyük öneme sahiptir. Gündelik yaşamın canlandırıldığı Anadolu Açık Hava Müzesi'nde sergilenmek üzere seçilen dönem, tüm yönleriyle detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu mekanlar, mutfak kültüründen eğlenceye kadar birçok gelenek ve törenin sergilenmesine olanak tanımaktadır. Bu kapsamlı sergileme,

müzenin bulunduğu arazinin imkanları doğrultusunda yerel bitki ve hayvan çeşitliliğini de içermektedir. Tavuk, kaz, ördek, tavus kuşu, oğlak, keçi ve kuzular müze içerisinde beslenmektedir (URL 27, 2021).

Şekil 32. Bakır Atölyesi, Ekşi Mayalı Ekmek Atölyesi (URL 27, 2021)

Yaşayan Köy, Anadolu'nun zengin kültürünü, doğal yaşam atmosferi içinde sürekli ve dönemsel sergiler, etkinlikler ve uygulamalarla yeniden canlandırmaktadır. Sergi faaliyetleri, müze yerleşkesinde düzenlenen atölye çalışmaları ve kurslarla desteklenmektedir. Bu etkinlikler arasında 'Yazmacılık' ve 'Hikâye Anlatma Sanatları'na ilişkin eğitim çalışmaları da yer almaktadır. Ayrıca, 'Hıdrellez' ve 'Anadolu'da Kışa Hazırlık' temalı etkinlikler düzenlenmektedir (Şekil 33) (URL 27).

Şekil 33. Kerpiç Atölyesi, Yazmacılık Atölyesi (URL 27, 2021)

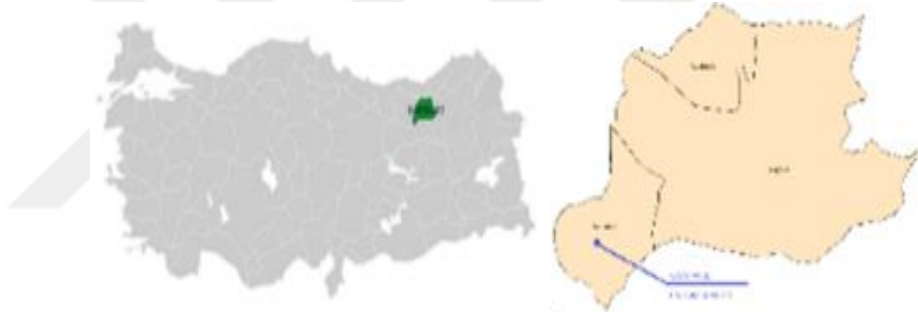
Müze; ekonomik, çevresel ve kurumsal sürdürülebilirlik ilkelerine dayanarak işletilmektedir. Ekonomik sürdürülebilirlik, müze giriş ücretleri, hediyelik eşyalar, bostanda yetiştirilen sebzeler, yeme-içme hizmetleri, konaklama ve tematik etkinlikler gibi gelir kaynaklarıyla sağlanmaktadır. Hediyelik ürünler arasında sepetler, seramik ve cam işleri gibi öğeler bulunmaktadır. Bu şekilde, müze sadece özgün hediyelik eşyalara yer vermekle

kalmaz, aynı zamanda el emeğine dayalı üretim yapan yerel ustalara da destek olur. Bostanda, yerel tohumlar ve hayvansal gübreler kullanılarak geleneksel tarım uygulamalarıyla sürdürülebilir tarım ve çevre politikalarına katkıda bulunmaktadır (Altınbaş, 2022).

3.1.4. Kenan Yavuz Etnografya Müzesi / Bayburt

- Kenan Yavuz Etnografya Müzesi'nin Konumu, Doğal Çevresi ve Tarihi

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, Bayburt'un Demirözü ilçesine bağlı il merkezine 48 km uzaklıkta olan Beşpınar Köyü'nde, 4500 m² kapalı 10500 m² açık alan olmak üzere toplam 15000 m²'lik alan üzerine inşa edilmiştir. T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın denetiminde faaliyetlerini sürdürmekte ve özel müze statüsünde yer almaktadır.

Şekil 34. Kenan Yavuz Etnografya Müzesi coğrafi konumu

Demirözü İlçesi Doğu Karadeniz Bölgesinde 1680 metre rakımda yer almaktadır. Yüzölçümü 520 km²'dir. İlçenin çevresi birbirine çok yakın tepeciklerden oluşmaktadır. İlçede sıcaklığın düşük, yağışın az oluşu nedeniyle doğal örtü zengin değildir. Dağınık şekilde ağaç ve ağaçlıklar vardır. Yer altı kaynak suları bakımından ise fakir bir ilçedir (URL 28, 2021).

Müze, geçmiş yaşamı korumayı ve günümüz yaşamıyla etkileşim sağlamayı amaçlamaktadır. Misyonu, modernleşme ve göç gibi faktörlerin köylerde yol açtığı mimari tahribata dikkat çekmek, unutulmaya yüz tutmuş geleneksel yaşamın değerlerini yeni nesillerin bilincinde canlı tutmak ve insan odaklı bir yaklaşımı teşvik etmektir (URL 29, 2021).

Müzenin adı bir etnografya müzesi olmasına rağmen, müzenin kendi tanıtım filminde müzenin bir ekomüze olduğu vurgulanmaktadır (URL 29, 2021). Aynı videoda kurucu ekip sürekli olarak Kenan Yavuz Müzesinin bir yaşayan müze olduğunun altını çizmektedir. Bu noktada, müzenin isminde terminolojik bir belirsizlik olduğu kanaati oluşmakta, müzenin faaliyetleri incelendiğinde büyük ölçüde ekomüze niteliği taşıdığı görülmektedir.

Kenan YAVUZ öncülüğünde 2013 yılında kuruluş çalışmaları başlatılmış ve 2019 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Özel Müze statüsü kazanmıştır. 26 farklı mekândan meydana gelmekte olan müzede 500'ün üzerinde eser bulunmaktadır. Buradaki eserlerin bir kısmı, yeniden gün yüzüne çıkarılarak günümüz insanı ile buluşturulmuş bir kısmı ise aslına uygun olarak tekrardan yapılmak suretiyle müze koleksiyonuna dahil edilmiştir (URL 29, 2021).

Müze, Avrupa Müze Forumu tarafından 2021 yılında 'Silletto Ödülü'ne değer görülerek Avrupa'da Yılın Müzesi seçilmiştir. 2022 yılında da Avrupa Birliği Kültür Mirası Europa Nostra Ödülü alarak kültürel miras alanında bu iki önemli ödüle sahip olmuştur. Aynı yıl Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülüne layık görülmüştür (URL29, 2021).

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, akademisyenler, yazarlar, sanatçılar ve medya iletişim uzmanlarından oluşan danışma kurulu ile yerel halkın katılımıyla yürütülmektedir. Aktif olarak kullandıkları <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/> adında web sitesi bulunmaktadır Müze, Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından desteklenmektedir.

- Kenan Yavuz Etnografya Müzesi'nin Somut Kültürel Mirası

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi; Loru Han, Köy Evi, Çay Evi, Su Değirmeni, Bezir Yağı Değirmeni, Amfi Tiyatro ve Açık Hava Sineması, Geleneksel Çarşı, Köy Meydanı, Dede Korkut Türk Kimliği Kütüphanesi, Toplantı Salonu, Mescit, Tandırlık, Açık Sergi Alanları, Kapalı Sergi Salonları, Seyir Terası, Ahşap Salıncak, Bayburt güvercin kuşu evi, Aşhane, Geleneksel Çocuk Oyun Alanı, Gecekondu ve Konak'tan oluşmaktadır. Müze bir anlatıcı eşliğinde gezilmektedir. Yapım aşamasında, çevre köylerden ve kasabalardan yıkılan konaklardan ve dağlardan toplanan 5.000 ton taş ve ahşap malzemeler kullanılarak inşa edilmiştir (Şekil 35).

Şekil 35. Kenan Yavuz Etnografya müzesi genel görünümü ve Köy Meydanı (URL 29, 2021)

Loru Han; adını müzenin kurulduğu Beşpınar köyünün eski adı olan Loru'dan almaktadır. Bölge dokusu ve kültürüyle uyumlu butik bir müze otel işlevindedir. Tüm odaları, geleneksel mimariyle özdeş, taş ve ahşap malzemelerle inşa edilmiştir. 12 oda ve 2 restorandan meydana gelmektedir.

Otlukbeli Bahçesi, Loru Han adlı konaklama tesisinin bir parçası olarak doğal bir gölet ve ahşap bir köprüyle kurgulanmıştır. Bu uygulama, konaklama alanının açık hava etkinliklerine ev sahipliği yapmasını amaçlamaktadır. Sanat ve Deneyim Atölyesi, ziyaretçilerin sanatçılarla buluşup çeşitli atölye çalışmalarına katılarak bölgeye özgü sanatsal faaliyetleri deneyimleyeceği bir alandır (Şekil 36).

Şekil 36. Otlukbeli Bahçesi, Sanat ve Deneyim Atölyesi (URL 29, 2021)

Bayburt Güvercini olarak tanımlanan kuşlar, endemik bir tür olup, diğer güvercinlerden farklı olarak başlarındaki bölgede 'çift kukul' olarak tanımlanan tüyleridir. Çıkardıkları sesler, farklı renkleri ve uçarken attıkları taklalar ile ünlü olan Bayburt Güvercini türünü, ziyaretçilerle buluşturmak için kuş evi inşa edilmiştir. Bayburt'un yöresel

mimarisinden ilham alınarak inşa edilen konak bölümü, kültür ve yaşam merkezi olarak hizmet vermektedir. Aynı zamanda köyün bayramlaşma ve taziye yeri olarak da kullanılmaktadır (Şekil 37).

Şekil 37. Kuş Evi (URL 29, 2021)

- Kenan Yavuz Etnografya Müzesi'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası

Müzedede, yöreye özgü çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Bunlar arasında helva şenliği, tırpan ile ot biçme şenliği, tandır ekmeği şenliği, harman şenliği, kem eğirme şenliği, Bayburt türküler serisi, bulgur şenliği ve masal festivali gibi aktiviteler yer almaktadır. Ayrıca, bölgenin kadın ve çocukları için konserler ve sinema geceleri gibi etkinlikler düzenlenerek katılımları teşvik edilmektedir.

Geleneksel Çarşı bölümü, esnaf kültürünü ve zanaatkarları günümüze taşımak amacıyla oluşturulmuştur. Bu çarşıda terzi, ayakkabıcı, nalbant, demirci, köy kahvesi ve köy bakkalı gibi işletmeler bulunmaktadır (Şekil 38).

Şekil 38. Geleneksel Çarşı ve Bakkaliye (URL 29, 2021)

Amfi Tiyatro bölümü, yöre insanının sosyalleşmesini sağlamak, yaşam kalitesini artırmak ve ziyaretçilere keyifli vakit geçirme imkânı sunmak amacıyla inşa edilmiştir. Bu alanda konserler, sinema gösterimleri ve çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir (Şekil 39).

Şekil 39. Amfi Tiyatro ve Mescit (URL 29, 2021)

Müze, Bayburt folklorunun özgün örneklerini ziyaretçilere görsel ve duygusal açıdan sunmaktadır. Ağız barı geleneği, köy evinin toprak damında icra edilebilmekte ve gelin direğine çıkan gelinin önünde köy düğünü yapılabilmektedir. Yapılan faaliyetlerden tutulan tutanaklara kadar birçok belge web sitesine yüklenmiş ve şeffaf birer belge niteliğinde paylaşılmaktadır.

Han'ın bahçesinde yer alan Gelin Direği Platformu, yöresel düğün geleneklerini yansıtarak nikah ve düğün törenlerinde kullanılmak üzere özel olarak düzenlenmiştir. Bu platform, bölgenin kültürel ve sosyal yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Müze restoranı ise, Bayburt ve Anadolu mutfağının özgün örneklerinden oluşan menüsü ile hizmet vermektedir (Şekil 40).

Şekil 40. Gelin Direği Platformu ve Loru Han (URL 29, 2021)

3.1.5. Altınköy Açık Hava Müzesi / Ankara

- Altınköy Açık Hava Müzesi'nin Konumu, Doğal Çevresi ve Tarihi

Altınköy Açık Hava Müzesi, Türkiye'nin Ankara ilinde, Altındağ ilçesine bağlı bulunan 1930-1950'li yılların geleneksel mimarisini, Türk köy yaşamını ve kültürünü örnek olarak değerlerini korumak ve tanıtmak amacıyla kurulmuş bir müzedir (Şekil 41).

Şekil 41. Altınköy Açık Hava Müzesi coğrafi konumu

Altındağ, Ankara Ovası ile Çubuk ve Akıncı Ovaları arasında yer alan engebeli bir arazi üzerine kurulmuştur. Rakımı 850 metre olan Altındağ'da genel olarak karasal iklim özellikleri görülmektedir. Kış ayları soğuk ve yağışlı geçerken, yaz ayları ise sıcak ve kurak geçer. Bu nedenle, Altındağ'ın bitki örtüsü genellikle bozkırdan oluşmaktadır. İlkbaharda yeşeren bitkiler yaz aylarında kuruyup sararır. Bitki örtüsünün iyileştirilmesi amacıyla özellikle akarsu kenarlarında ağaçlandırma çalışmaları yapılmaktadır. Toprak türü ise kireçlidir.

Müzenin inşasına 2012 yılında başlanmış, 2014 yılından itibaren ziyaretçilerine açılmıştır. Şehrin içerisinde yaklaşık 1000 dönüm büyüklüğünde bir alanda kurulmuş, Ankara Altındağ İlçe Belediyesine bağlı olarak hizmet vermektedir. Altınköy'ün, şehir içerisinde olması dolayısıyla ulaşımı oldukça rahattır. Müze bünyesinde camii, çamaşırhane, okul, köy bakkalı, köy evleri, yel ve su değirmeni, ahırlar, at çiftliği, asma köprü, köy kahvesi ve köy meydanı gibi mekânlar bulunmaktadır. Bunların yanı sıra bünyesinde bulunan hayvanlar ve bağ bahçe alanları ile köy yaşantısını kesitler halinde sunmaktadır (Şekil 42) (Altınbaş, 2020).

Şekil 42. Altınköy Açık Hava Müzesi genel görünümü, Köy evi (URL 30, 2023)

Altınköy Açık Hava Müzesi, birçok faaliyetin uygulamalı olarak sergilendiği bir laboratuvar niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda, müzenin ücretli girişi, ziyaret sırasında yapılan alışverişler, dış mekân çekimleri için kullanım, müzede daha uzun süre kalınması için düzenlenen aktiviteler ve katılımcı keşif alanları gibi unsurlar göz önünde bulundurulduğunda, Ankara’da alternatif turistik bir ürün ve mekân olarak değerlendirilmektedir (Şekil 43).

Şekil 43. Altınköy Açık Hava Müzesinde bulunan Taş köprü ve At çiftliği (URL 30, 2023)

Altınköy Açık Hava Müzesi, sadece Ankara’dan değil, Türkiye’nin diğer illerinden ve hatta yurtdışından, örneğin Arnavutluk, Belçika gibi ülkelerden gelen ziyaretçilere ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum, müzenin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde ilgi gördüğünü ve çeşitli kültürel arka planlardan insanların burayı ziyaret ettiğini göstermektedir.

- Altınköy Açık Hava Müzesi’nin Somut Kültürel Mirası

Altınköy Açık Hava Müzesinde yer alan konaklar, Batı Karadeniz’de bulunan terk edilmiş çantı evlerin buraya taşınarak restore edilmesiyle oluşturulmuştur. Kastamonu, Karabük ve Yoğurtanpazarı köylerinden satın alınan bu evler, orijinal sahipleri tarafından

kullanılmayan yapılar arasından seçilmiştir. Bu yapılar, ahşap yığma tekniğiyle inşa edilmiş olup, resmi olarak tescil edilmemiş olduğundan yasal izin alınmadan taşınmıştır. Her bir yapının detaylı ölçümleri yapılmış, fotoğrafları çekilmiş ve envanter çalışması tamamlanmıştır. Ardından, numaralandırılan ve sökülen yapı elemanları kamyonlarla taşınmıştır. Yapıların yeni yerleri belirlendikten sonra, su basman seviyesine kadar betonarme temel inşa edilmiştir. Numaralandırılarak taşınan çantı evler, taş kaplama yapılan su basmanların üzerine monte edilmiştir (Şekil 44) (Öztekin, 2022).

Şekil 44. Köy odası ve iç mekân görseli (URL 30, 2023)

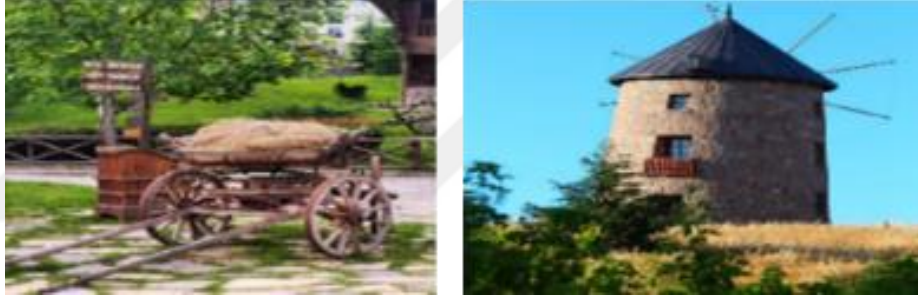
Müzeye taşınan evler, ziyaretçilerin içine girip günlük yaşamsal faaliyetleri gözlemleyebildikleri şekilde düzenlenmiştir. Koruma statüsü olmayan ancak yöresel mimari özelliklere sahip 5 konak, yeni işlevlerle kullanılmaya devam etmektedir. Toplamda 33 adet çantı yapının yanı sıra, arazide inşa edilen 13 adet tomruk, 13 adet taş ve beton yapı mevcuttur. Taşınan yapılardan farklı olarak, burada çamaşırlık ve değirmen gibi yapılar da inşa edilmiştir. Ayrıca, köy evi konseptinde 5 misafir konağı bulunmaktadır. Bu yeni yapıların inşa ve üretim teknikleri, taşınan geleneksel yapıların tekniklerine benzetilmeye çalışılmıştır. Müze alanında, diğer yardımcı yapılarla birlikte toplamda 106 yapı yer almaktadır (Öztekin, 2022).

Altıncöy Açık Hava Müzesi'nde bulunan konaklardan bazıları kapalı müze olarak kullanılmaktadır. Bu konaklardan biri Etnografya Müzesi'dir ve burada yöresel kıyafetler sergilenmektedir. Diğer bir konak ise Oyuncak Müzesi'dir ve geçmişte el emeği ile üretilen oyuncaklar burada sergilenmektedir. Köy Müzesi'nde ise bir köy evinde olması gereken, Anadolu'nun farklı yörelerinden toplanmış tarım, ev ve işte kullanılan pek çok alet ve eşya bulunmaktadır. Ayrıca müze bünyesinde Orman ve Su İşleri Bakanlığı iş birliği ile hayata geçirilen Yaban Hayatı Tanıtım Müzesi de yer almaktadır (Altınbaş, 2022).

- Altınköy Açık Hava Müzesi'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası

Altınköy Açık Hava Müzesi'nde çiftçi, nalbant, demirci, dokumacı, kalaycı, değirmenci, köy muhtarı, bakkal, kahveci gibi bir Anadolu köyünde olması gereken meslek grupları ve işletmelerin yanı sıra, bu meslekleri icra eden kişilerin yaşantısını yansıtan öğeler bulunmaktadır. Bu müzede, Anadolu'nun geleneksel köy yaşamının bir kesiti, mesleklerin icrası ve köy hayatının çeşitli yönleri ziyaretçilere sunulmaktadır ve bu öğeler mümkün olduğunca aslına uygun bir şekilde yaşatılmaktadır.

Müze alanında değirmencilik geleneğinin yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması için su ve yel değirmeni bulunmaktadır. Ziyaretçiler, Altınköy tarlalarında yetiştirilen arpa ve buğdayın un üretimi için kullanıldığı değirmenlerde bu süreci gözlemleyebilirler. Buğdayın değirmende öğütülmesiyle elde edilen un, köy fırınlarında ekmek yapımında kullanılmakta ve ziyaretçilere sunulmaktadır (Şekil 45) (Altınbaş, 2020).

Şekil 45. Köy Meydanı ve Değirmen (URL 30, 2023)

Çocuk Etkinlik Evi'nde, günümüzde pek çok çocuğun bilmediği veya oynamadığı unutulmaya yüz tutmuş çocuk oyunları yaşatılmaktadır. Bu oyunlar arasında yağ satarım-bal satarım, sek sek, mendil kapmaca, tombik, yakan top, topaç çevirme ve uçurtma uçurma gibi geleneksel oyunlar bulunmaktadır. Ayrıca belirli zamanlarda Karagöz-Hacivat gibi gölge oyunları da sergilenmektedir. Burada ayrıca, çocuklar için cüzi bir miktar karşılığında tahtadan yapılmış çeşitli oyuncakların boyandığı etkinlikler düzenlenmektedir (Şekil 46).

Şekil 46. Çocuk etkinlik evi (URL 30, 2023)

Müze, kadınların geleneksel çamaşır yıkama etkinliklerini canlandırmak amacıyla çamaşırhane bölümünde özel bir alan sunmaktadır. Bu alanda, köy hayatının gerçekçi bir atmosferinde, odun ateşiyle ısıtılan suda çamaşırlar elle yıkanmaktadır. Ziyaretçiler, istedikleri takdirde bu faaliyete katılarak deneyimleyebilmektedir.

Ziyaretçiler, köy kahvesinde çaylarını yudumlayabilirken, köy okulunda ise sobanın, kara tahtanın ve sıraların detaylarını görebilirler. Ayrıca, köy bakkalından Altıncöy'de doğal olarak yetiştirilen sebzeler, meyveler, un, ekmek, yumurta, süt ve süt ürünleri, ev yapımı tarhana, turşu ve reçel gibi ürünler satın alınabilmektedir (Şekil 47).

Şekil 47. Köy Oyuncakları Müzesi (URL 30, 2023)

Altıncöy'ün geniş köy meydanında, unutulmuş meslekleri tanıtma günleri düzenlenmektedir. Belirli günlerde ilgili ustalar, atölyelerinde üretim yaparak ziyaretçilere açık olmaktadır. Aynı meydanda, geleneksel hasat şenlikleri, köy düğünleri gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Özellikle Altındağ Belediyesi tarafından misafir edilen stant görevlileri, mesleklerini tanıtırken aynı zamanda gelir elde etmektedirler. Bu şekilde, kültürel mirasın korunmasına ve nesiller boyu aktarılmasına katkı sağlanmaktadır.

Etnografya Müzesi, Anadolu kültüründen esintiler sunmaktadır. Ankara, Bolu, Hakkâri, İzmir, Mardin, Muğla ve Gaziantep yörelerine ait kıyafetler mankenler eşliğinde sergilenmektedir. Anadolu'nun farklı yörelerine ait giysi, takı, ayakkabının yanı sıra o döneme ait eşyalarla bezenmiş oda düzeni de Etnografya Müzesinde sergilenmektedir. Yöresel kıyafetlere ilişkin bilgilerin bulunduğu müzede, özellikle seğmen kültürü anlatılmaktadır. Seğmenliğin ne demek olduğu ve öneminin anlatıldığı müzede, seğmen kıyafetleri hakkında da bilgi verilmektedir. Etnografya Müzesi Ankara seğmenleri ve Ankara gelinleriyle Anadolu kültürünü daha yakından tanıtmaktadır (Şekil 48) (URL 30, 2023).

Şekil 48. Etnografya Müzesi ve Seğmenler (URL 30, 2023)

3.2. Uzmanların Ekomüze Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi

Türkiye'deki ekomüze örneklerinde mimarlığın yerinin belirlenmesine yönelik yapılan bu çalışma, nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma yöntemi, ekomüzelerdeki kültürel miras varlıklarının mimarlığa yönelik kullanımı hakkında bilgi ve görüşleri derinlemesine incelemek amacıyla seçilmiştir. Bu bölüm, tez kapsamında yapılan analiz çalışmalarının belirlenmesini içermektedir.

Bu çalışma, Türkiye'deki ekomüze örneklerinde mimarlığın rolünü belirlemeye odaklanmıştır. Bu amaçla, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, katılımcıların kültürel miras varlıklarının mimarlıkla ilişkilendirilmesi hakkındaki bilgi ve görüşlerini derinlemesine incelemek için tercih edilmiştir. Bu bölüm, tez kapsamında yapılan analiz çalışmalarının belirlenmesini içermektedir. Nitel araştırma yöntemi, katılımcıların deneyimlerini, düşüncelerini ve duygularını anlamak için detaylı ve

derinlemesine bir yaklaşım sunmaktadır. Bu yöntem, araştırmacılara karmaşık sosyal olguları anlama ve açıklama imkânı vermektedir.

Veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu yöntem, katılımcılarla önceden belirlenmiş ana konular etrafında yapılan görüşmeleri içerir. Veri analiz yöntemi olarak ise betimsel analiz benimsenmiştir. Betimsel analiz tekniği, verilerin sistematik bir şekilde incelenmesini ve tanımlanmasını sağlayan bir analiz yöntemidir. Bu doğrultuda izlenen yol şu adımlardan oluşmaktadır: görüşme sorularının oluşturulması, görüşmecilerin belirlenmesi, görüşmelerin gerçekleştirilmesi ve verilerin analizi şeklinde ilerlemektedir.

3.2.1. Görüşme Sorularının Oluşturulması

Görüşme formu üç bölümden ve açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Birinci bölümde kültürel miras ve sürdürülebilirliğine ilişkin 5 soru bulunmaktadır. Formun ikinci bölümünde, ekomüzeeye ilişkin genel sorular 16 soru olarak hazırlanmıştır. Formun üçüncü bölümünde ise ülkemizdeki ekomüze örneklerine ilişkin 9 soru belirlenmiştir (Ek 1). Görüşmecileri etki altında bırakmamak ve yönlendirmemek amacıyla ekomüzede mimarlığın yeri ve mimarın rolüne ilişkin sorular üç bölümün içerisinde akışa uygun olarak dağıtılmıştır. Görüşmecilere toplamda 30 soru hazırlanmış olmasına rağmen bazı durumlarda sorulara verilen cevaplar bir diğer sorunun cevabını barındırması nedeniyle tekrara gitmemek ve görüşmecinin zamanını fazla almamak amacıyla bazı görüşmeler esnasında sorular azaltılmıştır.

3.2.2. Görüşmecilerin Belirlenmesi

Görüşme formunun uygulanacağı hedef kitleyi belirlemek, araştırma verilerinin sağlıklı sonuçlanması açısından önem taşımaktadır. Örneklem grupta yer alan uzmanlar belirlenirken araştırmanın amacına, konusuna ve kapsamına uygun olarak ekomüze hakkında tez yazmış, ekomüzeler hakkında yayın yapmış ya da tez danışmanlığı yapmış konunun uzmanı akademisyenler seçilmiştir. Bu bağlamda belirlenen 26 uzmanla iletişime geçilmiştir ancak bunlar arasından Mimarlık (4), Turizm İşletmeciliği (4), Türk Halk Bilimi (2), Müzecilik (1), Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (1), İç Mimarlık (1) ve Peyzaj Mimarlığı

(1) disiplinlerindeki 14 kişi ile görüşme sağlanabilmektedir. Disiplinlerine göre uzmanlar Ek 2’de verilmiş olup, liste görüşmeci kodlamasından bağımsız sıralanmıştır.

3.2.3. Görüşmelerin Gerçekleştirilmesi

Görüşmecilere ofislerinin kurumsal telefon, e-posta, sosyal medya hesabı gibi iletişim kanallarından ulaşılarak ön görüşme ile randevu alınmıştır. İletişime geçilen uzmanlardan, gönüllülük esası gereği bu çalışmaya katılmayı kabul edenlerle çevrimiçi (online) şekilde TEAMS üzerinden görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler görüşmecilerin izni alınarak kayda alınmıştır. Soruların sıralaması ve ilk verdikleri cevaplar önemli olduğu için anket formu görüşmecilere öncesinde verilmemiştir. Kültürel miras sürdürülebilirliğine, ekomüze ve ülkemizdeki ekomüze örneklerine ilişkin olmak üzere 30 sorunun oluşturduğu anket formunun uygulanması 9 Mart 2023- 7 Haziran 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

3.2.4. Verilerin Analiz Edilmesi

Bu çalışma, görüşmecilerin mahremiyetini ve gizliliğini korumak için etik bir uygulamadır. Çalışmada asıl amaç görüşmecilerin cevaplarının analiz edilmesi olduğundan görüşmecilerin isimlerinin doğrudan kullanılmaması, onların kişisel bilgilerinin korunmasını sağlamış ve veri analizinin tarafsızlığını korumuştur. Görüşmecilere “G₁-G₁₄” gibi numaralar atanarak anonimlik sağlanmıştır. Bu numaralandırma sistemi, her görüşmecinin cevaplarının kaydedilmesini ve analiz edilmesini kolaylaştırmıştır. Alıntı yapıldığında ise ilgili verinin numarası parantez içinde belirtilerek kaynak gösterilmiştir, böylece veriye dayalı sonuçlar daha güvenilir hale gelmiştir.

Elde edilen görüşme kayıtları transkripte edilmiştir (Ek 3). Bu metinler QSR International firmasına ait nitel veri analizi yazılımı olan NVİVO 14 programına yüklenerek analiz edilmiştir. NVİVO nitel verileri belge, ses, fotoğraf ya da video gibi bir arada görmeye ve veriler üzerinde notlar almaya, karşılaştırma ve düzenleme yapmaya, verileri görselleştirmeye ve analiz etmeye yardımcı olan nitel araştırma programıdır. Program üzerine 14 kişiye ait 14 görüşme metni analiz edilerek temalar, kodlar ve betimlemeler aracılığıyla kişilerin söylemleri arasında örüntüler oluşturulmuştur. Program; verileri görselleştirme, kelime sıklığı grafikleri oluşturma ve kelime bulutları hazırlama imkânı

tanınmaktadır. Araştırma kapsamında sunulan kelime bulutları ve sayısal veri tabloları bu program üzerinden oluşturulmuştur.

Nitel bir araştırma olan bu çalışmada öncelikle içerik analizi ile var olan bilgiler incelendikten sonra bölümlere ayrılmış ve her bölümün kavramsal açıdan ifade ettiği anlam belirlenerek bu bölümler kodlanmıştır. Daha sonra belirlenen kodlar bir araya getirilerek ortak yönler saptanmış ve kategorileştirilerek temalara ayrılmıştır. Oluşturulan kod ve temalar sonucunda veriler düzenlenerek bir sistem oluşturulmuştur. Son olarak elde edilen verilere ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

4. BULGULAR VE İRDELEMELER

4.1. Türkiye’deki Ekomüzelere İlişkin Bulgular ve İrdelemeler

Ahşap geleneksel Türk mimarisinin hâkim olduğu Hüsamettindere Ekomüze’inde özgün mimariye sahip eski binaların restore edilmesi mimarlık doğrultusunda yapılan çalışmalardır. Burada bulunan konutların zemin katlarında taş malzeme, üst katlarında ahşap malzeme kullanılmaktadır. Arazi büyüklüğüne bağlı olarak konutların alt katında ya da yakın çevresinde ambarları bulunmaktadır. Bazı konutlarda güneş paneli mevcuttur. Ziyaretçilere restore edilmiş evlerde ya da yerel halkın evinde konaklama imkânı tanınmaktadır.

Boğatepe Ekomüze’inde mimarlık doğrultusunda yapılan çalışma eski mandıra binasının restorasyonu ile müze binasının kurulmasıdır. Bu bölgede bulunan mahzenli ve balkonlu geleneksel Malakan konutları doğal ve yerel malzeme kullanılarak inşa edilmiş geleneksel mimari ürünleridir. Ziyaretçiler geleneksel mimariyi ve yaşamı yerel halkın evinde deneyimleme fırsatına sahiptir.

Yaşayan Köy, Türkiye’nin farklı coğrafi bölgelerinden seçilen mimari örnekleri içeren bir çalışmadır. Bu köyde, 17. ve 20. yüzyıl arasından seçilen özel ve kamusal mekanlardan toplam 33 mimari yapı inşa edilmiştir. Bu yapılar, farklı coğrafi bölgeleri temsil etmektedir: Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ni temsil eden ‘Kerpiç Ev’, İç Anadolu Bölgesi’ni temsil eden ‘Ankara Evi’, Akdeniz Bölgesi’ni temsil eden ‘Düğmeli Ev’, Karadeniz Bölgesi’ni temsil eden ‘Gözdolma Ev’ bulunmaktadır. Geleneksel dokuyu tamamlayan çeşme, çarşı dükkanları, mescit, türbe ve haziresi, değirmen, pekmezlik, fırın, kuyu, çamaşırhane ve tulumba gibi mimari öğeler de barındırmaktadır. Yapıların inşasında tamamen yerli malzeme kullanılmıştır. Temsil ettiği dönem özelliklerine uygun olarak evlerin içinde gusülhane, ocak, kiler ve hamam yer almaktadır. Yapıların içerisindeki çiçeklik, gömme dolap ve sedir gibi geleneksel mobilyalar da seçilen dönemi yansıtmaktadır. Geleneksel evlerde konaklama imkânı bulunmaktadır.

Kenan Yavuz Etnografya Müze’inde çevre köylerden ve kasabalardan yıkılan konaklardan ve dağlardan toplanan taş ve ahşap malzemelerle 26 farklı mekân inşa edilmesi mimarlık doğrultusunda yapılan çalışmalardır. Bayburt’un yöresel mimarisinden esinlenerek inşa edilen konak bölümü bir kültür ve yaşam merkezidir. Müzenin içinde yer

alan geleneksel çarşıda ise ayakkabıcı, demirci, nalbant, terzi, köy kahvesi ve köy bakkalı gibi farklı işlevlere sahip mekanlar bulunmaktadır. Bu çarşı, bölgenin dokusu ve kültürüyle uyumlu bir şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca, müzenin bir bölümü butik bir otel olarak işlev görmek ve konaklama imkânı sunmaktadır. Bu sayede ziyaretçiler, geleneksel mimariyi deneyimleme fırsatının yanı sıra bölgedeki kültürel mirası daha yakından tanıma ve yaşama imkânı bulmaktadırlar.

Altıncı Köy Açık Hava Müze'sinde Batı Karadeniz'de bulunan terk edilmiş çantı evlerin taşınıp burada restore edilmesi mimarlık doğrultusunda yapılan çalışmalardır. Alana taşınan 33 adet çantı yapıya ek olarak arazide inşa edilen 13 adet tomruk, 13 adet taş, beton gibi farklı yapılar da bulunmaktadır. Müze bünyesinde asma köprü, çamaşırhane, camii, okul, yel ve su değirmeni, ahırlar, at çiftliği, köy meydanı, köy evleri, köy bakkalı ve köy kahvesi gibi yardımcı yapılarla birlikte toplam 106 adet mekân bulunmaktadır. Yapıların strüktürü ahşap yığma tekniğindedir. Betonarme temel kurgusu üzerine su basman seviyesine kadar taş kaplama yapılmıştır. Köy evi konseptinde 5 misafir konağı bulunmaktadır. Türkiye'deki ekomüzelerde mimarlık doğrultusunda yapılan çalışmalar Tablo 6'da verilmiştir.

Türkiye'deki ekomüzelere yönelik bulgular genel olarak değerlendirildiğinde;

➤ Ülkemizdeki ekomüzelerde ortak olarak yapılan mimari çalışmalar da çağdaş tasarıma, strüktür ve malzemeye sahip bir yapıya yer verilmediği dikkat çekmektedir. Hüsamettindere ve Boğatepe dışındaki ekomüzelerde yeni yapıların inşası söz konusu olmakla birlikte yeni yapıların geleneksel ve çoğunlukla bulunduğu yöreye özgü niteliklerde mimari özellikler taşıdığı görülmektedir ; yapıların doğal ve yerel malzeme kullanılarak inşa edilmesini, özgün mimariye sahip eski binaların restore edilmesini, civar köy ve kasabalardan getirilen yapı malzemelerinin yeniden kullanımını, geleneksel mimari özellikleri yansıtan yapıların taşınmasını ya da yeniden yapılmasını kapsamaktadır. Bu durum kültürel sürdürülebilirlik bağlamında geleneksel mimariye önem verildiğini göstermektedir.

Tablo 6. Türkiye’deki ekomüzelerde mimariye yönelik yapılan çalışmalar

Ekomüzeler	Mimariye yönelik yapılan çalışmalar
1.Hüsamettindere ekomüzesi	<u>Oluşturulma şekli:</u> özgün mimariye sahip eski binaların restorasyonu <u>Yöresel özellik:</u> Geleneksel Mudurnu mimarisi <u>Strüktür ve malzeme:</u> Konutların zemin katlarında taş, üst katlarında ahşap malzeme <u>İşlevsel dağılım:</u> 24 konut, ambarlar, Etnografya müzesi, eski köy okulu, imam evi <u>Konaklama imkânı:</u> Ziyaretçiler restore edilmiş evlerde ya da yerel halkın evinde konaklayabilmektedir.
2.Boğatepe ekomüzesi (Zavot)	<u>Oluşturulma şekli:</u> eski mandıra binasının restorasyonu ile müze binası kurulmuştur. <u>Yöresel özellik:</u> Geleneksel Malakan konutları (mahzenli ve balkonlu) <u>Strüktür ve malzeme:</u> Ahşap ve Taş <u>İşlevsel dağılım:</u> 13 Malakan konutu, Peynir müzesi <u>Konaklama imkânı:</u> Ziyaretçiler geleneksel mimariyi ve yaşamı yerel halkın evinde deneyimleme fırsatına sahiptir.
3. Yaşayan köy (Anadolu Açık Hava Müzesi)	<u>Oluşturulma şekli:</u> 17. ve 20. yüzyıl arası Türkiye’deki mimarî örnekler arasından seçilen özel ve kamusal mekânların inşa edilmesiyle oluşturulmuştur. <u>Yöresel özellik:</u> Türkiye’nin farklı coğrafi bölgelerinden (Ankara, Karadeniz, Akdeniz) geleneksel Türk mimarisi <u>Strüktür ve malzeme:</u> Yapıların inşasında taş, ahşap, kerpiç gibi tamamen yerli malzeme kullanılmıştır. <u>İşlevsel dağılım:</u> 33 mimarî yapı; Kerpiç ev, Ankara evi, Düğmeli ev, Göz dolma ev, çarşı dükkanları, mescit, türbe ve haziresi, çeşme, fırın, değirmen, pekmezlik, çamaşırhane, kuyu ve tulumba <u>Konaklama imkânı:</u> Geleneksel evlerde konaklama imkânı bulunmaktadır.
4.Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	<u>Oluşturulma şekli:</u> çevre köylerden ve kasabalardan yıkılan konaklardan ve dağlardan toplanan taş ve ahşap malzemelerle inşa edilmiştir. <u>Yöresel özellik:</u> Bayburt geleneksel mimarisi <u>Strüktür ve malzeme:</u> taş ve ahşap malzeme <u>İşlevsel dağılım:</u> 26 mimari yapı; konak, geleneksel çarşı; terzi, ayakkabıcı, nalbant, demirci, köy kahvesi ve köy bakkalı <u>Konaklama imkânı:</u> Bölge dokusu ve kültürüyle uyumlu butik bir müze, otel işlevi görmekte ve konaklama imkânı sunmaktadır.
5.Altınköy Açık Hava Müzesi	<u>Oluşturulma şekli:</u> terk edilmiş çantı evlerin taşınıp alanda restore edilmesiyle oluşturulmuştur. <u>Yöresel özellik:</u> Batı Karadeniz mimarisi <u>Strüktür ve malzeme:</u> Yapıların strüktürü ahşap yığma tekniğindedir. Betonarme temel kurgusu üzerine su basman seviyesine kadar taş kaplama yapılmıştır.33 çantı yapı,13 adet tomruk, 13 adet taş ve beton yapı bulunmaktadır. <u>İşlevsel dağılım:</u> 106 mimari yapı (konut, camii, çamaşırhane, okul, köy bakkalı, köy evleri, yel ve su değirmeni, ahırlar, at çiftliği, asma köprü, köy kahvesi ve köy meydanı) <u>Konaklama imkânı:</u> Köy evi konseptinde 5 misafir konağı bulunmaktadır.

4.2. Görüşmelere İlişkin Bulgular ve İrdelemeler

Bu bölümde tez çalışmasının özgün yanını oluşturan görüşmeler analiz edilmiştir. Soru gruplarına bağlı olarak sıralanan bulgulara görüşmecilerin demografik bilgilerine; oluşturulan tema, kod ve betimlemeler ile örnek yanıtlara ve kelime sıklığı analiz tablolarına yer verilmiştir. Yanıtların tamamı Ek 3'te tablolar halinde düzenlenmiştir.

4.2.1. Demografik Verilere İlişkin Bulgular

Görüşmecilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular 7, 8, 9 ve 10 no'lu tablolarda sunulmuştur. Bu kapsamda görüşmecilerin cinsiyet, eğitim durumu, uzmanlık alanı ve görev yaptığı üniversite ile ilgili veriler belirtilmiştir.

Demografik veriler incelendiğinde, görüşmecilerin %64,3'ünün kadın, %35,7'sinin erkek olduğu ve %35,7'sinin profesörlerden %35,7'sinin doktor öğretim üyelerinden, %21,4'ünün doçentlerden ve %7,2'sinin doktorlardan oluştuğu görülmektedir (Tablo 7,8).

Tablo 7. Görüşmecilerin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Kişi sayısı	%
<i>Kadın</i>	9	64,3
<i>Erkek</i>	5	35,7
<i>Toplam</i>	14	100

Tablo 8. Görüşmecilerin eğitim durumlarına göre dağılımı

Eğitim durumu	Kişi sayısı	%
<i>Profesör</i>	5	35,7
<i>Doktor Öğretim Üyesi</i>	5	35,7
<i>Doçent Doktor</i>	3	21,4
<i>Doktor</i>	1	7,2
<i>Toplam</i>	14	100

Görüşmecilerin uzmanlık alanına göre dağılımlarına bakıldığında %28,5'i Mimarlık, %28,5'i Turizm İşletmeciliği, %14,2'si Türk Halk Bilimi, %7,2'si Müzecilik, %7,2'si,

Halkla ilişkiler ve Reklamcılık, %7,2'si İç Mimarlık ve %7,2'sinin Peyzaj mimarlığı disiplinlerinden oluşmaktadır. Görev yaptığı kurumlar açısından bakıldığında görüşmecilerin 13 farklı üniversiteden katıldığı görülmektedir (Tablo 9,10).

Tablo 9. Görüşmecilerin uzmanlık alanına göre dağılımı

Uzmanlık Alanı	Kişi sayısı	%
<i>Mimarlık</i>	4	28,5
<i>Turizm İşletmeciliği</i>	4	28,5
<i>Türk Halk bilimi</i>	2	14,2
<i>Müzecilik</i>	1	7,2
<i>Halkla İlişkiler ve Reklamcılık</i>	1	7,2
<i>İç Mimarlık</i>	1	7,2
<i>Peyzaj Mimarlığı</i>	1	7,2
<i>Toplam</i>	14	100

Tablo 10. Görüşmecilerin görev yaptığı üniversiteye göre dağılımı

Üniversite	Kişi sayısı	%
<i>Karadeniz Teknik Üniversitesi</i>	2	13,6
<i>Batman Üniversitesi</i>	1	7,2
<i>Boğaziçi Üniversitesi</i>	1	7,2
<i>Aksaray Üniversitesi</i>	1	7,2
<i>Çanakkale Onsekiz Mart Üni.</i>	1	7,2
<i>Abdullah Gül Üniversitesi</i>	1	7,2
<i>Nuh Naci Yazgan Üniversitesi</i>	1	7,2
<i>Yıldız Teknik Üniversitesi</i>	1	7,2
<i>Karabük Üniversitesi</i>	1	7,2
<i>Haccettepe Üniversitesi</i>	1	7,2
<i>Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üni.</i>	1	7,2
<i>Ankara Üniversitesi</i>	1	7,2
<i>Okan Üniversitesi</i>	1	7,2
<i>Toplam</i>	14	100

4.2.2. Kültürel Miras, Ekomüze ve Mimarlığa İlişkin Tema ve Kod Bulguları

Yapılandırılmış görüşme formlarının analizi sonucu 14 görüşmecinin verileri incelenerek 29 kod ve bu kodların üst başlığı olan 4 tema oluşturulmuştur. Elde edilen kodlar ve temalar Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Görüşmelerden elde edilen temalar ve kodlar

Temalar	Kodlar
<i>Kültürel Miras</i>	Kültürel miras tanımı Kültürel miras denince akla ilk gelen Kültürel mirasın önemi Yerleşimin değeri Kültürel mirasın sürdürülebilirliği
<i>Ekomüze</i>	Ekomüze tanımı Ekomüze denince akla ilk gelen Ekomüzelerin miras öğeleri Yerel halkın katılımı Örgütlenme Sürdürülebilirliğin boyutu Öngörüler Öneriler Ekomüzelerin tehditleri Ekomüzenin katkıları
<i>Ülkemizdeki Ekomüze Çalışmaları</i>	Mevcut ekomüzeler Potansiyel ekomüzeler Dünya ile karşılaştırma Ekomüze niteliklerinin varlığı Ekomüze yorumları
<i>Ekomüzelerde Mimarlık</i>	Ekomüze ile mimari ilişkisi Ekomüzelerde mimarlığın varlığı Ekomüze planlamasındaki disiplinler Ekomüzelerde mimarın yeri Ekomüzelerin yerel kimliği Yerel mimari varlığı Ekomüzenin olmazsa olmazı Ziyaretçi gözünde ekomüze Yerel mimarının önemi

Temalar, ‘Kültürel Miras, Ekomüze, Ülkemizdeki Ekomüze Çalışmaları, Ekomüzelerde Mimarlık’ başlıklarından oluşturulmuştur. Kodlar ise bu temaların altlarında ‘Kültürel miras tanımı, Kültürel miras denince akla ilk gelen, Kültürel mirasın önemi, Yerleşimin değeri, Kültürel mirasın sürdürülebilirliği, Ekomüze tanımı, Ekomüze denince akla ilk gelen, Ekomüzelerin miras öğeleri, Yerel halkın katılımı, Örgütlenme, Sürdürülebilirliğin boyutu, Öngörüler, Öneriler, Ekomüzelerin tehditleri, Ekomüzenin katkıları, Mevcut ekomüzeler, Potansiyel ekomüzeler, Dünya ile karşılaştırma, Ekomüze niteliklerinin varlığı, Ekomüze yorumları, Ekomüze ile mimari ilişkisi, Ekomüze planlamasındaki disiplinler, Ekomüzelerde mimarın yeri, Ekomüzelerde mimarlığın varlığı, Ekomüzelerin yerel kimliği, Yerel mimari varlığı, Yerel mimarının önemi, Ekomüzenin olmazsa olmazı, Ziyaretçi gözünde ekomüze’ adlarıyla oluşturulmuştur.

- Kültürel Miras Temasına Yönelik Bulgular ve İrdelemeler

Bu başlık altında kültürel mirasa yönelik sorulan kültürel miras tanımı, kültürel miras denince akla ilk gelen, kültürel mirasın önemi, yerleşimin değeri, kültürel mirasın

sürdürülebilirliği kodlarının yanıtları ve betimlemeleri ele alınmıştır (Tablo 12). Elde edilen bulgular tablolar ve kelime bulutları ile görselleştirilmiştir.

Tablo 12. Kültürel Miras Temasına Yönelik Bulgular

Temalar	Kodlar	Betimlemeler
Kültürel Miras	Kültürel miras tanımı	Değerler bütünü İnsanlığın her türlü birikimi İnsanlığın ürünü
	Kültürel miras denince akla ilk gelen	Somut ve somut olmayan Somut olmayan ve somut
	Kültürel mirasın önemi	Mirasın Aktarılması Geçmişin pratikleri Toplumsal kimlik Bugünü anlamak Toplum hafızası Ekonomik katkı İnsanlığın miras Sürdürülebilir kalkınma Aidiyet
	Yerleşimin değeri	Biçimlendirir Bilgi verir Toplum değerini artırır Yerleşim değerini artırır Yerleşim değerini belirler Kimliğin oluşmasını sağlar Coğrafyayla bir bütündür Nitelik katar Anlam katar Ortak değerleri yaşatır
	Kültürel mirasın sürdürülebilirliği	Eğitim ve farkındalık Kültürün yaşatılması Yönetim planlaması Koruma Uluslararası organizasyonlar Hukuki caydırıcılık Finansal yönetim Müzeleme

Görüşmecilere ilk olarak “Kültürel miras nedir ve nasıl tanımlarsınız?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Canlı türler içerisindeki insan türünün var olduğu andan itibaren yarattığı tüm somut ve somut olmayan değerler bütünü...insanlığın ürünüdür.” (G₁)

“Varlığını günümüze kadar sürdürebilmiş farklı kültür ve medeniyetlerden izler taşıyan eserlerin tamamı.” (G₆)

“Geçmişten günümüze toplumsal, sosyal değeri olan ve gelecek nesillere aktarılması için korunması gereken nesneler, gelenekler, soyut ve somut olarak topluma sosyal olarak da değer katan her şey olabilir.” (G₁₀)

kültürel anlamda gelenekler işte halk müzikleri bunlar sırasında dilden dile aktarılan efsaneler türküler başka birtakım davranış biçimleri.” (G₁₀)

Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında 14 kişinin tamamının somut ve somut olmayan miras öğelerini saydıkları dikkat çekmiştir. 12 kişinin ilk olarak somut kültürel miras öğelerini söyledikleri daha sonra somut olmayan kültürel miras öğelerine değindikleri görülmüştür. 2 kişinin ise önce somut olmayan kültürel miras öğelerine değindikten sonra somut kültürel miras öğelerinden bahsettikleri görülmüştür (Ek Tablo 2, Tablo 14).

Bütün uzmanlar mimarlığı kültürel miras öğeleri arasında sayarken, 10 kişi mimarlığa birinci sırada yer vermiştir. Görüşmecilerin birinci sırada söyledikleri kavramlar şu şekildedir; mimari (2), taşınmaz kültür varlıkları (2), yapılar, tarihi yapılar (dini ve sivil mimari), geleneksel yerleşmeler, binalar, geleneksel konut ve Troya antik kenti mimarlıkla ilgili verilen cevaplardır. Bunların dışında söylenen ilk kavramlar heykel, rutinler, endüstri mirası ve somut olmayan miras'tır.

Tablo 14. Görüşmecilere Kültürel Miras Denince Akla İlk Gelen Kavram betimlemeleri

12	2
*Somut ve somut olmayan kültürel miras	*Somut olmayan ve somut kültürel miras

Görüşmecilere “Kültürel mirasın korunması ve sürdürülmesi neden önemlidir?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Halkı tanımladığı için, bir toplumu tanımladığı için önemlidir. Çünkü bu şekilde çeşitlilik oluşturur insanlar arasında toplumlar arasında yerellik bunun için aslında çok önemlidir. Her milletin, her kültürün mirası onu tanımlayan şeydir ve o da tüm insanlık

arasında kendilerini bir yere koymaya vesile olur. Buna da insanın genel olarak ihtiyacı vardır.” (G₃)

Tablo 15'in devamı

9	8	7	4	2	1
*Mirasın aktarılması	*Geçmişin pratikleri	*Toplumsal kimlik	*Toplum hafızası *Bugünü anlamak	*Ekonomik katkı *İnsanlığın miras *Sürdürülebilir kalkınma *Aidiyet	*Çeşitlilik *Birikim *Belgelemek *Toplum katkısı *Bilgilendirme *Bilinç oluşturmak *Değer *Geleneksel bilgi *Uluslararası tescil

Görüşmecilere “Kültürel miras kentte ya da kırdaki herhangi bir yerleşimin değerini yansıtır mı?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Evet...Doğa koşullarının, çevre koşullarının, o coğrafi alanın, iklimin, havanın toprağın geçinme biçimlerinin, yöntemlerinin hepsinin kültürel miras değerlerinin üzerinde onları biçimlendiren onları yönlendiren önemli bir unsur olduğunu düşünüyorum.” (G₁)

“Kırsal alanın ya da kentsel yerleşimin değerini belirleyen şeydir. Yani onların değerini yansıtan şey değildir...tüm ülkelerin tabii ki yer altı ve yer üstü zenginlikleri, her şeyi düşünecek olursanız ilk önce aklınızda kültürel miras unsurları geliyor. Çünkü oranın değerini artıran unsurlar bunlar.” (G₅)

“Yansıtır...hem mimarlık hem kültürel miras açısından illa bir yapının bir değeri tarihi değeri olmak için onun anıtsal olması gerekmiyor sivil mimarlık örneklerini özellikle geleneksel konutlarımız bizim kültürümüzü eski yaşantıları kırdaki ya da kentte de olabilir tabii ki çok güzel ifade eden yapılardır. Kentin dışında kırsal mimari de Türkiye’de de özellikle geniş bir alanı kaplamakta ve çok önemli.” (G₁₁)

“Yansıtmayı bırakınız arttırır...özgünlüğü yansıtabilen alanlar haline getirip bu tabii ki bölgenin değerini bölgenin özgünlüğünü mutlaka ve mutlaka arttıran sadece koruyan değil, aynı zaman da arttıran bir unsur olur.” (G₁₄)

Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; bütün görüşmeciler kültürel mirasın kentte ya da kırdaki fark etmeksizin yerleşimin değerini yansıttığını belirtmiştir. Ayrıca bazı görüşmeciler yansıtmakla kalmayıp değerini belirlediğini ve artırdığını söylemiştir. Görüşmeciler kültürel mirası biçimlendirici, bilgi verici, toplum değerini artıran, yerleşim değerini belirleyen ve artıran, kimliğin oluşmasını sağlayan, coğrafyayla bir bütün olan,

nitelik katan, anlam katan, ortak değerleri yaşatan olarak betimlemişlerdir (Ek tablo 4, Tablo 16).

Tablo 16. Görüşmecilerin Yerleşimin Değeri betimlemeleri

Görüşmecilere “Somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği nasıl sağlanabilir?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Yaşanmışlıklar işte mimari olarak ev içerisinde insanlar yaşayabiliyorlarsa devam ediyor bir evin ya da bir yapının hayatı sürdürülebiliyor ama terk edildiği zaman elbette yavaş yavaş çökmeye başlıyor, yok oluyor. Demek ki o zaman o kullanılabilirlik önemli. Yaşadıkça işte tadilatlar yapılıyor değer katılıyor yapıya...Anadolu’ya baktığımız zaman aktarımların daha çok sözlü olarak aktarıldığını görüyoruz ki bu da yaşatılmak için en önemli noktalardan birisi kültür yaşattığımız sürece var... Yaşanmışlıklar önemli ama bunun dışında da dediğimiz gibi bu tarz çalışmaların senin yaptığın gibi çalışmaların önemi çok büyük.” (G₂)

“Mutlaka bir koruma kullanım dengesi oluşturulması gerekiyor çünkü kullanılmayan yapılar Türkiye’nin birçok yerinde birçok örneği mevcut. Kullanılmayan her şey eskimeye mahkûm kalıyor bakarsanız çünkü orada bakımla ilgili bir süreç var. Devamında doğal koşulların oluşturduğu tahribatlar var. Bunların hepsinin önüne geçebilmek için de bir koruma kullanım dengesi...somut olmayan miras için de bunları yani gelenekler sanatları, geleneksel el sanatlarının usta çırak ilişkisiyle aktarılması ve yine bunların da

sürdürülebilirliğini sürdürülebilmesi gerekiyor...gelenekler olmadan yapıların da tek başına bir ruhu yok bu ruh da olmadan yapılar aslında tek başına yapı olarak evet bir mimari değeri var ama o tarihi dokuyu, tarihi kültürü aktarması çok mümkün değil ...Elimizdeki miras hızla kayboluyor. Somut mirasımız zaten özellikle etnik ve kültürel dini olarak mevcut yaşam şartlarımıza uyum sağlamayan somut kültürel miras daha hızlı deforme oluyor Maalesef daha hızlı kayboluyor. Kullanılmadığı için de ama bir an önce örgütlenmek ve bir oluşumla birlikte. Yerel, ulusal ve uluslararası desteği sağlamak ve almak gerekiyor.” (G₈)

“Somut kültürel mirasın korunmasını bir taşınabilir eserlerde müzelerimiz aracılığıyla yapıyoruz müzelerde bunların korunmasını kazı aşamasına topraktan çıktığı andan itibaren arkeolojik topraktan çıkmasıyla koruma çalışmalarına başlıyoruz bunların müzede sergilenmesine kadar bir koruma konservasyon çalışmaları oluyor onlar bittikten sonra müzede sergilenme aşaması oluyor müzede de yine hani devamlılığını sağlamak için ara ara periyodik bakımları oluyor bu eserlerin böylelikle sürdürülebilirliğini ve bu ziyaretçilere de tanıtımını yaparak bilgiler onların bunun hakkında bilgi sahibi olmasını sağlıyoruz ve daha da hani toplumun bilinçlendirerek farkındalığının artmasını yardımcı oluyor böylelikle sürdürülebilirlik devam ediyor ...Taşınmazlarda da tarihi yapıları nasıl koruyoruz hani restore etsin restorasyonunu yaptık sonra bir kenara bırakalım kalsın orada gibi değil bunları birer fonksiyon verip bir birden fazla olabilir tabii ki fonksiyon vererek yaşatmaya çalışıyoruz binada yaşadıkça içinde yaşamda oldukça yani onun da ömrü uzuyor bir şekilde kullanıldığı için bakılıyor bakıldığı için işte hasarlara karşı devamlı bakımı yapılıyor bu şekilde yapılara da hani bir sürdürülebilirlik öngörüyor...somut olmayanları da onları da halkın bilinçlenmesi ile sürdürülebilir sağlayabiliriz bunu da ne olabilir yaygın eğitimler bunlar hakkında konferanslar sempozyumlar düzenlenir insanların bu konuda bilinçlenmesi sağlanır eğitim alanında şöyle örgün eğitime bunlar hakkında dersler konulabilir bunlar hakkında küçük yaştan ağaç yaşken eğilir diyoruz küçük yaştaki çocukların bu konuda bilinçlenmesi sağlanabilir.” (G₁₁)

Bu soruda her görüşmeci birden fazla betimleme yapmıştır. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; eğitim ve farkındalığın etkili olduğu (8), kültürel mirasın sürdürülebilirliği için kültürün yaşatılması gerektiği (5) ve yönetim planlamasının (4) sürdürülebilirlik açısından etkili olduğu belirtilmiştir (Ek tablo 5, Tablo 17).

Örgütlenme, Sürdürülebilirliğin boyutu, Öngörüler, Öneriler, Ekomüzelerin tehditleri ve Ekomüzenin katkıları kodlarının yanıtları ve betimlemeleri ele alınmıştır (Tablo 18

Tablo 18). Bulgular tablolar ve kelime bulutları ile görselleştirilmiştir.

Tablo 18. Ekomüze Temasına Yönelik Bulgular

Temalar	Kodlar	Betimlemeler
Ekomüze	Ekomüze tanımı	Kültürel miras Özgün bölge Performans yoluyla aktarım Koruma Yerel halk Toplum değerleri Ekolojik çeşitlilik Sürdürülebilirlik Ekonomik kalkınma Deneyim merkezli Çevreyle uyumlu Dinamik Açık hava müzesi
	Ekomüze denince akla ilk gelen kavram	Doğal çevre Kültürel miras Toplumsal yaşayış biçimleri Yerel halkın katılımı Sürdürülebilirlik Yerel ürünler
	Ekomüzelerin miras öğeleri	Üretim faaliyetleri Geleneksel mimari Doğal miras Yaşam tarzı Deneyimlemek Fiziksel elemanlar Gastronomi Taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları
	Yerel halkın katılımı	Önemli Olmazsa olmazı
	Örgütlenme	ICOM AB Bilgi yok MINOM ICOMOS
	Sürdürülebilirliğin boyutu	Hepsi birlikte katkı yapar Sıralamaya göre katkı yapar Her ekomüzede farklıdır Hiçbiri katkı yapmaz
	Öngörüler	Olumlu görüş Olumsuz görüş
	Ekomüze önerileri	Kuruluş aşamasında yapılması gerekenler Süreç içerisinde yapılması gerekenler Dış faktörlerin yapılması gerekenler Yapılmaması gerekenler

Tablo 18'in devamı

Ekomüzelerin tehditleri	Özünü kaybetmesi Taşıma kapasitesinin aşılması Ziyaretçinin odak noktası olması Turizmdeki çıkar grupları Tek türleşme
Ekomüzenin katkıları	Kültürel miras değerlerinin korunması ve sürdürülmesi Turizm faaliyetlerini çeşitlendirmesi İstihdam sağlaması Kentlerdeki nüfus yoğunluğunu seyreltmesi

Görüşmecilere “Ekomüze nedir, nasıl tanımlarsınız?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Ayırt edilebilir kültürel ve doğal mirasa sahip belli bir özgünlüğü olan coğrafi alanın insanlarıyla birlikte coğrafi alan içerisinde yaşayan, insan onu temsil eden, o doğayı ve o kültürü temsil eden insanlarıyla birlikte korunduğu, geliştirilmeye çalışıldığı, bu anlamıyla da korunup geliştirilirken diğer insanlara da aktarılmaya çalışıldığı bir açık hava müzeciliğidir...temelinde insan ve insanın doğası ve kültürü, Kültürel mirası var...belli bir coğrafi alan ama her sıradan coğrafi alan değil belli bir özgünlüğü olan, ayırt edilebilir bir özelliklere sahip ve kendisi dışındaki alanlardan farklı olan doğal veya kültürel unsurları taşıyan coğrafi alan ekomüze olabilir...ekomüzecilikte bir projedir.” (G1)

“Bir şekilde bir bölgede o bölgenin yerel tarihini, yerel kültürünü, dini yaşam biçimini, biyolojik çeşitliliğini yani ekolojik çeşitliliği içeren bunu tanıtan, amaçlayan ve bunun sürdürülebilirliğini sağlamayı amaçlayan bir müze türü burası. Müze derken de sadece bir duvarla sınırladığı bir mekân gelmesin insanların aklına. Ekomüze bölgeyi de içerebilir, kuşatabilir; Köyü de içerebilir, kuşatabilir; Bir doğal sit alanının içerisinde kurulabilir. Burası toplama, koruma, yaşatma, eğitim kavramlarını insanların aklına yerleştirecek bir enstitü görünümünde ancak o doğal ekolojik hayatında sürdürülebilirliğini ve bizzat yaşanılabilirliğini de sağlayacak bir alan statüsündedir.” (G5)

“Çevreyle uyumlu, aslına uygun bir şekilde ve o alanlar korunarak dört duvar tabirini ortadan kaldırarak işte bir açık müze şeklinde bir yapı, bir oluşum olarak tanımlıyorum...ekomüzeler dinamik, canlı, yaşayan müzelerdir...belirli öğelere sahip yerlerin oranın yerel, kültürel öğeleriyle kaynaşması sonucu işte müze bilimcileri ya da farklı disiplinler tarafından ortaya sunulması. Burada olay şu. Halk katılacak, ziyaretçi katılacak canlı olacak yani dinamik olacak bu şekilde sürdürülebilir olacak.” (G6)

Görüşmecilere “Ekomüzelerde sergilenen somut ve somut olmayan kültürel miras öğeleri nelerdir?” sorusu yöneltmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Hepsi beraber...yerel halkın ziyaretçiyle birlikte buluşması, çalışması beraber üretime geçmesi anlamında yapılan şeylerle aslında hem somut olan üzerinden somut olmayanı deneyimliyoruz. Hem de anlatılar, bilgiler, gelenekler yoluyla somuta bakarak somut olmayanı da algılıyoruz. Yani ikisinin aslında aynı mekânda buluşması.” (G₄)

“Somut miras olarak işte geleneksel mimarinin korunduğunu ondan sonra doğal miras olarak baktığımızda işte orada bir nehir varsa, ne bileyim tarımsal ve hayvancılığa ilişkin faaliyetler varsa bunların devam ettirildiğini görüyoruz. Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin ise daha çok işte o bölgedeki geleneksel el sanatlarının ondan sonra doğadan elde edilen işte ne diyelim Bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretim süreçleri bunların tüketim süreçleri gibi unsurlar karşımıza çıkıyor. O yöre insanın doğal yaşamı kendine özgü kültürel yapısı devam ettirilmeye çalışılıyor. Hani bu doğumdan ölüme kadarki gelenekler anlatılar, Eğlenceler, müzikler, geleneksel aile hayatı bizde geleneksel yemek, içme modelleri bunlar sürdürülmeye çalışılıyor.” (G₇)

“O bölge içerisindeki yaşamın kaynağı olan hem geçmiş boyutuyla hem güncel boyutuyla hem de gelecek açısından her şey olabilir. Bölgeye özgü boyutuyla üretim şekli, bölgenin ritüelleri bakın kültürel ritüelleri mesela Hıdırellez, düğünleri, eğlenceleri, ölüm ritüelleri...bu üretim alanlarının kurgulandığı, yaşam alanlarının kurgulandığı mimari yapılar ve benzeri unsurları da ekomüze içerisinde mutlaka olmalı.” (G₁₄)

Bu soruda her görüşmeci birden fazla betimleme yapmıştır. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında;13 kişi somut kültürel miras öğelerine (kullanılan malzemeler, araçlar, gereçler, çapalar, kilim, el sanatları, teleferik...) ve 8 kişi somut olmayan kültürel miras öğelerine (anlatılar, gelenekler, eğlence, müzik, ritüeller, düğün, ölüm, Hıdırellez...) vurgu yapmıştır. Ayrıca görüşmeciler üretim faaliyetlerine (üretim şekilleri, üretim süreçleri, ürünleri...) (8), geleneksel mimariye (han, hamam, çeşme, binalar, bahçe duvarı, peyzaj...) (6), doğal mirasa (kanyon, dere, orman, nehir, mağara, endemik türler...) (5), yaşam tarzına (4), deneyime (3) ve fiziksel elemanlara (3) değinmiştir. Görüşmecilerden 3’ü ekomüzelerde somut ve somut olmayan kültürel mirasın birlikteliğinden söz etmiştir. Bununla birlikte bir görüşmeci somut olmayan kültürel mirasın ekomüzelerde daha önemli olduğunu vurgulamıştır (Ek tablo 8, Tablo 21).

“Bütün kültürel miras alanları müze türleri hepsinde yıllardır tartışılan katılımcı süreç çok önemli ama bunu gerçekten yapmak çok önemli... ‘integrated conservation’ vardı yine Avrupa Komisyonu tarafından ortaya atılan kavram ya bu bütünleşik korumanın içindeki o toplulukların sözü onların beklentileri, görüşlerini de dahil etmek ‘co-creation’ karşılıklı tasarlamak karşılıklı birlik daha doğrusu karşılıklı da değil birlikte tasarlamak birlikte planlamak birlikte uygulamak topluluk derken orada yaşayan yerel halk değil illaki diğer bütün paydaşlar iç ve dış paydaşlar orada olacak birlikte.” (G₁₂)

“En fazla yerel halk önemlidir. Çünkü onu yaşayan o özgünlüğü yaşatan ve yaşanılır bir unsur olarak ortaya çıkaran temel paydaş odur. Yerel halk olmazsa o iş yürümez. Sosyal bilimlerde sosyal değişim teorisi diyoruz. Yani bir maliyet var nedir oradaki maliyet o özgünlüğü yaşamak, geçmişi kültürel miras unsurunu yaşamak, yaşatmak, geleneksel yöntemle yaparken ona zaman harcarken emek harcarken harcadığı o maliyet ve emekten çok daha yüksek bir fayda sağlayabilmesini sağlamak gerekir. Yerel halk yoksa ekomüze yoktur.” (G₁₄)

Bu soruda her görüşmeci birden fazla betimleme yapmıştır. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında;14 kişi eşdeğer yanıtlarla ekomüzelerde yerel halkın katılımının son derece önemli olduğunu vurgulamıştır. Ekomüzenin kuruluş ve işletme gibi her aşamasında yerel halkın katılımının gerekli olduğu belirtilmiştir. Görüşmelerde yerel halkın katılımı ‘en önemli, son derece önemli, çok önemli, en hayati, en temeli, bağımsız düşünülemez, katılımın en önemli aktörü ve katılımı şart’ şeklinde betimlenmiştir. Ayrıca görüşmecilerin bazıları görüşme esnasında yerel halkın katılımını ekomüzeler için olmazsa olmazı (6) olarak tanımlamıştır (Ek tablo 9, Tablo 22).

Ekomüzelerin sürdürülebilmesi için yerel halkla iş birliği yapılmalı, sivil toplum örgütleriyle organize olunmalı, ortak bir amaç belirlenmeli, yerel halkın neye değer verdiği tespit edilmeli, birlikte tasarlanmalı, önce hep beraber sonra grupça (kadınlar/erkekler/çocuklar) görüşülmeli, tabandan tavana doğru ilerlemeli ifadelerinde bulunulmuştur.

kurumların alt dallarında ekomüze çalışmalarının sürdürüldüğü ifade edilmiştir (Ek Tablo 10, Tablo 23).

Tablo 23. Görüşmecilerin Örgütlenme betimlemeleri

Görüşmecilere “Bir ekomüzenin sürdürülebilirliğin ekolojik, ekonomik ve kültürel boyutlarından en çok hangisine/hangilerine katkı yaptığını düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Onları birbirinden ayıramayız. Finansal kısmı da kültürel boyutu da ekoloji kısmı da olmasa olmaz birbirine bağlı bunlar.” (G₂)

“Hangi ekomüze olduğuna bağlı, hepsini ayrı ayrı değerlendirmek lazım. Kendine özgü olarak değişir.” (G₃)

“Bunlar farklı paydaşlar açısından farklı önem ihtiva edebilir. İşin uzmanı tarafından veyahut da o alanda çalışan kişi tarafından ekolojik olabilirken burada yerel halk açısından ekonomik olması daha önemli olabilir. Ya da işin kültürel boyutuyla yaklaşan bir kişi açısından kültür öğeleri yer alıyor. Farklı bakış açılarıyla olayı farklı şekilde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Sıralama ne olacak dersiniz Kültürel, ekolojik, ekonomik sürdürülebilirlik ışığında bu şekilde olması.” (G₆)

Bu soruda 2 görüşmeci yanıt vermemiştir. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; hepsinin birlikte katkı yaptığını, birbirinden ayrı düşünemeyeceğini, birbirleriyle örtüşerek var olmaları gerektiğini (6) ifade eden, sıralama yapan (4) ve her ekomüzedeki farklı bir boyutunun öne çıkabileceğini belirten (1) görüşmecilerin yanı sıra katkı yaptığını

Görüşmecilere “Ülkemizdeki ekomüze girişimleri için neler önerirsiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Tabii ki iyi örneklerle bakmaları gerekiyor. Farklı bakış açılarını değerlendirmek gerekiyor. Kuruluşun; her zaman temelini sağlam olmasının önemini vurgulayalım. Bu noktada bilinen tanınan insanların, sanatçıların devreye girmesi önemli ve çevre konusunda, kültürün aktarılması noktasında doğru şekilde aktarılması noktasında yine sanat tarihçilerine ihtiyaç var. Mutlaka bu işin pazarlama kısmının çok iyi yapılması gerekiyor.” (G₂)

“Birincisi o yöre halkına işte kooperatifleşmesi ya da dernekleşmesi söz konusu olabilir İkincisi de akademi dünyasının bu insanlara yol göstermesi, rehberlik etmesi gerekiyor. Aşırı ticarileştirmemiz söz konusu oluyor. Yani orası turist ya da ziyaretçi almaya başlayınca hemen başka yöreden ürünleri tedarik edip orada pazarlama derdine, telaşına düşüyoruz. Bunun önüne geçmemiz de gerekiyor. Yani aşırı ticarileştirme ya da işte biz ‘touristification’ diyoruz. Yani turistleştirme ciddi bir problem. Kültür bakanlığının ciddi teşvikleri olabilir hem maddi açıdan hem planlama, programlama vesaire açısından teşvik çok önemli bizim ülkemizdeki projelerin yürütülmesinde...Belki örnek proje yarışmaları vesaire düzenlenebilir...Bütünüyle olaya bakmamız gerek. Yerel halkın, köylülerin bu konuda bilgilendirilmesi, işte örneklerinin sunulması, proje noktasında onlara destek olunması yine teşvik edici bir unsur olarak karşımıza çıkabilir. Hayatında bir takım şeyi algılamış, anlamış, genç beyinlerin, farklı meslek gruplarından genç beyinlerine mimarlar da dahil buna açıcılık mezunları da dahil. Tekrar işte bu hem köylerin hem de ekomüzelerin canlandırılması için bu insanlar desteklenebilir, teşvik edilebilir proje noktasında bunlara yardımcı olunabilir. Türkiye şartlarında farklı kurumlardan desteğiyle gerçekleştirilebilecek bir alan. Yani hem yerel yönetimler hem merkezi hükümetin temsilcileri olan kaymakamlıklar hem akademi dünyası, üniversiteler hem de o yöredeki STK’lar ve köy kasabada yaşayan insanların birlikte hareket etmesi de gerekiyor.” (G₇)

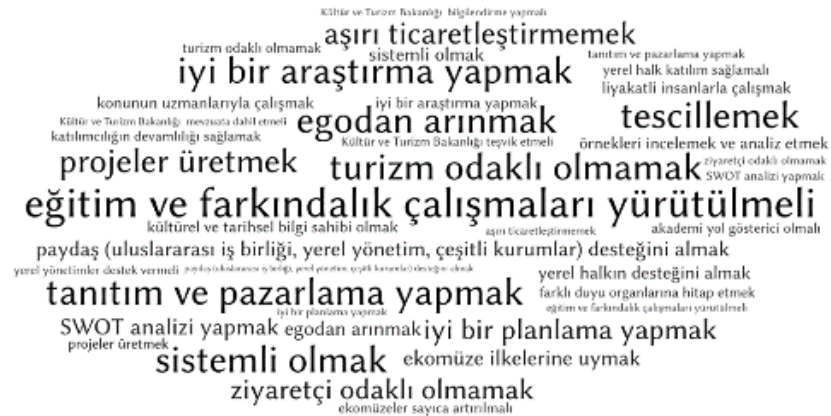
“Yerel yönetimlerin aslında bence dikkate alması gereken bir konu onun için de halkla iş birliği yapabilmeyi sağlayacak proje ve uzmanlarla görüşmeleri lazım yani proje üretmeleri lazım. En başta yerel yönetimlerin bilinçlenmesi lazım. Yerel yönetimlere bu noktada ulusal çapta eğitim verilebilir yani bunların ne olduğuyla ilgili nasıl olduğunu nasıl gerçekleştirdiğini. O bölgeden sorumlu yerel politikalar üretime de sorumlu olacak olan onlar yani biraz yerinden yönetimin önemsinmesi lazım.” (G₉)

Bu soruda her görüşmeci birden fazla betimleme yapmıştır. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; ekomüze girişimleri için yapılması gerekenlere (44) yönelik öneri sunulurken, yapılmaması gerekenler (3) için de öneride bulunulmuştur (Ek Tablo 13, Tablo 26Tablo 26).

Yapılması gerekenler; ekomüze kuruluş aşamasında yapılması gerekenler, süreç içerisinde yapılması gerekenler ve dış faktörlerin yapması gerekenler başlıkları altında kategorize edilmiştir. Ekomüze kuruluş aşamasında yapılması gerekenler (25) şu şekilde özetlenmektedir; iyi bir araştırma yapılması, iyi bir planlama yapılması, sistemli olunması, projeler üretilmesi, SWOT analizi yapılması, kültürel ve tarihsel bilgi birikimi olması, örneklerin incelenmesi ve analiz edilmesi, tanıtım ve pazarlama yapılması, ekomüze ilkelerine uyulması, tescillenmesi, yerel halkın desteğinin alınması, konunun uzmanlarıyla çalışılması ve paydaş (uluslararası iş birliği, yerel yönetim, çeşitli kurumlar) desteğinin alınması olarak belirtilmiştir. Süreç içerisinde yapılması gerekenler (5) ise şu şekilde özetlenmiştir; katılımcılığın devamlılığı sağlamak, farklı duyu organlarına hitap etmek, egodan arınmak, liyakatli insanlarla çalışmak. Dış faktörlerin yapması gerekenler (14) şu şekilde özetlenmiştir; ekomüzeleri sayıca artırılması, yerel yönetimlerin destek vermesi, akademinin yol gösterici olması, yerel halkın katılım sağlaması, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın teşvik etmesi, bilgilendirme yapılması ve ekomüzeleri mevzuata dahil edilmesi, eğitim ve farkındalık çalışmaları yürütülmesidir.

Yapılmaması gerekenler (3) ise turizm odaklı olmaması, aşırı ticaretleştirilmemesi ve ziyaretçi odaklı olmaması şeklinde açıklanmıştır.

Tablo 26. Görüşmecilerin Ekomüze Önerileri betimlemeleri

Tablo 26'nın devamı

25	5	14	3
*Ekomüze kuruluş aşamasında yapılması gerekenler	*Süreç içerisinde yapılması gerekenler	*Dış faktörlerin yapılması gerekenler	*Yapılmaması gerekenler

Görüşmeler esnasında cevaplanan sorularda görüşmecilerin “Ekomüzelerin tehditleri” görüşleri ve betimlemeleri şu şekildedir;

“Performans ekomüze Yozlaşma...Turizmde çıkar grupları bu işe el atıyor; seyahat acenteleri bu işin farklı tarafında yer alabiliyor. Yerel toplum kendi kazancını oluşturamadığı bir tablo ortaya çıkarsa ya da birbirlerinin önüne geçmeye başlarsa biraz daha böyle rekabetçi bir ortama dönüştüğü gibi bir tablo ortaya çıkarsa orada da olumsuzlukları hissetmeye başlayacağız. Turist sayısı artıyor. Turist yani ziyaretçilerin istekleri ve ihtiyaçları da farklılaşacak. Bu da tabii orada sunulanları farklı bir boyuta taşıyabiliyor. O yüzden yani turizmin girdiği yerlerde maalesef her zaman için negatif bir etki görmek mümkün oluyor. Ziyaretçi zaten odak noktasında olmamalı. Toplumdaki işte çıkar grupları birbiriyle zıtlaşabiliyor.” (G₄)

“...Orası bir ekomüze alanı ilan edildiği andan itibaren bir turist akınına uğradı ve yani balıkçılıkla uğraşan halk para kazanmaya başlayınca balıkçılığı bırakıp başka şeyler yapmaya başladılar o zaman sen aslında sürekliliği sağlayamıyorsun. Sürdürülebilirliğe katkı yaptığını düşünmüyorum artık ya eskiden yani heyecanlıydım ama ben şu an öyle düşünmüyorum. Pratikler de öyle değil yani bu doğal tahribat olmaya başlıyor doğru yönetilmez ise ekolojik tahribatlar başlıyor. Turizmle kültür arasındaki bıçak sırtı dengeyi kurmaları gerekiyor. Her şeyi pazarlanabilir bir şeye dönüştürmeye başlanmıştı orada.” (G₁₂)

Bu soruda her görüşmeci birden fazla betimleme yapmıştır. 7 görüşmeci bu konuda fikir beyan etmemiştir. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; en büyük tehdit ekomüzelerin özünü kaybetmesi (3) ve taşıma kapasitesinin aşılması (3) olarak görülmüştür. Daha sonra ziyaretçinin odak noktası olması (2), turizmdeki çıkar grupları (2) ve tek türleşme (2) olarak belirtilmiştir. Ayrıca ekolojik tahribat olması, sürdürülebilirliğin ve koruma kullanım dengesinin sağlanamaması da ifadeler arasındadır (Ek tablo 14, Tablo 27).

“Bu müzeler işte istihdam açısından, ne bileyim kentlerdeki nüfus yoğunluğunu seyreletme açısından ülkemizdeki turizm faaliyetlerini çeşitlendirme açısından vesaire vesaire çok ciddi katkılar sunacaktır.” (G7)

Bu soruda her görüşmeci birden fazla betimleme yapmıştır. 9 görüşmeci bu konuda fikir beyan etmemiştir. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; ekomüzelerin katkıları kültürel miras değerlerinin korunması ve sürdürülmesi (2), turizm faaliyetlerini çeşitlendirmesi (2), istihdam sağlaması (2) ve kentlerdeki nüfus yoğunluğunu seyreletmesi (2) olarak ifade edilmiştir. Bununla birlikte değerlerin bulunduğu yerde sergilenmesi taşınma sorunlarını ortadan kaldırması (1) ve uluslararası örgütler tarafından ekonomik ve sosyal açıdan desteklenmesi (1) diğer katkılar olarak belirtilmiştir (Ek tablo 15, Tablo 28).

Tablo 28. Görüşmecilerin Ekomüzenin Katkıları betimlemeleri

İstihdam sağlaması	
Klasik müzecilikten farklı bir deneyim yaşatması	
Kentlerdeki nüfus yoğunluğunu seyreletmesi	
Değerlerin bulunduğu yerde sergilenmesi taşınma sorunlarını ortadan kaldırması	
Kültürel miras değerlerinin korunması ve sürdürülmesi	
Turizm faaliyetlerini çeşitlendirmesi	
Uluslararası örgütler tarafından ekonomik ve sosyal açıdan desteklenmesi	
Kırsaldaki insanlara bir alternatif sunması	
Kaybolmuş zanaatların sürdürülmesi	
2	1
*Kültürel miras değerlerinin korunması ve sürdürülmesi *Turizm faaliyetlerini çeşitlendirmesi *İstihdam sağlaması *Kentlerdeki nüfus yoğunluğunu seyreletmesi	* Taşıma sorunlarını ortadan kaldırması *Uluslararası örgütler tarafından desteklenmesi

Ekomüzeye yönelik bulgular genel olarak değerlendirildiğinde;

➤ Görüşmeciler ekomüze tanımını yaparken kültürel miras kavramının üzerinde durmuşlardır. Ekomüzelerin özgün bir bölge olduğu ve performans yoluyla aktarım sağladığının önemini vurgularken koruma, yerel halkın katılımı, sürdürülebilirlik, ekolojik çeşitlilik ile toplum değerlerini koruduğunu ve yansıttığını; ekonomik kalkınma, deneyim ve çevreyle uyum kavramlarının da ekomüze için etkili olduğundan bahsetmişlerdir.

➤ Ekomüze deyince görüşmecilerin aklına gelen ilk iki kavram sırasıyla doğal çevre, kültürel miras kavramları olup ekomüze tanımını ile örtüşmektedir. Üçüncü kavram ise ekomüze için hayati olan yerel halkla birlikte toplumun yaşayış biçimleri olmuştur. Katılım ise dördüncü sırada yer almıştır.

➤ Ekomüzelerde sergilenen somut kültürel miras öğeleri; malzemeler, araçlar, gereçler, çapalar, kilim, el sanatları, teleferik iken somut olmayan kültürel miras öğeleri; anlatılar, gelenekler, eğlence, müzik, ritüeller, düğün, ölüm, Hıdırellez olarak görülmektedir. Görüşmecilerin %43'ü geleneksel mimariyi ekomüzelerde sergilenen kültürel miras ögesi olarak belirtmişlerdir. Bazı görüşmeciler ekomüzelerde somut ve somut olmayan kültürel mirasın ayrı düşünülemediğini ifade etmiştir.

➤ Bütün görüşmeciler ekomüzenin kuruluş ve işletme gibi her aşamasında yerel halkın katılımının son derece önemli olduğunu vurgulamıştır. Bunun yanı sıra ekomüzelerin sürdürülebilmesi için yerel halkın tam katılımının sağlanması gerektiği ifade edilmiştir.

➤ Ekomüzelerle ilgili organizasyonlardan en çok ICOM'un alt komitelerinin ve AB' de ekomüze ile ilgili yapılan toplantıların bilindiği görülmektedir.

➤ Görüşmeciler ekomüzelerin sürdürülebilirliğinin ekolojik, ekonomik ve kültürel boyutlarının katkısını karşılaştırdığında bir kısmı tüm boyutlarını kapsadığını ifade ederken bir kısmı sıralama yaparak daha etkin olanı belirtmiştir. Ayrıca görüşmeciler sürdürülebilirliğin farklı paydaşlar açısından farklı önem arz ettiğini vurgulamıştır.

➤ Ekomüzenin geleceği konusunda görüşmecilerin büyük bir kısmı olumlu düşünmektedir. Ancak ekomüze bölgelerinin sit alanı ilan edilmeyip yeterli koruma sağlanamaması, global çözümlerin standardizasyon getirmesi böylelikle yerelliğin ortadan kaldırılması, turizm ile kültürel miras dengesinin bozulması gibi tehditlerin de göz önünde bulundurulmasının altını çizmişlerdir.

➤ Görüşmecilerin ekomüze girişimleri için önerileri ise kuruluş aşamasında yapılması gerekenler (iyi bir araştırma ve planlama yapılması, sistemli olunması...), süreç içerisinde yapılması gerekenler (katılımcılığın devamlılığını sağlamak, liyakatli insanlarla çalışmak...) ve dış faktörlerin yapması gerekenler olarak (yerel yönetimlerin destek vermesi, akademinin yol gösterici olması...) farklı zaman ve kişiler tarafından yapılması gerekenler ayrılmıştır. Bununla beraber yapılmaması gereken öneriler de belirtilmiştir.

➤ Görüşme esnasında görüşmeciler, ekomüzenin özünü kaybetmesi ve taşıma kapasitesinin aşılması gibi durumların ekomüzelerin geleceğini tehdit ettiğinden söz etmiştir. Bunun yanı sıra ekomüzelerin kültürel miras değerlerinin korunması ve

sürdürülmesi, istihdam sağlaması ve turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi gibi katkılarına da değinilmiştir.

➤ Ekomüzeler, kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliğinin yanı sıra yerel halkın katılımını ve toplum değerlerini yansıtan, ekolojik çeşitlilikle uyumlu bir yaklaşımı benimseyen ve somut/somut olmayan kültürel miras öğelerini sergileyen önemli bir mimarlık ve kültürel miras koruma girişimidir.

- Ülkemizdeki Ekomüze Çalışmaları Temasına Yönelik Bulgular ve İrdelemeler

Bu başlık altında görüşmecilerin ülkemizdeki ekomüze çalışmalarına yönelik sorulan Mevcut ekomüzeler, Potansiyel ekomüzeler, Dünya ile karşılaştırma, Ekomüze niteliklerinin varlığı, Ekomüze yorumları kodlarının yanıtları ve betimlemeleri ele alınmıştır (Tablo 29). Bulgular tablolar ve kelime bulutları ile görselleştirilmiştir.

Tablo 29. Ülkemizdeki Ekomüze Çalışmaları Temasına Yönelik Bulgular

Temalar	Kodlar	Betimlemeler
Ülkemizdeki Ekomüze Çalışmaları	Mevcut ekomüzeler	Boğatepe Ekomüzesi Hüsamettindere Ekomüzesi
	Potansiyel ekomüzeler	Çanakkale Bursa Bayburt Ankara Karabük Nevşehir
	Dünya ile karşılaştırma	Dünyadan geride Potansiyel var Ekomüzeeye göre değişir Sistemsal olarak geride
	Ekomüze niteliklerinin varlığı	Boğatepe bir miktar Hüsamettindere bir miktar Boğatepe tamamen taşımakta
	Ekomüze yorumları	Hüsamettindere olumsuz yorumlar Boğatepe olumsuz yorumlar Boğatepe olumlu yorumlar Hüsamettindere olumlu yorumlar

Görüşmecilere “Ülkemizde var olan ekomüzeler hangileridir? Söyleyebilir misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Türkiye’de denenen iki tane örnek var. Hüsamettin Dere’deki ülkede tanınmış bir ekomüze yok yani Bolu Mudurnu var. Hatta bir dönem Kars’taki Zavot Peynir Müzesi de ekomüze olabilir mi gibi birtakım girişimler vardı. Ama bir yere ulaşmamış girişimler hem ulusal ölçekte bir örgütlenme mevcut değil hem de uluslararası örgütlenmelerin herhangi birimine dahil olmuş bir uygulama mevcut değil o yüzden yok maalesef.” (G₈)

“Kars’ta bir peynir müzesi...Bolu Mudurnu da bir köy vardı Hüsamettindere köyü...Devlet müzelerine baktığımızda mevzuatımıza da baktığımızda ekomüzelerle ilgili bir mevzuatta da bir tanım yok ve bir içerik yok özel müzelerde de bizim kontrolünü yaptığımız müzeler içerisinde de böyle bir ekomüze ismiyle yer almıyor.” (G₁₁)

“1-2 tane örnek var. Kars’ta olması lazım Zavot peyniri yapım alanı...Mudurnu’da olması gerekiyor. Mudurnu evlerine ilişkin yapımlar ekomüze faaliyeti var.” (G₁₄)

Bu soruda 1 görüşmeci yanıt vermemiştir. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; Boğatepe Ekomüzesinden (12) ve Hüsamettindere Ekomüzesinden (10) haberdar oldukları görülmüştür. Görüşmecilerden ilk cevabı Boğatepe Ekomüzesi olan kişi sayısı 9 iken, ilk cevabı Hüsamettindere Ekomüzesi olan kişi sayısı 4’tür. Her ikisini de söyleyen görüşmeci sayısı 9 iken, yalnızca Boğatepe Ekomüzesini söyleyen 3 kişi, yalnızca Hüsamettindere Ekomüzesini söyleyen 1 kişi ve hiçbirini söylemeyen 1 kişi bulunduğu tespit edilmiştir. Boğatepe Ekomüzesini görüşmeciler Zavot ya da Peynir müzesi olarak da tanımlamıştır (Ek Tablo 16, Tablo 30).

Tablo 30. Görüşmecilerin Mevcut Ekomüzeler betimlemeleri

12	10
*Boğatepe Ekomüzesi	*Hüsamettindere Ekomüzesi

Görüşmecilere “Ülkemizdeki ekomüzelerin dışında ekomüze olma potansiyeli taşıyan yer/yerler var mıdır? Varsa birkaç örnek verebilir misiniz? Hangi özellikleri nedeni ile bunu düşünmektesiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Aksaray’da...Gökçeada...Güney Doğu Anadolu da Süryani ve Yezidi gibi unsurlar var. Süryanilerin taş kiliseleri var. Eski tip mandıralar alçak tavanlı, kısa ve toprağın altında

kalan bunun gibi özgün mimari örnekler mevcut...Batman...Safranbolu'nun Yörük köyü...Cumalıkızık...Birgi köyü.” (G₁)

“Baksı müzesi onun yapısına baktığım zaman aslında mimari dikkat çekiyor. Orası ekomüze kavramında değil ama yapılış amacı ekomüze çok uyuyor...Artvin’de çalıştığım Tütüncüler...Erzurum’dan örnek vereyim aslında cittaslowdur ama Uzundere yine bu kapsamda değerlendirilebilecek yerlerden birisidir...Aslında festivallerin olduğu her yeri bu kapsamda değerlendirebiliriz. Ülkemizde dikkat çeken noktalardan birisi İç Anadolu’da farklı kültürlerin olduğu kısımlar var Hatay içimizi yaktı ama orada ekomüze kapsamında değerlendirilebilecek alanlar var o bölgenin coğrafyası da gerçekten çok bu noktada değerlendirilebilir...Tokat /Zile...Bursa’da Cumalıkızık...Safranbolu.” (G₂)

“Türkiye’nin neredeyse tamamında bunun içerisine koyabilirsiniz...Türk turizmini pazarlarken Türkiye için hep ‘open air museum’ ifadesini kullandık. Aslında ‘open air museum’ dediğinizde aslında şey tam anlamıyla ekomüze. Yani o yüzden Türkiye’de iyi bir planlamayla her bölge bir ekomüze haline gelebilir...Gaziantep, Hatay, Çanakkale seramikleri ile mesela işte Kapadokya bölgesi yani saymakla bitmez.” (G₁₄)

Bu soruda her görüşmeci birden fazla betimleme yapmıştır. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; ortak olarak Çanakkale (4) (Tevfikiye, Gökçeada, OPED Çıplak köyü), Bursa (4) (Cumalıkızık), Bayburt (4) (Kenan Yavuz Etnografya Müzesi ve Baksı Müzesi), Ankara (4) (Yaşayan müze, Yaşayan Köy, Altınköy Açık hava müzesi, Beypazarı), Karabük (3) (Safranbolu, Yörük köyü) ve Nevşehir (2) (Kapadokya) potansiyel ekomüze olarak değerlendirilebileceği belirtilmiştir. Bunlar haricinde Samsun (Bafra kuş gözlem evleri), Ordu (Ünye), Artvin (Tütüncüler), Tokat (Zile), Erzurum (Uzundere), Van (Van Gölü Civarı), Aksaray (Güzelyurt), Mersin (Tarsus’un köyleri), Denizli (Buldan), İzmir (Birgi köyü), Aydın (Afrodisias Antik kenti), Muğla (Fethiye, Marmaris bal müzesi), Burdur, Batman, Şanlıurfa, Gaziantep ve Hatay da ekomüze potansiyeli bulunan yerler arasında belirtilmiştir. 2 görüşmeci ise ülkemizde birçok potansiyel olduğundan bahsetmiş ancak spesifik bir örnek vermemiştir (Ek tablo 17, Tablo 31).

Görüşmeciler örnekleri şu nedenlerle seçtiklerini belirtmiştir;

- Coğrafi açıdan farklılaştığı ve dikkat çektiği için,
- Az dokunulmuş olduğu ve geleneksel yapısını devam ettirdiği için,
- Özgünlüğünü koruduğu için,
- Biyolojik çeşitliliği ve kültürel sürdürülebilirliği devam ettirdiği için
- Bölgenin kendine özgü özellikleri olduğu için,

- Yapılış amacı ekomüzeeye uyduğu için,
- Geleneksel dokuya sahip olduğu için,
- Kültürel çeşitliliğe sahip olduğu için.

Tablo 31. Görüşmecilerin Potansiyel Ekomüzeler betimlemeleri

Görüşmecilere “Ülkemizdeki ekomüzeleri Dünyadaki örneklerle kıyasladığınızda neler söylersiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Dünya’dakilerin de Türkiye’dekilerin de hepsinin biricik ve kendilerine özgü olduklarını düşünüyorum. Dolayısıyla belki eğitim faaliyetleri ve toplumsal faaliyetler konusunda karşılaştırma ve kıyas yapabiliriz...Santa Cruz ekomüzesiyle Altınköy Ekomüzesini zaten karşılaştırmam. Hepsinin endemik özellikleri farklı, biyoçeşitlilik içerikleri farklı, kültürel miras unsurları birbirinden farklı yani. Dünyanın iki farklı köşesi. Dolayısıyla Türkiye’dekileri kendilerine özgü buluyorum...Türkiye’deki örneklerinde dünyadaki örneklerin de En büyük gücü bu. Sayılarının az olmasının nedeni de bu. Çünkü

böyle alanlar çok az kaldı artık yani. Kültürel miras unsuruyla ekolojik unsuru bir araya getiren dolayısıyla ben gelişmeye son derece açık zengin bir altyapıya sahip olduklarını düşünüyorum. Az örnekler var zaten. Çok az örnek var elimizde.” (G₅)

“Fransa bu işin akademik olarak bilimsel olarak kısmını yapıyor Kaynak olarak yani biz onların çok gerisinde değiliz hatta çok daha ilerisinde olduğumuzu söyleyebilirim. Hani sahip bulduğumuz değerler açısından ama o adamlar olaya sistemsel yaklaşıyor hocam. Sistemsel yaklaştığı ve bu işin öncüsü olduğu için de bazen şöyle bir durum vardır öncü kimse kuralları o belirler. Biz biraz onun dezavantajını yaşıyoruz...Biz Hevesliyiz ama işin biraz gerisindeyiz. Çünkü bu konuyla ilgili tam olarak bir uzmanlık yok...Biz şu konuda bir karar vermemiz lazım. Biz buradan ne bekliyoruz? Beklentimiz nelerdir? Farklı disiplinlerin beklentilerini karşılayabiliyoruz...hamleler doğru yapıp da dünyada özellikle Fransa bu işte çok üst noktada hani öyle bir kurumsal yapı, öyle bir ziyaretçi, öyle bir seyahat acentesi, ağı bizde yok maalesef. Bizde nasıl iş ilerliyor hocam? Bizde daha çok ağızdan ağız dilinde Instagram ya da sosyal medyayla bu iş daha çok gidiyor...daha kurumsal bir yapıya kavuşmuş durumda değil.” (G₆)

“Stratejik yaklaşıyorlar bölge politikaları geliştiriyorlar buna ilişkin yani size sadece tanıtım amaçlı değil orada insanların da mutluluğunu sağlayacak şekilde bence bu anlamda esas yapılması gerekenler var yani genel olarak kültür politikalarımız bu noktada eksik bence halk tabi yani halk da aslında tam olarak bilinçli değil...kendi değerlerinin farkındalar ama ne yapacaklar bilmiyorum bazen bir şeyler yapmak istiyorlar ama maalesef işte bir boşlukta ve neyin ne olduğunu da çok farkında değiller...ne yapacaklarını bilememe durumu var o biraz Türkiye’de bence dezavantaj...bir yol göstericiyi ihtiyaçları var aslında yani kendi birikimlerini ortaya koyacak kendi deneyimlerini ortaya koyacak ve onlara yön verecek...bilinçlenmeye ihtiyaçları var ve istiyorlar.” (G₉)

Bu soruda 4 görüşmeci yanıt vermemiştir. Her görüşmeci birden fazla betimleme yapmıştır. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; dünyadan geride olduğumuz (4), ülkemizdeki örneklerin gelişmeye açık ve potansiyeli olduğu (4), ülkemizdeki örnekleri genel olarak karşılaştırmanın doğru olmadığı ekomüzedden ekomüzeeye farklı şekilde yorumlanacağı (2) ve ülkemizdeki örneklerin sistemsel olmadığı (2) belirtilmiştir (Ek Tablo 18, Tablo 32). Ülkemizdeki ekomüzelerin akademik açıdan ilerde olduğu, emekleme aşamasında olduğu ve yapay olarak kurgulandığı da bu konudaki diğer görüşlerdir.

Tablo 32. Görüşmecilerin Dünya ile Karşılaştırma betimlemeleri

4	2	1
*Dünyadan geride *Potansiyel var	*Ekomüze'ye göre değişir *Sistemsel olarak geride	*Akademik açıdan ilerde *Emekleme aşamasında *Yapay olarak kurgulanmış

Görüşmecilere “Ülkemizdeki ekomüzelerin hepsi sizce ekomüze niteliklerini/unsurlarını taşımakta mıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Evet Boğatepe daha çok taşımaktadır. Hüsamettindere daha geliştirilmemiş bu konuda. Ekomüzelerin ilkelerine uygunluk bağlamında onu yansıtmaya bağlamında Boğatepe İyi ve başarılı bir örnektir.” (G₁)

“Mimari ön plana çıkıyor aslında özellikle Hüsamettindere’de. Çok güzel mimari örnekleri vardı. Zavot’ta da dediğim gibi peynir ön plana çıkıyor. Ama şu an ancak bu kadar söyleyebilirim.” (G₂)

“Bahsettiğim gibi ben oraya çok fazla çalışmadım sadece görüşmelerde kısa bir şekilde değineyim diye ya da işte genel kararlardan okuduğum yönleriyle aslında görebildim. Ama orada daha çok o kırsal yaşam biçiminin ve mimari özelliklerin hayata geçirilmesi ve korunması üzerine planlandığı için böyle üretim biçimleriyle ya da o geleneklerle ne kadar bağdaşıyor ve ne kadar bunların aktarılması deneyimletilmesi mümkün oluyor. Nasıl bir anlatıya sahip Hüsamettindere onu bilmiyorum açıkçası. Ama çevre olarak evet yani bir ekomüze’yi yaratmış orada, yani koruma anlamında özellikle yaratmaya çalışmış ama işte onunla belki de bu farklı kesimleri çekmesi ve artık yerel halktan uzaklaşması yoluyla biraz kayıplar yaşadığını da düşünüyorum.” (G₄)

Bu soruda 10 görüşmeci yanıt vermemiştir. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; Hüsamettindere ekomüzesinin ekomüze niteliklerini bir miktar taşıdığını (3) belirten, Boğatepe ekomüzesinin ekomüze niteliklerini bir miktar taşıdığını (2) belirten ve Boğatepe

ekomüzesinin ekomüze niteliklerinin tamamını taşıdığını (1) belirten yanıtlar mevcuttur (Ek tablo 19, Tablo 33).

Tablo 33. Görüşmecilerin Ekomüze Niteliklerinin Varlığı betimlemeleri

3	2	1
*Hüsamettindere bir miktar	*Boğatepe bir miktar	*Boğatepe tamamen taşımakta

Görüşmecilere “Ülkemizdeki ekomüzeler hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Öyle bir müze var mı dersen de şu anda bizim Türkiye’de maalesef böyle bir müze bildiğim kadarıyla yok. Yani bu talepleri karşılayan bir müze yok. Bunlar bir kısmını karşılayan örneklerimiz söz konusu...gözlemlediğim kadarıyla işte sadece daha çok yaşlıların ikamet ettiği, artık gençlerin terk ettiği bir köy ekomüze haline getirilmiş ve şehirden uzakta zaman geçirmek isteyen insanlar gelip ziyaret ediyor. Orada insanlarla vakit geçiriyor. Bazı köyde üretilen ürünleri satın alıyorlar vesaire...Kars’taki sen peynir müzesi deyince aklıma evet biraz ticari anlamda çok ön plana çıkmış bir alan...Hüsamettindere örneğinde köyün hala böyle terk edilmiş bir havası var. Yani çok canlı değil cıvıl cıvıl şey değil bir ekomüze değil...ekomüzede o doğal yapıyı korumamız gerekiyor. Yani doğal üretim süreçlerini yoksa dışarıdan getirip ürünleri ortada satmak hem etik hem de müzecilik anlayışı açısından çok doğru değil. Burada yerel halkı daha bilinçlendirmek gerekiyor.” (G7)

“Ekomüze kavramının çok iyi işleyen bir kavram olduğunu hiç düşünmüyorum...doğaya ve toplulukların hafızasının korunmasına katkı sağlıyor falan diyemem yani...bir peynir nasıl masamıza gelene kadar üretim süreci ne oldu Kars’taki bu peynirin özellikleri nelerdir falan bunların anlatıldığı bir müze. Bu ekomüze değil ki...bu

müzecilikteki bir sergileme ve yorumlama yöntemi bu ekomüzeeye dair bir durum değil ki.” (G₁₂)

“Ekomüzecilik Türkiye’de henüz kavramsal olarak yerleşik değil...yerel yönetimlerce bazı turizm otoritelerince de yapılmak istenen uygulamalar görüyorum. Aslına bakarsanız etkinleştğinde ekomüze çalışması oluyor ama bunun ekomüze çalışması olduğunun farkında olmadıklarını görüyoruz. Bu da ayrı bir mesele...mikro ölçüde uygulamalar vesaireler yerine getiriyorlar...ekomüzeler bilinçli olarak o ismi kullanıp onun gereklerini yerine getirmeyen...o binayı onardığınız zaman aslına uygun restore ettiğiniz zaman oraya koyup sergilediğiniz zaman bir ekomüze oluşturmuş olmuyoruz işte. Biz bu Mudurnu ekomüzesi tek başına bir müze ekomüze olmuyor ya da işte Zavot peynir fabrikasını ya da şeyini oraya koyduğunuzda o tek başına bir ekomüze değil, onun yönetim tarzı, onu destekleyen ürünler, ürünlerin yetiştirildiği tarım alanları oradan gelen tabii ki o ürünlerin özellikleri, nitelikleri ilaç kullanılıyor mu, kullanılmıyor mu vesaire oraya gittikten sonra üretim tarzı, üretilmesi ve tabii ki sunumu. E bunlarda aynı zamanda güncel teknolojiyle birleşmesi. Bunların hepsi bir araya gelirse ve yaşayan bir unsur haline gelirse ekomüze olur...Biz kavram isimlerini kullanmayı seviyoruz ekomüze şu müze bu müze ama içeriğini doldurmuyoruz.” (G₁₄)

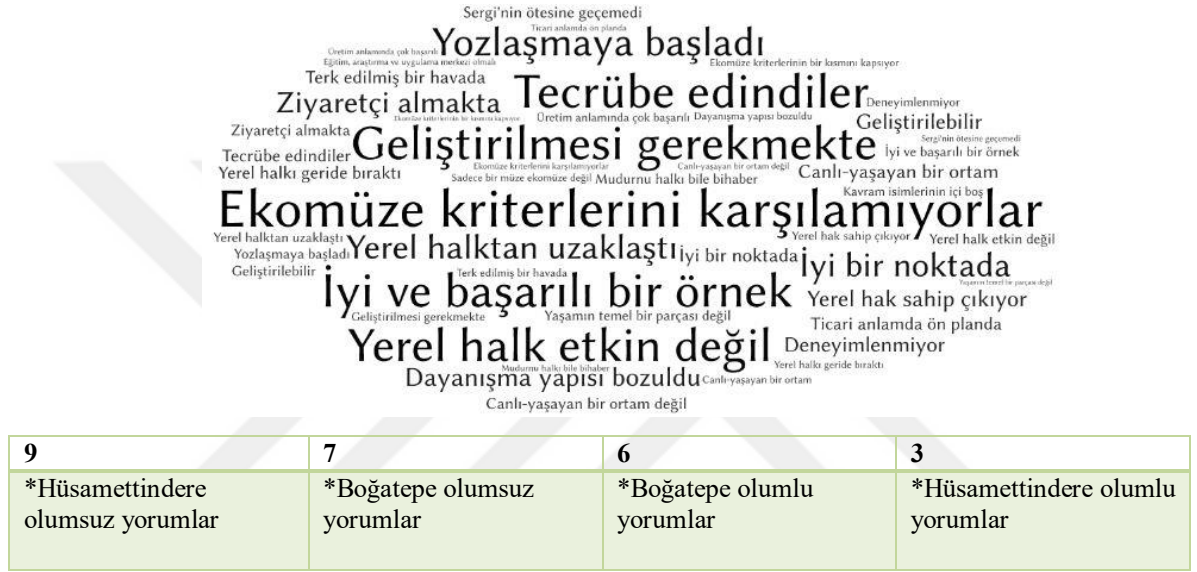
Bu soruda her görüşmeci birden fazla betimleme yapmıştır. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; Hüsamettindere Ekomüzesi, geliştirilmesi gerektiği, yerel halkın etkin olmadığı için sürdürülebilir olmadığı, yozlaşmaya başladığı, yerel halktan uzaklaştığı için kayıplar verdiği, terk edilmiş bir havada olduğu, canlı-yaşayan bir yer olmadığı, Mudurnu halkının bile bihaber olduğu gerekçeleriyle olumsuz (9) yorumlar alırken; ileriye doğru sorunları nasıl çözebileceklerini tecrübe etmeleri, kendilerine özgü, kendi bölgelerini yansıtan modeller olmaları ve potansiyel taşıması yönünden olumlu(3) yorumlanmıştır.

Boğatepe Ekomüzesi için turizmle birlikte çıkar gruplarının katılımının dayanışma yapısını bozduğu ve ticari anlamda ön plana çıktıkları, serginin ötesine geçemediği, deneyim yaşatmadığı, yaşamın temel bir parçası olmadığı, bir ekomüze değil bir müze olarak görülmesi gerektiği şeklinde yapılan olumsuz (7) yorumların yanı sıra; ekomüzenin ilkelerine uygunluk bağlamında iyi ve başarılı bir örnek olduğu, ziyaretçi alan, canlı-yaşayan bir ortam, yerel halkın sahip çıktığı, üretim anlamında olumlu (6) yorumlar da almıştır (Ek tablo 20, Tablo 34).

Ülkemizdeki ekomüzeler genel olarak değerlendirildiğinde tecrübe edindikleri için ileriye doğru sorunları nasıl çözebileceklerinin farkında olmaları, kendi bölgelerini

yansıttıkları için iyi bir noktada oldukları, ekomüze kriterlerinin bir kısmını karşıladıkları için geliştirilebilir oldukları gibi nedenlerden dolayı olumlu (3) olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan Türkiye’de ekomüze kriterlerini karşılayan bir örnek olmadığı, mevcut ekomüzelerin eğitim, araştırma, uygulama merkezi gibi çalışmadıkları ve kavramların içini doldurmadıkları gerekçesiyle olumsuz (5) değerlendirmede de bulunulmuştur.

Tablo 34. Görüşmecilerin Ekomüze Yorumları betimlemeleri

Ülkemizdeki Ekomüze Çalışmalarına yönelik bulgular genel olarak değerlendirildiğinde;

➤ Görüşmecilerin büyük bir kısmı Hüsamettindere ekomüzesini ve Boğatepe ekomüzesini ülkemizdeki mevcut ekomüzeler olarak değerlendirmiştir. Burada söz konusu iki ekomüzenin alanyazında haklarında en çok yayın yapılan müzeler olmaları etkilidir.

➤ Görüşmeciler potansiyel ekomüzeler için ülkemizin bu konuda çok zengin olduğundan hemen hemen her ilin ekomüze kurulması için yeterli kültürel birikime, doğal güzelliklere, özgün alanlara, ekolojik çeşitliliğe ve geleneksel dokuya sahip olduğunu vurgulamıştır. Burada dikkat çeken bir nokta da bu tez çalışmasında seçilen örneklerin görüşmeciler tarafından da potansiyel ekomüze olarak değerlendirilmesidir. Bu durumun söz konusu müzelerin ekomüze özellikleri taşımalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

➤ Dünyadaki örneklerle kıyaslandığında ülkemizdeki ekomüzelerin sistemsiz olmadıkları, dünyadan geride oldukları ifade edilmekle birlikte gelişmeye açık ve

potansiyelin yüksek olduğu belirtilmiştir. Bazı görüşmeciler her ekomüzenin kendi içinde farklılaştığı için karşılaştırmanın doğru olmayacağını altını çizmiştir.

➤ Yanıt verenlerin sayısı az olmakla birlikte, görüşmeciler ülkemizdeki ekomüzelerin ekomüze niteliklerinin birçoğunu taşımadığını vurgulamıştır.

➤ Görüşmeciler Hüsamettindere Ekomüzesini değerlendirdiğinde yerel halkın etkin olmadığı, terk edilmiş bir havada olduğu, canlı-yaşayan bir yer olmadığı ve yozlaşmaya başladığı gerekçeleriyle olumsuz görüş bildirmişlerdir. Bununla beraber Hüsamettindere Ekomüzesi'nin yerel halkına ileriye dönük sorunların nasıl çözüleceğini tecrübe etme imkânı sunması ve kendilerine özgü, kendi bölgesini yansıtan bir model olması yönünde olumlu görüşler de mevcuttur. Görüşmeciler Boğatepe Ekomüzesini değerlendirdiğinde ise turizmle birlikte çıkar gruplarının katılımının ekomüzenin dayanışma yapısını bozduğunu, ticari anlamda ön plana çıktığını, deneyim yaşatmadığını ifade ederken; ekomüzenin yaşamın temel bir parçası olmadığından ve serginin ötesine geçemediğinden söz ederek olumsuz yanlarını vurgulamışlardır. Öte yandan ziyaretçi aldığı, yerel halk sahip çıktığı ve üretim olduğu için ekomüzeyi başarılı bulmuşlardır. Ekomüzeyi sürdüren ve yaşatan en temel unsurun kültürel miras varlığından öte yerel halkın sahip çıkması olduğu söylenebilir.

➤ Ülkemizdeki ekomüze çalışmalarında, mevcut müzelerin potansiyel ekomüze olarak değerlendirilmesi ve kültürel mirasın yerel halk tarafından sahiplenilmesinin önemi vurgulanırken, eksikliklerin ve gelişme alanlarının olduğu belirtilmektedir.

- Ekomüzelerdeki Mimarlık Temasına İlişkin Bulgular ve İrdelemeler

Bu başlık altında görüşmecilere mimarlığın ekomüzelerdeki yerini belirlemeye yönelik sorulan 'Ekomüze ile mimari ilişkisi, Ekomüzelerde mimarlığın varlığı, Ekomüze planlamasındaki disiplinler, Ekomüzelerde mimarın yeri, Ekomüzelerin yerel kimliği, Yerel mimarinin varlığı, Ekomüzenin olmazsa olmazı, Ziyaretçi gözünde ekomüze, Yerel mimarinin önemi' kodlarının yanıtları ve betimlemeleri ele alınmıştır (Tablo 35Tablo 35). Bulgular tablolar ve kelime bulutları ile görselleştirilmiştir.

Tablo 35. Ekomüzelerdeki Mimarlık Temasına İlişkin Bulguları

Temalar	Kodlar	Betimlemeler
Ekomüzelerde Mimarlık	Ekomüze ile mimari ilişkisi	Olabilir Olamaz
	Ekomüzelerde mimarlığın varlığı	Önemli bir eksiklik değildir Önemli bir eksikliktir

Tablo 35'in devamı

Ekomüze planlamasındaki disiplinler	Mimarlık Sosyoloji Arkeoloji Müzecilik Şehir ve Bölge Planlama Sanat Tarihi Halk bilimi Koruma uzmanı Biyoloji Restorasyon Peyzaj mimarlığı Reklamcılık Grafik tasarım Antropoloji Turizm İşletme Ziraat mühendisliği
Ekomüzelerde mimarın yeri	Çok önemli Ekomüzeeye göre değişir
Ekomüzelerin yerel kimliği	Geleneksel Mimari Yerel halk
Yerel mimari varlığı	Çekim alanı Koruma güdüsü Restorasyon Deneyim
Ekomüzenin olmazsa olmazı	Yerel halk Yerel kültür Deneyim Geleneksel üretim Bütüncül koruma Sürdürülebilirlik Coğrafi özgünlük Yaşamın devam etmesi Ekonomik katkı Kültür politikası
Ziyaretçi gözünde ekomüze	Deneyim Yerel kültür Farklılık arayışı Mimari Şehirden uzaklaşmak
Yerel mimarinin önemi	Evet, önemli Hayır, önemli değil

Görüşmecilere “Bir alan kültürel miras öğelerine sahip ancak geleneksel/ yerel bir mimari dokuya sahip değilse bu alan ekomüze olabilir mi?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“ICOM değerlendiriyor. Şöyle ben de müzeleri bu şekilde değerlendiriyorum...ekolojik çeşitliliği, biyolojik çeşitliliği koruyorsa ve bunlarla ilgili bir yaşantı sunuyorsa insanlara değerli olduğunu düşünüyorum ancak bunun ikinci ya da üçüncü seviye bir ekomüze olabileceğini...ikinci derece biraz önce tanımladığım üzere ya da tarif

ettiğim üzere ekomüzelerde kurulabilir. Ben bunların zararın neresinden dönersek kar müzeleri olarak da tanımlıyorum ve oldukça işlevsel olduklarını düşünüyorum...hiçbir şey yapmamaktansa bir şey inşa etmek ve bunu sürdürmek için iyi niyetle çalışmak benim için çok değerli. Yoksa bir kültürel miras unsuru yok burada bir doğal çeşitlilik kalmamış deyip ne yapacağız. Her yeri kapatıp betona mı döndüreceğiz? Ya bu borcumuz, bizden önceki uygarlıklar bıraktıysa bundan sonraki nesillere de bunu en azından öğretmemiz lazım.” (G₅)

“Değerlendirilemez çünkü yani çevreyi çevrenin temel karakteristiklerinden biri de o yere özgü geleneksel mimari doku yani eksik kalacağını düşünüyorum daha yapay bir sahne dekoru gibi olacağını düşünüyorum...sadece restore edilmiş bir alansa yani mimari anlamda birkaç kez belki gidilebilir ama oranın yaşayan bir yerleşme olabilmesi için çeşitli etkinliklerle doğal yaşamını hem sürdürmesi gerekiyor hem de birtakım festivallerle.” (G₁₀)

“Bu soruya yanıt vermek istemiyorum ya çünkü bu benim aklımda hiç oturmadı...somut ve somut olmayan miras birbirinden ayrılamaz...Olmuyor bana göre gerçeklik yok çünkü ikisi birlikte bir bütün ve zaten somut olmayan mirasın içinde biz mekânı da tanımlıyoruz yani mekân da somut olmayan mirasın bir parçası.” (G₁₂)

Bu soruda 2 görüşmeci yanıt vermemiştir. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; ekomüzede kültürel miras öğelerine sahip olmasını yeterli gören (7) ve ekomüzelerde geleneksel mimarinin önemli olduğunu (5) ifade eden görüşmeciler bulunmaktadır.

Ekomüzelerde geleneksel mimariyi ekomüze olma şartı olarak görmeyen görüşmeciler; “Ekomüzede esas insandır”, “Mimari sonradan da telafi edilebilir”, “Mimari önemli bir eksiklik değildir”, “Yeter ki kültür yaşasın” şeklinde betimlemiştir. Bununla birlikte ekomüzenin mimari dışında kültürel miras öğelerine sahip olmasının yeterli olduğunu düşünen görüşmecilerden ikisinin “Bir yönü eksik kalabilir”, “Ancak 2. ya da 3. seviye ekomüzeler olabilir” şeklindeki ifadeleri mimarinin temel şart olmamakla birlikte ekomüzenin değerini yükselten önemli bir unsur olduğunu göstermektedir.

Ekomüzelerde geleneksel mimariyi ekomüze olma şartı olarak gören görüşmeciler ise; “Yapay bir sahne dekoru gibi olacaktır”, “Somut ve somut olmayan miras birbirinden ayrılamaz”, “Mekân her zaman vardır”, “Kültür tek başına yeterli değildir”, “Geleneksel mimari olmayınca rutinler değişir” şeklinde betimlemiştir.

Bu soruya mimarlık disiplindeki 6 görüşmeciden 3’ü olabilir derken 3’ü olamaz şeklinde cevap vermiştir (Ek tablo 21, Tablo 36).

Tablo 36. Görüşmecilerin Ekomüze ile Mimari İlişkisi betimlemeleri

7	5
*Olabilir	*Olamaz

Görüşmecilere “Söz edildiği gibi bir mimari doku olmayışı bir ekomüze için önemli bir eksiklik midir?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Önemli bir eksiklik olarak görmüyorum...Olsa çok daha iyi olur tabii ki. Ama dünyadaki örneklerle de baktığımızda temalar çok gelişkindir...Şeker odaklı veya peynir odaklı veya işte birtakım ritüeller odaklı danslar geleneksel işte müzikler, danslar, giysiler, kıyafetler odaklı ekomüzeler var Dünyada. Dolayısıyla bunların hepsinde esas nokta insandır. Ve illa bir geleneksel mimarinin içerisinde yaşayacak diye bir şart yoktur ekomüze.” (G₁)

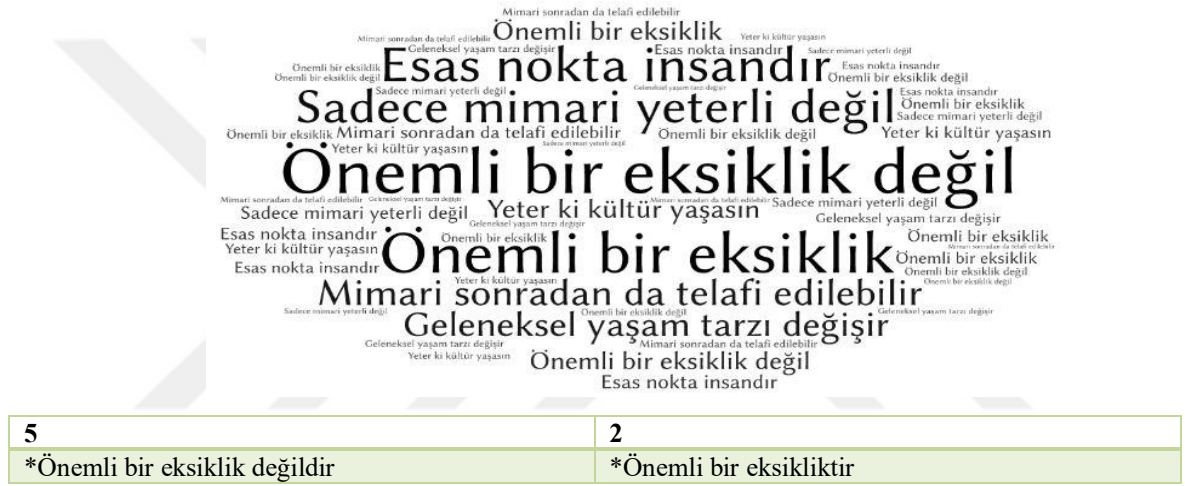
“Bir yerin ekomüze olabilmesi için yaşam tarzını devam ettirebiliyor olması gerekiyor. Apartman olan bir yerde onu yaptığında kalkınma modelini uyguladığında onun yaşam tarzı da biraz çağdaşlaşmaya başlıyor yani o da evrimleşmeye başlamış olacak ve buradaki bence ekomüzenin müze olan kısmının en önemli kısmı sadece mimari olarak değil oradaki yaşam tarzının da ve mimarinin de bir şekilde eskiye ait olduğu için ya da tarihi olduğu için güzel olması...eski ev olmazsa insanlar eskisi gibi yaşamayacak orada demek oluyor. Oradaki aslında rutinlerin, geleneksel yaşam tarzının değiştiği anlamına geliyor bu. Dolayısıyla yani evet olmaz.” (G₃)

“Sadece mimari üzerinden yola çıkamayız o yüzden bence değildir. Boğatepe’de tamam, Zavot eskiden günümüze kalmış bir alandı ama orası onarım gördü. Orası da sonuçta belli bir mimari şey geçirerek müze olarak kurgulandı. O yüzden bu anlamda bence pratikleri ev sahipliği yapacak bir mekân olması. Bunun açık hava olabilir bir alanda

kurgulanabilir ama tabii ki sıfırdan oluşturulmuş bir şey değil de o pratikleri yansıtacak, o gelenekleri yansıtacak, ona elverişli bir kurgudan bahsediyorum. Böyle bir ekomüze olabilir tabii ki.” (G₄)

Bu soruda 7 görüşmeci yanıt vermemiştir. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; ekomüzelerde geleneksel/yerel bir mimari doku olmayışını önemli bir eksiklik olarak görmeyen (5) ve önemli bir eksiklik olarak gören (2) görüşmeciler bulunmaktadır (Ek Tablo 22, Tablo 37).

Tablo 37. Görüşmecilerin Ekomüzelerde Mimarlığın Varlığı betimlemeleri

Görüşmecilere “Ekomüze planlamasında hangi disiplinler/uzmanlıklar yer almalıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“İşin içerisinde çevre olduğu için çevre bilimcilerin mutlak suretle olması lazım. Mimari alanında uzman kişilerin mutlaka olması lazım. Arkeologların, mimarların, özellikle restoratörlerin işte ya burada şöyle bir olay var. Bir olay gün yüzüne çıkarıncaya kadar olan süreç. Bir de gün yüzünden sonra çıkarıldıktan sonraki ya da oranın ekomüze ilan edildikten sonra bunu sağlıklı bir şekilde gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan süreç...Mesela bir biyolog da olması lazım hocam ekomüze dediğimiz şey endemik bir tür de olabilir orada. Hani bir biyoloğun ondan sonra işte bir çevre bilimcinin ya da bir ziraat mühendisliğin farklı alanlarından insanın mutlak olması lazım. Tasarım bambaşka bir şey zaten. Kesin bir tasarımcı olacak. E bunun nasıl pazarlanacak? Şimdi siz orayı kurduktan sonra insanlar burayı görmek, ziyaret etmek de isteyecek haliyle. Ama bunlar ziyaret ettikleri esnasında biz orayı tamamen ticari bir amaçla değil de oranın işte belirli bir kapasitelerini dikkate alarak ziyarete açmamız lazım...Hani olay derya deniz o konuyla ilgili bilgi sahibi olan, daha önce

o projelerde bir şekilde araştırmacı olarak görev yapan kişilerin bu projeler de dahil olmasını ben daha önemsiyorum hocam. Bunları çeşitlendirebiliriz.” (G₆)

Tablo 38'in devamı

12	7	5	4	3	2	1
*Mimarlık	*Sosyoloji *Arkeoloji	*Müzecilik *Şehir ve Bölge Planlama	*Sanat Tarihi	*Halk bilimi *Koruma uzmanı *Biyoloji *Restorasyon	*Peyzaj mimarlığı *Reklamcılık *Grafik tasarım *Antropoloji *Turizm *İşletme *Ziraat mühendisliği	*Finans *Orman mühendisliği *Gıda mühendisliği *İnşaat mühendisliği *Tarih *Çevre bilimi *Pazarlama *Etnografya *Zooloji *Farmakoloji *İletişim *Doğa bilimleri *Eğitim bilimleri *Güzel sanatlar

Görüşmecilere “Mimarinin ve mimarların ekomüze planlamasındaki yeri ve önemi nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Kültürel dokuyu yansıtan geleneksel mimari değerleri ve o yapıların kendi içerisindeki özgünlüğü, bunların korunmasına yönelik hassasiyet veya restorasyonuna yönelik teknik bilgi veya iyileştirmeye yönelik bir takım ihtiyaçlar nedeniyle mimarlık önemli...Mudurnu'daki Hüsamettindere köyünde orada mesela geleneksel ahşap evler, o yöreye has, o köye has etrafındaki şeylerden de bağımsızlaşarak birkaç tane ustanın geçmişte yaptığı ve bu anlamıyla ayırt edilebilir özelliklere sahip mimari değerlerdi ve o köyün ekomüzeleşmesinin en büyük nedenlerinden bir tanesiydi. O evleri korumak, Restorasyonunu düzgün yapmak evleri iyileştirmek, yıkılmasını engellemek ve geleceğe taşımak. Bu anlamıyla orada tabii mesela bu tarz bir ekomüzede mimarlık, kritik bir role sahip...somut olmayan kültürel miras değerlerine dayalı ekomüzelerde tabii ki şart değil mimari, ekomüzenin kendisine tipine bağlı, eğer bir mimari doku varsa o ekomüzede korunması gereken kesinlikle o zaman şart.” (G₁)

“Mimarlar burada gerçek anlamda önem arz etmekte o işin tasarlanması, ondan sonra tarihe uygun bir şekilde dizayn edilmesi, bunun dışında işte burada koruma amaçlı, restorasyon amaçlı durumda...fikrim bu ekomüzecilik alanında şudur; eğer bu bir bandoysa mimar bandonun şefi olarak görüyorum açıkçası o ekibi belirleyen kişinin de bence mimar olması lazım.” (G₆)

“Koruma uzmanı mimar ama mimar değil ...bir takım taşınmaz kültür varlıkları oluyor bu taşınmaz kültür varlıklarının sürdürülebilir korunmasının ilkelerini ve prensiplerini bütüncül yaklaşımla ortaya koymak için koruma uzmanlarına ihtiyaç var koruma uzmanı mimarlara.” (G₁₂)

Bu soruda 1 görüşmeci yanıt vermemiştir. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; ekomüzelerde mimarın yeri çoğunlukla (11) baş aktör, çok önemli, en kilit isim, çok disiplinli çalışmayı bilen, somut kültürel miras unsurlarının ön plana çıktığı ekomüzelerde aktif görev alan, bütüncül yaklaşıma sahip olan ve koruma uzmanlığı bulunan kişi olarak betimlenmiştir. Bunun dışında mimarların ekomüzeler için şart olmadığını (2) duruma göre gerekliliklerinin değiştiğini ifade eden görüşmecilerde bulunmaktadır (Ek Tablo 24, Tablo 39).

Tablo 39. Görüşmecilerin Ekomüzelerde Mimarın Yeri betimlemeleri

11	2
*Çok önemli	*Ekomüze'ye göre değişir

Görüşmecilere “Bir ekomüzenin yerel kimliğini oluşturan unsurları nelerdir? nasıl tanımlarsınız?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

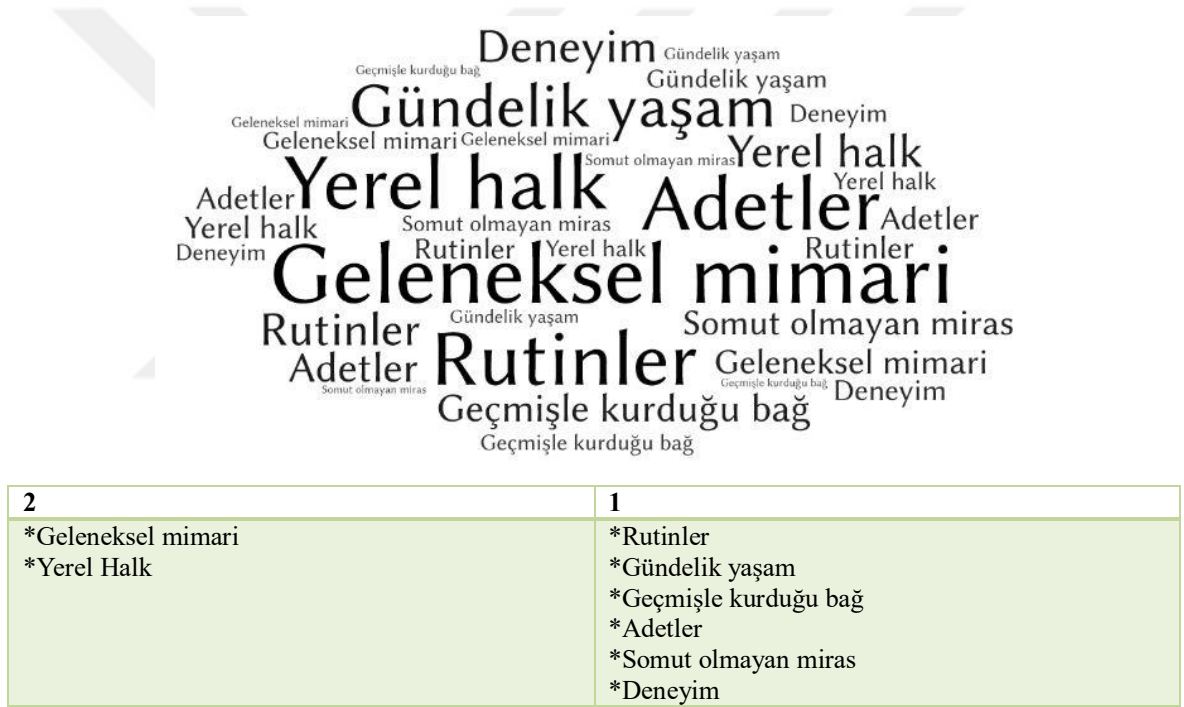
“Geleneksel mimari yapılar, günlük rutinler yerel halkın günlük rutinleri, yerel halkın gündelik yaşam tarzı sadece günlük rutinler değil haftalık rutinler, aylık rutinler senelik rutinleri de olabilir.” (G₃)

“Zavot ekomüzesinde ben şunu gördüm geçmişle kurduğu bağ aslında sadece Kars’a ait şeyleri yansıtmıyor. Geçmişinde bunun bir göçmenlik hikayesi var. Alplerden Kafkaslara, Kafkaslardan işte Kars’a doğru akıp giden ve aslında o kaynaşmışlık durumu da var. Ve bunun bilincinde olarak koruyorlar. Dolayısıyla yerel kimlik aslında bu noktada çok çok öne çıkan bir şey olmuş oluyor.” (G₄)

“Hem yerel halkın katılımı hem de somut olmayan miras...somut mirasın yerel ölçekte tanımlanması ve deneyimlenmesi için yine çok önemli.” (G₈)

Bu soruda 10 görüşmeci yanıt vermemiştir. Bu soruda her görüşmeci birden fazla betimleme yapmıştır. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; geleneksel mimari (2) ve yerel halk (2) ortak cevaplar olarak göze çarpmıştır. Görüşmecilerin verdiği cevaplar doğrultusunda ekomüzelerin yerel kimliğini oluşturan diğer unsurlar ise günlük, haftalık, aylık rutinler, geçmişle kurulan bağ, gündelik yaşam, adetler, somut olmayan kültürel miras ve deneyimdir (Ek Tablo 25, Tablo 40).

Tablo 40. Görüşmecilerin Ekomüzelerin Yerel Kimliği betimlemeleri

Görüşmecilere “Ülkemizdeki ekomüzelerde yerel mimari unsurlar kullanılmış mıdır? Kullanıldıysa avantaj ve dezavantajları nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Çok büyük avantaj...yerel mimari unsurları kullanmaları gerektiğini düşünüyorum. Bir orijinal yapı görebilmek için ya da beni tarihin farklı bir dönemine götürebilecek, beni alıp kentin klasik, sevimsiz, betonarme texture’ndan alıp doğayla iç içe bambaşka bir tarihsel texture götürebilecek bir mekân olduğu için...yerel mimari unsur bir de onları paylaşıyor olması ya da onları içeriyor olması eğitimin de bir parçası. Geleneksel mimariyi gösteriyorsunuz çocuklarınıza kerpici üretiyorsunuz mesela ya da onun avantajlarından

bahsediyorsunuz; Yazın serin, kışın sıcak tutabilme özelliklerinden ya da bugün geldiğimiz inşaat ve mimari boyutun aslında geçmişte nasıl bir tarihe ve uygulama pratiklerine sahip olduğunu gösteriyorsunuz...çekim alanı, motive edecek ya da bana gel diyecek bir çekim gücü.” (G₅)

“Kullanılmıştır. Hüsamettindere de kullanılmış. Burada belli yapılar kontrol altına alınmış. Peynir Müzesi’nde de yine alınmış. Avantajları çok büyük. Bunların sürdürülmesi için kullanılması gerekiyor zaten. En başından beri söylediğimiz koruma kullanma dengesi mirasın korunmasında, kültürel, somut kültürel mirasın kullanılmasında en önemli konu...dezavantajı aslında sürecin bütünüyle ilgili. Yani sadece ekomüze ya da kültürel miras değil biz de koruma konusunun biraz daha güncellenmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü aslına uygun restorasyonlarla ilgili çok fazla sorun var.” (G₈)

“Var yerel mimari unsur...restorasyona dayalı unsurlar ön planda olduğu için işte bu Mudurnu, Hüsamettindere müzesi de benzer şekilde ekomüze orada bir yerel unsurunun yapılandırılmış halini görüyorsunuz...Örneğin o geleneksel peynir üretim alanının geleneksel haliyle orada olmaması sizin o alanın o olayın nasıl yaşandığını hayal etmeniz ya da o kurgudan görmeye çalışmanızdan ibaret, onu yaşamanızı sağlamaz, ekomüze yaşamanızı sağlaması açısından çok önemli.” (G₁₄)

Bu soruda 3 görüşmeci yanıt vermemiştir. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; görüşmecilerin ortak cevabı (11) yerel mimari kullanımının avantajlı olacağı yönünde görülmüştür. Bu avantajlar çekim alanı oluşturduğu (4), yapılar için koruma sağladığı (4), restorasyon çalışmaları yapıldığı (3) ve yapıyı gezerek, yaşayarak deneyim kazandırdığı (2) olarak sıralanmıştır. 1 kişi dezavantajlı olarak aslına uygun restorasyon çalışmaları konusunda endişeli olduğunu belirtmiştir (Ek tablo 26, Tablo 41).

Tablo 41. Görüşmecilerin Yerel Mimari Varlığı betimlemeleri

Tablo 41'in devamı

4	3	2	1
*Çekim alanı *Koruma güdüsü	*Restorasyon	Deneyim	*Köyün ekomüzeleşme nedeni * Yaşam biçiminin belgesi *Görsel aktarım *Eğitime katkı

Görüşmecilere “Bir ekomüzenin olmazsa olmazı diyebileceğiniz, bir ekomüzeyi ekomüze yapan şey/şeyler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Doğal çevre önemli yani ekomüzenin kurulduğu alandaki o doğal hayatı bütün canlılara ilişkin insanlar da dahil doğallığı korumamız gerekiyor. Oraya bir müdahalenin olmaması gerekiyor. Geleneksel mimari örneklerini mutlaka sergilememiz gerekiyor. Çünkü ekomüze aslında şeyi hedefliyor yani temel hedef kitlesi turistler değil. O bölgede yaşayan insanların bu hayatı devam ettirmesi asıl amaç bu. Ama tabii ki sürdürülebilirlik için bir de ekonomik gelir elde etmek gerekiyor o noktada turist devreye giriyor. Dolayısıyla doğal yaşamı korumak gerekir Geleneksel mimariyi korumak gerekir ve o bölge insanların geleneksel üretim tarzlarını devam ettirmelerini beklerim...ekomüzenin kurulduğu bölgenin doğal hayatını devam ettirmek ve mümkün derecede kültürel miras unsurlarını işte o belirli zamanlarda yaşatmak, aktarmak gerekiyor. Ekomüze hem somutu hem de somut olmayan kültürel mirası birlikte korumayı hedefliyor.” (G₇)

“Yerel halk olmadan herhangi bir yeri ekomüze olarak tanımlamak ve koruma altına almak mümkün değil...bütüncül koruma önemli. Deneyimleyerek, öğretmek önemli ve sürdürülebilirlik.” (G₈)

“Dışarıdan bir kullanıcı getirmek yeni yani sahiplerin el değiştirerek yeni bir yerleşim alanı yaptığımızda ekomüze olmayacağını düşünüyorum...doğal yaşamın orijinalliğinin sürmesini ve doğal üretim biçimlerinin yine devam etmesi gerektiğini. Hayvancılık yapılıyorsa hayvancılık işte sebze bitki üretimi yapılıyorsa bu üretimlerin yapılması...zaman içerisinde donmuş kalmış veya sadece bir gösteri ortamı oluşturan bir koruma ve hayata katılma izleyicilere sunma şekli değil oradaki doğal hayatın yansıtıldığı aktarıldığı ve yani etkinlikleriyle de kendisine güçlü potansiyeller barındıran yerleşmeler olmalı.” (G₁₀)

Bu soruda her görüşmeci birden fazla betimleme yapmıştır. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; yerel halk (8), yerel kültür (8), deneyim (4), geleneksel üretim (3),

bütüncül koruma (3), sürdürülebilirlik (2), coğrafi özgünlük (2), ekonomik katkı (2), yaşamın devam etmesi (2) ve kültür politikası (2) kez ekomüzelerin olmazsa olmazı olarak betimlenmiştir. Bunların yanı sıra geleneksel mimariyi yalnızca 1 görüşmecinin vurguladığı dikkat çekmiştir (Ek tablo 27, Tablo 42).

Tablo 42. Görüşmecilerin Ekomüzenin Olmazsa Olmazı betimlemeleri

Görüşmecilere “Ekomüzelerin tanınırlığı ve tercih edilmesi bağlamında düşündüğünüzde hangi nitelikleri ya da özellikleri ön plana çıkmaktadır? Bir ekomüzezi ziyaretçi açısından davet edici/çekici kılan şeyler nelerdir? (Sıralama yapmanız gerekse nasıl sıralarsınız?)” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Şehirlerden biraz daha o kırsal hayatı ya da o yerel deneyimleri yaşamak için giden ziyaretçilerin olduğunu görüyorum şehir hayatından kaçma gibi motivasyonlar farklı bir şey deneyimleme, o toplumla yerel bağlar kurma eskiden orada yaşamış, yani oralı olan ve daha sonra başka bir yere göçmüş olan bir kişinin onları hatırlamak isteği...Deneyimleme yoluyla hatırlamak isteriz biraz daha o kolektif hafızayla bağlanan şeyler olabilir. Bence geri planda aslında hep farklı bir deneyim yaşamak kurgusu motivasyonu söz konusu.” (G4)

“Oradaki endemik türler, endemik çeşitlilik bunların korunabilmiş olması. Oradaki taşınır taşınmaz kültürel miras unsurlarının varlığı ve bunların korunabilir olması. Yani ayakta kalması yani stay still olması ...bir ekomüzezi ziyaret etmek daha önce hiç oraya

gitmediği bir mekânı ziyaret etmek orada nasıl oturulur, nasıl kalkılır? Orada nasıl bir aksta ziyaret gerçekleşir? Bir ihtiyacın varsa ya işte burada bir şey yiyip içebiliyorum hatta konaklama şansı varsa orada o süreç içerisinde kurgulanmış mekanlarda bir de konaklayabilirse bir deneyim kazanmış olur. Pratik kazanmış olur. Ve dolayısıyla orayı yaşamın bir parçası haline getirmiş olur. Ekoturizme açık olmasıdır. Yani orada bir sosyal tesis bundan kastım büyük kompleksler değil. Bir tuvalet ihtiyacını karşılayabiliyor olmanız ve bir şeyler içiyor. Hatta yöresel, lokal bir şeyleri deneyebiliyor olmanız oranın albenisini ya da çekim gücünü artırır. Bir orijinal yapı görebilmek için ya da beni tarihin farklı bir dönemine götürebilecek, beni alıp kentin klasik, sevimsiz, betonarme texture'ından alıp doğayla iç içe bambaşka bir tarihsel texture götürebilecek bir mekân olduğu için alışık olduğum bir görüntünün dışına çıkan bir mekânda bir turist olarak, bir ziyaretçi olarak daha çok tatmin olurum ve daha mutlu olurum.” (G₅)

“Yüzeysel olarak göreceli korunmuş olanı görüp deneyimleyip yüzeysel olarak onun yansıtabilen ama kullanılabilecek olanı talep eden insanlardan oluşur çoğunlukla. Bunlara da hitap etmek gerekiyor...geçmişe dayalı özgünlüğü güncel haliyle yansıtmaları temel kriter bu...Görece de olsa korunmuş ve sergileneni deneyimlemek istiyor. Günümüz turisti özellikle nitelikli turisti artık koruma perspektifine çok önem veriyor...Kendisi de buna yönelik korunmuş olana da ilgi duyuyor. Bunu yaşamak ve yaşadığını da paylaşmak istiyor temel kriter bu zaten paylaşmak...yaşamaktan bile artık onu paylaşmak ön plana çıkmaya başladı. Dolayısıyla o özgünlük temel çeken unsurlardan bir tanesi...o özgünlüğü güncelde yaşanan bir unsur halinde deneyimleyip görebilmek temel kriter bu.” (G₁₄)

Bu soruda 1 görüşmeci yanıt vermemiştir. Bu soruda her görüşmeci birden fazla betimleme yapmıştır. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; deneyim (8), yerel kültür (6), farklılık arayışı (5), mimari (3), şehirden uzaklaşmak (3) betimlemeleri yapılmıştır. Ayrıca yerelle bağ kurmak, doğal çevre, endemik çeşitlilik, korunmuş olana duyulan ilgi, yaşadığını paylaşma isteği, reklamın çekiciliği ve etkinlikler bazı görüşmecilerin verdiği cevaplar arasında dikkat çekmiştir. Görüşmecilerden biri ekomüzelerin ziyaretçiye yönelik olmaması gerektiğinin altını çizmiştir. Görüşmeciler cevaplarında bir sıralamaya gitmemiştir (Ek Tablo 28, Tablo 43).

Tablo 43. Görüşmecilerin Ziyaretçi Gözünde Ekomüze betimlemeleri

8	6	5	3	1
*Deneyim	*Yerel Kültür	*Farklılık arayışı	*Mimari *Şehirden uzaklaşmak	*Yerelle bağ kurmak *Doğal çevre *Endemik çeşitlilik *Reklam *Etkinlikler *Korunmuş olana duyulan ilgi *Yaşadığını paylaşmak

Görüşmecilere “Bir ekomüze’yi ziyaretçi açısından davet edici/çekici kılan şeyler arasında yerel mimari dokunun/yapıların önemi var mıdır? Varsa ne açıdan/ hangi yönüyle (ziyaretçiler üzerindeki etkileri) önemlidir?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı görüşmeci cevapları şu şekildedir;

“Var. Yapılı çevreden biz etkileniyoruz. Yani onun içine girip yine farklı bir yerde dolaşmak, farklı bir çevrede olmak ve o mimari özellikleri bakmak, onun içinde farklı şeyler de var. Tabii ki bu deneyimin bir parçası...dokusu cephesi Ya da o yaşayış biçimine dair anlattıkları her yerleşim yerinin farklı bir kurgusu var. Toplumsal ihtiyaçlara göre şekillenen farklı şeyleri var o yüzden de tabii ki o mimari dokunun içinde olmak zaten o deneyimi de biraz belirliyor.” (G4)

“Yerel mimari dokunun mutlaka önemi var. Çünkü geldiklerinde herhangi bir yerde konaklamalarıyla buranın tarihini ve kültürünü yansıtan bir dokuda konaklamaları çok fark edecek...Orada hissetmemiz, algılamamız, yorumlamamız için...Kayseri’ye gelen bir ziyaretçiyi evet birçok yerde konaklatabiliriz ama geleneksel bir Kayseri evinde konaklattığımızda oradaki algı yapılanmasına, iç mekandaki diğer donatılarını Avlunun dış mekânda mahremiyetini ve ilişkisini görmesi ve yorumlaması için önemli. Dolayısıyla

mümkünse özgün dokuda, yerel dokuda bir mimari yapıda konuyu sürdürmek gerekiyor.” (G₈)

“Tabii ki var yani çünkü o coğrafyayı o bölgeyi neresi ekomüze olarak ilan edildiyse doğrudan orijinal öğeleriyle belki de en doğru yansıtan o yerel mimari özellikler oluyor dolayısıyla insanlara otantik gelende belki o kısım oluyor önemli...hem insanları orada çalışırken görmek birtakım hayat pratiklerini yaparken görmek önemli bir fark diğer müzelere göre hem de bütün bunları bir anlamda da yaptıkları mekanları da gerçekleştirdikleri mekanları da deneyimlemek önemli bir bütün.” (G₁₂)

Bu soruda 3 görüşmeci yanıt vermemiştir. Görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında; yerel mimari dokunun önemli olduğunu (9) ve yerel mimari dokunun önemli olmadığını (2) belirten ifadeler vardır. Görüşmeciler yerel imkanların kullanımı, tarihi binaları görmek, bölgeye has orijinal öğeleri görmek, yerel mimariyi gezmek, klasik müzeden farklı olarak eylemleri yerinde deneyimlemek, farklı yapı türlerini görmek, yaşantının devam ettiği yapıları gezmek yönünden mimari yapıların ziyaretçi üzerinde etkisini ifade etmiştir (Ek Tablo 29, Tablo 44).

Tablo 44. Görüşmecilerin Yerel Mimarinin Önemi betimlemeleri

9	2
*Evet, önemli	*Hayır, önemli değil

Ekomüzelerde Mimarlığın yerine ilişkin bulgular genel olarak değerlendirildiğinde;

➤ Ekomüzelerde sadece kültürel miras öğelerinin bulunmasını çoğu görüşmeci yeterli görürken bazı görüşmeciler geleneksel mimarinin de önemli olduğunu belirtmiştir. Ekomüzelerde insanın önemli olduğuna, mimarinin sonradan telafi edilebileceğine ve kültürün yaşamasının önemine vurgu yapılmıştır. Bununla birlikte bazı görüşmeciler geleneksel dokunun olmayışının eksiklik yaratacağını ve ikinci seviye ekomüze statüsünde

olacağını, yapay olacağını, kültürün tek başına yeterli olmayacağını, mekânın her zaman var olduğunu ve geleneksel mimari olmayınca rutinlerin değişeceğini belirtmişlerdir.

➤ %50'sinin yanıt vermediği geleneksel mimarinin önemi sorusunda görüşmecilerin %35'i geleneksel mimarinin önemli bir eksiklik olmadığını düşünmektedir. Görüşmecilerin %43'ünün mimarlık disiplininin olduğu düşünüldüğünde bu sonuç dikkat çekicidir.

➤ Ekomüze planlamasında mimarlık, sosyoloji ve arkeoloji disiplinlerinin daha etkili olduğu gözlenmiştir. Ayrıca alanın dinamiklerine göre değişen uzmanlıkların bir arada çalışması gerektiği vurgulanmıştır.

➤ Ekomüze planlamasında çok disiplinli çalışmayı bilen, bütüncül yaklaşıma sahip olma özellikleri bakımından mimarın yeri çoğunlukla (%79) çok önemli olarak görülmüştür.

➤ Yanıt verenlerin sayısı (%29) az olmakla birlikte ekomüzenin yerel kimliğini oluşturan unsurlar olarak geleneksel mimari ve yerel halk ortak ifadeler olarak göze çarpmıştır.

➤ Ülkemizdeki ekomüzelerde yerel mimari unsurların kullanılmasının avantajlı olacağı yönünde ortak görüş bildirilmiştir. Geleneksel mimarinin çekim alanı oluşturduğu, yapılar için koruma sağladığı ve yapıyı gezerek, yaşayarak deneyim kazandırması yönleriyle katma değer kazandırdığı belirtilmiştir. Ancak geleneksel mimarinin önemli olduğuna yönelik ifadeler görüşmecilerin daha önceki genel yanıtları ile çelişki göstermiştir. Bu durum, mimariden bahsedilmediğinde ekomüze dendiğinde akla ilk gelen kavramlar arasında mimarinin yer almadığını ancak bahsedildiği zaman mimarinin ekomüze açısından büyük önem taşıdığını, yokluğunun ekomüze açısından önemli bir eksiklik olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

➤ Ekomüzenin olmazsa olmazı olarak çoğunluğun ortak görüşü yerel halk ve yerel kültür olmuştur. Bu sonuç, ekomüze denince akla ilk gelen kavramlarla da kısmen örtüşmektedir. Doğrudan mimariye ilişkin bir betimlemenin öne çıkmaması ise mimarinin yerel kültürün bir parçası olarak düşünülebileceğini akla getirmektedir.

➤ Ekomüzelerin ziyaretçi açısından tercih edilmesinin bir numaralı nedeninin deneyim olduğu açıkça görülmüştür. Yerel mimarinin, birçok kişi tarafından ilk akla gelen seçenek olmamasına rağmen, buradaki çekiciliğiyle ilgili sorulduğunda, görüşmecilerin çoğu yerel mimarinin etkili olduğunu belirtmiştir.

➤ Ekomüzelerde, mimarinin kültürel mirasın yanı sıra yerel kimliğin ve deneyimin bir parçası olduğu vurgulanırken, geleneksel mimarinin önemi konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Tablo 45'in devamı

13.	Mimari	88	29.	Eko	30	45.	Zavot	20
14.	Uluslararası	61	30.	Bilgi	30	46.	Katılım	20
15.	Ekolojik	60	31.	Toplum	29	47.	Kırsal Alan	19
16.	İnsan	56	32.	Eski	29	48.	Geleneksel Mimari	18

Yoğun kullanılandan az kullanılabilecek doğru 'Kültürel, Miras, Ekomüze, Somut, Yerel, Müze, Doğal, Halk, Kültür, Koruma, Geleneksel, Mimari, Uluslararası, Ekolojik, İnsan, Üretim, Türkiye, Ekonomik, Müzecilik, Sürdürülebilirlik, Turizm, Değer, Kırsal, Sosyal, Yapı, Peynir, Çevre, Eko, Bilgi, Toplum, Eski, UNESCO, Gelecek, Soyut, Özgü, Bölge, Eğitim, Köy, Arkeolojik, Hüsamettindere, Doğa, Mimar, Ziyaret, Zavot, Katılım' kelimeleri görüşmede yirmi tekrardan fazla kullanılmıştır. Bu kelimeler arasında mimarlıkla doğrudan ilişkili kavramlar olan mimari (88), yapı (36), mimar (21), kırsal alan (19) ve geleneksel mimari (18) kelimelerinin diğerlerine oranla daha az tekrarlandığı görülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sürdürülebilirlik, devletler, uluslararası birlikler ve organizasyonlar aracılığıyla küresel çevresel sorunlarla başa çıkmak için çeşitli taahhütlerde bulunmakta ve çeşitli stratejiler geliştirmektedirler. Bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve çevresel koruma politikaları uluslararası düzeyde önemli bir yer tutmaktadır. Bu politikaların amacı, doğal kaynakların korunması, çevresel etkilerin azaltılması ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanması için uzun vadeli çözümler üretmektir. Bu çerçevede, sürdürülebilirlik küresel düzeyde hem devletlerin hem de uluslararası toplumun öncelikli hedefleri arasında yer almaktadır. Sürdürülebilir gelişme 20.yüzyıldan beri çevresel boyutunun yanında ekonomik, sosyo-kültürel, siyasal ve toplumsal boyutlarıyla zenginleşmiş ve günümüzde güncelliğini ve popülerliğini korumaktadır. Kültürel mirasın sürdürülebilirliği de bir toplumun ortak geçmişini ve kimliğini yansıtması, birlik ve dayanışma duygularını güçlendirmesi, deneyimlerin devamlılığını sağlaması açısından son derece önemlidir. Kültürel mirasın korunmasını ve sürdürülebilirliğini sağlayabilmenin bir yolu da ekomüzecilik uygulamaları olmuştur. Ülkemizin sahip olduğu doğal kaynaklar, tarihsel ve kültürel zenginlik ile ülkemiz ekomüzecilik konusunda yüksek bir potansiyele sahip durumdadır. Ancak ekomüzeciliğin sistemli bir model olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Ekomüzelerde yaşayan insanların kültürel bilgisiyle, yaşam tarzıyla ve rutinleri ile şekillenen fiziksel mekânlar, ekomüze ile mimarlık arasında yakın bir ilişki kurmaktadır. Bu doğrultuda ekomüzelerde mimarlığın detaylı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenlerden dolayı araştırmanın ekomüze girişimlerine katkı vermesine, toplumda ekomüze farkındalığı yaratmasına ve araştırmada mimarlığın ekomüzelerdeki etkisinin ortaya konulmasına çalışılmıştır.

Araştırmanın ilk aşamasında ülkemizdeki mevcut iki ekomüze ile ekomüze özelliklerine sahip olduğu çeşitli araştırmalarda tespit edilen 3 müze incelenmiştir. Ülkemizdeki ekomüze örnekleri incelendiğinde gerek yerinde restorasyonu yapılan gerek taşınarak oluşturulan gerekse de alanda inşa edilen bütün örneklerde geleneksel mimariyle özdeş olma çabası dikkat çekmektedir. Örneklerdeki yapıların yapım ve üretim tekniklerinin alana uygunluğu, kullanılan malzemenin yöreye has geleneksel malzeme olması ve geleneksel mimari dokuya benzetilme isteği ve kaygısı açıkça görülmektedir. Bu durum

mevcut ekomüzelerde ve ekomüze potansiyeli taşıyan girişimlerde mimarının önemli bir unsur olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın ikinci aşamasında uzmanların ekomüze hakkındaki görüşleri araştırılmıştır. Bu amaçla belirlenen 14 uzmanla gerçekleştirilen görüşmelerin birinci bulgu kümesinde kültürel miras teması ele alınmıştır. Uzmanlar tarafından kültürel miras, değerler bütünü ve insanlığın ürünü olarak tanımlanmıştır. Mimarlık, kültürel miras türleri arasında çoğunlukla akla ilk gelen kavram olmuştur. %29 oranında görüşmeci için akla ilk gelen kavram olmasa da tüm görüşmecilerin ifadelerinde ortak olarak yer verdiği cevap olarak göze çarpmaktadır. Ekomüzelerdeki kültürel mirasın önemi konusunda görüşmeciler benzer algı ve düşüncelere sahiptir. Kültürel mirasın bir alanın değerini yansıttığı hatta artırdığı düşünülmektedir. Kültürel mirasın sürdürülmesi eğitim ve kültürün yaşatılmasıyla sağlanabilir.

Araştırmanın ikinci bulgu kümesi ekomüzenin unsurlarına ilişkindir. Ekomüze kültürel miras öğelerini içeren bölgesel ve deneyim merkezli olarak tanımlanmıştır. Bunun yanı sıra ekomüzenin kavram olarak mevzuatta bulunmadığına dikkat çekilmiştir. Görüşmecilerin ekomüze denilince ilk olarak doğal çevreden söz etmeleri ekolojinin ve kültürel çeşitliliğin ekomüze için önemini ortaya koymaktadır. Ekomüzelerdeki somut ve somut olmayan kültürel miras konusunda ise görüşmeciler arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Burada dikkat çeken önemli bir husus, geleneksel mimariye çoğu görüşmeci tarafından değinilmemiş olmasıdır. Bazı görüşmeciler somut ve somut olmayan kültürel mirasın birbirini desteklediğini düşünmektedir. Ekomüzenin kuruluş ve işletme gibi her aşamasında yerel halkın katılımının son derece önemli olduğu vurgulanmıştır. Ekomüzelerle ilgili organizasyonlardan en çok ICOM'un alt komitelerinin bilindiği göze çarpmaktadır. İdealde ekomüzelerde sürdürülebilirliğin ekolojik, ekonomik ve sosyal boyutlarının tamamına katkı yaptığı ancak ekomüzeden ekomüzeye öne çıkan boyutun değişebileceği belirtilmiştir. Ekomüzelerin geleceği konusunda oldukça olumlu bir bakış açısı hakimdir.

Araştırmanın üçüncü bulgu kümesi, ülkemizdeki ekomüzelerin durumuna ilişkindir. Ülkemiz sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel değerlerle ekomüze olabilecek birçok rezerve sahiptir. Yapılan içerik analizi sonucunda ülkemizdeki ekomüzeler için en önemli sorunlardan birinin, sistemli bir kurguya sahip olmadığı şeklindedir. Ekomüze faaliyetlerinin planlı ve kontrollü yapılmadığı, kavramsal olarak henüz oturmadığı bu nedenle yapay olarak kurgulandıkları düşünülmektedir. Ön plana çıkan bir diğer sorun ise turizmle birlikte çıkar gruplarının katılımının dayanışma yapısını bozmasıdır.

Araştırmanın son bölümünde ekomüzelerde mimarlığın önemi araştırılmıştır. Araştırmada bir ekomüze de kültürel miras değerlerinin bulunması yeterli olarak görülse bile mimarinin göz ardı edilemeyecek fark ve etkisi olduğunun da altı çizilmiştir. Farklı disiplinlerin bir arada çalışması gerekliliği ve bunlar içinde mimarların önemine değinilmiştir. Ekomüze planlamasında mimarların çok disiplinli çalışmayı bilme ve bütüncül yaklaşıma sahip olma özellikleri bakımından etkili oldukları sıralanmıştır. Ekomüzelerin yerel kimliğini oluşturan unsurlar olarak geleneksel mimarinin ve yerel halkın önemli olduğu ve göz ardı edilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Geleneksel mimari kullanımının avantajları ise, çekim alanı oluşturduğu, yapılar için koruma sağladığı, restorasyon çalışmaları yapıldığı, yaşam biçiminin belgesi niteliği taşıdığı ve yapıyı gezerek, yaşayarak deneyim kazandırdığı şeklinde sıralanmıştır.

Görüşme metinlerinde kullanılan toplam kelime sayılarına bakılarak yapılan frekans (kelime sıklığı) analizi sonucunda kültürel (444) ve miras (283) kelimeleri ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Mimarlıkla doğrudan ilişkili kavramlar olan mimari (88), yapı (36), mimar (21), kırsal alan (19) ve geleneksel mimari (18) kelimelerinin diğerlerine oranla daha az tekrarlandığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda frekans bulguları incelendiğinde her ne kadar mimarlık sıklıkla kullanılan ve akla ilk gelen kavramlar arasında olmasa da mimarlığın önemi ve gerekliliği görüşmeciler tarafından sıklıkla dile getirilmiştir.

Ülkemiz, tarihi ve kültürel mirasın korunması konusunda hem ulusal düzeyde hem de uluslararası platformlarda etkin bir şekilde faaliyet göstermektedir. Ayrıca, gerçekleştirdiği hukuki düzenlemelerle bu alanda uluslararası standartlara uyum sağlama çabasını sürdürmektedir. Tez çalışmasında elde edilen sonuçlardan biri de ülkemizin bu konuda belli ölçüde duyarlılığa sahip olduğu ancak ülkemizde ekomüze konusunda herhangi bir yasal tanımlama ya da yönetmeliğin mevcut olmadığıdır. Bu durum ülkemiz açısından önemli bir eksikliktir.

Yapılan çalışma sonuçları ışığında mimarlığın ekomüzedeki önemi ortaya konmaya çalışılmıştır. Yerel halkın gelenek, görenekleri, rutinleri, alışkanlıkları gibi yaşamlarını şekillendiren olaylar mimariye de doğrudan etki etmektedir. Bununla beraber mimari, ekomüzelerde çekim alanı oluşturmakta, koruma güdüsünden dolayı yapıların iyileştirilmesine etki etmekte ve fiziksel mekanların deneyim yaşatma konusundaki etkisini artırması gibi birçok olumlu yanı bulunmaktadır. Bu bağlamda ekomüzelerdeki yapılı çevre ve nitelikli yapıların oluşturulması ve korunması için mimarlık disiplininin üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Elde edilen sonuçlarda dikkat çeken bir noktada görüşmecilere

mimarlık ya da mimariye ilişkin kavram verilmeden sorulan sorularda mimarlık çok ön planda olmasa da sorular mimarlık özelinde sorulduğunda mimarlık ve mimarın öneminin vurgulanmış olmasıdır. Yapılan bu çalışmada temel amaçlardan biri her ne kadar ekomüzelerdeki mimarlığı tespit etmek olsa da elbette sadece mimarlığı iyileştirmek yeterli olmayacaktır. Bunların yanı sıra ekomüzelerin sürdürülebilirliğin tüm boyutlarına katkı yapması üzerinde durulmalıdır.

Öte yandan Türkiye'nin farklı bölgelerinden seçilen bütün yönleri ile ele alınan ekomüzelerin, kültürler arasındaki fark ve benzerlikleri göstermesi bakımından önemli oldukları düşünülmektedir. Ülkemizde mevcut doğal, kültürel, tarihi kaynakların yeniden gözden geçirilerek ekomüzeleşme doğrultusunda mimarlığı da ön planda tutarak yeniden ele alınması gerekmektedir. Bu çerçevede araştırmanın bulgularının önemli veriler sağlayacağı ve bu anlamda ilgili alana katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Sonuç olarak ekomüzelerin Türkiye'de uygulanması ve yaygınlaştırılması, ülkenin zengin kültürel ve doğal mirasının korunması ve turizm potansiyelinin artırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Ekomüzeler, milli değerlerin korunması, tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda kritik bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin zengin kültürel mirasının ekomüzeler aracılığıyla sergilenmesi, ulusal ve uluslararası düzeyde turizmi canlandırabilir ve ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlayabilir. Bu nedenle, ekomüzelerin Türkiye'de daha yaygın hale getirilmesi ve uluslararası standartlara uygun bir şekilde işletilmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu bağlamda, ülkemizde mevcut ve kurulacak ekomüzeler için genel öneriler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Ekomüzeleşme sürecinde geleneksel değerlerin korunması ve sürdürülmesi öncelikli bir öneme sahiptir.
- Yerel toplulukların kültürel zenginliğini tanıması, koruması ve bu değerlerinden gelir sağlaması önemli bir hedeftir. Ekomüzeleşme süreci, yerel toplulukların kendi kültürel miraslarına olan bağlılıklarını güçlendirirken aynı zamanda ekonomik refahlarını da artırmalarını sağlar. Bu nedenle ekonomik faaliyetlerde yerel halkın katılımına öncelik verilmeli, yöre halkının alanda istihdamı sağlanarak gelir düzeyi ve yaşam kalitesi artırılmalıdır.
- Kurulacak bir ekomüzenin ekomüze kriterlerinin ne kadarını karşılayacağını belirlemek için yöreye ait doğal ve kültürel miras varlığının fizibilitesi yapılmalıdır. Öncelikle sosyo-kültürel, ekolojik çeşitlilikler kültürel mirası koruma uzmanlarının

da desteğiyle mevcut durum analizi ekomüze planlama ve yönetim stratejisi eşliğinde irdelenmelidir.

- Eğitim çalışmaları sürdürülebilir bir ekomüze için hayati öneme sahiptir. Ekomüze farkındalık eğitimleri, yerel halkın projeyi sahiplenmesini ve desteklemesini sağlamak için önemli bir araçtır. Bu eğitimlerin amacı, yerel halkın ekomüze kavramını anlamasını, kültürel miraslarının önemini kavramasını ve projeye aktif olarak katkıda bulunmasını sağlamak ve halkın desteğini almaktır.
- Ekomüzelerin sürdürülebilirliğin ekolojik, ekonomik ve kültürel olmak üzere tüm boyutlarına katkı yapması üzerinde durulmalıdır.
- Ekomüze projelerinin sürdürülebilirliği ve başarısı için hayati öneme sahip bütünleşik bir alan yönetim modeli geliştirilmelidir. Bu model, yerel yönetimler, merkezi idareler, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve yerel halkın işbirliği içinde çalışmasını sağlayarak çeşitli paydaşların katılımını ve katkısını sağlar.
- Ekomüze bulunduğu bölgede kendi üretemediği ihtiyaçlarını yakın çevresinden temin etmeyi tercih etmelidir.
- Ekomüzenin hedefleri arasında turizm faaliyetlerinin yıkıcı etkisinden bölge ve yerel halkı koruyacak sistemler geliştirilmelidir. Ekomüzenin gelen ziyaretçiye yönelik olmaması, taşıma kapasitesinin artırılmaması, ekolojik tahribata neden olmaması, yerel toplumun rekabetçi tutumdan uzak durması, her şeyin pazarlama aracı olarak görülmemesi ve özünü kaybetmemesi ekomüzenin geleceği açısından kritik önem taşımaktadır. Bu nedenle bu hususlara dikkat edilmelidir.
- Ekomüze alanının değişen dinamiklerine göre farklı uzmanlıkların bir arada çalışmasını gerektirdiği göz önünde bulundurulmalıdır.
- Ekomüzeler yasa ve yönetmeliklerle mevzuatta yer almalı ve tanımlı hale getirilmelidir.
- Ekomüze kurucu ve yöneticileri egodan arınmalı, liyakatli insanlarla çalışılmalıdır.
- Başarılı ekomüze örneklerinin yerel yönetimler tarafından desteklenmesi sağlanmalıdır. Böylelikle sayıca artacak olan ekomüzeler sürdürülebilirlik stratejisi için önemli çalışma alanı olacaktır.

Ülkemizde mevcut ve kurulacak ekomüzeler için mimarlık bağlamında öneriler aşığıdaki gibi belirlenmiştir:

- Ekomüze bölgesinin mimari restorasyon ve peyzaj düzenlemesi yapılarak gelen ziyaretçilerin alanı daha iyi anlaması ve deneyimlemesi sağlanmalıdır.

- Koruma- kullanma dengesi iyi kurulmalıdır.
- Ekomüzelerin tasarımında, çevresel etkilerin en aza indirilmesi ve doğal alanların korunması öncelikli olmalıdır. Bu doğrultuda, müzelerin doğal topografya ve peyzajla uyumlu olarak planlanması ve yerel malzemelerin kullanılması önemlidir.
- Ekomüzelerin enerji tüketimini minimize etmek için enerji verimliliği ön planda tutulmalıdır. Yüksek performanslı yalıtım, doğal aydınlatma ve güneş paneli gibi yenilikçi çözümlerle enerji ihtiyacını azaltacak önlemler alınmalıdır.
- Sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda, su tasarrufu sağlayan sistemlerin entegre edilmesi ve atık yönetimi için geri dönüşüm olanaklarının sağlanması gerekmektedir.
- Ekomüzelere erişimde engellerin kaldırılması ve çevre dostu ulaşım alternatiflerinin teşvik edilmesi için gerekli altyapıların oluşturulması gerekmektedir.
- Ekomüzeler, sadece doğal değil, aynı zamanda kültürel mirası da korumalı ve yerel kültürel değerleri yansıtmalıdır. Geleneksel mimari tarzların modern çözümlerle birleştirilmesi ve tarihi dokunun korunması önemlidir.

Türkiye'deki ekomüzelerin fütürist ve ütöpik potansiyelleri üzerine bazı düşünceleri paylaşmak gerekirse; Türkiye'deki ekomüzeler gelecekte dijital teknolojilerin entegrasyonunu ve yenilikçi tasarım yaklaşımlarını içerebilir. Örneğin, artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik gibi teknolojiler kullanılarak, ziyaretçilere çevresel etkileşim deneyimleri sunulabilir ve doğal yaşamın korunması konusunda bilinçlendirme sağlanabilir. Bunun dışında sıfır atık ve karbon nötr olma hedefiyle şekillenebilir. Bu müzeler, kendi enerjilerini yenilenebilir kaynaklardan sağlayabilir, su ve atık yönetimi konusunda en ileri teknolojileri kullanarak çevreye minimum etkiyle faaliyet gösterebilirler. Ayrıca, ziyaretçilere sadece doğanın güzelliklerini sergilemekle kalmayıp, aynı zamanda doğal yaşamın korunması ve iklim değişikliğiyle mücadele konularında eyleme geçme çağrısı yapabilirler. Bu fikirler, sürdürülebilir bir gelecek için araştırma ve çalışmalara ilham kaynağı olabilir.

Son olarak bundan sonra yapılacak araştırmalar için birkaç öneri sunulmuştur. Bu araştırmanın sınırlı katılımcı sayısı nedeniyle elde edilen sonuçların genellenebilirliği sınırlıdır. İlerideki araştırmacılar yerel halk, yerel yönetim gibi farklı paydaşlarla da görüşmeler yaparak örneklem alanını genişletebilir. Bununla birlikte nitel verinin yanında nicel yöntemler de kullanılarak veri zenginliği sağlanabilir. Kültürel mirasın ve mimarinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması büyük önem taşımaktadır. Bu tür çalışmalar, bir toplumun kimliğinin ve geçmişinin korunmasına katkıda bulunurken, aynı zamanda gelecek

kuşaklara bu mirası aktarmak için önemli bir rol oynar. Ekomüze ve benzeri kültürel miras projeleri, geleneksel yaşam tarzlarını, mimari örnekleri ve el sanatlarını koruyarak, ziyaretçilere ve yerel topluluklara geçmişin izlerini keşfetme ve değerlendirme fırsatı sunar. Bu tür çabalar, sadece kültürel mirasın korunması değil, aynı zamanda sürdürülebilir turizm ve yerel ekonomik kalkınma için de önemli bir potansiyele sahiptir. Bu nedenle, bu tür projelere destek vermek ve bu yönde adımlar atmak, kültürel mirasın gelecekteki kuşaklara aktarılmasını ve toplumların kimliklerinin korunmasını sağlamak için hayati öneme sahiptir ve bu yönde atılan her adım ve gösterilen her çaba değerlidir. Bu nedenle tez kapsamında ele alınan ekomüze ve mimarlık ilişkisi bundan sonraki araştırmacılar için de önemli bir çalışma alanı olacaktır.

6. KAYNAKLAR

- Abacılar, D., & Korkusuz, T. (2020). Boğatepe (Kars) Köyünde Kırsal Turizm Faaliyetlerinin Coğrafi Bir Bakış Açısı ile İncelenmesi. *Social Science Development Journal*, s. 203-220.
- Alkanlı, E. (2014). Kazdağları Bölgesinde Ekolojik Turizme Yönelik Tasarım İlkeleri Oluşturulması. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Altınbaş, S. (2022). Yaşayan Müze Olgusu Kapsamında Kırşehir Yaşayan ve Yaşatan Halk Kültürü Müzesi Önerisi. Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Altunbaş, A., & Özdemir, Ç. (2012). Çağdaş Müzecilik Anlayışı ve Ülkemizde Müzeler Makalesi. Ankara.
- Arınç, K. (2018). Boğatepe Köyü'nde Gravyer peyniri üretimi ve sürdürülebilir gelişme bakımından önemi (Kars/Türkiye). *Türk Coğrafya Dergisi* 70, s. 7-18.
- Asatekin, N. G. (2004). Kültür ve Doğa Varlıklarımız Neyi, Niçin, Nasıl Korumalıyız. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Basımevi, Ankara.
- Aslan, P. (2022). Kars Boğatepe Peynir Müzesi (Zavot) Işığında Ülkemizdeki Ekomüze Çalışmaları. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aysu G. (2013). Kültürel Mirasın Korunması Sürecinin Yönetiminde Stratejik İletişim Yönetiminin Yeri. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Belen, N. (2015). Termessos Arkeolojik Sit Alanı'nın Ekomüze Kapsamında Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Canbakal, N. (2002). Konvansiyon ve Moda Kapsamı İçinde Müzeler. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Corsane, G. (2006). Ecomuseum approaches to the preservation of industrial heritage in the North Pennines. *England, Art & Fact (Liege)*, 22, 57-60.
- Corsane, G., Davis, P., Hawke, S., & Stefano, M. (2008). Ecomuseology: a holistic and integrated model for safeguarding 'spirit of place' in the North East of England, 16th ICOMOS General Assembly and International Symposium: 'Finding the spirit of place between the tangible and the intangible'. Quebec, Canada.

- Çetin, D. N. (2021), Gelenekten Geleceğe Ekomüzeler ve Ekomüzelerin Sürdürülebilir Turizm Gelişimi Üzerine Etkisi: Bozcaada Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Çetinkaya Sönmez, M. (2020). Geleneksel Yerleşmeler ve Koruma Sorunları Kapsamında Ekomüzeler: Nevşehir, Mustafapaşa/ Sinasos Örneği. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dağıstan Özdemir, Melike Z. (2005). Türkiye’de kültürel mirasın korunmasına kısa bir bakış. Planlama dergisi.
- Davis, P. (1999). Ecomuseums: A Sense Of Place. Londra.
- Davis, P. (2011). Ecomuseums: A Sense Of Place. 2. Baskı, Sayfa:91.
- De Varine, Hugues. (2005). The Origins Of Museology Concept And Of The Ecomuseum Word And Concept. International Ecomuseum Conference, 1-6 June, Guiyang, China.
- Dinçer. M.Z. (1993). Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm. Filiz Kitapevi, İstanbul.
- Doğan, M. (2010). Ekomüze Odaklı Sürdürülebilir Destinasyon ve Gökçeada Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Doğan, M. (2011). Sürdürülebilir Turizm Uygulaması Olarak Ekomüzeler ve Türkiye'nin İlk Ekomüze Projesi Hüsamettindere Köyü. 12. Ulusal Turizm Kongresi, s. 168-176, Akçakoca/Düzce.
- Elmalı Şen, D., Yetim, E., & Öztürk, E. (2020). Kültürel Mirasın Geleceği İçin Sürdürülebilir Bir Müzecilik Anlayışı: Ekomüze. Sanat Tarihi Dergisi, s. 913-943.
- Demir, E.S. (2015). Türkiye’de Somut Olmayan Kültürel Mirasın Ekoturizm Bağlamında Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Göz, S. (2021). Karaman İli Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli, Bir Ekomüze Modeli Önerisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ICCROM. (2023, Ocak 3). <https://www.iccrom.org/> adresinden alınmıştır.
- ICOM. (2023, Ocak 3). <https://icom.museum/en/> adresinden alınmıştır.
- ICOMOS. (2023, Ocak 1). <http://www.icomos.org.tr/> adresinden alınmıştır.
- İSMEP. (2014). Rehber Kitaplar Beyaz Gemi Sosyal Proje Ajansı. Kültürel Mirasın Korunması, İstanbul.
- Kahraman, N., & Türkay (2012). O. Turizm ve çevre. Detay Yayıncılık, Ankara.

- Kaplan, M. (1999). *Kültür ve Dil. Dergâh Yayınları, İstanbul.*
- Karabıyık, A. (2007). *Çağdaş Sanat Müzeciliği Kapsamında Türkiye’deki Müzecilik Hareketlerine Bir Bakış. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.*
- Keleş, V. (2003). *Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:2, Sayı:1-2.*
- Keskin, E. B. (2012). *Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow). Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, 81-99.*
- Kılıç, N. N. (2023). *Sakin Şehirlerin Ekomüze Olması Üzerine Bir Model Önerisi: Gündül Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.*
- Kurtuluş, V.B. (2018). *Ekomüze Kavramı ile Kırsal Alanların Sürdürülebilir Korunması Üzerine Bir Tartışma. Mimarlık, Planlama ve Tasarım Araştırmaları, s. 295-306.*
- Kuter N., & Ünal H.E. (2009). *Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri. Kastamonu üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, 146-156.*
- Madran, B., & Yaman, İ, Y. (1999). *Yeniden Müzeciliği Düşünmek. (Der.Tomur Atagök), Müze Türleri, S.3-19.*
- Maggi, M., & Vittorio, F. (2000). *Ecomuseum in Europe, What They Are And What They Can Be. Working Paper N. 137.*
- Maggi, M., & Zatti, F. (1999). *The Future of the Ecomuseum. P.9.*
- Magliacani, M. (2015). *Managing Cultural Heritage Ecomuseum, Community Governance And Social Accountability. Palgrave Yayınları, ABD.*
- MINOM. (2023, Mart 28). <http://www.minom-icom.net/about-us> adresinden alınmıştır.
- Onur, B. (2014). *Yeni Müze bilim Demokratik Toplumu Yaratmak. İmge Kitabevi, Ankara.*
- Özlem A. (2018). *Importance of Cultural Heritage and Conservation. Concept In the Architectural Education, Journal of Human Sciences, DOI: 10.14687/jhs. v15i3.5380.*
- Özmen, S. S. (2018). *Müze Eğitiminin Gelişimi. Hümanist, Sayfa 301-324.*
- Öztekin, S. (2022). *Tarihi Yapıların Bir Açık Hava Müzesine Taşınması Örneği: Altıncı Köy Açık Hava Müzesi. Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 5/1: 1-24.*
- Öztürk Aşan, Ö. (2023). *Kültürel Çevre Korumada Bir Yöntem Olarak Ekomüzeler: Elâzığ, Harput Örneği. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*

Rivard, R. (1988). Müzeler ve ekomüzeler- Sorular ve cevaplar. Norveç.

SARAT Projesi. (2023, Mart 3) Arkeolojik Varlıkların Korunması ve Kurtarılması Online Programı, <https://saratprojesi.com/tr> adresinden alınmıştır.

Şengül, A. (2022). Kültürel Mirasın Turizme Yönelik Kullanılmasında Turizm Paydaşlarının Algı ve Görüşleri: Yozgat Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2023, Ocak 2). <https://www.ktb.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

T.C. Resmî Gazete. (1983). Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Mevzuatı, 21.7.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (2023, Ocak 2). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

TÜRKSOY. (2023, Ocak 3). <https://www.turksoy.org/> adresinden alınmıştır.

Toylan, N. V., Ar, H., Kayıkçı, M. Y., & Bozkurt, A. K. (2017). Somut olmayan kültürel mirasla zenginleşen kültürel deneyimler. 1. Uluslararası Turizmin Geleceği Kongresi. Mersin.

UNESCO. (2023, Ocak 2). <https://www.unesco.org.tr/> adresinden alınmıştır.

URL1. (2023, Aralık 23). <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf> adresinden alınmıştır.

URL2. (2023, Mart 4). <https://cittaslowturkiye.org/tr/> adresinden alınmıştır.

URL3. (2023, Mart 3). Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80146/sivil-toplum-orgutlerinin-cabalari.html> adresinden alınmıştır.

URL4. (2023, Mart 3). Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44966/koruma-uygulama-ve-denetim-burolari-kudeb.html> adresinden alınmıştır.

URL5. (2023, Mart 3). Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12929/yasayan-insan-hazineleri-ulusal-envanteri.html> adresinden alınmıştır.

URL6. (2023, Aralık 23). Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44395/dunya-miras-gecici-listesi.html> adresinden alınmıştır.

URL7. (2023, Aralık 23). <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf> adresinden alınmıştır.

URL8. (2023, Mart 4). Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-69904/turkiye39de-muzecilik.html> adresinden alınmıştır.

- URL9. (2023, Mart 4). Ceren Karadeniz, Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri, https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/124155/mod_resource/content/1/3.%20HAFTA.pdf adresinden alınmıştır.
- URL10. (2022, Aralık 16). <https://www.ecomusee.alsace/en/> adresinden alınmıştır.
- URL11. (2022, Aralık 16). <https://www.kawasupporters.net/organization> adresinden alınmıştır.
- URL12. (2022, Aralık 17). <https://www.wikidata.org/wiki/Q4209413> adresinden alınmıştır.
- URL13. (2022, Aralık 17). <https://visitworldheritage.com/en/eu/ecomuseum-bergslagen/0ac54643-407c-4e41-8ce0-5c466487ae93> adresinden alınmıştır.
- URL14. (2023, Mayıs 4). <https://www.batana.org/en/home> adresinden alınmıştır.
- URL15. (2023, Mayıs 11). <http://www.ecomuseopt.it/> adresinden alınmıştır.
- URL16. (2023, Mayıs 11). <http://www.kouritonhouse.gr/ecomuseumenglish.htm> adresinden alınmıştır.
- URL17. (2023, Mayıs 11). <https://www.flodden1513ecomuseum.org/> adresinden alınmıştır.
- URL18. (2023, Mayıs 11). <https://livingmuseum.org.au/> adresinden alınmıştır.
- URL19. (2023, Mayıs 11). <https://www.ecomuseusantacruz.com.br/> adresinden alınmıştır.
- URL20. (2021, Mayıs 20). <https://www.mahalligundem.com/bogatepe-koyu-kirsalkalkinma-icin-model-oldu/7338/> adresinden alınmıştır.
- URL21. (2021, Mayıs 21). <http://www.bolu.gov.tr/vali-zahterogullarindan-eko-mze-hsamettindere-kyne-ziyaret> adresinden alınmıştır.
- URL22. (2021, Mayıs 20). <https://www.bogatepekoyu.com/hakkimizda> adresinden alınmıştır.
- URL23. (2021, Mayıs 21). <https://www.youtube.com/watch?v=I23hh136zK0> adresinden alınmıştır.
- URL24. (2021, Mayıs 20). <https://www.sozcu.com.tr/adresinden> alınmıştır.
- URL25. (2021, Mayıs 21). https://www.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g298011-d9716490-i380088936-Ekomuze_Zavot-Kars.html adresinden alınmıştır.
- URL26. (2021, Mayıs 25). <https://www.beypazari.bel.tr> adresinden alınmıştır.
- URL27. (2021, Mayıs 25). <https://muze.yasayankoy.com.tr/tr> adresinden alınmıştır.
- URL28. (2021, Mayıs 24). <https://www.demirozu.bel.tr> adresinden alınmıştır.

URL29. (2021, Mayıs 24). <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org> adresinden alınmıştır.

URL30. (2023, Mayıs 23). <https://www.altindag.bel.tr> adresinden alınmıştır.

Yüksel, A., & Barut D. (2023). Uluslararası Çevre Hukukunda Sürdürülebilir Kalkınma. Çevre, Şehir ve İklim Dergisi. Yıl: 2. Sayı: 3. ss. 32-58.

7. EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

Bu görüşme, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı'nda Prof. Dr. Derya ELMALI ŞEN danışmanlığında yürütülen Yüksek Lisans Tezi kapsamında doğal çevresi, kültürel ve tarihsel değerleriyle Türkiye'de öne çıkan coğrafi alanlarda uygulanan Ekomüze projelerinde mimarinin etkisini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevaplar sadece bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Çalışmanın başarısı, sizin değerli katkılarınıza bağlıdır. Teşekkür ederiz.

Kültürel miras ve sürdürülebilirliğine ilişkin sorular:

- 1.Kültürel miras nedir ve nasıl tanımlarsınız?
- 2.Kültürel miras denince aklınıza ilk neler/ hangi miras türleri geliyor?
- 3.Kültürel mirasın korunması ve sürdürülmesi neden önemlidir?
4. Kültürel miras kentte ya da kırdaki herhangi bir yerleşimin değerini yansıtır mı?
- 5.Somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği nasıl sağlanabilir?

Ekomüzeyle ilişkin genel sorular:

- 1.Ekomüze nedir, nasıl tanımlarsınız?
- 2.Ekomüze denilince aklınıza ilk gelen kavramlar nelerdir?
- 3.Ekomüzelerde sergilenen somut ve somut olmayan kültürel miras öğeleri nelerdir?
- 4.Bir ekomüzenin yerel kimliğini oluşturan unsurları nelerdir? Nasıl tanımlarsınız?
- 5.Bir ekomüzenin olmazsa olmazı diyebileceğiniz, bir ekomüzeyi ekomüze yapan şey/şeyler nelerdir?
- 6.Bir alan kültürel miras öğelerine sahip ancak geleneksel/ yerel bir mimari dokuya sahip değilse bu alan ekomüze olabilir mi?
7. Söz edildiği gibi bir mimari doku olmayışı bir ekomüzeler için önemli bir eksiklik midir?
8. Ekomüzenin kuruluşunda ve işletmesinde yerel halkın katılımı ne derece önemlidir?

9. Ekomüze planlamasında hangi disiplinler/uzmanlıklar yer almalıdır?
10. Mimarının ve mimarların ekomüze planlamasındaki yeri ve önemi nedir?
11. Ekomüzelerle ilgili bir çerçeve programı, uluslararası kabul görmüş/örgütlenmiş bir yapılanma var mıdır?
12. Ekomüzelerin tanınırlığı ve tercih edilmesi bağlamında düşündüğünüzde hangi nitelikleri ya da özellikleri ön plana çıkmaktadır? Bir ekomüzeyi ziyaretçi açısından davet edici/çekici kılan şeyler nelerdir? (Sıralama yapmanız gerekse nasıl sıralarsınız?)
13. Bunların arasında yerel mimari dokunun/yapıların önemi var mıdır? Varsa ne açıdan/ hangi yönüyle (ziyaretçiler üzerindeki etkileri) önemlidir?
14. Bir ekomüzenin sürdürülebilirliğin ekolojik, ekonomik ve kültürel boyutlarından en çok hangisine/hangilerine katkı yaptığını düşünüyorsunuz?
15. Ekomüzelerin geleceği için öngörüleriniz nelerdir?

Ülkemizdeki ekomüze örneklerine ilişkin sorular:

1. Ülkemizde var olan ekomüzeler hangileridir? Söyleyebilir misiniz?
2. Ülkemizdeki ekomüzeler hakkında ne düşünüyorsunuz?
3. Ülkemizdeki ekomüzelerin hepsi sizce ekomüze niteliklerini/ unsurlarını taşımakta mıdır?
4. Ülkemizdeki ekomüzelerin dışında ekomüze olma potansiyeli taşıyan yer/yerler var mıdır? Varsa birkaç örnek verebilir misiniz? Hangi özellikleri nedeni ile bunu düşünmektesiniz?
5. Ülkemizdeki ekomüzeleri Dünyadaki örneklerle kıyasladığınızda neler söylersiniz?
6. Ülkemizdeki ekomüzelerde yerel mimari unsurlar kullanılmış mıdır? Kullanıldıysa avantaj ve dezavantajları nelerdir?
7. Ülkemizdeki ekomüzelerin fiziksel uygulamalarını mimari açıdan nasıl değerlendirirsiniz?
8. Ekomüzelerin kurulum aşamasında nitelikli teknik personelin (mimar, peyzaj mimarı, inşaat mühendisi...) bulunmasının bir gereklilik olduğunu düşünüyor musunuz? Eğer bir gereklilikse ne düzeyde bir katkı vermelidir?
9. Ülkemizdeki ekomüze girişimleri için neler önerirsiniz?

Ek 2. Görüşmeci Listesi

No	Disiplin	Adı-Soyadı	Görüşme Süresi
1.	Mimarlık	Prof. Dr. Nevra ERTÜRK	51 dk
2.	Mimarlık	Doç. Dr. Nihan CANBAKAL ATAÖĞLU	46 dk
3.	Mimarlık	Dr. Öğr. Üyesi Vacide Betül KURTULUŞ	38 dk
4.	Mimarlık	Dr. F. Sezin DOĞRUER	37 dk
5.	Peyzaj mimarlığı	Prof. Dr. Hilal TURGUT	36 dk
6.	İç mimarlık ve çevre tasarımı	Dr. Öğr. Üyesi D. Merve ÇETİNKAYA SÖNMEZ	37 dk
7.	Turizm işletmeciliği	Prof. Dr. Erol DURAN	55 dk
8.	Turizm işletmeciliği	Doç. Dr. Mustafa DOĞAN	45 dk
9.	Turizm işletmeciliği	Dr. Öğr. Üyesi Evinç DOĞAN	52 dk
10.	Turizm işletmeciliği	Dr. Öğr. Üyesi Yusuf ACAR	65 dk
11.	Türk halk bilimi	Prof. Dr. Adem ÖGER	58 dk
12.	Türk halk bilimi	Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR	97 dk
13.	Müzecilik	Doç. Dr. Ceren GÜNERÖZ	54 dk
14.	Halkla ilişkiler ve reklamcılık	Dr. Öğr. Üyesi N. Hanzade URALMAN	36 dk

*Liste, bulgulara ve Ek 3'te kullanılan görüşmeci kodlamasından bağımsız sıralanmıştır.

Ek 3. Görüşme Sorularının Analizi

Ek Tablo 1. ‘Kültürel miras nedir ve nasıl tanımlarsınız?’ sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

	Kültürel miras tanımı	Betimlemeler
G ₁	Canlı türler içerisindeki insan türünün var olduğu andan itibaren yarattığı tüm somut ve somut olmayan değerler bütünü...insanlığın ürünüdür.	İnsanlığın ürünü
G ₂	İnsanın devreye girdiği kendi yaşam kültürlerini, kendi yaşayışlarının anlatıldığı, insanın her ürünü...	İnsanlığın ürünü
G ₃	Kültürel miras bir halkın değeridir. Ya da işte toplumu tanımlayan değerler bütünüdür diyebilirim. Tamamen değer tanımına bağlıdır. Bu sadece fiziksel değil fiziksel olmayan şeylerden de oluşabilir.	Değerler bütünü
G ₄	Çevremizde gördüğümüz şu an bizim algılayabildiğimiz somut ya da somut olmayan tüm değerler üzerinden belki de kültürel kimliğe ait değerleri ortaya çıkaran, toplumlar için belki bir ortak payda yaratan aslında bizim sahip olduğumuz ve evet yani bundan sonraki nesillere de nesilden nesile aktarım olarak bırakabileceğimiz tüm kültürel varlıklar...somut ya da somut olmayan olabilir...Kent içinde olabilir kırsal alanlarda olabilir.	Değerler bütünü
G ₅	Kültürel miras aslında bir noktada insanlık. İnsan elinden çıkan insanların yoğun geçmişini farklı yaşam dinamikleriyle, pratiklerle birbirlerini etkileyecek şekilde kurgulaması ve kurgunun sonucunda ortaya çıkan her türlü taşınır taşınmaz, somut ve somut olmayan bilgi birikimi, bir bütüncül çıktı.	Bilgi birikimi, bütüncül çıktı
G ₆	Varlığını günümüze kadar sürdürebilmiş farklı kültür ve medeniyetlerden izler taşıyan eserlerin tamamı	İnsanlığın her türlü birikimi
G ₇	Geçmişten bugüne intikal eden ve bizim de koruyarak, yaşatarak bir sonraki kuşağa aktarmayı hedeflediğimiz somut ve somut olmayan değerlerin tamamını	Değerler bütünü
G ₈	Toplumsal etkileşimler sonucunda oluşan somut ve somut olmayan kültürel mirasın evrensel değere sahip eserler olarak tanımlanabilir.	Evrensel değere sahip eserler
G ₉	Nesneye bir somut ya da soyut diye tanımladığımız herhangi bir şeye kültürel miras diyebilmemiz için onun insanlığa ait bir kanıt sunuyor olması yeterli	İnsanlığın her türlü birikimi
G ₁₀	Geçmişten günümüze toplumsal, sosyal değeri olan ve gelecek nesillere aktarılması için korunması gereken nesneler, gelenekler soyut ve somut olarak topluma sosyal olarakta değer katan her şey olabilir.	Değerler bütünü
G ₁₁	Geçmişten günümüze her türlü kültür unsurunu da barındıran gerek eşyadan yani taşınabilir eşyalardan ya da küçük varlıklardan taşınmaz büyük yapı kalıntısı gibi bizim geçmişten günümüze somut ya da somut olmayan kültür unsurlarını barındıran ve geleceğe aktarmaya çalıştığımız öğeler	İnsanlığın her türlü birikimi
G ₁₂	Geçmişten bugüne kadar ki toplulukların her türlü somut ve somut olmayan değerlerini varlıklarını taşınır taşınmaz kültür varlıklarını içeren değerler unsuru aslında toplulukların belleğinde hafızasında yer eden unsurlar	Değerler bütünü
G ₁₃	İnsanlığın yaratıcılık eylemi alanları arası, yani kültürü ve yaşamı bir yaratıcı etkileşimler bütünü olarak algılamamız... miras edilmiş olgu sizin doğduğunuz anda sahip olduğunuz herhangi bir bedel ödemededen sahip olduğunuz varlıkları tanımlıyor...Doğal, tarihi ve yaşayan kültürel miras...	Yaratıcı etkileşimler bütünü
G ₁₄	İnsanoğlunun geçmişten günümüze kadar yaratmış olduğu her şey, çevre unsuru ve çevreden etkilenen ve çevreyi etkileyen her şey ve bunlardan günümüzde yaşayan insanları kalan her şeyi biz miras bağlamında değerlendiriyoruz.	İnsanlığın her türlü birikimi

Ek Tablo 2. ‘Kültürel miras denince aklınıza ilk neler/ hangi miras türleri geliyor?’ sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

	Kültürel miras denince akla ilk gelen kavram	Betimlemeler
G ₁	Somut değerler dediğimiz elle tutulan, gözle görülen heykel gibi kale gibi resim gibi...ritüeller, törenler, inandıkları değerler, danslar, ezgiler, yemek yapma biçimleri	Somut ve somut olmayan
G ₂	Mimari, edebiyat, her bölgenin kendine özgü hikayeleri, masalları var...halk oyunları, yaşam şekilleri, yemek kültürü	Somut ve somut olmayan
G ₃	Rutinler...Sadece fiziksel ya da fiziksel olmayan şeyler gelmiyor, ikisinin bir aradalığı geliyor.	Somut olmayan ve somut

G ₄	Endüstri mirası...toplumun yaşayış biçimleri, endüstrideki çalışmaların çevresinde gelişen lojmanlar olur, sosyal yaşam olur, pratikleri olur dolayısıyla hepsini içine alıyor...Kültür rotaları...kültürel çeşitlilik	Somut ve somut olmayan
G ₅	Taşınmaz kültür varlıkları...herhangi bir sit alanı, arkeolojik sit alanı. İçinde bir doğal sit de barındırabilir. Karma bir miras alanı örneği de olabilir ama ağırlıklı olarak bir arkeolojik sit alanı geliyor...somut olmayan kültürel miras unsurları geliyor mesela işte sözlü gelenekler işte; aşıklık geleneği olabilir, karagöz geleneği olabilir ya da Hıdırellez gelenekleri olabilir bunların sayısı daha da fazla artırılabilir...dijital kültürel miras da geliyor.	Somut ve somut olmayan
G ₆	Yapılar...özellikle insan elinden çıkmış yapılar direkt çünkü hangi medeniyetin orada hüküm sürdüğünü direkt yapıdan görebiliyoruz...Gastronomi, sofrâ kültürü...ananeleri, ritüelleri de sayabiliriz	Somut ve somut olmayan
G ₇	Tarihi yapılar yani dini ve sivil mimari...sözlü kültür ürünleri yani anlatıya dayalı insanların ya da toplumun birbiriyle ilişkisini ve iletişimini düzenleyen her türlü anlatı...doğayla olan ilişkimizi ortaya koyan ne diyelim gelenekler	Somut ve somut olmayan
G ₈	Geleneksel yerleşimler... Yerleşim ölçeğinde geleneksel yerleşim alanları ve bu yerleşim alanlarında bu mirası oluşturan Yerel halk geliyor.	Somut ve somut olmayan
G ₉	Somut olmayan kültürel miras. Anıtlar...nesneler...taşınmaz ve taşınırlar	Somut olmayan ve somut
G ₁₀	Somut olarak binalar...günlük kullanıma ait olan sanatlar ve zanaatlar olabilir el işleri, takılar işte süsleme değerleri, ahşap oymacılık, bakırcılık gibi...soyut olarak sözel ve kültürel anlamda gelenekler işte halk müzikleri bunlar sırasında dilden dile aktarılan efsaneler türküler başka birtakım davranış biçimleri	Somut ve somut olmayan
G ₁₁	Somut ve taşınmazlardan örnek verebilirim Geleneksel konutlar ...anıt yapılar taşınabilir öğeler ...Türk kahvesi içme geleneği	Somut ve somut olmayan
G ₁₂	Taşınmaz kültür varlıkları, taşınır kültür varlıkları, somut olmayan miras. Bütün anıtlar, bütün farklı sit alanlarındaki yapı grupları-yapı öğeleri, ondan sonra sivil askeri dini mimari unsurlarının hepsi taşınmaz kültür varlıkları...Taşınır kültür varlıkları da müzeler, koleksiyonlar ve arşivlerdeki bütün kültürel unsurlar koleksiyonlar	Somut ve somut olmayan
G ₁₃	Mimari...geleneksel kültür...botanikle olan ilişkiler. Ekonomiyle sağlıkla ilişkileri, yani yaşam...Doğal ve tarihi mirasımız; Doğal mirasımız basit faunamız, floranız sahip olduğunuz coğrafya, jeolojik yapınız, su kaynaklarınız, her şeyimiz doğal mirastan kastımız bütün bitki örtüleri, endemik yapılarımız. İkincisi Tarihi miras da sizin sadece toprağın üstündeki değil, Toprağın altındaki bütün kültür katmanları da...Üçüncüsü yaşayan kültürel miras; müziğimiz, dansımız, yemeğimiz, Giyim kuşamımız neyse şu anda ne yaşıyorsak illa köylerde değil Kentlerde de bunu nerede yaşıyorsan o kültür nerede yaşıyorsa.	Somut ve somut olmayan
G ₁₄	Troya antik kenti, Assos, piramitler, doğal miras açısından değerlendirilebilecek alanlarımız vardır. Örneğin Kapadokya...Karagöz ve Hacivat, ıslık dili	Somut ve somut olmayan

Ek Tablo 3. ‘Kültürel mirasın korunması ve sürdürülmesi neden önemlidir?’ sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Kültürel mirasın önemi		Betimlemeler
G ₁	Geçmişin pratikleri, deneyimleri yaratılan değerleri, törenleri, inançları, ritüelleri bunları öğrenmek, bunları analiz etmek bizim bugünüümüze anlamaya bizden sonraki nesillerin de yarınlarını anlamaya yardımcı olacağı için kültürel miras değerlerinin korunması geleceğe taşınması önemli...kültürel miras değerlerinin olduğu destinasyonlar, turizm sayesinde de ekonomik gelir elde etmeye ve bu gelir üzerinden de bazen yine kültürel miras değerlerini araştırmaya, korumaya yönelik kaynak elde etmeye başlamışlardır bunu finanse edecek bir araç haline de gelmiştir turizm dolayısıyla bu nedenle de korunmalıdır.	Geçmişin pratikleri Bugünü anlamak Mirasın aktarılması Ekonomik katkı
G ₂	Geçmiş bizim için çok önemli. Çünkü geçmiş geleceğin yansıması. Biz ne geçmişte varız ne gelecekte varız. Biz şu an varız. Ama biz bir köprü olarak değerlendiriyoruz kendimizi gelecek nesillere varlığımızı ancak bu şekilde devam ettirme şansı verebiliriz. Onlara bir fırsat oluşturabiliyoruz. Bu da bizden geçiyor bizden öncekilerden bize nasıl geldiyse onlara da o şekilde geçiyor.	Geçmişin pratikleri Mirasın aktarılması
G ₃	Halkı tanımadığı için, bir toplumu tanımadığı için önemlidir. Çünkü bu şekilde çeşitlilik oluşturur insanlar arasında toplumlar arasında yerellik bunun için aslında çok önemlidir. ..her milletin, her kültürün mirası onu tanımlayan	Toplumsal kimlik Çeşitlilik

	şeydir ve o da tüm insanlık arasında kendilerini bir yere koymaya vesile olur. Buna da insanın genel olarak ihtiyacı vardır.	
G ₄	Toplum hafızasıyla. Bir şeyin özgünlüğünü ve bütünlüğünü koruması çok çok önemli...toplumda onu pratik etmeyen o geleneği sürdürmeyen herhangi bir nesil kalmadığı sürece somut olmayan kültürel mirasla ilgili bilgiyi tamamen kaybediyoruz...kültürel mirasın içinde zaten yerel toplum yoksa kültürel miras genişleyemiyor. Topluma değmiyorsa, toplumla barışmıyorsa dolayısıyla kalıcı bir etki bırakamıyor.	Toplum hafızası Toplumsal kimlik Mirasın aktarılması
G ₅	Önemlidir çünkü bir birikim var. İnsanların mevcut birikimini aktaramadığımız sürece bugünü anlamlandırmak. Ve geleceği inşa etmek pek kolay olmayacak. Bugünü kurgulayabilmemiz için daha iyi anlayabilmemiz için geleceği kurgulayabilmemiz için belgeye ihtiyacımız var ve bunlar mekanların hafıza merkezleri. Yani bu hafıza merkezlerini korumanız bir sonraki kuşağın bunu devralıp bunun daha iyisini oluşturabilmesi için nasıl yaşayacağını öğrenmesi için önemli. Benim için yaşadığımız bendeki hafıza ve yaşanmışlık kültürel miras unsurlarının en önemli özellikleridir.	Birikim Bugünü anlamak Mirasın aktarılması Belgelemek Toplum hafızası
G ₆	Bunlar sadece bir ulusa ait olan şeyler değil insanlığın genel ortak mirası olarak görülüyor, koruma çalışmaları bu yüzden...Mirasın aktarılması işte gelecek kuşaklara burada bu eserlerin işte o ananeler olsun, ritüeller olsun, yeme içme adabı, yapı esas durumda ben burada önemini şöyle görüyorum. Burada bir şekilde, belirli bir süre devam eden bir medeniyet vardı. Hem onların gelişmişliği hem topluma verdiği katkıyı görebiliyoruz hem de temel olarak baktığımızda gelecek nesillerin geçmiş dönemle ilgili daha detaylı bilgi sahibi olması açısından, o eserlere sahip çıkması açısından önemli olduğunu düşünüyorum.	İnsanlığın mirası Mirasın aktarılması Toplum katkısı Bilgilendirme
G ₇	Kültürel miras çünkü bizim kimliğimizi oluşturuyor. Yani her toplumun kendine özgü mirası var ve kültürel miras o toplumu diğer toplumlardan ayırıyor...İkincisi bizim aidiyet unsurumuzu sağlıyor yani biz diyoruz ki Türküz. İşte Türkiye'de yaşıyoruz Türk toplumunun bir parçası ya da Türk kültürünün bir parçası olarak görüyoruz kendimizi işte...kültürel mirasın sürdürülebilirliği sürdürülebilir kalkınma açısından da önemli sürdürülebilir turizm açısından da önemli dolayısıyla hani kültürel mirasın sürdürülebilirliği hem ekonomiyle hem sosyal hayatla hem de doğa insan ilişkisini düzenlemesi açısından son derece önemlidir.	Toplumsal kimlik Aidiyet Sürdürülebilir kalkınma Ekonomik katkı
G ₈	Toplunun hafızasını yansıtıyor. Yani geçmişte neler yaşanmış bugünün hem yapı karakteri hem yerleşim alanları karakteri de bu geçmişteki geçmişten bugüne gelen alanlarla sürdürülebilir...Geçmiş olmanın toplumların da bir şekilde bugün daha karakterli, daha nitelikli alanlarda yaşamaları çok mümkün değil.	Toplum hafızası Geçmişin pratikleri Bugünü anlamak
G ₉	Geleceğe ait bir vizyon oluşturması açısından. Geçmiş anlamlandırabilmek ve geleceği bu doğrultuda da geleceğe dair yeni bir şeyler söyleyebilmek için. Geçmişin izlerini sadece sürmenin ötesinde bu bizim geleceğimiz de yönlendirecek bir şey	Geçmişin pratikleri Mirasın aktarılması
G ₁₀	Toplumda aidiyet duygusu oluşturmuştur bir birlik ve beraberlik duygusu oluşturması, geçmişten gelen izlerin geleceğe aktararak gelecek nesillere aktararak yine bir bilinç oluşturması birtakım değerleri korumamız... yaşamımızda hem pratik anlamları olabildiği gibi yani bu deneyimlerden faydalanabildiğimiz gibi hem de hayatımızı kimlik ve değer kazandıran örnek olduğu için korunması gerekiyor.	Aidiyet Geçmişin pratikleri Mirasın aktarılması Bilinç oluşturmak Toplumsal kimlik Değer
G ₁₁	Kültürel miras bizim geçmişimizdir bunun da gelecek nesillere aktararak kültürün devamının sağlanması önemlidir bu amaçla da işte sürdürülebilirlik ön plana geliyor...kendimizi hem tanıyalım hem tanıtalım.	Geçmişin pratikleri Mirasın aktarılması Toplumsal kimlik
G ₁₂	Toplulukların hafızasıyla ve belleğiyle ilgili çok doğrultuda kültürel miras toplulukların hafızalarının sürekliliği için korunması, kollanması, muhafaza edilmesi ve yönetilmesi gerekiyor...geçmişte o toplulukların nasıl yaşadığının önemli ifade biçimleri	Toplumsal hafıza Geçmişin pratikleri
G ₁₃	Gelecek nesillere aktarmamız gereken en derin temel şey de bu zarar vermeden temiz bir şekilde aktarmak...şahsın için korumuyorsun insanlık için koruyorsun insanlığın mirasını birinci...Değerine değer katmak değerlendirmek. Değer kültür ve ekonominin birlikteliğinde yaratılır, marka eşittir değer. Uluslararası bir değer demek onların haklarının korunması demek...İkinci bizim için kendimiz için koruyoruz çünkü benim kimliğim bundan ibaret...İnsanlığın tamam mirası korunacak ama aynı zamanda İnsanlığın geliştirilmesi için saklanacak. Yani bir geliştirme süreci bir kaynak olarak kullanılacak ...sürdürülebilir kalkınma...yaşayan kültürel miras, kendi	Mirasın aktarılması İnsanlığın mirası

	doğası içerisinde korunmalı yani kendi süreci içerisinde. Ama yozlaştırmamak şartıyla ama turistikleştirmemek şartıyla ama Frankfurt kültüründe olduğu gibi ‘materialisation’ yani maddi olarak içinin boşaltılmaması şartıyla	Geleneksel bilgi Uluslararası tescil Toplumsal kimlik Sürdürülebilir kalkınma
G ₁₄	Günümüz toplumları mevcut halleriyle birbirlerini farklılaştıran, birbirlerini benzeştiren aynı zamanda nereden nereye geldiklerini ortaya koyan bütün bu unsurlarını kültürel mirasa çok büyük bir ihtiyaç duyar. Biz bugün neden buradayız, nasıl buradayız, neye göre buradayız, nasıl böyle şekillendik ya bu hale geldi her şeyin açıklaması devraldığımız kültür mirasında gizlidir...bizi şekillendiren her şey aslında devraldığımız o miras.	Toplumsal kimlik Geçmişin pratikleri Bugünü anlamak

Ek Tablo 4. ‘Kültürel miras kentte ya da kırdaki herhangi bir yerleşimin değerini yansıtır mı?’ sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Yerleşimin değeri		Betimlemeler
G ₁	Evet...Doğa koşullarının, çevre koşullarının, o coğrafi alanın, iklimin, havanın Toprağın geçinme biçimlerinin, yöntemlerinin hepsinin kültürel miras değerlerinin üzerinde onları biçimlendiren onları yönlendiren önemli bir unsur olduğunu düşünüyorum.	Yansıtır Tüm değişken özellikler biçimlendiricidir
G ₂	Kesinlikle... toplumun değerinin ön plana çıktığı en önemli nokta... Sürdürülebilirlik bu noktada da çok önemli. Miras dediğimiz o yapıların maalesef zarar görmesi. Bu aktarım noktasında çok önemli, somut deliller noktasında, özellikle sosyal açıdan bir birlik oluşturma noktasında, farklı kültürlerin bir araya gelmesi, bunların hepsinin bir renk olduğunu bir desen olduğunu ve bu çeşitliliğin güzel olduğunu söyleyebilirim.	Yansıtır Toplum değerini ön plana çıkarır
G ₃	Evet. İkisinde de yansıtır.	Yansıtır
G ₄	Yansıtır hem de yansıtması gerekir...toplumun yaşayış biçimleriyle, sanatsal üretimleriyle ya da Kültürel ifadeleriyle ilgili bilgi verir. Kültürün getirdiği aşamalara aslında biz o baktığımız kültürel mirası gözlemleyerek, onunla ilişki kurarak tüm bu aşamaları aslında algılayabiliriz.	Yansıtır Bilgi verir
G ₅	Kırsal alanın ya da kentsel yerleşimin değerini belirleyen şeydir. Yani onların değerini yansıtan şey değildir...tüm ülkelerin tabi ki yer altı ve yer üstü zenginlikleri, her şeyi düşünecek olursanız ilk önce aklınızda kültürel miras unsurları geliyor. Çünkü oranın değerini artıran unsurlar bunlar.	Yansıtır Yerleşimin değerini belirler, artırır
G ₆	Elbette ki yansıtır...hem kentsel alanlarda hem kırsal alanlarda. Tabii bunun kentsel alanlarda korunması biraz daha zor. Kırsal alanlarda da özellikle o bölgenin kimliğinin oluşması açısından çok önemli. Kırsalda şöyle bir avantaj da var bu alanlar, yerleşim yerlerine bir nebze uzak oldukları için ya da daha işte ulaşılması zor olduğu için korunması ve geleceğe aktarılması da kolay. Bilen gidiyor. Kültürel mirasın farklı bir özelliği vardır. O onu orada sizi çeken bir şey vardır ve onun kıymetini bilen sadece oraya gider. Şehrin deptemesinde bu kaybolabilir ama kırsal alanlarda bu daha ön plana çıkmaktadır.	Yansıtır Kimliğin oluşmasını sağlar
G ₇	Evet...kültürel mirasın içinde doğduğu, yaşadığı ya da yaşatıldığı coğrafyadan yerel unsurlardan ne bileyim iklimden yeryüzü şekillerinden ayrı düşünemeyiz	Yansıtır Coğrafyayla bir bütündür
G ₈	Kesinlikle yansıtır...bir yerleşimde bir miras değeri varsa bu aslında doğal miras alanları için de öyle. Miras değeri varsa burası nitelikli ve yaşanabilir tercih edilir bir alan haline geliyor.	Yansıtır Nitelik katar
G ₉	Evet yansıtır... görsel işitsel dünya işte yeni yaratıcı teknolojiler ile aslında insanlığın gündelik hayatının içine bir şekilde anlam olarak varlığı olarak girmesi gerektiğini düşünüyorum ve böyle olunca da zaten bir anlam katıyor. Yer markası yaratma oranın sahiplenilmesi orada yaşayanlarca sahip çıkılarak aslında benimsenmesi ve onunla ilgili üretim yapabilmeleri belki onunla ilgili hayatlarına bir katkı sunmaları önemli ilişkili olarak hayatlarında yer alması	Yansıtır Anlam katar
G ₁₀	Tabii ki yani özellikle küreselleşen dünyada kültürel miras öğelerinin korumak bunların sürdürülebilirliğini sağlamak, kentlerinde kırsal alanın kimliğini korumak anlamında önemli bu yüzden önemli bir değerdir bunları koruyabilmek bir gelecek nesilleri aktarabilmek...atalarımızı nerede yaşadılar dediğimde gösterebilecek bir takım sanat değerlerimizin olması gerekiyor bu anlamda miras değerlidir.	Yansıtır Ortak değerleri yaşatır
G ₁₁	Yansıtır...hem mimarlık hem kültürel miras açısından illa bir yapının bir değeri tarihi değeri olmak için onun anıtsal olması gerekmiyor sivil mimarlık örneklerini özellikle geleneksel konutlarımız bizim kültürümüzü eski yaşantıları kırdaki ya da kentte de olabilir tabii ki çok güzel ifade eden yapılarıdır.	Yansıtır Toplum kültürünü yaşatır

	Kentin dışında kırsal mimari de Türkiye’de de özellikle geniş bir alanı kaplamakta ve çok önemli.	
G ₁₂	Tabii ki yani kırsal miras kırsal alanlarda da aynı şey söz konusu oradaki yerel mimari yani kırsal mimari mesela oradaki dokuyu oluşturuyor ve yine herhangi bir afet yaşandığında ya da bir taşınma durumu söz konusu olduğunda oradaki o kırsal mimari öğeleri de kültürel mirasın bir parçası insanların hayatlarını bileşenlerinin önemli bir kısmı ...oradan çıkaracak bütün buluntular da aslında geçmişte o toplulukların nasıl yaşadığının önemli ifade biçimleri olacak insanların hafızasında da arkeolojik alanlar da dahil olmak üzere yer edinen önemli bellek alanları.	Yansıtır Bellek alanlarıdır
G ₁₃	Kültürel mirasın en uzmanlık gerektiren alanlarından bir tanesi mimari...Hıdırlık tepesini yok edersen imara açtın orayı Hıdırellez törenlerinin temel yapıldığı mekân orası ise sen de bunu yok edersen bu kentin kimliğini ve kültürünü yok edersin. Basit, peki bir kentin kimliği ve kültürü yok olursa ne olur, sıradanlaşır, şeyleşir; kimliği kaybolunca ne olur o bölge çekiciliğini kaybeder, özgünlüğünü kaybeder.	Yansıtır Kimliktir
G ₁₄	Yansıtmayı bırakınız arttırır...özgünlüğü yansıtabilen alanlar haline getirip bu tabii ki bölgenin değerini bölgenin özgünlüğünü mutlaka ve mutlaka arttıran sadece koruyan değil, aynı zaman da arttıran bir unsur olur.	Yansıtır Değerini artırır

Ek Tablo 5. ‘Somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği nasıl sağlanabilir?’ sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Kültürel mirasın sürdürülebilirliği		Betimlemeler
G ₁	Farkındalık sadece bireylerin değil, kamu kurumlarının da kuruluşlarının da farkındalığının artması gerekiyor...bilinç artarsa ancak biz bunların değerli şeyleri olduğunu hatta işlevsel olduğunu hem gelir getiren, yerele katkı sağlayan ama aynı zamanda da bugünümüzü anlamamıza yardımcı olan unsurlar olduğu yani hem ekonomik değeri hem de insan yaşamına yönelik değeri olduğunu anlarsak, farkındalığımızı bu yönde geliştirirsek, kurumları bu yönde motive edersek, hatta baskılasak...devlet veya kamu kuruluş her zaman koruma bilinci vesairesine sahip olmaz. Bu bir Mücadeledir...eğitim boyutu da vardır, teknik boyutu da, kuruluşlarla, STK'larla ilgili bir boyutu, Bireylerle ilgili boyutu vardır tüm bu cephedeki paydaşlar diye tanımlarsak biz bu saydığımız her bir unsuru tüm paydaşların farkındalığının gelişmesiyle ancak biz kültürel miras değerlerini korumaya başlayabiliriz.	Eğitim ve Farkındalık Koruma
G ₂	Yaşanmışlıklar işte mimari olarak ev içerisinde insanlar yaşayabiliyorlarsa devam ediyor bir evin ya da bir yapının hayatı sürdürülebiliyor ama terk edildiği zaman elbette yavaş yavaş çökmeye başlıyor, yok oluyor. Demek ki o zaman o kullanılabilirlik önemli. Yaşadıkça işte tadilatlar yapılıyor değer katılıyor yapıya...Anadolu’ya baktığımız zaman aktarımların daha çok sözlü olarak aktarıldığını görüyoruz ki bu da yaşatılmak için en önemli noktalardan birisi kültür yaşattığımız sürece var... Yaşanmışlıklar önemli ama bunun dışında da dediğimiz gibi bu tarz çalışmaların senin yaptığın gibi çalışmaların önemi çok büyük	Kültürün yaşatılması Eğitim ve Farkındalık
G ₃	Bir kere yer çok önemli bunun için sen yere bakacaksın yeri anlamaya çalışacaksın. Onun analizini yapacaksın. Onun özelliklerini anlayacaksın. Bir değer analizi yapacaksın. Bu da tamamen hani tüm bu paydaşlarla da ilgili bir şey. Birçok paydaşın da aslında katılması gerekir bu sürece. Sonrasında o da yer tanımına göre Yerel halkı da katarak hani bir aksiyon planı oluşturman gerekiyor ve birçok cevabı olduğunu söylemem gerekiyor.	Yönetim Planlaması
G ₄	Aslında çok farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir bunların geliştirilmesi gene toplum odaklı birtakım yaklaşımların ortaya çıkmasıyla mümkün oldu...kültürel miras hiçbir zaman, hani zaman içinde dondurulmuş bir şey değildir. Toplulukların ihtiyaçlarına göre sürekli değişir ve gelişir. O yüzden de gelişimin önünde duran işte zaman içinde durdurulmuş ve öyle bırakılmış bir koruma anlayışı yerine aslında daha dinamik bir yaklaşım burada önermek mümkün.	Koruma
G ₅	Korumasının ve sürdürülebilirliğinin her şeyden önce çok açık belki ama eğitimden geçtiğini düşünüyorum...eğitim çok uzun vadede sizin bu kültür varlığını korumanızı sağlayacak yegâne bir unsur. Çünkü o bir estetik beğeni yaratacak sizde, bir hukuki caydırıcılık adli sonuçlar oluşturacak zaten ya bunun cezası var bunun hapis cezası var ya da bunun para cezası var diye bir şey söylemenize gerek kalmadan siz o ahlaki ve etik değerleri eğitimle	Eğitim Hukuki caydırıcılık

	yerleştirmiş olacaksınız. Ve sürdürülebilirliği de böyle sağlanır zaten bu unsurların.	
G ₆	Bunun birçok yolu var. Farklı disiplinlerde farklı şekillerde başlıyor. Mimari, dekoratif ya da restorasyonlara baktığımızda herkes için farklı bir boyutunda ele alıyor. Bu temel olarak bireysel çabalarla olacak şey değil. Bu uluslararası ülkemizin ya da diğer devletlerin taraf olduğu sözleşmeler ya da önemli organizasyonlar ya da iş birliği teşkilatları var. ..Oranın korunması için belirli yapılarda ya da belirli şemsiyelerin altında değerlendirilmesi lazım çünkü o şemsiyelerin altına alınıp da işte burası dünya kültür miras listesinde amblemi olmazsa orayı korumak çok zor...bir federasyon, bir organizasyon tarafından organize edilip bir şekilde başvurular yapıp da koruma altına alınırsa oraların geleceği aktarılması çok daha kolaylaşıyor. Aynı zamanda o bölge için sadece o iş birliği ya da teşkilatın olması ayrıca bir oranın destinasyon olması açısından da önem arz etmekte bu kültürün içerisinde hani tarımsal üretimden tutun da yaşam tarzları, adetler ondan sonra kalkınma tabii bu sürdürülebilirlik falan daha çok son dönemlerin konusu olarak karşımıza çıkıyor.	Uluslararası organizasyonlar
G ₇	Kültürel mirasın sürdürülebilirliğinde o yörenin insanının bu kültürel mirastan bir ekonomik gelir elde etmesi, sürdürülebilirlikte en önemli unsur...Müzeleme faaliyeti, örgün eğitim kurumlarında etkin olarak kullanımı, Turizm sektöründe kullanımı kültürel animasyonda kullanımı, kültür ekonomisi ve endüstrisi içerisinde değerlendirilmesi bu unsurların sürdürülebilirliğinde hayati bir öneme sahiptir...Somut olmayan kültürel mirasın korunması demek, yaşatılması demek...	Finansal Yönetim Müzeleme Eğitim Kültürün yaşatılması
G ₈	Mutlaka bir koruma kullanım dengesi oluşturulması gerekiyor çünkü kullanılmayan yapılar Türkiye'nin birçok yerinde birçok örneği mevcut. Kullanılmayan her şey eskimeye mahkûm kalıyor bakarsanız çünkü orada bakımla ilgili bir süreç var. Devamında doğal koşulların oluşturduğu tahribatlar var. Bunların hepsinin önüne geçebilmek için de bir koruma kullanım dengesi...somut olmayan miras için de bunları yani gelenekler sanatları, geleneksel el sanatlarının usta çırak ilişkisiyle aktarılması ve yine bunların da sürdürülebilirliğini sürdürülebilmesi gerekiyor...gelenekler olmadan yapıların da tek başına bir ruhu yok bu ruh da olmadan yapılar aslında tek başına yapı olarak evet bir mimari değeri var ama o tarihi dokuyu, tarihi kültürü aktarması çok mümkün değil ...Elimizdeki miras hızla kayboluyor. Somut mirasımız zaten özellikle etnik ve kültürel dini olarak mevcut yaşam şartlarımıza uyum sağlamayan somut kültürel miras daha hızlı deforme oluyor Maalesef daha hızlı kayboluyor. Kullanılmadığı için de ama bir an önce örgütlenmek ve bir oluşumla birlikte. Yerel, ulusal ve uluslararası desteği sağlamak ve almak gerekiyor.	Koruma Kullanım Dengesi Kültürün Yaşatılması Yönetim planlaması
G ₉	Değerden bahsediyorduk yani değer konusunda söyleyebileceğim ben bir şeyin değer atfedilebilmesi için onların eşsizliği falan tabii ki bir değerdir belki ama hani ben kültürel miras eşsizlikle tanımlamıyorum. Değer alabilmesi için bunun aslında ona sahip çıkılması ve onun anlaşılmasını etkili olduğunu düşünüyorum.	Kültürün Yaşatılması
G ₁₀	Bilinç çok önemli yani hem burada halkın bilinçli olması sonra birtakım yasalar ve yönetmeliklerle koruma altına alınması gerek ...bu yasalar ve yönetmelikler konusunda kararlı olması gerekiyor.	Farkındalık Hukuki caydırıcılık
G ₁₁	Somut kültürel mirasın korunmasını bir taşınabilir eserlerde müzelerimiz aracılığıyla yapıyoruz müzelerde bunların korunmasını kazı aşamasına topraktan çıktığı andan itibaren arkeolojik topraktan çıkmasıyla koruma çalışmalarına başlıyoruz bunların müzede sergilenmesine kadar bir koruma konservasyon çalışmaları oluyor onlar bittikten sonra müzede sergilenme aşaması oluyor müzede de yine hani devamlılığını sağlamak için ara ara periyodik bakımları oluyor bu eserlerin böylelikle sürdürülebilirliğini ve bu ziyaretçilere de tanıtımını yaparak bilgiler onların bunun hakkında bilgi sahibi olmasını sağlıyoruz ve daha da hani toplumun bilinçlendirerek farkındalığının artmasını yardımcı oluyor böylelikle sürdürülebilirlik devam ediyor ...Taşınmazlarda da tarihi yapıları nasıl koruyoruz hani restore etsin restorasyonunu yaptık sonra bir kenara bırakalım kalsın orada gibi değil bunları birer fonksiyon verip bir birden fazla olabilir tabii ki fonksiyon vererek yaşatmaya çalışıyoruz binada yaşadıkça içinde yaşamda oldukça yani onun da ömrü uzuyor bir şekilde kullanıldığı için bakılıyor bakıldığı için işte hasarlara karşı devamlı bakımı yapıyor bu şekilde yapılara da hani bir sürdürülebilirlik öngörüyor...somut olmayanları da onları da halkın bilinçlenmesi ile sürdürülebilir sağlayabiliriz bunu da ne olabilir yaygın eğitimler bunlar	Müzeleme Farkındalık İşlevlendirme Eğitim

	hakkında konferanslar sempozyumlar düzenlenir insanların bu konuda bilinçlenmesi sağlanır eğitim alanında şöyle örgün eğitime bunlar hakkında dersler konulabilir bunlar hakkında küçük yaştan ağaç yaşken eğilir diyoruz küçük yaştaki çocukların bu konuda bilinçlenmesi sağlanabilir.	
G ₁₂	Kısa orta uzun vadeli bir yönetim planının içindeki planlama silsilesi oluşturuluyor ve 5 yılda da bir bu gözden geçiriyor ve denetleniyor bir denetim mekanizması var bir 'monitoring' mekanizması var ve bu da aslında sahanın ihtiyaçlarını size çok güzel ortaya koyuyor ama eğer bu sistemi doğru çalıştırırsanız...Bir yönetim planları var ama 'monitoring' in bir kısmı denetim kısmında zafiyetler var danışma kurulları eşgüdüm denetleme kurullarında zafiyetler var...yönetim planı sorunun cevabı çok önemli bir enstrüman ama iyi uygulanırsa	Yönetim Planlaması
G ₁₃	Nasıl değerine değer katma, Kendinde değer yaratmalısınız burada yok etme kaynakları anlatabiliyor muyum? Bunun için de o kaynaklara saygı duymalı ve elde edilen geliri öncelikle bu kaynakların yaşatılmasına ayrılmalı...herhangi bir unsurunuzu listelerde dünya mirası olarak ilan ettirmek istiyorsunuz bu uluslararası perspektif aslında UNESCO'nun bu yaklaşımı Uluslararası bilgi ve deneyimin paylaşılmasıdır.biz böyle deneyim yaptık böyle bir sonuç elde ettik derseniz siz de kullanabilirsiniz. Bilgi ve deneyimi paylaşıyoruz ne çıkıyor sonuçta Uluslararası perspektifte senin yerelini gerçekleştiriyor. Buradaki olayda uluslararası kağıtları kendi kimlikleri üzerinde genellikle de bunlar işte tasarımlar, işte müzik var, sinema var işte yemek var işte burada zanaatı var sanatı var vesaire var bunları birleştirmek böylelikle kendi mirasını koruma konusunda da daha akılcı daha böyle ne diyeyim verimli hareket ediyorlar aksi perspektifte bunları sağlayamazsın.	Finansal yönetim Uluslararası organizasyonlar Eğitim
G ₁₄	Öncelikle onun canlı bir unsur haline getirilmesiyle sağlanır kültürel miras orada olduğu şekliyle somut haliyle ya da işte somut olmayan kültürel mirasın varlığının bilinmesi tek başına bir unsur, tek başına onu kurtarmaya sürdürülebilir kılmaya yetecek bir mesele değildir. o miras unsurundan yoğun bir şekilde etkilenen o mirası etkileyen yaşayanlardır, toplumdur, yerel halktır ve onu zamanında onu yaşatacak o desteği sağlayacak, bunun planlamasını yapacak yerel yönetimlerdir, akademi bir akademi çevresidir, bir işletmeler, bir turizme ya da başka alanlara sürece ve benzeri unsurların hepsi, yani o bütün paydaşlarıdır o pastayı yaşatacak o pastadan nemalanacak, bütün paydaşlar ve bunların işbirliğidir o kültürel miras unsurunu yaşayan bir unsur haline getirebilmek temel kriter	Kültürün Yaşatılması Yönetim Planlaması Eğitim Paydaş iş birliği

Ek Tablo 6. Ekomüze nedir, nasıl tanımlarsınız? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ekomüze tanımı		Betimlemeler
G ₁	Ayırt edilebilir kültürel ve doğal mirasa sahip belli bir özgünlüğü olan coğrafi alanın insanlarıyla birlikte coğrafi alan içerisinde yaşayan, insan onu temsil eden, o doğayı ve o kültürü temsil eden insanlarıyla birlikte korunduğu, geliştirilmeye çalışıldığı, bu anlamıyla da korunup geliştirilirken diğer insanlara da aktarılmaya çalışıldığı bir açık hava müzeciliğidir...temelinde insan ve insanın doğası ve kültürü, Kültürel mirası var...belli bir coğrafi alan ama her sıradan coğrafi alan değil belli bir özgünlüğü olan, ayırt edilebilir bir özelliklere sahip ve kendisi dışındaki alanlardan farklı olan doğal veya kültürel unsurları taşıyan coğrafi alan ekomüze olabilir...Ekomüzecilikte bir projedir.	Özgün bölge Yerel Halk Koruma Performans yoluyla aktarım Bir Açık hava müzesi Kültürel miras Bir Proje
G ₂	Ekomüze deyince aklıma çağrışım olarak ekoloji de geliyor. Yaşadığımız bu çevre dokusuyla beraber kültürel değerlerimizi, varlıklarımızı yaşayarak yaşatarak gösterebilmek.	Özgün bölge Ekolojik çeşitlilik Kültürel miras
G ₃	Kırsal alanların ya da herhangi bir bölgenin kalkınması için sürdürülebilirlik öneren bir model bir kalkınma modeli	Özgün bölge Ekonomik Kalkınma Sürdürülebilirlik
G ₄	Hem kültürel peyzaja yönelik birtakım verilerin sürekli olarak aktarılması hem de toplumsal yaşayış sonucunda ortaya çıkan ekonomik ürünler de olabilir bunlar ya da o toplum için değer ifade eden farklı pratikler de olabilir. Onların bütüncül olarak aslında gelen ziyaretçi, deneyimletilmesi yoluyla ortada çıkmış müzeler ...Deneyimler var ya da işte belli şeylerin performans yoluyla aktarılması gerektiği var...ekomüze dediğimiz zaman her yerel toplumun kendi anlayışına cevap verebilen, kendi değerlerini ortaya çıkarabilen, farklı farklı tanımlara ihtiyacı var.	Sürdürülebilirlik Toplum değerleri Ekonomik Kalkınma Deneyim merkezli Performans yoluyla aktarım Yerel halk

G ₅	Bir şekilde bir bölgede o bölgenin yerel tarihini, yerel kültürünü, dini yaşam biçimini, biyolojik çeşitliliğini yani ekolojik çeşitliliği içeren bunu tanıtan, amaçlayan ve bunun sürdürülebilirliğini sağlamayı amaçlayan bir müze türü burası. Müze derken de sadece bir duvarla sınırladığı bir mekân gelmesin insanların aklına. Ekomüze bölgeyi de içerebilir, kuşatabilir; Köyü de içerebilir, kuşatabilir; Bir doğal sit alanının içerisinde kurulabilir. Burası toplama, koruma, yaşatma, eğitim kavramlarını insanların aklına yerleştirecek bir enstitü görünümünde ancak o doğal ekolojik hayatında sürdürülebilirliğini ve bizzat yaşanılabilirliğini de sağlayacak bir alan statüsündedir.	Özgün bölge Toplum değerleri Ekolojik çeşitlilik Sürdürülebilirlik Bir Enstitü
G ₆	Çevreyle uyumlu, aslına uygun bir şekilde ve o alanlar korunarak dört duvar tabirini ortadan kaldırarak işte bir açık müze şeklinde bir yapı, bir oluşum olarak tanımlıyorum...ekomüzeler dinamik, canlı, yaşayan müzelerdir...belirli öğelere sahip yerlerin oranın yerel, kültürel öğeleriyle kaynaşması sonucu işte müze bilimcileri ya da farklı disiplinler tarafından ortaya sunulması. Burada olay şu. Halk katılacak, ziyaretçi katılacak canlı olacak yani dinamik olacak bu şekilde sürdürülebilir olacak.	Çevreyle uyumlu Koruma Bir açık müzesi Dinamik Yaşayan müze Toplum değerleri Yerel halk Sürdürülebilir
G ₇	İnsanların birbirleriyle ilişkileri ve doğayla ilişkilerinin olduğu bir ortamın müzeye dönüştürülmesi olarak tanımlayabiliriz. Yani burada amaç şu, ekomüzede hem çevreyi korumak hem de ekomüze ilan edilen alanın kültürel ve doğal mirasını korumak diğer taraftan da o yöre halkının, yerel halkın bu müzeleme faaliyeti içerisine dahil edilmesini içeriyor...ekolojiyi de yani çevreyi de koruyan kültürel mirası da koruyan yaşatan aktaran bir müze tarzıdır...ekomüze biraz da nesne merkezli müzeden insan ve doğayı merkeze alan ana eksenli olan bir müze türü. Çünkü biz burada ekomüzelerde, temelde nesneleri korumayı amaçlamıyoruz. Temelde nesneyle insanoğlunun arasındaki ilişkiyi korumaya çalışıyoruz.	Çevreyle uyumlu Kültürel Miras Ekolojik çeşitlilik Koruma Yerel halk Kültürel Miras Performans yoluyla aktarım
G ₈	Somut ve somut olmayan kültürel mirası korumayı hedefleyen, yerel kalkınmayı teşvik eden ve geleneksel müze anlayışından çok farklı bir anlayış... ekomüzede mirası bir şekilde deneyimliyoruz Yapı ölçeğinde o evlerin içinde, o medreselerin içinde, kiliselerde ya da camilerde bir şekilde bulunmak o mirası daha içselleştirmemizi daha iyi yorumlamamızı sağlıyor. O yüzden bütüncül bir koruma yaklaşımıdır.	Kültürel miras Koruma Ekonomik Kalkınma
G ₉	Bir bölge için kültürel değer taşıyan, planlı bir işletme... insan çevresini biçimlendirdiği şekliyle kültürel mirasın aktarıldığı şekilde geçmişten gelen değerlerle bir ortamın aslında görünür kılması yani onun korunması ve görünür kurulması aslında ekomüzeyi bölgeyi ekomüze yapabilir ekomüzenin ekomüze olabilmesi için yönetilmesi lazım yani bunun bir organizasyonu olması lazım bu da aslında bir politika olması gerektiğini bir kültür politikası	Kültürel miras Yönetim planlaması Koruma Özgün bölge
G ₁₀	Soyut ve somut kültürel miras öğelerini bünyesinde barındıran ve izleyicilere açan ortak bir yaşam alanı oluşturan kültürel alan	Kültürel miras Dinamik Performans yoluyla aktarım
G ₁₁	Gerek tek yapı ölçeğinde olabilir gerekse bir alanı kaplayan bir değeri için olabilir o bölgedeki ya da o yapıdaki yaşantının devam ettirilerek onun da yapıyla ya da işte alanla beraber tanıtımını sağlamaya yönelik bir müzecilik türü...Devlet müzelerine baktığınızda mevzuatımıza da baktığımızda ekomüzelerle ilgili bir mevzuatta da bir tanım ve bir içerik yok ...özel müzelerde de bizim kontrolünü yaptığımız müzeler içerisinde de böyle bir ekomüze ismiyle yer almıyor	Özgün bölge Performans yoluyla aktarım Kültürel miras Sürdürülebilirlik
G ₁₂	Ekoloji ile müze kelimesi birleşiyor biz bir yandan da kelimenin kökeni dışında hani toplulukların bulundukları zaman dilimi içinde o zaman diliminden koparmadan o bağlamda yaşam döngüsü devam ederken onların da katılımını sağlayarak süreci yönetmek...bir sınır belirleniyor bir müze alanını belirleniyor ama o alanın içinde yaşayan topluluklar günlük rutinlerini gerçekleştirerek ve bu sürece dahil olarak bu sürecin bir parçası oluyorlar... ekomüze olarak adlandırılan yerler resmi olarak müze bile değil bence. Benim bildiğim kadarıyla bakanlığın web sitesinde onlar yok hani neye göre müze olarak tanımlanıyorlar bilmiyorum.	Yerel halk Kültürel miras Toplum değerleri Performans yoluyla aktarım Özgün bölge
G ₁₃	Kültürel ekolojik müzeler olarak geçiyor...Kültürel ekolojik müze doğal, tarihi ve kültürel mirasın bir arada hep yer aldığı müze mantığı ama burada tarih genellikle pek dikkate alınmıyor daha çok kültürle ekolojinin birleştiği doğayla insanın yaratıcı etkileşimleri sonucu yarattıklarını içeren bir müzecilik mantığı. Tabii burada en önemli konu sadece doğanın kendi yarattıkları değil, insanın doğayla etkileşimleri sonucu yaratılanlar da bunların içerisinde...insanın	Kültürel miras Ekolojik çeşitlilik Deneyim merkezli

	doğayla etkileşimleri sonucu yarattığı ürünlerin sergilendiği yer...deneyim merkezli müzeler	
G ₁₄	Ekomüze dediğimiz şey içinde yaşanan toplumsal yaşama duyarlı onun bir parçası olan onu yansıtan. Dolayısıyla onu yansıtırken geçmiş gelecekle bütünleştiren müzedir temel kriter bu geçmiş gelecekle bütünleştirmek ve onu yansıtabilme...ne geleceği yok saymak ne geçmiş yok saymak ve bunların hepsini içinde bulunan toplumun sosyal, kültürel tabi ki ekolojik değerlerle bütünleştirebilen bir müzedir...ekomüze kapsamlı bir kavramdır. Bütün bir kent yaşamını oluşturan temel unsurdur. Tabii ki yenilikle, teknolojiyle vesaire ile bütünleşmek durumundadır.	Geçmiş gelecekle bütünleştiren Toplum değerleri Kültürel miras Ekolojik çeşitlilik Özgün bölge

Ek Tablo 7. Ekomüze denilince aklınıza ilk gelen kavramlar nelerdir? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ekomüze denince akla ilk gelen kavram		Betimlemeler
G ₁	Somut veya somut olmayan kültürel miras değerleri...doğanın da nevi şahsına münhasır bir takım miras unsurlarının olduğu bir coğrafi alan...	Kültürel miras Doğal çevre Coğrafi alan
G ₂	Ev, ekoloji ve aitlik duygusu aidiyet	Doğal çevre Ev Aidiyet
G ₃	Hüsamettindere, insanların korunma sürecine katılması yerel halkın, Peter Davis	Hüsamettindere Yerel Halkın Katılımı Peter Davis
G ₄	Toplumsal yaşayış, yerel ürünler, deneyim	Toplumsal yaşayış biçimleri Yerel Ürünler Deneyim
G ₅	Yerel kültür, Ekolojik çeşitlilik aklıma gelen ve sürdürülebilirlik; doğal ve kültürel sürdürülebilirlik.	Toplumsal yaşayış biçimleri Doğal çevre Sürdürülebilirlik
G ₆	Çevre, teşhir, sürdürülebilirlik	Doğal Çevre Sergileme Sürdürülebilirlik
G ₇	Birincisi çevre aklımıza geliyor ikincisi doğal miras aklımıza geliyor Üçüncüsü kültürel miras kavramı aklımıza geliyor. Bunlarla ilişkin koruma	Doğal çevre Kültürel miras
G ₈	Paralel bütüncül koruma, yerel halkın mutlak katılımı, üçüncü olarak da yeni müzecilik akımı	Koruma Yerel Halkın katılımı Yeni müzecilik akımı
G ₉	Gündelik hayatlarını devam ettiriyorlar, kıyafetleriyle, üretimleriyle, şarkılarıyla, dini ritüelleri	Toplumsal yaşayış biçimleri Yerel ürünler Kültürel miras
G ₁₀	Kültürel miras, soyut kültürel miras öğeleri, doğal çevre, insanların doğal yaşam biçimleri ve üretim biçimleriyle	Kültürel miras Doğal çevre Toplumsal yaşayış biçimleri Yerel ürünler
G ₁₁	Ekoloji, halk katılımı ve müze	Doğal çevre Yerel Halkın katılımı Müze
G ₁₂	Toplulukların katılımı katılımcılık, ekomüzenin ilk 3 kavramı süreklilik koruma çevrenin korunması falan diyemeyeceğim yani bence evet ruhunda bir toplulukların katılımı var ama bence çok tartışılabilir bir müzecilik yaklaşımı artık ekomüze	Yerel halkın katılımı Sürdürülebilirlik Koruma
G ₁₃	Doğal, tarihi ve kültürel mirasın bir arada hep yer aldığı müze... konu sadece doğanın kendi yarattıkları değil, insanın doğayla etkileşimleri sonucu yaratılanlar da bunların içerisinde	Kültürel miras Doğal çevre
G ₁₄	Bir bölgenin ekolojik unsurları ekomüzenin içerisinde mutlaka olmalı...toplumsal unsurlar yani özellikle sosyal yaşama dair unsurlar mutlaka sosyoekonomik unsurlar bir diğeri de tabii ki kültürel hepsi birbirini yoğun bir şekilde etkileyen ve birbirinden çok yoğun bir şekilde etkilenen unsurlardır.	Doğal çevre Toplumsal yaşayış biçimleri Kültürel miras

Ek Tablo 8. Ekomüzelerde sergilenen somut ve somut olmayan kültürel miras öğeleri nelerdir? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ekomüzelerin miras öğeleri		Betimlemeler
G ₁	Hepsini kapsar ekomüzeler. Yani somut veya somut olmayan kültürel miras değerlerinin eğer ayırt edici özelliklere sahip kültürel miras değerleri varsa o coğrafyalar içerisinde sadece kültürel miras değerleri değil, doğal miras unsurları da olabilir; kanyondur, deredir, ormandır vesaire veya bir esrarengiz bir işte çukurdur, grabendir vesaire bu tür doğanın da nevi şahsına münhasır bir takım miras unsurlarının olduğu bir coğrafi alan söz konusuysa elbette orası da ekomüze olarak değerlendirilebilir. Ekomüzeler için Somut olmayan kültürel miras değerlerine dayalı modellerin ya da projelerin daha çok olduğunu söyleyebilirim. Bu açıdan yani ekomüzeleştirme potansiyeli bağlamında somut olmayan kültürel miras değerleri daha kritik ve önemli.	Doğal miras
G ₂	Mimari objeleri sadece mimari değil kullanılan her şey katılabilir. Kullanılan malzemeler gibi bunlar da sergilenebiliyor. Kullanılan el aletleri, çapalar bunlar, araçlar, işte teleferikler bunların hepsi bu kavram içerisinde değerlendiriliyor...Somut olmayan da yaşanmışlıklar. Ekomüzenin en güzel tarafı o, birikimin, gelen kültürün yaşayarak ziyaretçilere aktarılması.	Geleneksel Mimari Fiziksel elemanlar Yaşam tarzı Deneyimlemek
G ₃	Ekomüzelerde bir şey sergilenmiyor. Ekomüze bir kalkınma modeli olduğu için aslında geleneksel müze olarak görülebilecek bir şey değil. Sadece fiziksel elemanların değil, yaşam tarzının da önemli olduğu anlaşıldığı, aynı zamanda bunun aslında ekonomik olarak insanları geçim kaynaklarını da değerlerini anlayıp işte onları tekrardan canlandırmaya yönlendiren dolayısıyla aslında bir müze değil aslında bir kalkınma modeli.	Fiziksel elemanlar Yaşam tarzı Üretim faaliyetleri
G ₄	Hepsi beraber...yerel halkın ziyaretçiyle birlikte buluşması, çalışması beraber üretime geçmesi anlamında yapılan şeylerle aslında hem somut olan üzerinden somut olmayanı deneyimliyoruz. Hem de anlatılar, bilgiler, gelenekler yoluyla somuta bakarak somut olmayanı da algılıyoruz. Yani ikisinin aslında aynı mekânda buluşması...	Deneyimlemek Üretim faaliyetleri Anlatılar Bilgiler Gelenekler
G ₅	Bir köyün tamamı taşınmaz kültür varlıkları bağlamında yerel tarih, yerel mimariyi içeren bir kültürel miras unsuru olarak o bölgedeki han, hamam, çeşme, çamaşırhane yani o bölgenin ekolojik kültürüne destek olacak yerel kültür unsurları yerel kültür çıktıları. Endemik türler, biyolojik çeşitlilik iç unsurlar geliyor.	Taşınmaz kültür varlıkları Geleneksel mimari Doğal miras
G ₆	Yemek kültürü veyahut da bir el işi bu bahsettiğimiz şey soyut kültürel mirasın somut yansıması olarak düşünülüyor. Ortada bir şey somut gibi gözükebilir. Ama emin olun orada içerisinde mutlaka ama mutlaka soyut öğeler var. Soyutla, somuttan kastım benim şu bir şeyi ben soyut ya da somut olarak değerlendirilirken her ne kadar soyut, somut gibi gözükse de içerisinde soyut bölümünde olduğuna inanıyorum. Çünkü sadece soyut dersin hocam bakıyorsanız bir yerde kilim dokunuyor bu motiflerle bile size bir şeyler anlatmak isteniyor. Bir şeye ruh katan, bir şeye günümüze kadar ulaşmışsa bile ona değer katan insanların zamanında ona yüklediği anlamdır. Bu kavram bu dediğimiz gibi bir madde olabilir bir işte herhangi bir ürün olabilir ama insanların ona verdiği önem belki onun kendinden bile daha fazla önemli.	Gastronomi Üretim faaliyetleri Toplumsal değer
G ₇	Somut miras olarak işte geleneksel mimarinin korunduğunu ondan sonra doğal miras olarak baktığımızda işte orada bir nehir varsa, ne bileyim tarımsal ve hayvancılığa ilişkin faaliyetler varsa bunların devam ettirildiğini görüyoruz. Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin ise daha çok işte o bölgedeki geleneksel el sanatlarının ondan sonra doğadan elde edilen işte ne diyelim Bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretim süreçleri bunların tüketim süreçleri gibi unsurlar karşımıza çıkıyor. O yöre insanın doğal yaşamı kendine özgü kültürel yapısı devam ettirilmeye çalışılıyor. Hani bu doğumdan ölüme kadarki gelenekler anlatılar, Eğlenceler, müzikler, Geleneksel aile hayatı bizde geleneksel yemek, içme modelleri bunlar sürdürülmeye çalışılıyor.	Geleneksel mimari Doğal miras Üretim faaliyetleri Anlatılar Gelenekler Eğlence Müzik Gastronomi Yaşam tarzı
G ₈	Ekomüzedeki temel yaklaşım sergilemek değil, deneyimlemek. Ekomüze olarak tanımlanan bölgeler insanlara belli dönemlerde burada konaklamaları için buradaki mirası yerinde yaşayarak öğrenmeleri için fırsatlar tanınıyor.	Yaşam tarzı Deneyimlemek
G ₉	Kıyafet üretimi, ritüelleri, bir de özellikle üretim biçimlerini de yani yerel üretim biçiminde.	Üretim faaliyetleri Ritüeller
G ₁₀	Doğal çevre özellikleri ...el değmemiş doğal topoğrafyası ve bununla bütünleşen mimari dokusu...Binalarla birlikte tanımladığımız yine öğeler	Doğal Miras Geleneksel Mimari

	olabilir işte bahçe duvarı yani mülkiyet sınırlarıyla birlikte belki o parseli tanımlayacak olan öğeler yani yerleşmenin doku karakterini algılayabileceğimiz öğeler ve yine o bölgenin bitki örtüsü bunlar da mesela çay, fındık yani Doğu Karadeniz bölgesi için konuşuyorum bunlar yine alanı karakterize eden çok net alana nitelik kazandıran bitkisel peyzaj öğeleri.	
G ₁₁	Somut olmayanlarda üretim şekilleri. Somut olanda kırsal mimari	Üretim faaliyetleri Geleneksel mimari
G ₁₂	Bütün taşınmaz ve taşınır kültür varlıkları bu önemli bir unsur somut miras olarak. Somut olmayan değerler doğal miras unsurları oranın işte o koyun jeomorfolojisi oradaki mağaralar doğal alanlar ekomüze deyince aklıma benim sadece somut miras ve somut olmayan miras gelmiyor aynı zamanda da doğal unsurlar geliyor.	Taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları Doğal Miras
G ₁₃	O bölgede kullanılmış olan tarımsal ve hayvansal ürünleri sergilendiği insanın bu üretim süreçlerinde değerlendirdiği ürünler daha çok sergileniyor araçlar gereçler, vesaireler sergileniyor.	Üretim faaliyetleri Fiziksel elemanlar
G ₁₄	O bölge içerisindeki yaşamın kaynağı olan hem geçmiş boyutuyla hem güncel boyutuyla hem de gelecek açısından her şey olabilir. Bölgeye özgü boyutuyla üretim şekli, bölgenin ritüelleri bakın kültürel ritüelleri mesela Hıdırellez, düğünleri, eğlenceleri, ölüm ritüelleri...bu üretim alanlarının kurgulandığı, yaşam alanlarının kurgulandığı mimari yapılar ve benzeri unsurları da ekomüze içerisinde mutlaka olmalı.	Üretim faaliyetleri Ritüeller Eğlence Geleneksel mimari

Ek Tablo 9. Ekomüzenin kuruluşunda ve işletmesinde yerel halkın katılımı ne derece önemlidir? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Yerel halkın katılımı		Betimlemeler
G ₁	Çok önemlidir. Sivil toplum girişimi, yerel halkın girişimi olması çok önemli. Bu çünkü başka bir müzecilik türü. O bölgedeki yaşayan insanlar bunun önemli olduğunu düşünen insanlar veya o bölgede olmayan ama bunun farkında olan sivil toplum örgütleri o insanlarla birlikte beraber yerel halkı destekleyerek katılımını sağlayarak bu süreci yönetmeli. Katılım çok önemli yerel katılım, sivil toplum örgütleriyle yerel halk birlikte çalışmalı. Bu iş tabandan tavana doğru yapılan bir iş. Yani temelde yerel halk olmalı.	Çok önemli Tabandan tavana doğru Sivil toplum ile organize
G ₂	En önemli kısım bence bu sosyal açıdan değerlendirebiliyorum. Yerel halkın bir birlik oluşturması, demokratik bir yapıdan bahsediyoruz orada bir karar alındığı zaman işte toplumsal değerlerden çıkabilmesi ortak bir amaç belirleyebiliyorlar. Bu ortak amacın devam edebilmesi için ortak kararlar alabiliyorlar. Halkın olduğu kısım bizim o cankurtaran katman dediğimiz koruyucu katman olarak karşımıza çıkıyor. Eğer onlar orada yaşıyorlarsa orası var sahibi de onlar. Her aşamada mutlaka onların katılımı, ortak katılımı çok önemli, çok değerli.	En önemli Birlik oluşturma Ortak bir amaç
G ₃	Karar verme sürecinde yerel halk olmalı. Yerel halk kendiliğinden böyle bir fikre kapılmazlar ama İnsanlarla toplantılar yapacağız. İnsanları sürece katmalıyız. Ne yapmamız lazım burada siz neler yapıyorsunuz, evi nasıl kullanıyorsunuz gibi bize bunları anlatacaklar biz bu rutinleri çıkaracağız. Burada değerli olan şey onlar için. Sonrası onlarda çünkü biz bir süreliğine oradayız bu projeyi yapacağız ve gideceğiz dolayısıyla bu insanların neye önem verdiği ve neyi değer olarak tanımladığı çok önemli. Önce hep beraber konuşulması lazım sonra grup grup önce erkekler sonra kadınlar sonra çocuklarla. Belki çünkü buna göre de ayrılıyor bazı şeyler kadınların değerli buldukları şeylerle ya da gündelik hayatlarıyla erkeklerin gündelik hayatları.	Yerel halkın neye değer verdiği önemli Önce hep beraber sonra grupca kadınlar erkekler ve çocuklarla
G ₄	Çok önemli çünkü zaten ekomüze değerini veren yerel toplum ve o deneyimin yaşatılması konusunda zaten çalışanların da tabii ki profesyoneller de olacak müze içerisinde ancak o anlatıların sürdürülebilmesi o pratiklerin yaşatılabilmesi için zaten yerel toplumdaki bağımsız düşünülemez. Kuruluş olsun işletme olsun her aşamasında yerel toplumun yer alması çok önemli. Her türlü faaliyette zaten yerel toplumun aktif olarak rol alması gerekiyor.	Çok önemli Ekomüze değerini veren yerel toplum Yerel toplumdaki bağımsız düşünülemez
G ₅	Son derece önemli. Onlar yoksa biz buraya belli bir senaryoyu işletmek için rolünü ezberlemiş insanlar koyamayız. Yani biz buraya gerçekten kendinden önce o kültürü yaşamış insanlardan el almış, kendini o konuda geliştirmiş ve oranın kültürünü emanet gören ve bunu bir sonraki kuşağa aktarabilecek insanlara ihtiyacımız var. Bu kişiler de bizzat bu toprakta doğmuş, büyümüş O toprağın her şeyini en iyi bilen ve kültürünü devam ettirecek başka kuşaklara	Son derece önemli Katılımın bir numaralı aktörü Olmazsa olmaz

	aktaracak yerel halktır. Katılımın bir numaralı aktörü yerel halktır. O yüzden hele ki ekomüze için olmazsa olmaz tek unsur bana göre.	
G ₆	Bilinçli, farkında olan, bunları bir farklılık olarak değil de bir zenginlik olarak gören yerel halkın bir ekomüzecilik olayında olmazsa olmaz olduğunu düşünüyorum. O alanı düzenleyen kişi kadar önemlidir. Bir şeyin sürdürülebilmesi için yerel halkın işin içine dahil edilebilmesi için mutlaka yerel halkın ondan faydalandırılması lazım. Yerel halk olmazsa siz orayı kurarsınız. Ama sadece kurmuş olursunuz. Çünkü olmaz oraya sahip çıkması gereken, oraya saygı duyması gereken, orayı koruması gereken kişi yerel halktır. İşin içerisine yerel halkı katacaksanız, örnek veriyorum. Ya ora korunacak mı? Güvenlik mi alınacak o bölgenin insanından istihdam yapın.	Olmazsa olmazı Sürdürülmesi için yerel halkla iş birliği gerekli
G ₇	En hayati olan o zaten. Ekomüzelerin zaten dünyadaki temel felsefesi yaklaşımı o bölgenin yani yerel halkın hem geleneklerinin hem de ekonomik faaliyetlerinin o coğrafyada kesinlikle sürdürülmesi müzenin ne diyelim yani müzenin gezilmesinde teşhir edilmesinde, sergilenmesinde de temel rolü onlar alıyor. Yani yerli halk hem müzenin kurulmasında hem müzenin yaşatılmasında ve sürdürülmesinde hem de müzenin ciddi anlamda ziyaretçi alabilmesinde en hayati unsur. Onlar olmadan eko müze olmaz	En hayati Temel rolü onlar alıyor Olmazsa olmaz
G ₈	Yerel halkın katılımı şart. Çünkü somut olmayan kültürel mirası aktarmak için yerel halk olmadan olmaz. 100% önemli. Yerelden birileri bu işi teşvik etmezse dışarıdan gelen birinin yerel halkı hadi böyle bir şey yapalım diye hareketlendirmesiyle olacak bir mesele değil.	Katılımı şart Olmazsa olmaz
G ₉	Birinci derecede en temel malzemesi olduğu halk katılımı olmadan olmaz	En temel malzeme Olmazsa olmaz
G ₁₀	Yerel halkın katılımı önemli aynı zamanda yani uzman kişilerin desteği ile bilinçli bir şekilde birtakım revizyonların yapılması iyileştirmelerin yapılması ama yerel halkın da buna sahip çıkması gerektiğini düşünüyorum. Aidiyet duygusunun da sürdürülebilirliği bu tip müzelerde sürdürülebilirlik çok önemli. Aidiyet duygusunun oluşması ve sahiplenilmiş katılımın sağlanması gerekiyor yani bu anlamda yerel halkın desteği çok önemli.	Önemli Sürdürülmesi için Sahiplenilmiş katılım
G ₁₁	Yerel halkın katılımı önemli onun temeline dayandığını biliyorum.	Önemli Temeli o
G ₁₂	Bütün kültürel miras alanları müze türleri hepsinde yıllardır tartışılan katılımcı süreç çok önemli ama bunu gerçekten yapmak çok önemli... 'integrated conservation' vardı yine Avrupa Komisyonu tarafından ortaya atılan kavram ya bu bütünleşik korumanın içindeki o toplulukların sözü onların beklentileri, görüşlerini de dahil etmek 'co-creation' karşılıklı tasarlamak karşılıklı birlik daha doğrusu karşılıklı da değil birlikte tasarlamak birlikte planlamak birlikte uygulamak topluluk derken orada yaşayan yerel halk değil illaki diğer bütün paydaşlar iç ve dış paydaşlar orada olacak birlikte.	Çok önemli Bütünleşik koruma Birlikte tasarlamak
G ₁₃	Ekolojik müzenin analizinde insanlar, yerel halk, yöneticiler, uzmanlar, ziyaretçiler anladın mı gibi tarafları var... İşte yönetim efendime söyleyeyim Arşiv, belgeleme alanı, yani gösterim alanı, sergi alanı bütün bunların hepsi benim bildiri de sunduğum planımda var.	Yerel halk olmalı
G ₁₄	En fazla yerel halk önemlidir. Çünkü onu yaşayan o özgünlüğü yaşatan ve yaşanılır bir unsur olarak ortaya çıkaran temel paydaş odur. Yerel halk olmazsa o iş yürümez. Sosyal bilimlerde sosyal değişim teorisi diyoruz. Yani bir maliyet var nedir oradaki maliyet o özgünlüğü yaşamak, geçmişi kültürel miras unsuru yaşamak, yaşatmak, geleneksel yöntemle yaparken ona zaman harcarken emek harcarken harcadığı o maliyet ve emekten çok daha yüksek bir fayda sağlayabilmesini sağlamak gerekir. Yerel halk yoksa ekomüze yoktur.	En önemlisidir Olmazsa olmaz

Ek Tablo 10. Ekomüzelerle ilgili bir çerçeve programı, uluslararası kabul görmüş/örgütlenmiş bir yapılanma var mıdır? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Örgütlenme	Betimlemeler
G ₁	Evet var uluslararası düzeyde birçok örgütlenme bulunmakta. Bunların en önemlilerinden biri de ICOM. Bizim de ICOM 'a bağlı yürüttüğümüz Yeni bir müzecilik için uluslararası hareket MINOM adında uluslararası bir kuruluşumuz bulunmaktadır.
G ₂	ICOM ve ICOMOS var.
G ₃	Benim bildiğim yok.

G ₄	Uluslararası olarak tabii ki var. Ekomüzelerde kendi değerlerini aslında o coğrafi işaretlerle birlikte sunmaya çalışıyor kendi yerel değerlerini. Yani o da bu tanımın içine belki çekilebilecek ileriki zamanlarda. Ama şey olarak, stabil olarak tam olarak böyle bir şeyin yerleştiğini Türkiye'de zannetmiyorum.	AB
G ₅	Ekomüzelerle ilgili bir ağ olduğunu biliyorum. Aslında ICOM' un altında ihtisas müzeleriyle ilgili birçok ağ var. Tarihi kentler birliği, ICOMOS, restorasyon ve konservasyon, koruma konusunda çalışma yapan alt kurullar bunların hepsi doğrudan ekomüzelerle ilgili bir birliği oluşturmuş olmamakla birlikte, içinde dünyanın farklı ülkelerinden üyeler var. Ve ekomüzelerle ilgili de çalışan kişiler var bu birliklerin içerisinde. Özellikle ICOMOS ve tarihi kentler birliği delegeleri ile ekomüzeler konusunda çalışıyor. Dolayısıyla birebir çok spesifik birlik olmamakla birlikte ICOM alt komitelerinin ekomüze odaklı çalıştıklarını biliyoruz.	ICOM ICOMOS
G ₆	UNESCO bağıyla gidiyor. Birçok farklı yapı var. Birçok alan var işte genel olanakları korumaya işte Birleşmiş Milletler' in programı var Ondan sonra işte eğitim kültür vakıfları var. Konuyla ilgili Fransa'da ya da İtalya'da çok farklı yapılar var. Bu projelerin çoğuna baktığımızda Avrupa Birliği milli destekli projeler olduğunu görmekteyiz. Ama işin tabii üst noktasına belki dediğim gibi UNESCO gibi yapılar. Bu Covid sürecinden sonra falan da çok fazla takip etme şansım olmadı açıkçası. Genel bir alan değil de daha çok kültür çatısı altında toplandığını söyleyebilirim.	UNESCO BM programı Eğitim kültür vakıfları AB
G ₇	Batı dünyasında ve Batı dünyasındaki bazı ülkelerin kendi içinde olduğunu biliyorum ama dünyada da böyle bir müzeler ağı olarak ekomüzelerin bir şeyi yok bildiğim kadarıyla.	AB
G ₈	Avrupa'da bir örgütlenme var. Bazı uzak doğu ülkelerindeki uygulamaları kapsayan bir örgütlenme var. ICOMOS gibi daha uluslararası bütün şeyi evrensel ölçekte kapsayan bir uygulama, Örgütlenme yok.	AB
G ₉	Bilmiyorum. Tayland falan bir yerlere hatırlıyorum. Avustralya'da bence belki bir şeyler olabilir. Ekomüze dediğimizde belki Fransa oralara bakmak lazım.	Bilgim yok
G ₁₀	Yasal anlamda yok. ICOM uluslararası müzeler konseyi çok yeni müze türleri eklendiğini görüyoruz ekomüzeler de bunlardan biri aslında yani yurt dışında iyi örnekleri var.	ICOM
G ₁₁	ICOM da böyle bir şeyi var mı belki tanımları vardır ama bu yönde hani özel bir kuruluş belki de Avrupa komitesi ICOM' un olabilir.	ICOM
G ₁₂	Uluslararası müzeler konseyinin bilimsel komitelerini. Bilimsel komitelerinin dışında böyle 'affiliated organization' dedikleri kendi içinde başka birtakım yapılanmalar da oluyor bunların bazıları mesela MİNOM gibi. Uluslararası müzeler konseyi ICOM' un alt komitelerine ulusal ölçekte de birtakım teşkilatlanmalar var yani ekomüzelerde Fransa'da, Kanada'da mesela.	ICOM MİNOM
G ₁₃	Alt dalları var uluslararası müzecilik müze kurumu. Bildiğim kadarıyla da ama onun altında faaliyet yürütüyorlar toplantı falan yapıyorlar.	ICOM
G ₁₄	Ülkeler kendi çaplarında bir şeyler yapıyorlar, fakat öyle bir örgütlenme tipi bir ekomüzecilik örgütlenme yapısı yok	Bilgim yok

Ek Tablo 11. Bir ekomüzenin sürdürülebilirliğin ekolojik, ekonomik ve kültürel boyutlarından en çok hangisine/hangilerine katkı yaptığını düşünüyorsunuz? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Sürdürülebilirliğin boyutu		Betimlemeler
G ₂	Onları birbirinden ayıramayız. Finansal kısmı da kültürel boyutu da ekoloji kısmı da olmasa olmaz birbirine bağlı bunlar.	Birbirinden ayrı düşünülemez
G ₃	Hangi ekomüze olduğuna bağlı, hepsini ayrı ayrı değerlendirmek lazım. Kendine özgü olarak değişir.	Her ekomüzede farklıdır
G ₄	Üçünü bağımsız düşünmek mümkün değil. Kültürel burada çok önemli ama bir şeyin sürdürülebilirliğinden bahsettiğimiz zaman eğer ki yerel toplum oradan bir ekonomik gelir elde etmiyorsa bu çaba boşuna olacak. Kültürün sürekliliği burada en büyük ihtiyaç. Ekolojik açıdan ise zaten o flora falan ve ekolojik değerler söz konusu olmadığı sürece oradaki herhangi bir yani sürdürülecek bir şey kalmıyor elimizde. Anlatılar yoluyla da bunu aktarmak mümkün olmayacak. Zaten o ekolojik sistemin korunması ve o ekolojik sistem için de o değerlerin yaratılmaya devam etmesi gerekecek. Bunların üçü birbirine o kadar bağlı ki bir dalı kestiğiniz anda öbür dal zaten uzayıp gitmiyor.	Bağımsız düşünülemez
G ₅	Dünyada; ekomüzelerin ekonomik sürdürülebilirliğe katkısı daha çok merak ettiğini söylemeliyim. Bilim camiasının ise ekomüzelerin biyolojik çeşitliliği	Farklı paydaşlar açısından farklı önem arz eder

	korunması ve sürdürülebilirliğine katkıları konusunda bir kültürel hayatın sürdürülebilirliğine katkısı konusunda araştırmalar yaptığını biliyorum. En çok diyebilirim ki popüler araştırmalar ya ekomüzeler bir bölgenin ekonomik gücünü arttırmak turizm gelirlerini arttırmak konusunda ne kadar işe yarıyor sorusunun cevabını arıyor olmalarına rağmen en çok merak edilen, kültürel ve biyolojik çeşitliliğe katkısı ekomüzelerin. Benim de en çok merak ettiğim gerçekten koruyabiliyorlar mı ve oradaki varlığı kültürel çeşitliliği ve biyolojik çeşitliliği ve bunun sürdürülebilirliği sağlıyor mu ekomüzeler. Çünkü varlık nedenleri bu.	Kültürel+ ekolojik Daha önemlidir ama ekonomik sürdürülebilirliğe de katkı yapar
G ₆	Bunlar farklı paydaşlar açısından farklı önem ihtiva edebilir. İşin uzmanı tarafından veyahut da o alanda çalışan kişi tarafından ekolojik olabilirken burada yerel halk açısından ekonomik olması daha önemli olabilir. Ya da işin kültürel boyutuyla yaklaşan bir kişi açısından kültür öğeleri yer alıyor. Farklı bakış açılarıyla olayı farklı şekilde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Sıralama ne olacak dersiniz Kültürel, ekolojik, ekonomik sürdürülebilirlik ışığında bu şekilde olması.	Farklı paydaşlar açısından farklı önem arz eder. 1.Kültürel 2. Ekolojik 3. Ekonomik
G ₈	Ekolojik biraz daha ikinci sırada kalabilir ama ekonomik ve kültürel boyut çok önemli. Ekonomik boyut belki bir kıl payıyla öne geçebilir. Çünkü ekonomik bir sürdürülebilirlik olmadan, kültürel değerleri korumak ve sürdürmek çok mümkün değil.	1.Ekonomik 2.Kültürel 3.Ekolojik
G ₉	Ekolojik olarak yapar tabii yani ekolojiyi oradaki doğal hayat sürdürülmesi önemli. Sosyal değerlerin sürdürülebilmesi yapar...eğer üretim varsa ekonomik üretimler varsa evet yani eğer bu tarz üretimler söz konusuysa evet doğru.	Hepsi yapar.
G ₁₀	Hepsinin birbiriyle örtüşerek var olması gerektiğini düşünüyorum. Ekonomi de çok önemli aynı zamanda yani kültürel boyutu da ona renk ve karakteristik katacaktır yani hepsinin böyle birbiriyle örtüşecek.	Hepsi birbiriyle örtüşerek var olmalı
G ₁₁	İlk etapta biz kültürel katkıyı yaparız ama ekonomiye katkıda kesinlikle yapılmalı bu şekilde diğer yani zincirleme diyelim. İkisi de birbirini etkiliyor yerel halk hani kalkındıkça bu konuyu benimseyecektir bu konuyu benimsedikçe de kalkınacaktır. İkisi de birbirine bağlantılı unsurlar.	1.Kültürel 2.Ekonomik Birbirini etkiliyor
G ₁₂	Ben sürdürülebilirliğe katkı yaptığımı düşünmüyorum artık. Eskiden yani heyecanlıydım ama ben şu an öyle düşünmüyorum. Pratikler de öyle değil yani bu doğal tahribat olmaya başlıyor doğru yönetilmez ise ekolojik tahribatlar başlıyor.	Katkı yaptığımı düşünmüyorum
G ₁₃	Hepsi birlikte bir bütün olarak düşün, buranın insanını, doğasını, tarihini ve kültürünü hepsi bir bütün olarak değerlendirmek lazım.	Hepsi birlikte Bir bütün
G ₁₄	Hepsine. En çoğu yok açıkçası hepsine eşit oranda katkı yaptığımı söyleyebiliriz.	Hepsine eşit
2 Görüşmeci yanıt vermemiştir (G ₁ , G ₇).		

Ek Tablo 12. Ekomüzelerin geleceği için öngörüleriniz nelerdir? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Öngörüler		Betimlemeler
G ₁	Bu işlerle ilgilenecek insanlar yok. İnsanlar hayatlarının derdinde öyle olunca bu biraz da gelişmişlik düzeyiyle ilgili bir şey. Buralara hiç kimse giremiyor.	Yeterli ekonomi yok Yeterli farkındalık düzeyi yok
G ₂	Markalaşma, citta slowlar, ekomüzeler kentsel açıdan baktığımızda farklı belediyeceklikler var yeşil belediye gibi. Bunun bir süre daha devam edeceğini düşünüyorum. O doygun noktasına gelene kadar insanların bu kavramlar çerçevesinde iyileşebileceğini düşünüyorum Pandemi insanları köylerine döndü, tersine göç oldu. Bu durumlar aslında belki de avantaj olur	İyileşebilir Tersine göç avantajlı olabilir
G ₃	Şu anda kırsal alanlar hepimiz için çok önemli olmaya başladı iklim değişikliğinden sonra depremlerden sonra insanlar orada yaşamaya başladı pandemiden sonra biraz daha oraların önemi arttı. Bu tarz modelleri sadece ekomüze modeli dahilinde değil, yani kalkınma modellerinin, kırsalın kalkınma modellerinin evet geleceğinin olduğunu düşünüyorum, Önemli olduğunu düşünüyorum...Çünkü kırsal alanlar giderek yönelmemiz gerekecek.	Önemi artacak
G ₄	Yani hem tehditler hem avantajlar konusunda belki ikiye ayırmak olabilir. Yani global çözümler biraz daha tehdit etmeye başlıyor. Çünkü o yerelliği ortadan kaldırıyor. Standardizasyon getiriyor ve onların ayırıcı özelliklerini biraz daha elimine etmeye başlıyor. Bu anlamda aslında en büyük avantaj ekomüze açısından o yerelliği korumak, göstermek, anlatabilmek olacaktır.	Global çözümler tehdit etmekte Sayıca artacak

G ₅	Beklentim çok yüksek. Çünkü Covid her şeyi çok etkiledi ve çok ihtiyacımız var bir. İkinci şeye kaygılarım da çok yüksek çok iyi koruduğumuz ve bu arazileri çok iyi bir şekilde muhafaza edebildiğimiz takdirde bunları hemen sit alanı ilan edip hemen ekomüzelere dönüştürmek ya da doğal sit alanlarına dönüştürmek biz bunu yapacağımıza tam tersi yönde bir politika izliyoruz. Daha çok ekomüze ihtiyacımız var ki bir yeri ekomüze ilan etmek bile onu bir şekilde koruma altına almak demek. Bir süre daha varlığını sürdürmek demek. Duyarlılık arttı kaliteli dünya düzeyinde bilinen tanınan müzelerimiz arttı. Müzecilik bir iş kolu olarak prestij görmeye başladı bunu ekonomik çıktılarla açıklıyor herkes. Olabilir. Ekonomik sebepler buna daha çok turist getiri sağlamak daha çok dolar, euro geliri sağlamak ne olursa olsun bunun gerekçesi ve amacı güzel bir noktaya geldi. Ekoturizm konusunda da iyi gelişmelerin olacağını düşünüyorum, ekomüzelerin de buna eşlik ettiğini düşünüyorum. Ekomüze sayısının artacağını düşünüyorum. Talebin de artacağını düşünüyorum. İnsanlar talep ediyorlar. Çünkü talep eden bir kitle var.	Yüksek beklenti Yüksek kaygılı Yeterli koruma sağlanamamakta İyi gelişmeler olacak Sayıca artacak Talep artacak
G ₆	Tıpkı diğer şeylerde olduğu gibi müzecilikte farklı şekilde ilerleyerek yol kat ediyor. Yaşayan müzeler olduğu için zaten bu müzeler bir ihtiyaca karşılık gelmiştir. Bu işin kültürel olarak yaşaması, yerel halkın uzmanlarının destekleriyle yani ekomüzeleşimin geleceğini ciddi anlamda parlak görüyorum. Hatta birçok ülkede bile hani bu belirli çerçevelerle ele alınıyor ya da destekleniyor. İş biraz yerellikten çıkıyor. Eğer orada bir değer varsa zaten uluslararası örgütler oraya el atıyor ve bu yapılar çok güçlü olduğu için hem finansal olarak hem ekonomik olarak hem sosyolojik açıdan iş biraz dikkat ediyorsanız bu post tüketim döneminde kültürel farklar önem arz etmekte artık benzerlikler değil hocam farklılıklar üzerinden gidiliyor bu konularda. Bunu bir ayırıştırıcı nokta olarak değil, bir zenginlik olarak söylüyorum. Birbirine benzeyen kültürler değil de işte yerel öğelerden beslenen kültürel kimlikle yoğurulmuş farklı öğeler artık ön plana çıkarılıyor. Geleceği gayet parlak.	Geleceği parlak
G ₇	Kentleşme, küreselleşme ve teknolojikleşme olgusunun sadece Türkiye'de değil bütün dünyada sonuna ulaştığı kanaatindeyim. Onun için yavaş yavaş doğal olanın, kırsal alanların bundan sonra ön plana çıkacağı kanaatindeyim. Çünkü insanlar hem yeme içme hem barınma hem eğlenme için artık buraları tercih ediyorlar. Onun için gerçekten iyi müzeler kurulabilirse onları iyi bir gelecek bekliyor.	İyi bir gelecek beklentisi Talep artacak
G ₈	Örgütlenmeler bir şey de birbiriyle ilişkilenemeye başlıyor ama Türkiye maalesef bu sürecin biraz dışında kalıyor. Bir an önce buna dahil olmak gerekiyor. Somut olmayan kültürel miras günden güne kayboluyor. Bir şekilde bunu kaybediyoruz çünkü artık eski kuşaklara ulaşamıyoruz. Yani bir örnek alan üzerinden bunu konuştuğumuzda oradaki işte üst kuşaklar kayboldukça bu mesele ortadan kalkıyor. Acil önlem alınması ve uluslararası ağı dahil olunması gerektiğini düşünüyorum. Belli oranda da istekliyiz. O yüzden yol alabileceğimiz bir yer olduğunu düşünüyorum.	Uluslararası ağı dahil olunmalı Geleceği var
G ₉	Bu konu çok az gelişti. Sürdürülebilirlik ve ekolojik kaygılar da oraya yönlendirici aslında teorik olarak baktığımızda hani bu aslında zemin uygun ama nedense zor bir iş olduğu için herhalde çok da yapılmıyor yani ama daha çok örneklerin artabileceğini düşünüyorum.	Örnekler artacak
G ₁₀	Giderek artan bir önemde dikkat çekeceklerini düşünüyorum. Kültürel bir zenginlik olarak yaşaması gerekiyor bu yüzden dünyada da önemli gittikçe artacağını düşünüyorum ama dediğim gibi yani yapay bir müze gibi yapay bir gösteri alanı gibi değil orada yaşayan insanlarla birlikte onların desteğiyle işbirliğiyle ve kamu kurumlarının desteğiyle birlikte ve iyi bir planlamayla yani sürdürülebilirlik adına ekonomik sürdürülebilirlik adına iyi bir planlamayla devam etmeli yani yerleşmeleri iyileştirilerek hayatlarına devam etmeleri gerektiğini düşünüyorum bu anlamda dünyada gittikçe sayıları ve önemleri artacaktır diye düşünüyorum.	Sayıları artacak Önemleri artacak
G ₁₁	Bayağı kapsamlı bir konu ekomüzenin de muhakkak ki müze türleri içerisinde bir yerinin olduğunu biz artık hani kabul etmeliyiz benimsemeliyiz ki hani bu türde de kurumlar bugünkü müzelerin sayısı artsın ve insanların da bilgisi katkısı olsun bence sayılarının artırılarak yaşama katkısı artırılmalı.	Sayıları artacak
G ₁₂	Katılımcılığı devam ettirmeleri çok önemli ama bıçak sırtı olan o katılımcılığı devam ettirirken insanların refah düzeyi yükseldiğinde turizm tarafına kaymasına engel olacak yeni formüller bulmaları gerekiyor orası kültürel miras alanları turizm odak noktaları değil ha yani o turizmle kültür arasındaki bıçak sırtı dengiyi kurmaları gerekiyor en büyük tehditleri o bu sorunu çözdükleri	Koruma kullanım dengesini iyi kurmalı Turizm odak noktası olmamalı

	zaman daha yönetilebilir ve korunabilir bir alanlar haline geliyor turizm odak noktaları değil oranın.	Katılımcılık devam ettirilmeli
G₁₃	Gayet güzel çünkü 21. asır tabii yüksek teknolojiler ve akıllı teknolojiler asrı ama esas bunların yanında doğa, kültür ve kadın asrı olacağını söylüyorlar. Bu 3 önemli yani doğa, kültür ve kadını da tesadüf söylemiyorum çünkü bunlar birbiriyle bağlantılı.	Geleceği parlak
G₁₄	Gelecekte belli bir kültürel miras birikimine sahip neredeyse bütün kentlerin birer ekomüze kent haline geleceğini düşünüyorum. Bir noktada artık kentlerin bütün boyutlarıyla geçmiş günümüz ve gelecek harmanlanmasıyla birer ekomüze haline dönüşmesine ve o kavramın da artık bilinçli bir şekilde oralar için kullanılmasına yol açacak gibi gözüküyor.	Sayıları artacak

Ek Tablo 13. Ülkemizdeki ekomüze girişimleri için neler önerirsiniz? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Öneriler	Betimlemeler	
G₁	Kültür ve Turizm Bakanlığı bu meselelerde biraz Türkiye’de belirleyici. Yani ekomüze diye bir Açık hava müzeciliğin alternatif bir yeni müzeciliğin olduğu konusunda belki biraz daha bilgilerinin artmasını sağlamak lazım. Doğa koruma dernekleri, çevre koruma dernekleri, işte kültürel miras odaklı dernekler, vakıflar vesaire bence buralarla ilgili özellikle tematik teması bu olan derdi bu olan sivil toplum örgütlerini ile onları bilinçlendirecek, bilgilendirecek. Farkındalık artışı sağlayacak faaliyetler yürütülmeli, çalıştay olur, konferans olur, seminer olur. Üniversitelerin bu konudaki çalışmalarını daha çok desteklemek lazım. Bir bölge üzerine alan üzerine bir ekomüze potansiyeli var mı yok mu test edeceğini diye tez yazarsanız veya araştırma yaparsanız bu tür şeyler de destekler bu süreci. Dolayısıyla bir saha araştırmasıdır. Finansal ekonomik boyutu var. Girişim boyutu var, zaman boyutu var, insan boyutu var. Bir araya getirme bir yönetme vesaire gibi bir sürü şey söz konusu bileşen bunların hepsini organize etmekte kolay şeyler değil. Özellikle bizim ülkemizde. Hem doğal hem de kültürel miras değerlerimiz hızla bizim kayboluyor, yok oluyor, pervasızca harcanıyor, tüketiliyor veya hiç farkında bile olmuyor. Bunların iyi olanların korumak ve geleceğe taşımak noktasında ekomüze bize çok yardımcı olacak bir modeldir bir projedir.	Farkındalık artırılmalı Kültür ve Turizm Bakanlığı bilgilendirmesi gerekli Eğitim çalışmaları yürütülmeli ve desteklenmeli
G₂	Tabii ki iyi örnekler bakmaları gerekiyor. Farklı bakış açılarını değerlendirmek gerekiyor. Kuruluşun; her zaman temelini sağlam olmasının önemini vurgulayalım. Bu noktada bilinen tanınan insanların, sanatçıların devreye girmesi önemli ve çevre konusunda, kültürün aktarılması noktasında doğru şekilde aktarılması noktasında yine sanat tarihçilerine ihtiyaç var. Mutlaka bu işin pazarlama kısmının çok iyi yapılması gerekiyor.	Örnekler incelenmeli ve analiz edilmeli Tanıtım ve Pazarlama yapılmalı
G₃	İnsanların karar verme konusunda potansiyel bir yer bulması gerekiyor sonra yerel halkı katması gerekiyor karar vermiş kişilerin. Çünkü dediğim gibi onları tekrardan geleneksel yaşam biçimlerine geleneksel üretim rutinlerine döndürebilecek, çağdaş yaşamı ona uydurabilecek şekilde anlayıp o değerleri ortaya çıkaracak aksiyonlar, yani aksiyon planını buna göre yapmaları gerekiyor.	Yerel Halkın katılımı sağlanmalı Planlama yapılmalı
G₄	Ziyaretçi zaten odak noktasında olmamalı. Oradaki gerçek olanı sunmadığımız boyutta zaten oranın hiçbir değeri kalmayacak. O yüzden o otantikliği o özgünlüğü ve hatta oranın insanını da korumak lazım her şeyden. Türkiye’de bu modelin başarılı olabilmesi için öncelikle işte bu bahsettiğim toplumu örgütlenme biçimlerinin geliştirilmesi gerekiyor. Toplumsal örgütlenmeyle iletişim modelleri eğitim modelleri var. Bunların bir kere ücretsiz olarak sunulması, onların kapasitelerinin geliştirilmesi ve daha sonra ziyaretçi aslında yerel toplum birebir bunları sunması açısından aslında en büyük etki burada yaratılabilir.	Ziyaretçi odaklı olmamalı Toplum örgütlenmesi geliştirilmeli (iletişim modelleri ve Eğitim modelleriyle)
G₅	Bizim de çok güzel köyümüz var işte burada Safranbolu’nun Yörük köyü var. Burası da harika bir alan deyip sadece bununla kalmamalı bir ekomüze tescilinin de alınması gerektiğini düşünüyorum. Eğer öyle yaparsak sayısı artacak ülkemizdeki ekomüzelerin. Kendi kaynaklarını oluşturabilecekleri şekilde bu müzelerin desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum. Bunun bir prosedürü var zaten yani bu prosedürü mutlaka uygulamayı kabul etmiş olarak başlayacaklar işe. Ciddi bir işletme modeline ihtiyacın var. Ciddi bir girişim modeline ihtiyacın var ekomüze ilkelerini de hayata geçirmeniz lazım. Hangi konuda bir müze açıyorsan o konunun uzmanı olman gerekiyor. Çok iyi bilmen gerekiyor. Ya da o konunun uzmanlarının nasıl ulaşacağını bilmen gerekiyor.	Tescillenmeli Prosedüre uyulmalı (ekomüze ilkelerine) Konunun uzmanlarıyla çalışılmalı İyi bir araştırma yapılmalı SWOT analizi yapılmalı Egoyu arka plana atabilmeli

	Dolayısıyla ekomüzenin işlevi ne? Kapsamı ne? Görevleri ne? Ekomüzecilikte dünyada kullanılan yaklaşımlar neler? Yöntemler neler? İyi örnekler neler? Kötü örnekler neler? Bunların hepsini çok iyi araştırıcaksın. Bir de SWOT analizi yapacaksın bölgede de benim zayıf yönlerim neler olabilir, güçlü yönlerim neler olabilir, geliştirilebilir yönlerim neler olabilir. Bunların bütün GZTF analizlerini yaptıktan sonra bir masaya, bu biraz önce saydığımız kişilerle birlikte ekomüze kurmaya bu yükün altına elini koymaya niyetli olman lazım. Bunun da egosunu çok yapmadan ego müze olmamalı yani bu alanlar. Ekomüze olmalı. Ego'yu da böyle arka plana koyup arka plana atıp bir kamu işi yaptığın gerçeğiyle hareket etmen lazım.	
G ₆	Biz orayı tamamen ticari bir amaçla değil de oranın işte belirli bir kapasitelerini dikkate alarak ziyarete açmamız lazım. Çünkü işte Karadeniz bölgesine gittiğimizde ya bu denizcilikle ilgili de bakın orada insanlar yüzyıllardır ağ örüyor, balığa çıkıyor, balığa çıkarken dualar ediliyor değil mi? İşte bundan sonra işte bereket duaları bunlar da hep kültürel miras. Bunun belirlendiği niye bir müze yok? Ya da o insanın o kültürel kıyafetlerini gösterileceği neden bir müze yok? Ekomüze kapsamında üretiminden tutun. Yani böyle çalışmalar var ama sistemli hale getirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Biz şu konuda bir karar vermemiz lazım. Biz buradan ne bekliyoruz? Beklentimiz nelerdir? Farklı disiplinlerin beklentilerini karşılayabiliyor muyuz? Görsel olanı tercih ediyor. O yüzden dediğim burada farklı duyu organlarına hitabet önem arz etmekte. Her şeyden önce bizim sahip olduğumuz değerleri çocuklarımıza, gençlerimize çok küçük yaşlardan eğitim yoluyla bunları bilinçlendirme yoluyla sahip olduğu değerlerin onlara zarar vermeden geleceğe aktarılması konusunda bilinçlendirilmesi lazım. Markalamaya çok önem veriyorum. Bunların uygunluğun yapılması lazım yerel halkın bilgilendirilmesi lazım. Ama bu işin mutlaka ama mutlaka hani uzmanlar, özellikle bir mimari restorasyon konusunda uzman olan kişiler. Yerel yönetimler çok önemli. Yerellikten gideceğiz. İşte belediyeler ne vardır işte imarı, alanı, bakanlık düzeyinde girişimciler yöneticiler olması, o bölgenin taşıma kapasiteleri uygun olarak hazırlanması. Egolardan arınarak, liyakatlı insanları toplayarak ilk başta ekomüze olup olmayacağına dair bu yetkililerin inandırılması lazım. Bu bir markalama işi.	Sistemli olmalı Farklı duyu organlarına hitap edebilmeli Eğitim Bilinçlendirme Markalama Alanında uzman kişilerle çalışılmalı Yerel yönetimin desteği alınmalı Egodan arınmalı Liyakatlı insanlarla çalışılmalı
G ₇	Birincisi o yöre halkına işte kooperatifleşmesi ya da dernekleşmesi söz konusu olabilir ikincisi de akademi dünyasının bu insanlara yol göstermesi, rehberlik etmesi gerekiyor. Aşırı ticarileştirmemiz söz konusu oluyor. Yani orası turist ya da ziyaretçi almaya başlayınca hemen başka yöreden ürünleri tedarik edip orada pazarlama derdine, telaşına düşüyoruz. Bunun önüne geçmemiz de gerekiyor. Yani aşırı ticarileştirme ya da işte biz 'touristification' diyoruz. Yani turistleştirme ciddi bir problem. Kültür bakanlığının ciddi teşvikleri olabilir hem maddi açıdan hem planlama, programlama vesaire açısından teşvik çok önemli bizim ülkemizdeki projelerin yürütülmesinde...Belki örnek proje yarışmaları vesaire düzenlenebilir...Bütünyle olaya bakmamız gerek. Yerel halkın, köylülerin bu konuda bilgilendirilmesi, işte örneklerinin sunulması, proje noktasında onlara destek olunması yine teşvik edici bir unsur olarak karşımıza çıkabilir. Hayatında bir takım şeyi algılamış, anlamış, genç beyinlerin, farklı meslek gruplarından genç beyinlerine mimarlar da dahil buna açıcılık mezunları da dahil. Tekrar işte bu hem köylülerin hem de ekomüzelerin canlandırılması için bu insanlar desteklenebilir, teşvik edilebilir proje noktasında bunlara yardımcı olunabilir. Türkiye şartlarında farklı kurumlardan desteğiyle gerçekleştirilebilecek bir alan. Yani hem yerel yönetimler hem merkezi hükümetin temsilcileri olan kaymakamlıklar hem akademi dünyası, üniversiteler hem de o yöredeki STK'lar ve köy kasabada yaşayan insanların birlikte hareket etmesi de gerekiyor.	Örgütlenme Akademinin yol gösterici olması Aşırı ticarileştirmemeli Kültür ve Turizm Bakanlığı teşvik yapmalı (Proje yarışmaları gibi) Yerel halkın bilgilendirilmesi Birçok farklı kurumun desteği alınabilir (kaymakamlık, Akademi, STK'lar...) Birlikte hareket edilmeli
G ₈	Bir örgütlenme gerekiyor diye düşünüyorum. Hem yerel yönetimler hem ulusal yönetimler tarafından desteklenmesi gerekiyor. Bununla ilgili ivedilikle bir ağ kurulması gerekiyor. Elimizdeki miras hızla kayboluyor. Somut mirasımız zaten özellikle etnik ve kültürel dini olarak mevcut yaşam şartlarımıza uyum sağlamayan somut kültürel miras daha hızlı deforme oluyor maalesef daha hızlı kayboluyor. Kullanılmadığı için de ama bir an önce örgütlenmek ve bir oluşumla birlikte. Yerel, ulusal ve uluslararası desteği sağlamak ve almak gerekiyor.	Örgütlenme Yerel, ulusal ve uluslararası destek sağlanmalı ve alınmalı
G ₉	Yerel yönetimlerin aslında bence dikkate alması gereken bir konu onun için de halkla iş birliği yapabilmeyi sağlayacak proje ve uzmanlarla görüşmeleri lazım yani proje üretmeleri lazım. En başta yerel yönetimlerin bilinçlenmesi lazım.	Yerel yönetimler destek vermeli Uzman görüşü alınmalı

	Yerel yönetimlere bu noktada ulusal çapta eğitim verilebilir yani bunların ne olduğuyla ilgili nasıl olduğunu nasıl gerçekleştirdiğini. O bölgeden sorumlu yerel politikalar üretmeye de sorumlu olacak olan onlar yani biraz yerinden yönetimin önemsenmesi lazım.	Projeler üretilmeli Bilinçlenme Eğitim çalışmaları
G ₁₀	Devlet eli işte çeşitli kurum kurumların desteğiyle çünkü halkın da bu noktada tek başına yapabileceği ekonomik anlamda yapabileceği bir şey değil. Orada yaşayan insanlarla birlikte onların desteğiyle iş birliğiyle ve kamu kurumlarının desteğiyle birlikte ve iyi bir planlamayla yani sürdürülebilirlik adına ekonomik sürdürülebilirlik adına iyi bir planlamayla devam yani yerleşmeleri iyileştirilerek devam etmeleri hayatlarına devam etmeleri gerektiğini düşünüyorum. Profesyonel dokunuşları ihtiyaç var şimdi gelenek hep tekrarlandığı zaman sıkıcı oluyor ama o kadar da değerli böyle geleneksel sanatlarımız ve üretimlerimiz var ki ama bunları böyle küçük dokunuşlar işte yurt dışındaki müzelerin aslında yaptığı şey bu yani çok küçük dokunuşlarla çok onları hem rantable hale getiriyorlar hem pazarlama anlamında etkili hale getirebiliyorlar. Öncelikle alanın yani belli bir potansiyeli olması gerekiyor ulaşılabilirlik erişilebilirlik anlamında bir potansiyeli yani böyle çok üçü noktada hem ulaşım anlamında hem de gittiğinizde orayı deneyimlemeye geçecek güçlü öğeler ve nedenler olması gerekiyor öncelikle iyi bir alan çalışması yaparak bunların yani ne diyelim fizibilite çalışması tespiti bir edilmesi ve buna yönelik iyi bir planlamayla gündeme getirilmesi gerekiyor.	Çeşitli kurumların desteği Yerel halkın desteği İyi bir fizibilite İyi bir planlama Profesyonel destek
G ₁₁	Müzelerin sayısı artsin ve insanların da bilgisi katkısı olsun bence sayılarının artırılarak yaşama katkısı artırılmalı. 21 kriterinin belki birkaçını bir ikisini kapsıyor bile olabilir ama ekomüze olma yönünde bir potansiyel var demek ki böyle tanımlar onlar için kullanılmış eksik bile olsa geliştirilebilir ya da ülkemiz için sayısı artmalı. Bunun aslında bakanlıkça ele alınması lazım bakanlık tüm mevzuata dahil edilmesi lazım ekomüze kavramını o yönde hani mevzuat girişimleri olmalı. Özel müze halinde kendisi açacaksa başvuran ya da işte girişimci diyeyim. O zaman öncelikle o tanıtacağı kültürün çok iyi bilmesi lazım ve kendine paydaş yani yerel halktan paydaşlar bulması ve katılımcılar bulması lazım hem çalışanlara hem de idarece idareciler bu işten anlamazsa yer alacağı zaten çakışır ne diyelim koordinasyon halinde çalışılması lazım hani bir de iyi bir altlığı olacak tarihsel bilgi birikimi olacak onun üstüne kurulması sağlam kurulması lazım.	Sayıcı artırılmalı Kültür ve Turizm Bakanlığının mevzuata dahil etmesi Paydaş desteği almalı Kültürel ve tarihsel bilgi birikimi Koordinasyon
G ₁₂	Katılımcılığı devam ettirmeleri çok önemli. İnsanların refah düzeyi yükseldiğinde turizm tarafına kaymasına engel olacak yeni formüller bulmaları gerekiyor orası kültürel miras alanları turizm odak noktaları değil. Turizmle kültür arasındaki bıçak sırtı dengeyi kurmaları gerekiyor. Ekomüze kesinlikle gördüğüm örnekten sonra hiç inanmıyorum yani değişmesi gerekiyor yönetimin mekanizmasının ...	Katılımcılığın devamlılığı Turizm odaklı olmamalı
G ₁₃	Uluslararası perspektiflere mutlaka dikkat etmek lazım. Disiplinler arası çalışmaları mutlaka esas almak gerekir. Uluslararası perspektif var, uluslararası iş birliği, bilgi ve deneyim paylaşımı daha sonra disiplinler arası çalışmaların egemen olmasını öneririm.	Disiplinler arası çalışmalar esas alınmalı Uluslararası iş birliği yapılmalı
G ₁₄	Çok büyük bir sorun çünkü bir kere paydaş iş birliğiniz yoksa iyi bir Koordinasyon Kurulu oluşturamıyorsanız ekomüzeyle ilgili hiçbir şey yapamazsınız. Ne yapmalıyız konusuna hiç ne yapalım ve nasıl yapalım konusuna hiç girilmiyor hep biz şu kısımları da bunu yaptık, biz bunu yaptık, biz şunları yapmaya devam ediyoruz deyip bitiriyorlar. Birlikte ne yapmalıyız, nasıl yapmalıyız ya hiç gelmiyor mesele kent turizmi gelişmiyor bu nedenle iyi bir paydaş iş birliği ile oluşturulmuş kurulun oluşması gerekiyor.	Paydaş iş birliği (koordinasyon) yapılmalı

Ek Tablo 14. Ekomüzelerin tehditleri özetleri

Ekomüzelerin tehditleri		Betimlemeler
G ₃	Ekomüzenin davetiye yönelik yapılmaması gerekiyor. Ziyaretçiye yönelik olmamalı turizm bir araç olarak kullanılabilir özellikle ürettikleri ürünleri belki almak isteyenler olabilir ama asıl amaç o olmamalı turizm bir araç olmalı.	Ziyaretçinin odak noktası olması
G ₄	Performans ekomüze Yozlaşma...Turizmde çıkar grupları bu işe el atıyor; seyahat acenteleri bu işin farklı tarafında yer alabiliyor. Yerel toplum kendi kazancını oluşturmadığı bir tablo ortaya çıkarsa ya da birbirlerinin önüne geçmeye başlarsa biraz daha böyle rekabetçi bir ortama dönüştüğü gibi bir tablo ortaya çıkarsa orada da olumsuzlukları hissetmeye başlayacağız. Turist sayısı artıyor. Turist yani ziyaretçilerin istekleri ve ihtiyaçları da farklılaşacak. Bu da	Özünü kaybetmesi Turizmdeki çıkar grupları Taşıma kapasitesinin aşılması Ziyaretçinin odak noktası olması

	tabii orada sunulanları farklı bir boyuta taşıyabiliyor. O yüzden yani turizmin girdiği yerlerde maalesef her zaman için negatif bir etki görmek mümkün oluyor. Ziyaretçi zaten odak noktasında olmamalı. Toplumdaki işte çıkar grupları birbiriyle zıtlışabiliyor.	
G ₆	Şu an turizmciler diyor ki yani bir yere çok fazla insan gelmek, orayı ekonomik açıdan geliştirebilir ama sizin orayı özellikle fiziksel taşıma kapasitelerini aşması sonucu gelecek nesillere aktaramayız diyor. Hani burada beyaz turizmi ya da işte çok fazla insanın aynı anda bir yeri ziyaret etmesi olarak değerlendiriyoruz.	Taşıma kapasitesinin aşılması
G ₉	...Devam ederken de aslında özü de değişiyor belki yani oryantalist bir bakış açısı gelişebilir ne bileyim işte hani biraz da aslında onu özünden de koparıyor olabilirsin	Özünü kaybetmesi
G ₁₀	Genç nüfusa baktığımız zaman orada onları cezbedecek bir şey yoksa kalmak istemiyorlar ya da işte geleneksel üretim tekniklerine devam etmek istemiyorlar ama bütün küreselleşmeyle birlikte işte bütün yerleşmelerin birbirine benzemesi veya işte çağımızın ihtiyaçlarına cevap vermiyor diye terk edilerek bu güçlü karakteristik dokunuşları olan yerleşmelerin terk edilmesi bir kültürel mirasın bitimi aslında	Tek türleşme
G ₁₂	...Orası bir ekomüze alanı ilan edildiği andan itibaren bir turist akınına uğradı ve yani balıkçılıkla uğraşan halk para kazanmaya başlayınca balıkçılığı bırakıp başka şeyler yapmaya başladılar o zaman sen aslında sürekliliği sağlayamıyorsun. Sürdürülebilirliğe katkı yaptığını düşünmüyorum artık ya eskiden yani heyecanlıydım ama ben şu an öyle düşünmüyorum. Pratikler de öyle değil yani bu doğal tahribat olmaya başlıyor doğru yönetilmez ise ekolojik tahribatlar başlıyor. Turizmle kültür arasındaki bıçak sırtı dengeyi kurmaları gerekiyor. Her şeyi pazarlanabilir bir şeye dönüştürmeye başlanmıştı orada.	Özünü kaybetmesi Taşıma kapasitesinin aşılması Ekolojik tahribat Sürdürülebilirliğin sağlanamaması Koruma kullanım dengesinin sağlanamaması
G ₁₃	Medya, Uluslararası düzeyde popüler kültür üzerinden Ulusal kültürü ve geleneği, yerel kültürleri, geleneksel yapıları zarar vermeye başladı ve tek türleştirdi. İnsanların yaşayan kültürel miraslarıyla ilgili hatta daha öncekilerle ilgili farkındalık oluşturmak için bizim medyaya ihtiyacımız var	Turizmdeki çıkar grupları Tek türleştirme
7 Görüşmeci bu konuda fikir beyan etmiştir (G ₃ , G ₄ , G ₆ , G ₉ , G ₁₀ , G ₁₂ , G ₁₃).		

Ek Tablo 15. Ekomüzenin katkıları özetleri

Ekomüzenin katkıları		Betimlemeler
G ₁	Hem doğal hem de kültürel miras değerlerimiz hızla bizim kayboluyor, yok oluyor, pervasızca harcanıyor, tüketiliyor veya hiç farkında bile olmuyor. Bunların iyi olanların korumak ve geleceğe taşımak noktasında ekomüze bize çok yardımcı olacak bir modeldir bir projedir.	Kültürel miras değerlerinin korunması ve sürdürülmesi
G ₆	Bazı şeyler vardır ki bunların taşınması veyahut da müze olarak hani insanların zihninde oluşturulan o dört duvarın arasına sığdırılması esnasında ciddi anlamda sorunlar oluşuyor. Onların bulunduğu yerde sergilenmezse bazen çok daha faydalı olabiliyor ve işte farklı detaylar da ortaya çıkarabiliyor. Geçmişten miras değil de gelecekte ödünç alma kavramı. Yani biz bunları geçmiş mirastan geçmiş atalarımızdan miras aldığımız kadar gelecek nesillerden de ödünç aldık. Yani burada şöyle bir vazife ortaya çıkıyor. Tamam bir orada kültürel kimlikle yoğrulmuş, günümüze aktarılmış fakat ben gelecek nesillerden de bizim bunları mahrum bırakmamamız lazım. İş biraz yerellikten çıkıyor. Eğer orada bir değer varsa zaten uluslararası örgütler oraya el atıyor ve bu yapılar çok güçlü olduğu için hem finansal olarak hem ekonomik olarak hem sosyolojik açıdan iş biraz dikkat ediyorsanız bu post tüketim döneminde kültürel farklar önem arz etmekte artık benzerlikler değil hocam farklılıklar üzerinden gidiliyor bu konularda. Bunu bir ayrıştırıcı nokta olarak değil, bir zenginlik olarak söylüyorum. Birbirine benzeyen kültürler değil de işte yerel öğelerden beslenen tabii yerel öğelerden beslenen kültürel kimlikle yoğurulmuş farklı öğeler artık ön plana çıkarılıyor. Geleceği gayet parlak.	Taşıma sorunlarını ortadan kaldırması Turizm faaliyetlerini çeşitlendirmesi Uluslararası örgütler tarafından desteklenmesi
G ₇	Bu müzeler işte istihdam açısından, ne bileyim kentlerdeki nüfus yoğunluğunu seyreltme açısından ülkemizdeki turizm faaliyetlerini çeşitlendirme açısından vesaire çok ciddi katkılar sunacaktır.	İstihdam sağlaması Kentlerdeki nüfus yoğunluğunu seyreltmesi Turizm faaliyetlerini çeşitlendirmesi
G ₉	Kaybolmuş zanaatlar var bunlar niye sürsün değil mi yani semercilik diye bir şey var mesela bugün yani kimse eşeklere atlara binip gitmiyor dolayısıyla hani	Kültürel miras değerlerinin korunması ve sürdürülmesi

	bunun sürdürülmesinin bir sebebi yok ama bu müzeye dönüştüğünde bir showcase oluyor aslında ve orada artık o görünür hale geleceği için bu ekosistemin bir parçası haline gelebiliyor. Devam etmeyen bir şey devam edebilir böyle bir sistem üretirsen. Ekomüze olursa bunlar devam edebilir ihtiyaç duyulmayan şeyler ama bunlar değere dönüşmüş oluyor.	
G₁₀	Kırsal mirasın da korunmasına ihtiyacımız var ve buradaki insanları tutmak burada yaşayan insanları tutmak için daha cezbedici birtakım oluşumların içerisinde ekomüzeler.	Kentlerdeki nüfus yoğunluğunu seyreltmesi İstihdam sağlaması
5 Görüşmeci bu konuda fikir beyan etmiştir (G ₁ , G ₆ , G ₇ , G ₉ , G ₁₀).		

Ek Tablo 16. Ülkemizde var olan ekomüzeler hangileridir? Söyleyebilir misiniz? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Mevcut ekomüzeler		Betimlemeler
G₁	Mudurnu'daki Hüsametindere köyü... Boğatepe Köyü, Kars.	Hüsametindere Zavot
G₂	Kars'ta Peynirle ilgili bir ekomüze var ekomüze Zavot...Bolu'da Hüsametindere vardı.	Zavot Hüsametindere
G₃	Hüsametindere...Kars'ta Zavot ekomüzesi.	Hüsametindere Zavot
G₄	Boğatepe 'de Zavot ekomüzesi...köy ölçeğinde olanı Hüsametindere.	Zavot Hüsametindere
G₅	Kars'taki Boğatepe köyü...Bolu'da büyükşehir belediyesinin yine bir köyü Hüsametindere olması lazım. Çok değerli bir yatırım olduğunu düşünüyorum. Hüsametindere Köyü Bolu'da. Zaten tamamen ekolojik bir ortam eski Bolu evlerinin, köy evlerinin muhafaza edildiği bir ortamdan...Kars'taki o doğal organik ürünleri deneyimleyebileceğimiz Zavot köyüne gitmeyi, oradaki o ekolojik düzeni ve kültürel miras unsurlarını görmeyi daha ilgin çekici buluyorum.	Zavot Hüsametindere
G₆	Zavot Ekomüzesi Kars'taki peynir üzerine olan...Boğatepe Peynir Müzesi.	Zavot
G₇	Benim bildiğim Hüsametindere Köyü galiba onun dışındakileri bilmiyorum çok...resmi olarak kurulmuş Kültür Bakanlığı'ndan onaylı zaten işte benim bildiğim Hüsametindere bir tane daha var galiba.	Hüsametindere
G₈	Türkiye'de denenen iki tane örnek var. Yani Hüsametindere Dere'deki ülkede tanınmış bir ekomüze yok. Yani Bolu Mudurnu var. Hatta bir dönem Kars'taki Zavot Peynir Müzesi de ekomüze olabilir mi gibi birtakım girişimler var. Ama bir yere ulaşmamış girişimler. Hem ulusal ölçekte bir şey mevcut değil. Örgütlenme mevcut değil. Hem de uluslararası örgütlenmelerin herhangi birimine dahil olmuş bir uygulama mevcut değil. O yüzden yok maalesef.	Hüsametindere Zavot
G₉	Peynir müzesi	Zavot
G₁₀	Kars kaşarını üreten bir ekomüze vardı Zavot peynir müzesi...Hüsametindere köyü.	Zavot Hüsametindere
G₁₁	Kars'ta bir peynir müzesi...Bolu Mudurnu da bir köy vardı Hüsametindere köyü...Devlet müzelerine baktığımızda mevzuatımıza da baktığımızda ekomüzelerle ilgili bir mevzuatta da bir tanım yok ve bir içerik yok özel müzelerde de bizim kontrolünü yaptığımız müzeler içerisinde de böyle bir ekomüze ismiyle yer almıyor	Zavot Hüsametindere
G₁₃	Kars tarafında kadınların kurduğu Peynir müzesi... Kültürel ekolojik müzeler biraz daha değişik mesela bana göre zeytin müzesi, kültürel ekolojik müzedir, şarap müze, kültürel ekolojik müzedir ama sadece doğayla ilgili unsurlar varsa bunları sergiliyorsa bunlar ekolojik müzelerdir.	Zavot
G₁₄	1-2 tane örnek var. Kars'ta olması lazım Zavot peyniri Kars Zavot vardı o Zavot peyniri yapım alanı...Mudurnu'da olması gerekiyor Mudurnu evlerine ilişkin yapımlar ekomüze faaliyeti var.	Zavot Hüsametindere
1 Görüşmeci yanıt vermemiştir (G ₁₂).		

Ek Tablo 17. Ülkemizdeki ekomüzelerin dışında ekomüze olma potansiyeli taşıyan yer/yerler var mıdır? Varsa birkaç örnek verebilir misiniz? Hangi özellikleri nedeni ile bunu düşünüyorsunuz? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Potansiyel Ekomüzeler	Betimlemeler	
G ₁	Aksaray'da...Gökçeada...Güney doğu Anadolu da Süryani ve Yezidi gibi unsurlar var. Süryanilerin taş kiliseleri var. Eski tip mandıralar alçak tavanlı, kısa ve toprağın altında kalan bunun gibi özgün mimari örnekler mevcut...Batman...Safranbolu'nun Yörük köyü... Cumalıkızık...Birgi köyü.	Aksaray Gökçeada (Çanakkale) Güney Doğu Anadolu Batman Safranbolu, Yörük köyü (Karabük) Cumalıkızık (Bursa) Birgi köyü (İzmir)
G ₂	Baksı müzesi onun yapısına baktığım zaman aslında mimari dikkat çekiyor. Orası ekomüze kavramında değil ama yapılaş amacı ekomüze çok uyuyor...Artvin'de çalıştığım Tütüncüler...Erzurum'dan örnek vereyim aslında cittaslowdur ama Uzundere yine bu kapsamda değerlendirilebilecek yerlerden birisidir...Aslında festivallerin olduğu her yeri bu kapsamda değerlendirebiliriz. Ülkemizde dikkat çeken noktalardan birisi İç Anadolu'da farklı kültürlerin olduğu kısımlar var Hatay içimizi yaktı ama orada ekomüze kapsamında değerlendirilebilecek alanlar var o bölgenin coğrafyası da gerçekten çok bu noktada değerlendirilebilir...Tokat /Zile...Bursa'da Cumalıkızık...Safranbolu.	Baksı müzesi (Bayburt) Tütüncüler (Artvin) Uzundere (Erzurum) Zile (Tokat) Cumalıkızık (Bursa) Safranbolu (Karabük) İç Anadolu
G ₃	Tüm kırsal alanlar taşıyor. Eğer geleneksel yapısı da devam ediyorsa Tarsus taraflarındaki köyler olabilir mesela ya da yani her yerdeki kırsal alanlar, Burdur taraftakiler olabilir. Yani kırsal alanlara özellikle daha çok az dokunulmuş olduğu için söylüyorum...Mimari yani dokunun aslında oradaki geleneksel dokunun hala duruyor olması. Geleneksel dokuda eğer varsa hala geleneksel üretim devam ediyorsa, geleneksel doku görülebiliyorsa böyle olan her yer bence potansiyelli.	Tarsus'un köyleri (Mersin) Burdur
G ₄	Her yer olabilir aslında, ama birincil olarak o özgünlüğü koruması lazım. Buldan'daki dokuma ev-atölye birlikteliği mesela genelde bu anlamda hem üretim biçimi olarak hem yaşayış biçimi olarak hem de oranın dokusuna yansımış şeyler olarak bence ekomüze anlamında ele alınabilir.	Buldan (Denizli)
G ₅	Cumalıkızık köyü hem UNESCO tarafından bir doğal koruma alanı hem de kültürel miras alanı olduğu bir şekilde tanımlanıyor. Bunun yanında da aynı zamanda bir biyolojik çeşitliliği ve kültürel sürdürülebilirliği devam ettirdiği için bir ekomüze olarak tanımlandığını biliyorum...Ankara'da yaşayan müze olarak bilinen bir örneğimiz var Beypazarı'nda. Yaşayan müze örneğini hayata geçiren ekip aynı zamanda Beypazarı'nda bir yaşayan köy kurdu. Burada kültürel miras unsurları da var somut olmayan kültürel miras unsurları da var birbirini en azından Beypazarı ve yakın çevresinde çok güzel bir ilçede çok nezih bir ilçedir Beypazarı ve aslında taşra olarak. Aynı zamanda bu örnekteki biyolojik çeşitliliği üretim aşamalarını bu bölge için ekonomik güç olarak sayabileceğimiz bir takım üretim aşamaları diyelim. Aynı zamanda hayata geçirilen unsurlar da olduğu için bir ekomüze örneği olarak geçer...Çanakkale'de de ekomüze olarak tanımlayabileceğimiz çok örnek var. Bu Tevfikiye köyündeki yaşam, doğanın hayatının sürdürülebilirliğinin sağlanması bunun yanında bir takım kültürel miras unsurlarını da içeriyor olması. Bu bölgenin bir ekomüze olarak kabul edilmesi anlamına geliyor...Avrupa'da Yılın müzesi özel ödülünü aldı Kenan Yavuz Etnografya müzesi aslında bir eko müze modeli olarak kabul edilebilir. Muazzam bir yatırım ve çok da değerli bir alan Bayburt'ta. Bayburt bu konuda çok zengin. Yani aynı zamanda Baksı müzesine sahip olması açısından çok da büyük bir çekim alanı oluşturduğunu düşünüyorum. Ankara'da Altındağ Belediyesi tarafından kurulmuş bir Altıncöy açık hava müzesi var burası da Türkiye'nin değişik yerlerinde bulunan orijinal taşınmaz kültürel miras unsurlarının getirildiği taşınarak oluşturulan bir alan. Belediyelerin özellikle ekomüze çalışmalarına çok katkı sağladıklarını biliyorum...Tevfikiye yakınlarında da Opet tarafından kurulmuştu, OPED çıplak köyü. Şu anda hem arkeoloji yolu etkinlikleri yapıyorlar hem yöresel gıda ürünlerinin kadınlara orada bir kooperatif kurularak üretilmesi gibi etkinlikler yapıyorlar.	Cumalıkızık (Bursa) Yaşayan köy, Beypazarı (Ankara) Tevfikiye (Çanakkale) Kenan Yavuz Etnografya müzesi (Bayburt) Altıncöy açık hava müzesi (Ankara) OPED çıplak köyü (Çanakkale)
G ₆	Çok alan var. Karadeniz'de var. Van Gölü civarında...Yeme içme Urfa'da var...Mesela ne kadar ilimiz varsa yani onu çarpı onla arttırabiliriz. Çünkü işte Karadeniz bölgesine gittiğimizde ya bu denizcilikle ilgili de bakın orada insanlar yüzyıllardır ağ örüyor, balığa çıkıyor, balığa çıkarken dualar ediliyor değil mi? İşte bundan sonra işte bereket duaları bunlar da hep kültürel miras.	Karadeniz Van gölü civarı Şanlıurfa Güzelyurt (Aksaray) İzmir

	Bunun belirlendiği niye bir müze yok? Ya da o insanın o kültürel kıyafetlerini gösterileceği neden bir müze yok? Aksaray'ın Güzeyurt...Çok yani bir yerin nesi ünlüyse orayla ilgili oraya ekomüzeçilik kurulabileceğine inanır...potansiyel olarak ekomüzeçilik alanında hizmet verme ya da kriterleri bir nebze olsun sağlayabilecek birçok alanımız var...Karadeniz Taka Müzesi... İzmir'deki Zeytin Müzesi.	
G ₇	Ekomüze vari mekanlar var aslında Türkiye'de zaten bir başka problem de o bizim insanlarımızın müzeçiliğe ilişkin resmi prosedürleri bilmediğinden dolayı çok basit olmasına rağmen pek başvuruları olmuyor...ekonomimize olabilecek alanlar her bölgede var. Akdeniz'de de var. Ege'de de var...aklımda mesela Fethiye'deydi galiba Şelale ...mı bilmem ne Şimdi tam adını bilmiyorum. Mesela şelalenin içerisine şey kurulmuştu işte restoranlar, kamelyalar vesaire aslında su da olduğu için, vadi de olduğu için yani orada doğal bir güzellik var, doğal bir miras var idi. Orası biraz daha üzerinde çalışılarak planlama yapılarak bir köye ya da ne diyelim eko köye ya da ekomüzeeye dönüştürülebilir. Hani o nedenle eğer bir bölgenin kendine özgü özellikleri varsa ekomüze olabilecek alanları var...aslında Anadolu'da birçok köyün etrafını yani köyü ekomüzeeye dönüştürebilirsiniz. Çünkü köylerimizin çoğu terk edildi. Tekrar canlandırılmaya çalışılıyor. Hatta bu Orada hem istihdam sağlamak hem o köyün yeniden eski işlevine kavuşmasını sağlamak hem de kentteki sıkışmışlığı biraz kırsal alana yaymak için ben de Türkiye'deki çok sayıda köy yani ekomüzeeye dönüştürülebilir zaten ekomüze kurarken şey yapmıyoruz ki biz. Yeni bir yapı yeni bir yerleşim alanı kurmuyoruz. Mevcut yerleşim alanlarını dönüştürüyoruz ya da biraz daha koruma bilinciyle bir cazibe merkezi haline getirmeye çalışabiliriz. O nedenle Anadolu'da birçok köy, kasaba, ekonomiye dönüştürülebilir...en az her şehirde, yani her şehire bağlı bir ekomüze oluşturabiliriz...Cumalıkızık Bursa'daki. Mesela orası tamamen ekomüze haline getirilebilir...Mesela Beypazarı ilçe olarak ekomüzeeye dönüştürülebilir. Zaten içerisinde çok müzeler var. Yaşayan müze var. Hamam müzesi var vesaire.	Akdeniz Ege Fethiye (Muğla) Cumalıkızık (Bursa) Beypazarı (Ankara)
G ₈	Kapadokya örneğinden gidersek mesela işte bağ bozumu dönemlerinde bununla ilgili şarap üretimi için ya da Pekmez üretimi için her kültüre hitap etmek gerekiyor çünkü. Şarap üretim dönemlerinde bir program oluşturulması. Bununla ilgilenen ziyaretçiyi davet eder. Pekmez üretim döneminde bir program oluşturulması da bununla ilgili ziyaretçiyi davet eden. Ama geldiğinde her iki ziyaretçi aynı somut kültürel mirası. Aynı somut olmayan kültürel mirasla bir arada görmüş olur. O yüzden bu tarz programlar oluşturulması gerekiyor...Kayseri'de çok bilinmeyen, çok yaygınlaşmayan bir ama gilaburu diye bir içeceğimiz vardır. Belki burada böyle bir ekonomimize kurulacak olsa Gilaburun mevsiminde bununla ilgili bir program oluşturulması, meyvelerin toplanması, onun suyunun çıkarılması Hepsini gelip deneyimlediklerinde buradaki mirası deneyimleyerek öğrenmiş olacaktırlar...Kapadokya'da bu çömlekçilikle ilgili birçok şey var. Burada somut olmayan mirasta da belli oranda yine sürdürülüyor çünkü o çıraklara aktarılan bir kültür olarak da devam ediyor. Mirasın somut kısmı işte yapılarla ilgili geleneksel dokuyla ilgili kısım da yine sürdürülüyor. Dolayısıyla bu bölgenin bir şekilde ekomüzeeye dönüştürülmesi, en azından belli bir alanının dönüştürülmesi gerekiyor diye düşünüyorum. Çünkü Kapadokya'da biliyorsunuzdur mutlaka. Açık hava müzeleri var. Bunun dışında geleneksel müzeler var. Arkeolojik park denemeleri var birçok Uygulama var. Ama yine burada profesyonel bir yaklaşımla yapılan bir şey yok...Kapadokya farklı temalara odaklanan ekomüzeler kurulabilir diye düşünüyorum.	Kapadokya (Nevşehir) Kayseri
G ₁₀	Kenan Yavuz'un etnografya müzesi...etnografya müzesi olarak geçiyor ama içerisindeki etkinlikleri katılımlına iş birliklerine baktığımızda sanki daha çok ekomüzeeye yakın gibi duruyor yani belki o da evrilerek yeni bir boyuta geçer...yaşayan müze...sınırları arasındaki geçişlerde çok şey değil nasıl deyim çok keskin olmadığı için biraz da işte o yaşayan müze bak ekomüze gibi aklımda kalmış...bir proje önerim olmuştu Sürmene Karacakaya köyü var orada bir ekomüze önerisi	Kenan Yavuz etnografya Müzesi (Bayburt) Yaşayan Müze (Ankara) Sürmene Karacakaya köyü (Trabzon)
G ₁₁	Safranbolu zaten o yönde kültürel turizme ağırlık vermiş bir yer hani o ekomüze sayılabilir zaten kendi kültürlerini yansıtırılar zaten o kültürle halen yaşıyor aileler kimi aile kendi evine otel olarak işletmeye açmış hani o özgün değerlerini hem sunuyor hem de kullanıyor...kırsal ya da işte geleneksel dokuya sahip çok sayıda şehrimiz var kasabamız var onlar hani	Safranbolu (Karabük) Afrodisias Antik kenti (Aydın)

	onun içine girebilir...Afrodisias Aydın Karacasu da orada mesela yerel halk antik kentten antik taşları mesela köy kahvesinde masa olarak kullanıyor bir yerde durağında mesela bank olarak kullanıyor yani tekrar kullanıp devşirme malzemeleri biliyorsunuzdur hani o onların da bir arada olduğu böyle hem arkeolojinin hem geleneksel Osmanlı'nın son dönemlerine ait dokunun sunulduğu yerlerde yerel halkın da bu şeyin içine yine turizm için içine giriyor ama turizmne katkı olarak yer aldığı şeyler yerler olabilir.	
G ₁₃	Kuş gözlem evlerinin falan da bulunduğu Bafra'da var ...Ünye yaşayan kültürel miras...Kuşadası'ndaki zeytin müzesi. O mesela sadece tek merkezli bir perspektifi var ekolojik müze sanılabilir mi bilmiyorum daha çok ürün merkezli müzeler ya da işte Marmaris'teki bal müzesi ya da işte peynir müzesi işte bu tür müzeler var.	Bafra kuş gözlem evleri (Samsun) Ünye (Ordu) Kuşadası zeytin müzesi (Aydın) Marmaris bal müzesi (Muğla)
G ₁₄	Türkiye'nin neredeyse tamamında bunun içerisine koyabilirsiniz...Türk turizmini pazarlarken Türkiye için hep 'open air museum' ifadesini kullandık. Aslında 'open air museum' dediğinizde aslında şey tam anlamıyla ekomüze. Yani o yüzden Türkiye'de iyi bir planlamayla her bölge bir ekomüze haline gelebilir...Gaziantep, Hatay, Çanakkale seramikleri ile mesela işte Kapadokya bölgesi yani saymakla bitmez.	Gaziantep Hatay Çanakkale Kapadokya (Nevşehir)
2 Görüşmeciyi yanıt vermemiştir (G ₉ , G ₁₂).		

Ek Tablo 18. Ülkemizdeki ekomüzeleri Dünyadaki örneklerle kıyasladığınızda neler söylersiniz? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Dünya ile Karşılaştırma		Betimlemeler
G ₂	Ekonomi kısmı ilk aklıma gelen katılımcıların, insanların ekonomisinin de iyi olması gerekiyor ki bu alanlara ziyaret etme fırsatları olsun. Bu noktada biz çok da diğer dünyadaki örneklerle göre parlak bir durumda olduğumuzu düşünmüyorum...ulaşım giriyor, iklimsel veriler giriyor, afetler giriyor depremler bu noktada baktığımızda...maalesef geri de olduğumuzu düşünüyorum.	Dünyadan geride
G ₃	Dünyada da çok iyi örnekler yok, hepsi çok iyi değil. Dolayısıyla yine yerine göre, ekomüzesine göre karşılaştırmak gerekiyor bence.	Ekomüze göre değişir
G ₄	Dünyadaki farklı ekomüze örneklerine baktığım zaman aslında gene böyle yerel bir değerleri korumak üzerinden yol aldığını görüyorum...dünyadaki örneklerle baktığımız zaman bu için anlayışını ve toplumun algılayış biçimlerini biraz daha farklı bir düzeyde olduğunu görüyoruz...community empowerment. Yani o toplumu destekleyici toplumu örgütleyici ve o kapasite oluşumunu hızlandırıcı şeylere ihtiyaç var. Yani örgütlenme modelleri çok önemli...Avrupa'daki toplumlarda zaten o toplumla iletişim kurma biçimleri biraz daha farklı seviyede olduğu için, biraz daha kapsayıcı modeller belki yerli yerine oturmuş olduğu için daha gelişmiş örneklerle karşı karşıyayız. Yani aslında Türkiye'de bu modelin başarılı olabilmesi için öncelikle işte bu bahsettiğim toplumu örgütlenme biçimlerinin geliştirilmesi gerekiyor.	Dünyadan geride
G ₅	Dünya'dakilerin de Türkiye'dekilerin de hepsinin biricik ve kendilerine özgü olduklarını düşünüyorum. Dolayısıyla belki eğitim faaliyetleri ve toplumsal faaliyetler konusunda karşılaştırma ve kıyas yapabiliriz...Santa Cruz ekomüzesiyle Altınköy Ekomüzesini zaten karşılaştırmam. Hepsinin endemik özellikleri farklı, biyoçeşitlilik içerikleri farklı, kültürel miras unsurları birbirinden farklı yani. Dünyanın iki farklı köşesi. Dolayısıyla Türkiye'dekileri kendilerine özgü buluyorum...Türkiye'deki örneklerinde dünyadaki örneklerin de En büyük gücü bu. Sayılarının az olmasının nedeni de bu. Çünkü böyle alanlar çok az kaldı artık yani. Kültürel miras unsuruyla ekolojik unsuru bir araya getiren dolayısıyla ben gelişmeye son derece açık zengin bir altyapıya sahip olduklarını düşünüyorum. Az örnekler var zaten. Çok az örnek var elimizde.	Ekomüze göre değişir Potansiyel var
G ₆	Fransa bu işin akademik olarak bilimsel olarak kısmını yapıyor Kaynak olarak yani biz onların çok gerisinde değiliz hatta çok daha ilerisinde olduğumuzu söyleyebilirim. Hani sahip bulduğumuz değerler açısından ama o adamlar olaya sistemsel yaklaşıyor hocam. Sistemsel yaklaştığı ve bu işin öncüsü olduğu için de bazen şöyle bir durum vardır öncü kimse kuralları o belirler. Biz biraz onun dezavantajını yaşıyoruz...Biz Hevesliyiz ama işin biraz gerisindeyiz. Çünkü bu konuyla ilgili tam olarak bir uzmanlık yok...Biz şu konuda bir karar vermemiz	Akademik açıdan ileride Sistemsel olarak geride

	lazım. Biz buradan ne bekliyoruz? Beklentimiz nelerdir? Farklı disiplinlerin beklentilerini karşılayabiliyoruz...hamleler doğru yapılıp da dünyada özellikle Fransa bu işte çok üst noktada hani öyle bir kurumsal yapı, öyle bir ziyaretçi, öyle bir seyahat acentesi, ağı bizde yok maalesef. Bizde nasıl iş ilerliyor hocam? Bizde daha çok ağızdan ağız dilinde Instagram ya da sosyal medyayla bu iş daha çok gidiyor...daha kurumsal bir yapıya kavuşmuş durumda değil.	
G ₇	Batıda müzecilik işte diyelim on sekizinci yüzyılda başladı biz de yirminci yüzyılda yani arada birçok zaman farkı var. Bu bütün müzecilik de aynı...Avrupa'dakilerden çok gerideyiz ya da dünyadaki müzelerden çok gerideyiz. Onun için bence çok bir mukayese yapacak durum da yok. Ve sonuçta şunu söyleyebiliriz. Biz müzecilik alanında çok çalışmalar yapmamız gerekiyor. Hem Kültür Bakanlığı'nın hem akademi dünyasının hem de yöre insanlarının...dünyadaki kadar işte konaklama imkanının sağlandığı birkaç gün geçirilebilecek ne diyelim animasyon ya da rekreasyon faaliyetlerinin olduğu bir müze değil bizimkiler...biz gerek barınma gerek satışa ilişkin çok yol katetmemiz gerekiyor. Yani dünyanın çok gerisindeyiz diyelim o noktada.	Dünyadan geride
G ₈	Emekleme aşamasındayız. Çok yolumuz var. Ama belli oranda da istekliyiz. O yüzden yol alabileceğimiz bir yer olduğunu düşünüyorum.	Emekleme aşamasında Potansiyel var
G ₉	Stratejiklaşıyorlar bölge politikaları geliştiriyorlar buna ilişkin yani size sadece tanıtım amaçlı değil orada insanların da mutluluğunu sağlayacak şekilde bence bu anlamda esas yapılması gerekenler var yani genel olarak kültür politikalarımız bu noktada eksik bence halk tabii halk da aslında tam olarak bilinçli değil...kendi değerlerinin farkındalar ama ne yapacaklar bilmiyorum bazen bir şeyler yapmak istiyorlar ama maalesef işte bir boşlukta ve neyin ne olduğunu da çok farkında değiller...ne yapacaklarını bilememe durumu var o biraz Türkiye'de bence dezavantaj...bir yol göstericiyi ihtiyaçları var aslında yani kendi birikimlerini ortaya koyacak kendi deneyimlerini ortaya koyacak ve onlara yön verecek...bilinçlenmeye ihtiyaçları var ve istiyorlar.	Sistemsel olarak geride Potansiyel var
G ₁₀	Deneyimleme şansım olmadı ama daha çok yani üçüncül bir yaklaşım anlamında daha etkili olabilirler yani hem somut hem soyut mirası koruma yönünde farkındalık olarak hem de pazarlama ve işletme çünkü sonuçta bunun bir reklamının da olması gerekiyor bir sürdürülebilirliği ekonomik sürdürülebilirliğine baktığımızda da bir işletme modeli olarak da etkili olması gerekebilir...profesyonel dokunuşları ihtiyaç var şimdi gelenek hep tekrarlandığı zaman sıkıcı oluyor ama o kadar da değerli böyle geleneksel sanatlarımız ve üretimlerimiz var ki ama bunları böyle küçük dokunuşlar işte yurt dışındaki müzelerin aslında yaptığı şey bu yani çok küçük dokunuşlarla çok onları hem rantable hale getiriyorlar hem pazarlama anlamında etkili hale getirebiliyorlar.	Potansiyel var
G ₁₄	Örnekler var, çalışmalar var fakat aslına bakarsanız dünyada neredeyse her kent belli bir kültürel detayı derinliğe sahip her kent farkına varmadan bazı ekomüzecilik uygulamaları yapıyor fakat bunu ekomüzecilik anlayışı altında yapmıyor. Yani onu birleştirecek bir organik yapıya sahip değil...dünyadaki örneklerin yüzeyel olarak kurgulanmış halleri. Dünyada da mükemmel örnekler var mı dersanız öyle tabii mükemmel örnek henüz açıkçası bu işin isim babası Fransa'da bile bazı örnekler hiç de mükemmel değil söyleyeyim. Yani onlarda da restore et yap, orada sergile işte bazı şeyleri ekle mantığı mevcut fakat iyi örneklerde var ama dünyadaki örneklerle kıyasladığında genel olarak kıyasladığında Türkiye'de sadece dediğim gibi yapay bir şekilde kurgulanmış ve bir şey varmış gibi olan şeyler var.	Yapay olarak kurgulanmış Dünyadan geride
4 Görüşmeci yanıt vermemiştir (G ₁ , G ₁₁ , G ₁₂ , G ₁₃).		

Ek Tablo 19. Ülkemizdeki ekomüzelerin hepsi sizce ekomüze niteliklerini/ unsurlarını taşımakta mıdır? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ekomüze niteliklerinin varlığı		Betimlemeler
G ₁	Evet Boğatepe daha çok taşımaktadır. Hüsametindere daha geliştirilmemiş bu konuda. Ekomüzelerin ilkelerine uygunluk bağlamında onu yansıtmı bağlamında Boğatepe İyi ve başarılı bir örnektir.	Boğatepe taşımakta Hüsametindere bir miktar
G ₂	Mimari ön plana çıkıyor aslında özellikle Hüsamet'in Dere'de. Çok güzel mimari örnekleri vardı. Zavot' ta da dediğim gibi peynir ön plana çıkıyor. Ama şu an ancak bu kadar söyleyebilirim.	Hüsametindere bir miktar Boğatepe bir miktar

G ₄	Bahsettiğim gibi ben oraya çok fazla çalışmadım sadece görüşmelerde kısa bir şekilde değineyim diye ya da işte genel kararlardan okuduğum yönleriyle aslında görebildim. Ama orada daha çok o kırsal yaşam biçiminin ve mimari özelliklerin hayata geçirilmesi ve korunması üzerine planlandığı için böyle üretim biçimleriyle ya da o geleneklerle ne kadar bağdaşüyor ve ne kadar bunların aktarılması deneyimletilmesi mümkün oluyor. Nasıl bir anlatıya sahip Hüsamettindere onu bilmiyorum açıkçası. Ama çevre olarak evet yani bir ekomüze'yi yaratmış orada, yani koruma anlamında özellikle yaratmaya çalışmış ama işte onunla belki de bu farklı kesimleri çekmesi ve artık yerel halktan uzaklaşması yoluyla biraz kayıplar yaşadığını da düşünüyorum.	Hüsamettindere bir miktar
G ₆	Halk Ekonomik olarak oradan fayda sağlarsa, korur. Ne zaman orada halkın ekonomik anlamda ilişkisi gibi yani o işte Kars'ta peynir, yeni üretilen bir şey değil ki hocam binlerce yıldır üretiliyor yani o bölgede. Ama işte ekonomik noktalara dokunduğunda tabii orada garip geliyor ya işte köylü Ayşe teyzem işte tülbentle sütü süzüyor işte farklı şeyler kullanıyor, toprağa gömüyor ya da farklı şey soğutma imkanları kullanılıyor. Yani birçok açıdan Çok da keyifli buluyorum. Tadım alanları, teşhir alanları. Yani olması gerektiği kadar ekomüze kriterlerine uygun olduğunu düşünüyorum. Bir de korumamız lazım. Bizim de hani orada bir çaba var. Onu takdir edip desteklememiz gerektiğini düşünüyorum yani Eksiklikler var mı? Mutlaka olacak. Hani bölgenin konaklamayla ilgili sorunları var. Ulaşım ile ilgili sorunlar olabiliyor. Ama dediğimiz gibi burada bir işte otele giden müşteriden, oraya giden misafir çok daha farklı. Çünkü misafir olarak aldılar misafir olarak algılar. Hani insanlar evlerinde yatıyor bu insanları vesaire vesaire.	Boğatepe taşımakta
10 Görüşmecî yanıt vermemiştir (G ₃ , G ₅ , G ₇ , G ₈ , G ₉ , G ₁₀ , G ₁₁ , G ₁₂ , G ₁₃ , G ₁₄).		

Ek Tablo 20. Ülkemizdeki ekomüzeler hakkında ne düşünüyorsunuz? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ekomüze Yorumları		Betimlemeler
G ₁	Türkiye'deki girişimler de zaten böyle şekillenmiştir Sivil toplum örgütlerinin ve derneklerin ve yerel halkın katılımı...Mudurnu'daki Hüsamettindere köyünde orada mesela geleneksel ahşap evler, o yöreye has, o köye has etrafındaki şeylerden de bağımsızlaşarak birkaç tane ustanın geçmişte yaptığı ve bu anlamıyla ayırt edilebilir özelliklere sahip mimari değerlerdi ve o köyün ekomüzeleşmesinin en büyük nedenlerinden bir tanesiydi o Evleri korumak, Restorasyonunu düzgün yapmak evleri iyileştirmek, yıkılmasını engellemek ve geleceğe taşımak...Hüsamettindere daha geliştirilmemiş bu konuda. Ekomüzelerin ilkelerine uygunluk bağlamında onu yansıtmaya bağlamında Boğatepe iyi ve başarılı bir örnektir.	Boğatepe olumlu Hüsamettindere olumsuz
G ₂	Belki şu an avantajlılar bir tecrübe edindiler. İleriye doğru sorunları nasıl çözebileceklerini farkındalar. Bu noktada onların daha çok avantajlı olduğunu söyleyebiliriz. Ama tabii bu olumsuz şartlardan onlar da etkilenmiştir...Mimari ön plana çıkıyor aslında özellikle Hüsamettindere 'de. Zavot' ta da dediğim gibi peynir ön plana çıkıyor.	Boğatepe olumlu Hüsamettindere olumlu
G ₃	Şu an da Türkiye de başarılı bir ekomüze örneği var mı? doğrusu çok uzun zamandır uzak olduğum için bu konuya şimdi ne söylesem doğruyu yansıtmayacak o yüzden bilmiyorum...biraz daha yerel halkın olduğu bir yerde olsaydı Hüsamettindere daha çok sürdürülebilir olabilirdi...şehirden köye gelenlerin hafta sonu evi olarak kullanımı vardı bu şekilde. Fakat ben onun çok sürdürülebilir bir model olduğunu düşünmüyorum.	Hüsamettindere olumsuz
G ₄	Boğatepe' de Zavot ekomüzesini örnek alacak olursak. Mesela oradaki müzenin aslında somut olarak koleksiyonu bizim görmeye alışık olduğumuz biçimde değerli bir koleksiyon değil, paha biçilemez bir koleksiyon değil. Gündelik eşyalar yani eskiden evinde bulup getirdiği imece usulü kurulan bir koleksiyondan bahsediyoruz. Ama bunun maddi olmayan çok büyük bir değeri var. Çünkü geçmişten gelen üretim biçimlerini o ekipmana bize yansıtıyor. Onun dışında bunun bir gelenek olarak sürdürüldüğünü görüyoruz...Hüsamettindere biraz yozlaşmaya başladığını anladığım bir örnek...birtakım insanların o evleri satın alarak, onarım yapmasıyla aslında biraz daha o dokunun da bozulması ve yerel toplumla çok bağ kuramaması gibi şeyler ortaya çıktı...Boğatepe dayanışma yapısının biraz bozulmaya başladığını görüyoruz çünkü Turizmde çıkar grupları bu işe el atıyor; seyahat acenteleri bu işin farklı tarafında yer alabiliyor. Yani eğer ki orada yerel toplum	Hüsamettindere olumsuz Boğatepe olumsuz

	kendi kazancını oluşturmadağı bir tablo ortaya çıkarsa ya da birbirlerinin önüne geçmeye başlarsa biraz daha böyle rekabetçi bir ortama dönüştüğü gibi bir tablo ortaya çıkarsa orada da olumsuzlukları hissetmeye başlayacağız...Boğatepe'nin farkı biraz da o dayanışmacı Turizm modelini ilk ortaya çıkaran yer olmasıydı ve bununla gerçekten örgütlenme yoluyla başarmışlardı ..Boğatepedekilerde çok iyi bilinçlendirilmiş ve şehirden gidenler de var orada sadece oranın yerlisi yok ve yine bu örgütlenme içinde rol alıyorlar...ziyaretçi zaten odak noktasında olmamalı...kültür rotasının nasıl yapıldığı ve ne amaca hizmet ettiği de aslında biraz daha tartışılabilir ve boğatepedeki ilgiyi farklı yerlere çekerek aslında yani bütüncül anlamda baktığımız zaman iyi bir şey ama yani biraz daha kurgulama açısından baktığımız zaman bende şüphe uyandıran bir aktiviteye dönüşecek o kültür rotası...koruma anlamında özellikle yaratmaya çalışmış ama işte onunla belki de bu farklı kesimleri çekmesi ve artık yerel halktan uzaklaşması yoluyla biraz kayıplar yaşadığını da düşünüyorum Hüsametindere'nin.	
G ₅	Ekomüze ve ekonomüze diyebileceğimiz örnekleri birbirine çok yakın olduğunu tespit ettik genellikle köylerde kurulmuş olan mekanların ekomüze olarak tanımlandığına şahit olduk...Türkiye'dekileri kendilerine özgü buluyorum. Kendi bölgelerini gösteren, yansıtan örnekler olduğunu düşünüyorum. İyi bir noktada olduklarını düşünüyorum. Halkın ilgisi yoğun. Bu eko müzelerle yaptığımız görüşmeler, geri bildirimler de daha çok desteğe, sürdürülebilirlik konusunda daha çok desteğe ihtiyaçları olduğunu gösteriyor...Eğitim ve toplumsal çalışmalar konusunda geliştirilebilir noktada olduklarını düşünüyorum.	Boğatepe olumlu Hüsametindere olumlu
G ₆	Zavot müzesini ciddi anlamda ziyaretçi aldığını görüyoruz. Biz de iş daha çok bunun üzerine özellikle yeme içme kültürü üzerine gittiğini düşünüyorum. Birçok şeyinin kriterinin sağlandığını düşünüyorum. Çünkü canlı, yaşayan bir ortam. Yerel hak sahip çıkıyor hocam. Yerel halk bu işin önemli olduğunu fark etmiş, dünyaya peynir satıyor adamlar...Tadım alanları, teşhir alanları. Yani olması gerektiği kadar ekomüze kriterlerine uygun olduğunu düşünüyorum. Bir de korumamız lazım. Bizim de hani orada bir çaba var. Onu takdir edip desteklememiz gerektiğini düşünüyorum yani Eksiklikler var mı? Mutlaka olacak. Hani bölgenin konaklamayla ilgili sorunları var. Ulaşımla ilgili sorunlar olabiliyor.	Boğatepe olumlu
G ₇	Öyle bir müze var mı dersin de şu anda bizim Türkiye'de maalesef böyle bir müze bildiğim kadarıyla yok. Yani bu talepleri karşılayan bir müze yok. Bunlar bir kısmını karşılayan örneklerimiz söz konusu...gözlemlediğim kadarıyla işte sadece daha çok yaşlıların ikamet ettiği, artık gençlerin terk ettiği bir köy ekomüze haline getirilmiş ve şehirden uzakta zaman geçirmek isteyen insanlar gelip ziyaret ediyor. Orada insanlarla vakit geçiriyor. Bazı köyde üretilen ürünleri satın alıyorlar vesaire...Kars'taki sen peynir müzesi deyince aklıma evet biraz ticari anlamda çok ön plana çıkmış bir alan...Hüsametindere örneğinde köyün hala böyle terk edilmiş bir havası var. Yani çok canlı değil cıvı cıvı şey değil bir ekomüze değil. Ekomüzede o doğal yapıyı korumamız gerekiyor. Yani doğal üretim süreçlerini yoksa dışarıdan getirip ürünleri ortada satmak hem etik hem de müzecilik anlayışı açısından çok doğru değil. Burada yerel halkı daha bilinçlendirmek gerekiyor.	Boğatepe olumsuz Hüsametindere olumsuz
G ₈	Hüsametin Dere'deki örnek aslında yerel halkla bir şekilde başlayan ama sonra maalesef işte bazı şeyler Türkiye'de bazı işlerin çok yolunda planlandığı ya da öngörüldüğü şekilde gidilmesinin önüne geçiyor. Dışarıdaki yatırımcıların bölgeye gelmesiyle artık burası ekomüze değil şekline doğru dönüşüyor...o günden bugüne çok ilerleyememiş durumdalar. Çünkü yerel halk bir şekilde konudan geride bırakılmış. Çünkü hem yerel halkı kaldırmak hem soyut olmaya miras somut halde bir şekilde diğeriyle ilişkilendirip korumak...Türkiye'de bütün bu koruma süreçlerinde belki yeterli destek sağlanamadığı için insanlar çok tercih etmiyorlar yani yapı ölçeğine de baktığımızda bazı yapılar mesela işte tescilleniyor, tanımlı hale getiriliyor. Ama birçok ev sahibi özelliğe baktığımızda bunu çok tercih etmiyorlar çünkü bu konuda destek alamadıklarını düşünüyorlar...Kars'taki o peynir müzesinde Peynirler, peynir üretimiyle ilgili aletler, işte kullanılan süreç filan sergileniyor. Ama kimse gelip bunu deneyimlemiyor. Dolayısıyla Türkiye'de bununla ilgili var olan ekomüze yok.	Boğatepe olumsuz Hüsametindere olumsuz
G ₉	Peynir müzesi var ama yani nasıl ekomüze olabilir ki yani ne yönüyle olabilir çünkü onun ekomüze olduğunu düşünmüyorum...yaşamın temel bir parçası değil yani buna ekstra bir efor sarf ediliyor. Girişim var	Boğatepe olumsuz Hüsametindere olumsuz

	diyebiliriz...Hüsamettindere'yi hiç bilmiyordum...böyle bir müze var böyle bir şey var bu konuları konuşuyorum aylardır kimse bir şey demiyor yani. Ama yani bilinmemesi bence sorun...Mudurnu da ahilik geleneği var...doğal bir yaşam var hani o kadar aslında ekomüzenin bir kısmını tamamlıyor ki yani gittiğimde hani bir yönüyle sürdürülen bir gelenek var.	
G ₁₀	Araştırmalardan edindiğim izlenimlere göre Kars'taki müzenin özellikle üretim anlamında çok başarılı olduğu kadınların özellikle desteğini aldı yani kooperatifleşerek iyi bir noktaya geldiğini...kendimde deneyimleme şansım olsa o zaman daha yani daha ciddi anlamda konuşabilirdim ama bence güzel girişimler olması gereken girişimler.	Boğatepe olumlu
G ₁₁	Ülkemizde yok yani evet pek yok diyeyim...21 kriterinin belki birkaçını bir ikisini kapsıyor bile olabilir ama ekomüze olma yönünde bir potansiyel var demek ki böyle tanımlar onlar için kullanılmış eksik bile olsa geliştirilebilir ya da ülkemiz için sayısı artmalı.	Boğatepe olumlu Hüsamettindere olumlu
G ₁₂	Ekomüze kavramının çok iyi işleyen bir kavram olduğunu hiç düşünmüyorum...doğaya ve toplulukların hafızasının korunmasına katkı sağlıyor falan diyemem yani...bir peynir nasıl masamıza gelene kadar üretim süreci ne oldu Kars'taki bu peynirin özellikleri nelerdir falan bunların anlatıldığı bir müze. Bu ekomüze değil ki...bu müzecilikteki bir sergileme ve yorumlama yöntemi bu ekomüzeyle dair bir durum değil ki.	Boğatepe olumsuz Hüsamettindere olumsuz
G ₁₃	Ürün merkezli ya da alanın tamamını içeren işte bir bağ kurmuşlar bağın etrafında oluşturdukları merkezde bir müze var ya da bir arazide tamamen işte kurum altındaki bir bölgenin Orman Genel müdürlüğünün veya vesaire kurduğu kendi işleri ...ekoloji müzeleri daha çok ama yani bizim anladığımız kültürel ekoloji biraz daha farklı...ekolojinin sürdürülebilirliği yani işte önce envanter sonra geçimi sonrada işte sürdürülebilirliğini sağlıyorsa gerçekten doğru müze yani koruma anlamı koruma ve geliştirme olarak düşün. Bu tür müzeler orada farkındalık yaratılabiliyorsa bu konuda insanların kendi yaşadıkları coğrafyayla ilgili olarak ya da doğayla ilgili o zenginlikle ilgili hazinelerle ilgili bir farkındalık yaratılabiliyorsa müze doğru müzedir...Araştırma Uygulama Merkezi gibi çalışması gerekiyor. Eğitim, araştırma ve uygulama.	Boğatepe olumsuz Hüsamettindere olumsuz
G ₁₄	Ekomüzecilik Türkiye'de henüz kavramsal olarak yerleşik değil...yerel yönetimlerce bazı turizm otoritelerince de yapılmak istenen uygulamalar görüyorum. Aslına bakarsanız etkinleştğinde ekomüze çalışması oluyor ama bunun ekomüze çalışması olduğunun farkında olmadıklarını görüyoruz. Bu da ayrı bir mesele...mikro ölçüde uygulamalar vesaireler yerine getiriyorlar...ekomüzeler bilinçli olarak o ismi kullanıp onun gereklerini yerine getirmeyen...o binayı onardığımız zaman aslına uygun restore ettiğiniz zaman oraya koyup sergilediğiniz zaman bir ekomüze oluşturmuş olmuyoruz işte. Biz bu Mudurnu ekomüzesi tek başına bir müze ekomüze olmuyor ya da işte Zavot peynir fabrikasını ya da şeyini oraya koyduğunuzda o tek başına bir ekomüze değil, onun yönetim tarzı, onu destekleyen ürünler, ürünlerin yetiştirildiği tarım alanları oradan gelen tabii ki o ürünlerin özellikleri, nitelikleri ilaç kullanılıyor mu, kullanılmıyor mu vesaire oraya gittikten sonra üretim tarzı, üretilmesi ve tabii ki sunumu. E bunlarda aynı zamanda güncel teknolojiyle birleşmesi. Bunların hepsi bir araya gelirse ve yaşayan bir unsur haline gelirse ekomüze olur...Biz kavram isimlerini kullanmayı seviyoruz ekomüze şu müze bu müze ama içeriğini doldurmuyoruz.	Boğatepe olumsuz Hüsamettindere olumsuz

Ek Tablo 21. Bir alan kültürel miras öğelerine sahip ancak geleneksel/ yerel bir mimari dokuya sahip değilse bu alan ekomüze olabilir mi? Sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ekomüze ile mimari ilişkisi		Betimlemeler
G ₁	Olmadan da olabilir. Önemli olan insandır. Onu temsil eden geleneksel mimari, geleneksel doku olsa daha iyi olabilir tabii ki. Ama bir şey varsa yani ayırt edilebilir bir kültürel miras değeri varsa bunu taşıyan insan varsa çünkü esas ekomüzede insandır...modern yapılar veya geleneksel olmayan bir mimari bütünlük içerisinde yaşıyordur, Şehirleşmiştir, kentleşmiştir ama birçok ritüeli devam ettiren bir kabile, bir vardır. Dolayısıyla onların korunması ve geleceğe taşınması gerekir. O yüzden de ekomüzeleşme potansiyeli ya da ekomüze olabilir.	Olabilir Ekomüzede esas insandır
G ₂	Değerlendirebiliriz...Baksı müzesi onun yapısına baktığım zaman aslında mimari dikkat çekiyor. Orası ekomüze kavramında değil ama yapılaş amacı	Olabilir

	ekomüze çok uyuyor. Ama bakınca mimarinin insanların ilgisini çektiği ve bunu ziyaret etmek istediklerini görüyoruz. O zaman demek ki olabilir...mimari sonradan da telafi edilebilir.	Mimari sonradan da telafi edilebilir
G ₃	Ekomüze olarak baktığımızda aslında o da olamaz. Bana göre olamaz, olan örnekler var ama yanlış örnekler...eski ev olmazsa insanlar eskisi gibi yaşamayacak orada demek oluyor. Oradaki aslında rutinlerin, geleneksel yaşam tarzının değiştiği anlamına geliyor bu. Dolayısıyla yani evet olmaz.	Olamaz Geleneksel mimari olmayınca rutinler değişir
G ₄	Bu şeyler toplandı etraftaki bölgelerden. Hatta bazı evler sökülüp oraya tekrar kuruldu. Dolayısıyla böyle bir köy yaratıldı aslında Skansende ve bu da geçerli oldu. Çünkü bir gerçeklik taşıyordu bir ortamda bir araya getirildi. Ama bunun doğal olarak oluşmuş olup aslında bir süreklilik taşıması çok daha anlamlı olur...çevresel olarak birbiriyle ilişki kuran ve daha büyük bir ölçekte O kırsal ölçeğe yayılan bir koruma çalışması varsa işte o zaman ekomüze biraz daha yaklaşabilir.	Olabilir
G ₅	ICOM değerlendiriyor. Şöyle ben de müzeleri bu şekilde değerlendiriyorum...ekolojik çeşitliliği, biyolojik çeşitliliği koruyorsa ve bunlarla ilgili bir yaşantı sunuyorsa insanlara değerli olduğunu düşünüyorum ancak bunun ikinci ya da üçüncü seviye bir ekomüze olabileceğini...ikinci derece biraz önce tanımladığım üzere ya da tarif ettiğim üzere ekomüzelerde kurulabilir. Ben bunların zararın neresinden dönersek kar müzeleri olarak da tanımlıyorum ve oldukça işlevsel olduklarını düşünüyorum...hiçbir şey yapmamaktansa bir şey inşa etmek ve bunu sürdürmek için iyi niyetle çalışmak benim için çok değerli. Yoksa bir kültürel miras unsuru yok burada bir doğal çeşitlilik kalmamış deyip ne yapacağız. Her yeri kapatıp betona mı döndüreceğiz? Ya bu borcumuz, bizden önceki uygarlıklar bıraktıysa bundan sonraki nesillere de bunu en azından öğretmemiz lazım.	Olabilir Ancak 2. ya da 3. seviye ekomüzeler olabilir
G ₇	Değerlendirilebilir...belki bir yönü biraz eksik kalır. Ama mesela söylediğiniz husus biraz daha şehir ortamlarında olabilir belli bir alan. Ama hani ekomüze olması için hangi doğal unsurlara sahip olmalı Onun bir kriteri yok.	Olabilir Bir yönü eksik kalabilir
G ₉	Tabi ki olabilir...Mimari önemli bir eksiklik değildir.	Olabilir...Mimari önemli bir eksiklik değildir
G ₁₀	Değerlendirilemez çünkü yani çevreyi çevrenin temel karakteristiklerinden biri de o yere özgü geleneksel mimari doku yani eksik kalacağını düşünüyorum daha yapay bir sahne dekoru gibi olacağını düşünüyorum...sadece restore edilmiş bir alansa yani mimari anlamda birkaç kez belki gidilebilir ama oranın yaşayan bir yerleşme olabilmesi için çeşitli etkinliklerle doğal yaşamını hem sürdürmesi gerekiyor hem de birtakım festivallerle.	Olamaz Yapay bir sahne dekoru gibi olacaktır
G ₁₁	Olabilir...öyle sunum teknikleriyle yaparsınız ki insan onu Yaşar yani o orada türk kahvesinin kokusu gelir konur içine çekersen burada işte kahve ikramı olur illa yöresel kıyafet giymiş kişiler olması gerekir mi o orası tartışmaya açık yani ekomüze için...yeter ki kültür yaşasın.	Olabilir Yeter ki kültür yaşasın
G ₁₂	Bu soruya yanıt vermek istemiyorum ya çünkü bu benim aklımda hiç oturmadı...somut ve somut olmayan miras birbirinden ayrılamaz...Olmuyor bana göre gerçeklik yok çünkü ikisi birlikte bir bütün ve zaten somut olmayan mirasın içinde biz mekânı da tanımlıyoruz yani mekân da somut olmayan mirasın bir parçası.	Olamaz Somut ve somut olmayan miras birbirinden ayrılamaz
G ₁₃	Hayır genellikle vardır mekân...bir ovanın kendisi de bir mekândır...geleneksel bir yapılaşmanın olmadığı ama burada da bir çadır vardır. O da bir kültürel mekândır.	Olamaz Mekân her zaman vardır
G ₁₄	Kültürel ritüeller, geleneksel unsurlardan beslenerek yürür...Geleneksel mimari ya da onu destekleyen geleneksel yapı taşları yoksa bile devam eder. Fakat o bir ekomüzecilik için tek başına yeterli değildir...Sadece mimaride değil, üretim tarzı, öğretim yöntemi, kültürün diğer boyutları vesaire yoksa ekomüzecilikten söz etmek mümkün değil...onu oluşturan bir kültür unsurunu oluşturan ana kaynakları yok ettiyseniz, o artık sadece yüzeysel olarak sergilenen bir otantiklik, özgünlüktür yani sahnelenen otantiklik.	Olamaz Kültür tek başına yeterli değildir
2Görüşmeci yanıt vermemiştir (G ₆ , G ₈).		

Ek Tablo 22. Söz edildiği gibi bir mimari doku olmayışı bir ekomüzeler için önemli bir eksiklik midir? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ekomüzelerde mimarlığın varlığı		Betimlemeler
G ₁	Önemli bir eksiklik olarak görmüyorum...Olsa çok daha iyi olur tabii ki. Ama dünyadaki örneklerle de baktığımızda temalar çok gelişkindir...Şeker odaklı veya peynir odaklı veya işte birtakım ritüeller odaklı danslar geleneksel işte müzikler, danslar, giysiler, kıyafetler odaklı ekomüzeler var Dünyada. Dolayısıyla bunların hepsinde esas nokta insandır. Ve illa bir geleneksel mimarının içerisinde yaşayacak diye bir şart yoktur ekomüze.	Önemli bir eksiklik değil
G ₂	Değil yani sonradan da telafi edilebilir.	Önemli bir eksiklik değil
G ₃	Bir yerin ekomüze olabilmesi için yaşam tarzını devam ettirebiliyor olması gerekiyor. Apartman olan bir yerde onu yaptığında kalkınma modelini uyguladığında onun yaşam tarzı da biraz çağdaşlaşmaya başlıyor yani o da evrimleşmeye başlamış olacak ve buradaki bence ekomüzenin müze olan kısmının en önemli kısmı sadece mimari olarak değil oradaki yaşam tarzının da ve mimarının de bir şekilde eskiye ait olduğu için ya da tarihi olduğu için güzel olması...eski ev olmazsa insanlar eskisi gibi yaşamayacak orada demek oluyor. Oradaki aslında rutinlerin, geleneksel yaşam tarzının değiştiği anlamına geliyor bu. Dolayısıyla yani evet olmaz.	Önemli bir eksiklik
G ₄	Sadece mimari üzerinden yola çıkamayız o yüzden bence değildir. Boğatepe' de tamam, Zavot eskiden günümüze kalmış bir alandı ama orası onarım gördü. Orası da sonuçta belli bir mimari şey geçirerek müze olarak kurgulandı. O yüzden bu anlamda bence pratikleri ev sahipliği yapacak bir mekân olması. Bunun açık hava olabilir bir alanda kurgulanabilir ama tabii ki sıfırdan oluşturulmuş bir şey değil de o pratikleri yansıtacak, o gelenekleri yansıtacak, ona elverişli bir kurgudan bahsediyorum. Böyle bir ekomüze olabilir tabii ki.	Önemli bir eksiklik değil
G ₉	Hayır değildir.	Önemli bir eksiklik değil
G ₁₀	Kesinlikle önemli bir eksiklik.	Önemli bir eksiklik
G ₁₁	Hayır değildir yani yeter ki kültür yaşasın.	Önemli bir eksiklik değil
7 Görüşmeci yanıt vermemiştir (G ₅ , G ₆ , G ₇ , G ₈ , G ₁₂ , G ₁₃ , G ₁₄).		

Ek Tablo 23.Ekomüze planlamasında hangi disiplinler/uzmanlıklar yer almalıdır? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ekomüze planlamasındaki disiplinler		Betimlemeler
G ₁	Müzecilikten tutun sosyolojiye tarihten tutun arkeolojiye işte sanat tarihinden tutun mimariye şehir planlamasından tutun, şehir plancılığından tutun sosyolojiye kadar çok farklı disiplinlerin bir arada çalışması gereken iş birliğinin olması gereken bir çerçeveye sahip eko müzeler... farklı disiplinlerin iş birliği içerisinde olması gereken bir alan yönetimi ekomüze.	Müzecilik Sosyoloji Arkeoloji Sanat tarihi Mimarlık Şehir planlama
G ₂	Doğayla çalışan grubun içerisinde mimari, yaşanılabilir bir çevre oluşturmaktan bahsediyoruz sosyal çalışmalar yapan kişiler, inşaat, altyapı, ekonomi kısmı çok hoşumuza gitmese de finans boyutu, reklamcılık kısmı var tanıtımının yapılması...devreye hemen hemen herkes giriyor yelpaze genişledi dijital çağdayız bilgisayar iyi kullanan grafik tasarımcılardan tutun da doğal çalışan herkesi bunun içerisinde değerlendirebiliriz.	Mimarlık Sosyoloji Finans Reklamcılık Grafik tasarım
G ₃	Koruma uzmanı olmalı, sosyolog biraz da o yerle ilgili... Bir yeri ekomüze yapacağın zaman aslında o yerin özellikleriyle ilgili her şey. Burası eğer arkeolojik alanla iç içe bir kırsal alansa o zaman arkeolog gerekebilir. Ama bu sadece bir kırsal alansa belki böyle bir şeye gerek kalmaz.	Koruma uzmanı Sosyoloji Arkeoloji
G ₄	Mimariden antropoloji hatta çünkü kültürle ilgili bir olay bu sosyoloji, toplumsal olayları da içine alacak bir şekilde, Müzecilik, Turizm...her bir aktivitenin içinde de bu aktiviteye yönlendirebilecek ve doğru kesime doğru şekilde ulaştırabilecek profesyonellere ihtiyaç var.	Mimarlık Antropoloji Sosyoloji Müzecilik Turizm
G ₅	Hemen hemen her disiplin. Her şeyden önce mimari. Şehir bölge planlaması ha keza tabii ki sosyal bilimleri alanı yani buranın kültürel tarihini araştırarak, sözlü kültürünü araştırarak, halk kültürü, halk bilimi, arkeoloji mümkünse sosyoloji mümkünse felsefe yani sosyal bilimlerle diğer pozitif bilimlerin bir arada çalışmasını gerektirecek...Ekomüzede de ormanı bilen, tarımı bilen, yerel	Mimarlık Şehir planlama Sosyoloji Halk bilimi Arkeoloji

	kültürü bilen, çok farklı disiplinlere ihtiyacımız var... bir müze kuracaksam eğer, en az on farklı alandan uzmana ihtiyacım vardır. Ve ekomüze bu konunun, bu ihtiyacın en sık en fazla olduğu alanlardan biri...Bir işletmeciyle çalışman lazım. Bir biyologla çalışman lazım. Bir orman mühendisiyle, bir mimarla, bir halk bilinciyle çalışman lazım. Bir arkeologla, bir tarihçiyle çalışman lazım.	İşletme Biyoloji Orman mühendisliği Tarih
G ₆	İşin içerisinde çevre olduğu için çevre bilimcilerin mutlak suretle olması lazım. Mimari alanında uzman kişilerin mutlaka olması lazım. Arkeologların, mimarların, özellikle restoratörlerin işte ya burada şöyle bir olay var. Bir olay gün yüzüne çıkarıncaya kadar olan süreç. Bir de gün yüzünden sonra çıkarıldıktan sonraki ya da oranın ekomüze ilan edildikten sonra bunu sağlıklı bir şekilde gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan süreç...Mesela bir biyolog da olması lazım hocam ekomüze dediğimiz şey endemik bir tür de olabilir orada. Hani bir biyoloğun ondan sonra işte bir çevre bilimcinin ya da bir ziraat mühendisliğin farklı alanlarından insanın mutlak olması lazım. Tasarım bambaşka bir şey zaten. Kesin bir tasarımcı olacak. E bunun nasıl pazarlanacak? Şimdi siz orayı kurduktan sonra insanlar burayı görmek, ziyaret etmek de isteyecek haliyle. Ama bunlar ziyaret ettikleri esnasında biz orayı tamamen ticari bir amaçla değil de oranın işte belirli bir kapasitelerini dikkate alarak ziyarete açmamız lazım. Hani olay derya deniz o konuyla ilgili bilgi sahibi olan, daha önce o projelerde bir şekilde araştırmacı olarak görev yapan kişilerin bu projeler de dahil olmasını ben daha önemsiyorum hocam. Bunları çeşitlendirebiliriz.	Çevre bilimi Mimarlık Arkeoloji Restorasyon Biyoloji Ziraat Mühendisliği Pazarlama
G ₇	Sanat tarihinden biyolojiye sosyolojiden mimarlığa, halk biliminden Etnografya' ya kadar çok farklı disiplinlerin görev alması gerekiyor. Sosyal bilimlerin hemen hepsi bu konuyla ilgili ama bunun dışında da biyoloji ve zooloji hatta farmakoloji dediğimiz yani işte eczacılık ...Belki bazılarında arkeoloji çünkü bazılarının içerisinde sit alanlar da var. Ondan sonra işte halk bilimidir, sanat tarihidir, mimarlıktır, dolayısıyla hani hemen hemen sosyal bilimlerin birçoğu...müzecilik gerçekten disiplinler arası çarpışmayı gerektiren bir alan.	Sanat tarihi Biyoloji Sosyoloji Mimarlık Halk bilimi Etnografya Zooloji Farmakoloji Arkeoloji
G ₈	Mimarlar olmalı, peyzaj mimarları, sanat tarihçileri	Mimarlık Peyzaj mimarlığı Sanat tarihi
G ₉	Antropologlar, müzecilik eğitimi, kültür mirasıyla ilgili uzmanlaşmış iletişimciler...konuya göre de değişir aslında belki gıda mühendisleriyle bölgenin ne konuda önemli...Mimarlar, şehir planlamacı konuyu versek ona göre değiştiririz ama bence işte bir mimarlık kökenli biri olmalı bence şehir ya da şehir plancısı bölge planlama konularında uzman biri... restoratör-konservatör çünkü korumak da lazım eğitimci ama bunlar tabii her alanda uzmanlık isteyen şeyler.	Antropoloji Müzecilik İletişim Gıda mühendisliği Mimarlık Şehir planlama Restorasyon
G ₁₀	Mimarlar, şehir plancıları, peyzaj mimarları, halk bilimciler çünkü orada yaşayan örfleri gelenekleri adetleri onlar çok daha iyi çözümleyip sürdürülebilirliklerine dair birtakım önerilerde bilimsel çalışmalarda bulunabilirler...kamu kurum ve kuruluşları yani ilgili kamu kurum ve kuruluşları destek olmalılar. Reklam, işletme, grafik tasarımcı, Müzeolog...	Mimarlık Şehir planlama Peyzaj mimarlığı Halk bilimi Reklamcılık İşletme Grafik tasarım Müzecilik
G ₁₁	Mimarı diyelim yapımı için inşaat mühendisi ama var olan binamız var işte yine tabii ki restorasyon için mühendislik dalları çok önemli...sanat tarihçi mutlaka olmalı tarihi yapıysa koruma uzmanı olmalı...arkeolojik bir alansa da arkeolog olmalı ve toplumu işin içine katıyor madem sosyolog konuya göre ve halkın katılımı dahil edeceğimiz için sosyolog olması gerekir.	Mimarlık İnşaat Mühendisliği Restorasyon Sanat tarihi Koruma uzmanı Arkeoloji Sosyoloji
G ₁₂	Alanın dinamiklerine göre değişen uzmanlıklar mutlaka olur...müze bilimci bir plançı şehir ve bölge plançı bir mimar koruma uzmanı mimar özellikle yani mimar değil özellikle koruma uzmanı mimar...doğa bilimci.	Müzecilik Şehir planlama Mimarlık Koruma uzmanı Doğa bilimleri
G ₁₄	Bütün paydaşlar bunun içerisine dahil edilmeli...Eğitimden... sektör temsilcilerine...Sektörden kastımız sadece turizm değil, bundan fayda sağlayan bütün yatırımcılar, girişimciler, eğitim kurumları zaten çok önemli, yerel	Eğitim bilimleri Turizm Güzel sanatlar

yönetimler çok önemli, yerel halk çok önemli...Yerel yönetimlerin bir kültür müdürü ya da işte yerel yönetimlerinden herhangi birisi ya da işte üniversite, kamu; Turizm Müdürlüğü, kültür müdürlüğü benzeri bütün aktörler birlikte bir koordinasyon kurduğu zaman tabii ki ekomüzecilik faydalı bir hale gelir, işlevli bir hale gelir. Güzel sanatlar, Mimarlık ve tasarım, turizm fakültesi, Ziraat fakülteleri...mimarların teknik alandaki diğer uzmanların vesaire olması gerekiyor ama tek başlarına değil hep birlikte, birlik paydaş iş birliğiyle ekomüzecilik demek çok sıkı bir paydaş iş birliği demek çünkü sürdürülebilirlik bunu gerektirir...Turizmciler de gerekir, Arkeologlar da gerekir.	Mimarlık Ziraat mühendisliği Arkeoloji
1 Görüşmeci yanıt vermemiştir (G ₁₃).	

Ek Tablo 24. Mimarinin ve mimarların ekomüze planlamasındaki yeri ve önemi nedir? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ekomüzelerde mimarın yeri		Betimlemeler
G ₁	Kültürel dokuyu yansıtan geleneksel mimari değerleri ve o yapıların kendi içerisindeki özgünlüğü, bunların korunmasına yönelik hassasiyet veya restorasyonuna yönelik teknik bilgi veya iyileştirmeye yönelik bir takım ihtiyaçlar nedeniyle mimarlık önemli...Mudurnu'daki Hüsamettindere köyünde orada mesela geleneksel ahşap evler, o yöreye has, o köye has etrafındaki şeylerden de bağımsızlaşarak birkaç tane ustanın geçmişte yaptığı ve bu anlamıyla ayırt edilebilir özelliklere sahip mimari değerlerdi ve o köyün ekomüzeleşmesinin en büyük nedenlerinden bir tanesiydi o Evleri korumak, Restorasyonunu düzgün yapmak evleri iyileştirmek, yıkılmasını engellemek ve geleceğe taşımak. Bu anlamıyla orada tabii mesela bu tarz bir ekomüzede mimarlık, kritik bir role sahip...somut olmayan kültürel miras değerlerine dayalı ekomüzelerde tabii ki şart değil mimari, ekomüzenin kendisine tipine bağlı, eğer bir mimari doku varsa o ekomüzede korunması gereken kesinlikle o zaman şart.	Ekomüzeeye göre değişir
G ₂	Baş aktörler onlar	Önemli
G ₃	Kültürel mirası koruma uzmanının gitmesi lazım mimarın değil mimarlarda olabilir ama olmazsa olmazı değil.	Ekomüzeeye göre değişir
G ₄	Müze mimarisinin koleksiyonun önüne geçmemesi lazım olarak biz bunu hep çalışmıştık. Ama ekomüze de aslında somut olarak materyal kültürden farklı olarak aslında zaten somut olmayan kültürel değerlerin öne çıkması söz konusu. Bu biçimde de o müze mimarisi kurgusu, bu pratiklerin yaşatılmasına, deneyimlenmesine daha böyle interaktif etkileşimli bir biçimde nasıl sunabilir diye düşündüğümüz zaman aslında o kurguda olması gerekiyor. Yani koleksiyondan çok aslında bu pratikleri ziyaretçiyle birleştirmesi gerekiyor onun için de belli bir kurguya sahip olması lazım...Yerin kullanımı olabilir, içindeki anlatıları nasıl etkileşim aracı olarak sunulduğu olabilir.	Önemli
G ₅	Bir mekânın içini tasarlarlarken de duvarların dışını tasarlarlarken de ve mekânın kendini tasarlarlarken de nereye yaptığınızı ve yapacağınız yerin sosyokültürel yapısını, doğal çevresini, biyolojik çevresini çok iyi bilmeniz ve bununla özdeş. Bununla senkronize bir mimari unsur, bir mimari yapı oluşturmanız gerekiyor...Bir alan gösteririm size bozkırın ortasındadır ve bir mimar bakış açısına ihtiyacım var oraya bir yapı dikerken. Çünkü mimar sanatsal süreçleri bilir, sanat tarihi bilir, dinamik bilir, yer bilimleri konusunda uzmandır. Yani uzmandan kastım Çok çok disiplinli çalışmayı bilen bir insandır...O yüzden mimara kesinlikle ihtiyaç var. Hele ki müze tasarımlarında. Öyle herhangi bir binayı gelip oturtamazsınız herhangi bir yere. Şehir içinde bile bir kırılma yaratmanız gerekiyor. Yani betona boğduğunuz bir kentte halen On dokuz, on sekiz, on yedinci yüzyıl yapıları şöyle önümde on beş yirmi dakika geçirmenize sebep oluyorsa demek ki mimarın çok büyük bir etkisi var planlamada diye düşünüyorum o yüzden en önemli en kilit isim şüphesiz mimar. Ama tabii ki onun önerilerine de planlamasına da uyulduğu sürece.	Önemli
G ₆	Mimarlar burada gerçek anlamda önem arz etmekte o işin tasarlanması, ondan sonra tarihe uygun bir şekilde dizayn edilmesi, bunun dışında işte burada koruma amaçlı, restorasyon amaçlı durumda...fikrim bu ekomüzecilik alanında şudur; eğer bu bir bandoysa mimar bandonun şefi olarak görüyorum açıkçası o ekibi belirleyen kişinin de bence mimar olması lazım.	Önemli
G ₇	Ekomüzelerin kurulum aşamasında ve sonraki süreçlerinde o yörenin, o bölgenin, geleneksel mimarisini, barınma tarzlarını çok iyi bilen mimarların bu	Önemli

	müzelerde etkin rol alabileceğini düşünüyorum. Hani barınma deyince de biz sadece yapının ana hatlarını anlıyoruz. Öyle değil. Bunun avlu kısmı var. Eyvan ya da ne diyor veranda kısmı var. Var da var hani bunun ışık alma durumu var. Aslında bunu biz gelenekte zaten ortaya koymuşuz. Yani yüzyıllardır bizim nasıl ışık alacağımızı, ısıyı nasıl koruyacağımızı, soğuktan nasıl muhafaza edileceğimizi ortaya koymuş bu noktada mimarlar da çok önemli ama tekrar söylüyorum. Bu mimarların da bizim geleneksel mimari unsurlarımız, geleneksel barınma tarzlarımızı çok iyi bilmeleri gerekiyor.	
G ₈	Somut kültürel miras odaklı bir ekomüzeysen Mimarlar da yüzde yüz olarak orada görev alması gerekiyor. Çünkü oradaki yapı stokuyla ilgili mevcut durumun ortaya konması bunların işte yer yer restorasyonu renovasyonu gibi uygulamaların yapılması için mimarlar kesin olarak olması gerekiyor. Hangi miras türü olduğu ile ilgili.	Önemli
G ₉	Benim bu tarz konularda konuşabildiğim insanlar şehir plancılar...mimari unsurlar çok taşınmaz varlıklar çok sayıda ise mimarlar olmalı restoratör-konservatör çünkü korumak da lazım.	Önemli
G ₁₀	Mimarın burada bütüncül bir yaklaşımı olması gerekir ...buradaki somut miras ve soyut miras öğelerinin de farkına vararak...ekomüzenin değerini ortaya koyacak bütüncül yaklaşım içermesi gerekir yani yalnızca tekil yapıları değil yapıları çevresiyle birlikte koruyarak yani köyün köy diyorum ekomüzenin hem doğal hem de doğal çevresine hem de yapı çevresine yani bu mirasa bütüncül bir şekilde yaklaşması...birçok şey nitelik kazandırabilir bunun dışında işte yollar patikalar merdivenler bunların yani doğal formları ile birlikte bütüncül bir yaklaşım oluşmalı işte yanında bahçesi varsa işte ...bunların da planlamaya sürdürülebilirliği sağlayacak şekilde katılması gerekiyor...yani oraya yerin ruhu dediğimiz o karakteristik öğeleri o bölgenin ruhunu oluşturacak karakteristik öğelerin hepsini kazandırması gerekiyor anlamlı karakteristik ve yaşanabilir ve aynı zamanda sürdürülebilir olabilmesi için.	Önemli
G ₁₂	Koruma uzmanı mimar ama mimar değil ...bir takım taşınmaz kültür varlıkları oluyor bu taşınmaz kültür varlıklarının sürdürülebilir korunmasının ilkelerini ve prensiplerini bütüncül yaklaşımla ortaya koymak için koruma uzmanlarına ihtiyaç var koruma uzmanı mimarlara.	Önemli
G ₁₃	Bu çok önemli müze mekânın oluşturulmasında geleneksel tabii oradaki doğaya uygun, kültüre uygun, tarihe uygun bir mimari oluşması gerekiyor ya bu eski yapının yenilenmesi ya da yeniden ortaya konulması ya da modern bir mantıkla da sunulabilir yani yeni bir tasarım da olabilir.	Önemli
G ₁₄	Bütün kente ilişkin kentin müze unsurlarına ilişkin bilgisi, uzmanlığı olan her alan çok önemlidir. Mimarlıkla bunlardan bir tanesi tabii ki. Çünkü somut kültürel unsurların hepsinde neredeyse mimarlığın çok önemli bir uzmanlığı var...Her bir kültürel miras unsuru içinde yer aldığı fiziki, sosyal, psikolojik, sosyo-kültürel, çevreden etkilenir ve tabii ki ekolojik çevreden etkilenir. Onlar bir arada yoksa bu mümkün değil. O yüzden mimarinin orada olması en önemli avantajlardan bir tanesidir.	Önemli
1 Görüşmeci yanıt vermemiştir (G ₁₁).		

Ek Tablo 25.Bir ekomüzenin yerel kimliğini oluşturan unsurları nelerdir? nasıl tanımlarsınız? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ekomüzelerin yerel kimliği		Betimlemeler
G ₃	Geleneksel mimari yapılar, günlük rutinler yerel halkın günlük rutinleri, yerel halkın gündelik yaşam tarzı sadece günlük rutinler değil haftalık rutinler, aylık rutinler senelik rutinleri de olabilir.	Geleneksel mimari Rutinler Gündelik yaşam
G ₄	Zavot ekomüzesinde ben şunu gördüm geçmişle kurduğu bağ aslında sadece Kars'a ait şeyleri yansıtmıyor. Geçmişinde bunun bir göçmenlik hikayesi var. Alplerden Kafkaslara, Kafkaslardan işte Kars'a doğru akıp giden ve aslında o kaynaşmışlık durumu da var. Ve bunun bilincinde olarak koruyorlar. Dolayısıyla yerel kimlik aslında bu noktada çok çok öne çıkan bir şey olmuş oluyor.	Geçmişle kurduğu bağ
G ₆	Kültürel kimlik unsurlarından bahsediyorum. Çünkü ne yaparsak yapalım ne edersek edelim yani yapılar önemlidir, adetler önemlidir, ondan sonra o mimari, restorasyon önemlidir. Ben bir şeyi içerisinde eko kavramı kullanılırsa mutlaka	Geleneksel mimari Adetler Yerel halk

	ama mutlaka kültürel kimlik öğelerinden bahsetmek istiyorum...önemli olan şey kültürel kimlik öğeleri ve şu da var o kültüre sahip çıkan paydaşlar içerisinde özellikle yerel halkın bilinçli olması...Birçok alan var şu an korunmuyor ama varlığını yüzyıllardır devam ettiriyor. İşte ne UNESCO listesinde ne şurada, ne burada ama insanlar oraya saygı gösteriyor. Bu da kültürel kimlikle alakalı, yerel öğelerle alakalı. Bazen onun sahip olduğu anlam kendisinden daha önemli olabilir diyorum.	
G ₈	Hem yerel halkın katılımı hem de somut olmayan miras...somut mirasın yerel ölçekte tanımlanması ve deneyimlenmesi için yine çok önemli.	Yerel halk Somut olmayan miras Deneyim
10 Görüşmeci yanıt vermemiştir (G ₁ , G ₂ , G ₅ , G ₇ , G ₉ , G ₁₀ , G ₁₁ , G ₁₂ , G ₁₃ , G ₁₄).		

Ek Tablo 26. Ülkemizdeki ekomüzelerde yerel mimari unsurlar kullanılmış mıdır? Kullanıldıysa avantaj ve dezavantajları nelerdir? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Yerel mimari varlığı		Betimlemeler
G ₁	Mudurnu'daki Hüsamettindere köyünde orada mesela geleneksel ahşap evler, o yöreye has, o köye has etrafındaki şeylerden de bağımsızlaşarak birkaç tane ustanın geçmişte yaptığı ve bu anlamıyla ayırt edilebilir özelliklere sahip mimari değerlerdi ve o köyün ekomüzeleşmesinin en büyük nedenlerinden bir tanesiydi o Evleri korumak, Restorasyonunu düzgün yapmak evleri iyileştirmek, yıkılmasını engellemek ve geleceğe taşımak.	Evet -Avantajı Köyün ekomüzeleşme nedeni
G ₂	Hüsamettindere de kullanılmıştır...Tokat /Zile onun dışında Bursa'da Cumalıkızık yine Safranbolu evleri falan bunlar ekomüze kapsamında değiller ama baktığımız zaman mimarisiyle ön plana çıkan alanlar. Mimari ve topoğrafya insanların dikkatini çekebiliyor ve bunu korumak istiyor. Bunların kalmasını ve devam etmesini istiyor.	Evet-Avantajı Çekim alanı Koruma güdüsü
G ₃	Bir dezavantajı yok. Avantajı da işte oradaki atmosfere yani geçmişi yansıtması Geçmiş yaşamı ve geçmiş yapımların tekniklerini yansıtması. O bilginin aktarılmasını sağlaması sonra işte oradaki yaşam biçiminin belgesi aslında öyle bir avantajı var.	Evet-Avantajı Yaşam biçiminin belgesi
G ₄	Her zaman avantajlı çünkü ve zaten o yerliyi bize anlatacak olan yine mimari üzerinden okumak onu deneyimlemek ve mimari sadece orada duran statik bir şey değil aslında o çevrede oturan o değerlerin bize geçmesini sağlayan çok önemli bir unsur. O anlamda da tabii ki korunabilmiş yerel parçaların en azından mimari yoluyla aktarılması lazım.	Evet-Avantajı Görsel aktarım deneyim
G ₅	Çok büyük avantaj...yerel mimari unsurları kullanmaları gerektiğini düşünüyorum. Bir orijinal yapı görebilmek için ya da beni tarihin farklı bir dönemine götürebilecek, beni alıp kentin klasik, sevimsiz, betonarme texture'ından alıp doğayla iç içe bambaşka bir tarihsel texture götürebilecek bir mekân olduğu için...yerel mimari unsur bir de onları paylaşıyor olması ya da onları içeriyor olması eğitimin de bir parçası. Geleneksel mimariyi gösteriyorsunuz çocuklarınıza kerpici üretiyorsunuz mesela ya da onun avantajlarından bahsediyorsunuz; Yazın serin, kışın sıcak tutabilme özelliklerinden ya da bugün geldiğimiz inşaat ve mimari boyutun aslında geçmişte nasıl bir tarihe ve uygulama pratiklerine sahip olduğunu gösteriyorsunuz...çekim alanı, motive edecek ya da bana gel diyecek bir çekim gücü.	Evet-Avantajı Çekim alanı Eğitime katkı
G ₆	Bizim potansiyel olarak ekomüzecilik alanında hizmet verme ya da kriterleri bir nebze olsun sağlayabilecek birçok alanımız var. Esasında oradaki hani temel olarak baktığımızda işin altında yine ama yine halkın ekonomik olarak doyurulması ya da refah düzeyindeki artışı burada çok önemsiyorum. Elbette kültürel öğeler önemli, oradaki şeyler önemli. Mesela hocam bir yere gidiyorsunuz. İşte biz Karadeniz bölgesindeyiz normalde orada kadın işte başını farklı kaygılarla örtüyordur. Ama oraya giden bir turist onun kıyafetlerini satın almak isteyebiliyor. Kültürel miras unsurları o bölgenin normal hayatı içerisinde çok sıradan şeyler. Hani onu sıra ekstra ordinari yapan, yani bunu sıradanlığın dışına taşıyan aslında da bizim ilgilerimiz. Yoksa orada her şey kendi düzeninde devam etti diye düşünüyorum.	Evet-Avantajı Çekim alanı
G ₇	Evet yerel mimari kullanılıyor zaten...Ahşap eski evlerin korunduğunu görüyoruz. Yeni bazı restorasyonun yapıldığını görüyoruz.	Evet-Avantajı Koruma güdüsü Restorasyon

G₈	Kullanılmıştır. Hüsamettindere de kullanılmış. Burada belli yapılar kontrol altına alınmış. Peynir Müzesi'nde de yine alınmış. Avantajları çok büyük. Bunların sürdürülmesi için kullanılması gerekiyor zaten. En başından beri söylediğimiz koruma kullanma dengesi mirasın korunmasında, kültürel, somut kültürel mirasın kullanılmasında en önemli konu...dezavantajı aslında sürecin bütünüyle ilgili. Yani sadece ekomüze ya da kültürel miras değil biz de koruma konusunun biraz daha güncellenmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü aslına uygun restorasyonlarla ilgili çok fazla sorun var.	Evet-Avantajı Koruma Dezavantajı Yanlış restorasyon
G₁₀	Yerel mimari unsurları zaten korumadan yani rehabilite etmeden etkili bir ekomüze olamayacaktır o yüzden etkili bir şekilde bunların farkına varılması ve etkili bir şekilde hem korunması hem de yenilenerek yani rehabilite edilerek çevresiyle birlikte fiziksel çevre öğeleriyle birlikte kullanımı açılması gerektiğini düşünüyorum.	Evet-Avantajı Koruma Restorasyon
G₁₁	Hüsamettindere köyünde tabii yerel o geleneksel şeyleri kullanmışlar o dediğimiz açıdan kültür turizmi açısından turisti çekme açısından avantaj tabi.	Evet-Avantajı Çekim alanı
G₁₄	Var yerel mimari unsur...restorasyona dayalı unsurlar ön planda olduğu için işte bu Mudurnu, Hüsamettindere müzesi de benzer şekilde ekomüze orada bir yerel unsurunun yapılandırılmış halini görüyorsunuz...Örneğin o geleneksel peynir üretim alanının geleneksel haliyle orada olmaması sizin o alanın o olayın nasıl yaşandığını hayal etmeniz ya da o kurgudan görmeye çalışmanızdan ibaret, onu yaşamanızı sağlamaz, ekomüze yaşamanızı sağlaması açısından çok önemli.	Evet-Avantajı Restorasyon Deneyim
3 Görüşmeci yanıt vermemiştir (G ₉ , G ₁₂ , G ₁₃).		

Ek Tablo 27. Bir ekomüzenin olmazsa olmazı diyebileceğiniz, bir ekomüzeyi ekomüze yapan şey/şeyler nelerdir? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ekomüzenin olmazsa olmazı		Betimlemeler
G₁	Halkın katılımı, yerelin katılımı. Yani eko müze tabandan tavana örgütlenen bir yapılaşmadır Dolayısıyla sivil toplumun, yerel halkın katılımını çok önemser...Ekomüze meselesinde yönetim, yönetime katılma karar alma noktalarında yerel halkın katılımı çok belirleyicidir...bir ayırt edilebilir benzersiz olan çeperindeki coğrafi alanlardan farklılaşan bir özgünlüğe sahip bu anlamıyla. Bir değer olması lazım.	Yerel halk Coğrafi özgünlük
G₂	Bir unsuru ilk önce sunmak gerekiyor...nasıl yapılıyor? İnsanlar bunu nasıl yapıyorlar evde nasıl kullanılıyor? Bunun dışında bu çevre nasıl? bunlar önemli bir bütün olarak değerlendirilebiliyor...her ekomüze kendi içinde ayrı ayrı değerlendiriyoruz. Mesela peyzaja bakmak istiyorum Doğu Anadolu'daki peyzajı işte mimariyle olan ilişkisi farklı Karadeniz'e baktığınız zaman oranın peyzajı ekolojik yapısı bunların birbirinden farklı olduğunu görüyoruz ve karakter dediğimiz nokta burada ön plana çıkıyor.	Coğrafi özgünlük Yerel kültür
G₃	Yerel halkın işin içinde olmadığı bir şey ekomüze değildir.	Yerel halk
G₄	Oradaki yerellikle kurduğu bağ...bunu gerçekçi olarak ziyaretçiye iletebilmesi, herhangi bir şekilde tiyatral bir şeye belki de kavuşmaması oluyor. Bu deneyimin kesinlikle özgün bir deneyim olması gerekiyor...Sadece yerel toplum değil de gelen ziyaretçinin de bir ekomüze bilincinde olarak bu deneyimi yaşaması gerekiyor. Yerel toplum olmadan ekomüze adı altında kurulamaz.	Yerel kültür Yerel halk Deneyim
G₅	Endüstriyelleşmenin karşısında durmak değil ama endüstriyelleşmenin mutlaka alternatifini gösterecek bir doğal ve kültürel ortamı bütüncül bir şekilde sunuyor olması lazım...burada bu doğal ve kültürel unsurları içeren ortamda bir yaşamın halen devam ediyor olması lazım...buranın kapısına kilit vurulup sabah saat dokuz akşam saat beş süreci skalası arasında açılan resmi bir kurum görünümünden öte burada yaşayan bir tarihin, kültürün ve halihazırda devam eden geleneğin insanlara sunuluyor olması lazım. Yani buranın bir yaşayan müze olması lazım içinde bir ekonoyaşamın, bir ekolojik yaşamın, bir kültürel yaşamın devam ettiriliyor olması lazım, sürdürülüyor olması lazım ekomüzede. Bunlar tam olarak ekomüzedir diyebileceğimiz keskin bir tanımlı yok ortada. Sadece dünyadaki iyi örneklerle birlikte oluşturulmuş göstergeler var.	Yaşamın devam etmesi Yerel kültür
G₆	Bunun mutlaka sürdürülebilir olması, Gelecek nesillere aktarılması. Ekomüze öyle bir şey ki hani farklı unsurların bir arada olması lazım. İşte yerellikten	Sürdürülebilirlik Yerel kültür

	beslenmesi lazım, kültürel mirastan beslenmesi lazım. Bunlar sosyal kavramlar. Olmazsa olmaz demek çok doğru olmuyor ama belirli öğelerin en azından o alana ekomüze olarak ifade edilebilecekse belirli öğelerden mutlaka pay sahibi olmak zorunda. Paydaşların bilinçli olması. Bir de şu var. Ora gerçekten ekomüze olmaya layık mı? Hani ekomüze olarak değerlendirilmesi gerekir mi? İşin temeline dediğim gibi halkın ekonomik olarak doyurulması ya da refah düzeyindeki artışı burada çok önemsiyorum. Elbette kültürel öğeler önemli.	Ekonomik katkı
G ₇	Doğal çevre önemli yani ekomüzenin kurulduğu alandaki o doğal hayatı bütün canlılara ilişkin insanlar da dahil doğallığı korumamız gerekiyor. Oraya bir müdahalenin olmaması gerekiyor. Geleneksel mimari örneklerini mutlaka sergilememiz gerekiyor. Çünkü ekomüze aslında şeyi hedefliyor yani temel hedef kitlesi turistler değil. O bölgede yaşayan insanların bu hayatı devam ettirmesi asıl amaç bu. Ama tabii ki sürdürülebilirlik için bir de ekonomik gelir elde etmek gerekiyor o noktada turist devreye giriyor. Dolayısıyla doğal yaşamı korumak gerekir Geleneksel mimariyi korumak gerekir ve o bölge insanların geleneksel üretim tarzlarını devam ettirmelerini beklerim...ekomüzenin kurulduğu bölgenin doğal hayatını devam ettirmek ve mümkün derecede kültürel miras unsurlarını işte o belirli zamanlarda yaşatmak, aktarmak gerekiyor. Ekomüze hem somutu hem de somut olmayan kültürel mirası birlikte korumayı hedefliyor.	Bütüncül koruma Geleneksel mimari Ekonomik katkı Geleneksel üretim
G ₈	Yerel halk olmadan herhangi bir yeri ekomüze olarak tanımlamak ve koruma altına almak mümkün değil...bütüncül koruma önemli. Deneyimleyerek, öğretmek önemli ve sürdürülebilirlik.	Yerel halk Bütüncül koruma Sürdürülebilirlik Deneyim
G ₉	Ekomüzenin ekomüze olabilmesi için yönetilmesi lazım yani bunun bir organizasyonu olması lazım bu da aslında bir politika olması gerektiğini bir kültür politikası...konuya göre değişir. Bir işletme boyutunda olması...tabi yerel halkın olması gerekir... halk katılımı olmadan olmaz.	Kültür politikası Yerel halk
G ₁₀	Dışarıdan bir kullanıcı getirmek yeni yani sahiplerin el değiştirerek yeni bir yerleşim alanı yaptığımızda ekomüze olmayacağını düşünüyorum...doğal yaşamın orijinalliğinin sürmesini ve doğal üretim biçimlerinin yine devam etmesi gerektiğini...Hayvancılık yapılıyorsa hayvancılık işte sebze bitki üretimi yapılıyorsa bu üretimlerin yapılması...zaman içerisinde donmuş kalmış veya sadece bir gösteri ortamı oluşturan bir koruma ve hayata katılma izleyicilere sunma şekli değil oradaki doğal hayatın yansıtıldığı aktarıldığı ve yani etkinlikleriyle de kendisine güçlü potansiyeller barındıran yerleşmeler olmalı.	Yerel halk Yerel kültür Geleneksel üretim Deneyim
G ₁₁	Yaşam biçimini sunulması ...yöresel kıyafetler yöresel ürünler yöresel alet edevat onlar geliyor yani işte böyle yöresel yani.	Yerel kültür
G ₁₂	Toplulukların katılımı katılımcılık. Ekomüzenin zaten çıkışı o yani oradaki doğal unsurları da koruyor. Sadece ekomüzelere özel değil bütün kültürel miras alanlarının korunmasına özel. Toplulukların katılımı ...beklentilerle yönlendirmeler nedir bütün bunları çok iyi analiz etmek lazım...'integrated conservation' vardı ya yine Avrupa Komisyonu tarafından ortaya atılan kavram ya bu bütünlük korumanın içindeki o toplulukların sözü onların şeyi beklentileri görüşlerini de dahil etmek...bütünlük koruma yapmak gerekiyor çevreyi dahil edeceğin toplulukları dahil edeceğin bir koruma süreci ve yönetim sürecinin olması.	Yerel halk Bütüncül koruma Kültür politikası
G ₁₃	Bizzat kendi doğal yaşam içerisinde hem kültürün hem de doğanın doğal süreçleri içerisinde yaşatıldığı, sergilendiği ya da deneyimlediği...deneyim merkezli müzeler...kültür ve doğanın yani insanın doğayla etkileşimleri sonucunda yaratılan unsurlar.	Yerel kültür Deneyim
G ₁₄	Bir bölgenin ekolojik unsurları ekomüzenin içerisinde mutlaka olmalı. Toplumsal unsurlar yani özellikle sosyal yaşama dair unsurlar mutlaka sosyo-ekonomik unsurlar. Bir diğeri de tabii ki kültürel hepsi birbirini yoğun bir şekilde etkileyen ve birbirinden çok yoğun bir şekilde etkileyen unsurlardır. Ve ekomüzeciliğin içerisinde bunların hepsi bulunmalıdır. Tabii ki yenilik. Güncellik ekomüzeyi ekomüze yapan temel kriter bu ve yaşanabilirlik yaşıyor olması temel kriterlerden bir tanesi yaşanan alanın gelenekselin ve güncelin bir arada bir şekilde bulundurulması gerekiyor ve gelecekle de ilişkilendirilmesi gerekiyor. Örneğin VR teknolojileriyle geçmişin daha ayrıntılı olarak yürütülmesiyle ya da işte günümüzde bir ekomüze alanındaki bütün bir kenti bir ekomüze alanı olarak düşünürseniz, bütün yaşam unsurlarıyla onu bir turistin hiç tanımayan bir turistin gözünde canlandıracak, onu yönlendirecek, onu bir yürüyüş alanına sokup rota haline getirecek tanıtacak bir uygulamanın	Yaşamın devam etmesi Yerel kültür Güncellik Yerel halk Geleneksel üretim

	örneğin teknolojik uygulamanın vesaireler, bunları destekliyor olması gerekiyor. Ekomüze tam anlamıyla geçmişin güncelin ve geleceğin bir araya geldiği bir yapıyı da bir arada bulundurması gereken bir unsur. Bunlar varsa ekomüze vardır. Sadece mimaride değil, üretim tarzı, öğretim yöntemi, kültürün diğer boyutları vesaire yoksa ekomüzecilikten söz etmek mümkün değil. Çünkü ekomüze kapsamlı bir kavramdır. Yerel halk yoksa ekomüze yoktur.	
--	--	--

Ek Tablo 28. Ekomüzelerin tanınırlığı ve tercih edilmesi bağlamında düşündüğünüzde hangi nitelikleri ya da özellikleri ön plana çıkmaktadır? Bir ekomüzezi ziyaretçi açısından davet edici/çekici kılan şeyler nelerdir? (Sıralama yapmanız gerekse nasıl sıralarsınız?) sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ziyaretçi gözünde ekomüze		Betimlemeler
G ₂	Doğanın dokunulmamış olması evet mimariden bahsediyoruz, bir yaşam kültürden bahsediyoruz bu kültürün farklı olmasından bahsediyoruz ama onun dışında da doğanın kesinlikle dokunulmamış, tahrip olmamış olması.	Doğal çevre Yerel Kültür Mimari
G ₃	Ekomüzenin davetiyeye yönelik yapılmaması gerekiyor. Ziyaretçiye yönelik olmamalı turizm bir araç olarak kullanılabilir özellikle ürettikleri ürünleri belki almak isteyenler olabilir ama asıl amaç o olmamalı turizm bir araç olmalı. Ziyaretçiyi çeken bir şey orada eski bir yapının olması bazı yerlerde eski kıyafetleri giyen kadınların olması, adamların olması onları çekiyor.	Mimari Yerel Kültür
G ₄	Şehirlerden biraz daha o kırsal hayatı ya da o yerel deneyimleri yaşamak için giden ziyaretçilerin olduğunu görüyorum şehir hayatından kaçma gibi motivasyonlar farklı bir şey deneyimleme, o toplumla yerel bağlar kurma eskiden orada yaşamış, yani orali olan ve daha sonra başka bir yere göçmüş olan bir kişinin onları hatırlamak isteği...Deneyimleme yoluyla hatırlamak isteriz biraz daha o kolektif hafızayla bağlanan şeyler olabilir. Bence geri planda aslında hep farklı bir deneyim yaşamak kurgusu motivasyonu söz konusu.	Yerel kültür Deneyim Şehir hayatından uzaklaşmak Farklılık arayışı Yerelle bağ kurmak
G ₅	Oradaki endemik türler, endemik çeşitlilik bunların korunabilmiş olması. Oradaki taşınır taşınmaz kültürel miras unsurlarının varlığı ve bunların korunabilir olması. Yani ayakta kalması yani stay steel olması ...bir ekomüzezi ziyaret etmek daha önce hiç oraya gitmediği bir mekânı ziyaret etmek orada nasıl oturulur, nasıl kalkılır? Orada nasıl bir aksta ziyaret gerçekleşir? Bir ihtiyacın varsa ya işte burada bir şey yiyip içebiliyorum hatta konaklama şansı varsa orada o süreç içerisinde kurgulanmış mekanlarda bir de konaklayabilirse bir deneyim kazanmış olur. Pratik kazanmış olur. Ve dolayısıyla orayı yaşamın bir parçası haline getirmiş olur. Ekoturizme açık olmasıdır. Yani orada bir sosyal tehdit bundan kastım büyük kompleksler değil. Bir tuvalet ihtiyacını karşılayabiliyor olmanız ve bir şeyler içiyor. Hatta yöresel, lokal bir şeyleri deneyebiliyor olmanız oranın albenisini ya da çekim gücünü artırır. Bir orijinal yapı görebilmek için ya da beni tarihin farklı bir dönemine götürebilecek, beni alıp kentin klasik, sevimsiz, betonarme texture'ından alıp doğayla iç içe bambaşka bir tarihsel texture götürebilecek bir mekân olduğu için alışıktığımız bir görüntünün dışına çıkan bir mekânda bir turist olarak, bir ziyaretçi olarak daha çok tatmin olurum ve daha mutlu olurum.	Endemik çeşitlilik Yerel kültür Deneyim Mimari Yerel Kültür Şehir hayatından uzaklaşmak Farklılık arayışı
G ₆	Ekomüzenin vadettiğinden ziyade kişilerin burada tercihlerinin de önemli olduğunu düşünüyorum...o yeri ziyaret etme eğiliminde olan kişiler tarafından önemli. Bunu da işin reklam tanıtım boyutunu çok...Pazarlama iletişiminin ciddi boyutta önemli olduğunu düşünüyorum...Oranın cazibesini arttıracaksın ki orayla ilgili olmayan insanlar bile orada orayı ziyaret etmeye yönelik bir hevesle istek oluşturacaksınız...burada bir işte otele giden müşteriden, oraya giden misafir çok daha farklı. Çünkü misafir olarak aldılar misafir olarak algılar. Hani insanlar evlerinde yatırıyor bu insanları. İnsanlar işte şehrin gürültüsünden, sıkıntısından, ondan sonra birbirine benzeyen yaşam formlarından sıkılmış bıkmışlar bunlar biz hep işte bir şekilde ziyaret ediyor.	Reklam Şehir hayatından uzaklaşmak Farklılık arayışı
G ₇	Ziyaretçinin de aslında ekomüzede de beklediği şey doğal her şeyi bekliyor. Yani yaşamın da doğalını, üretilen ürünlerinde, satılan ürünlerin, tüketilen ürünlerinde... ekomüzeden beklediği şey o bölgenin doğal yaşamına ilişkin bütün unsurları görmek, yaşamak, tatmak, onun hazzına varmayı bekliyor.	Yerel kültür Deneyim
G ₈	Belli dönemlerde burada yapılan işte somut olmayan mirası sürdürmeyi sağlayan etkinlikler. Yerelde ne varsa ve o yereldeki durum hangi dönemlerde yapılıyorsa ziyaretçiler için bunları gelip yaşayarak öğrenebilecekleri.	Etkinlikler Deneyim

G ₉	Yaşıyor olması yani insanların doğal yaşamlarını sürdürüyor olması cazip bir şey çünkü bir tür tanıklık sürecine giriyorsunuz orada yaşayan bir kültürün yaşayan kısmına tanıklık ediyorsunuz. Gözlemci haline geliyorsunuz pano üzerinde bir sergileme değil deneyimleme alanı çok farklı.	Yerel kültür Deneyim
G ₁₀	Özgünlük olmalı karakteristik yönlerini eğer aktarabilirlerse o zaman sürdürülebilirlik işlerinde daha etkili olacağını düşünüyorum.	Farklılık arayışı
G ₁₁	Ziyaretçilerin de bir şekilde dahil edilmesi deneyimletebilirsin...aletlerin kullanımına yönelik belki ziyaretçinin işin içine dahil edilmesi yani basitleştireyim yaşatılması başarılı hale getirecek.	Deneyim
G ₁₂	Birebir bunu işte diyelim ki seni bir atölyeye yönlendiriyor insanlar orada çalışırken sen birebir o dondurulmadan bir kutunun içine bir vitrinin içine sokulmadan birebir deneyimleme şansı elde ediyor bence en büyük fark bu... hem insanları orada çalışırken görmek birtakım hayat pratiklerini yaparken görmek önemli bir fark diğer müzelere göre hem de bütün bunları bir anlamda da yaptıkları mekanları da gerçekleştirdikleri mekanları da deneyimlemek önemli bir bütün.	Deneyim
G ₁₃	Farklılık ve özgünlüğünü ortaya çıkaran müzeler olabilir ve dolayısıyla bunu koruyan bu farklılık özgünlüğü koruyan, sürdürülebilir hale getiren ve bu konuda bir farkındalık oluşturan müzeler.	Farklılık arayışı
G ₁₄	Yüzeysel olarak göreceli korunmuş olanı görüp deneyimleyip yüzeysel olarak onun yansıtabilen ama kullanılabilecek olanı talep eden insanlardan oluşur çoğunlukla. Bunlara da hitap etmek gerekiyor...geçmişe dayalı özgünlüğü güncel haliyle yansıtmaları temel kriter bu...Görece de olsa korunmuş ve sergileneni deneyimlemek istiyor. Günümüz turisti özellikle nitelikli turisti artık koruma perspektifine çok önem veriyor...Kendisi de buna yönelik korunmuş olana da ilgi duyuyor. Bunu yaşamak ve yaşadığını da paylaşmak istiyor temel kriter bu zaten paylaşmak...yaşamaktan bile artık onu paylaşmak ön plana çıkmaya başladı. Dolayısıyla o özgünlük temel çeken unsurlardan bir tanesi...o özgünlüğü güncelde yaşanan bir unsur halinde deneyimleyip görebilmek temel kriter bu.	Deneyim Korunmuş olana duyulan ilgi Yaşadığını paylaşmak
1 Görüşmeci yanıt vermemiştir (G ₁).		

Ek Tablo 29. Bir ekomüzezi ziyaretçi açısından davet edici/çekici kılan şeyler arasında yerel mimari dokunun/yapıların önemi var mıdır? Varsa ne açıdan/ hangi yönüyle (ziyaretçiler üzerindeki etkileri) önemlidir? sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Yerel mimarinin önemi		Betimlemeler
G ₂	Türkiye'deki örneklerine baktığımız zaman geleneksel mimarinin olmasının avantajı olduğunu da söyleyelim.	Evet
G ₃	Tabi ki vardır ziyaretçi üzerinde bir etkisi hatta ziyaretçiyi çeken bir şey orada eski bir yapının olması.	Evet
G ₄	Var. Yapılı çevreden biz etkileniyoruz. Yani onun içine girip yine farklı bir yerde dolaşmak, farklı bir çevrede olmak ve o mimari özellikleri bakmak, onun içinde farklı şeyler de var. Tabii ki bu deneyimin bir parçası...dokusu cephesi Ya da o yaşayış biçimine dair anlattıkları her yerleşim yerinin farklı bir kurgusu var. Toplumsal ihtiyaçlara göre şekillenen farklı şeyleri var o yüzden de tabii ki o mimari dokunun içinde olmak zaten o deneyimi de biraz belirliyor.	Evet
G ₆	Tabii ki ya olması lazım. Çünkü burada dediğimiz gibi kültürel kimlik, kültürel, peyzaj çok önemli olmaktadır...ziyaretçinin görmesi gerekli önemli şeylerden, önemli notlardan biri olması lazım. Çünkü işte bu soyut, somut kavramlar işleniyor. Buradaki motifler, kültür çevredeki yapıyla uyumlu mu? Çünkü bunun bir sergilenme alanı lazım, bir teşhir alanı, bir arşiv alanı olması lazım. Bunların hepsine baktığımızda mutlaka yöresel ne varsa olduğu gibi aktarılması lazım. Ziyaretçinin de buradan çağdaş bir şey beklemez zaten.	Evet
G ₇	Tabii geleneksel mimari orada ön plana çıkıyor. Hani birkaç o bölgenin diyelim geleneksel mimari çeşitlerini barındırabilir. Bu da önemli bir etken çekicilik unsuru oluyor.	Evet
G ₈	Yerel mimari dokunun mutlaka önemi var. Çünkü geldiklerinde herhangi bir yerde konaklamalarıyla buranın tarihini ve kültürünü yansıtan bir dokuda konaklamaları çok fark edecek...Orada hissetmemiz, algılamamız, yorumlamamız için...Kayseri'ye gelen bir ziyaretçiyi evet birçok yerde konaklatabiliriz ama geleneksel bir Kayseri evinde konaklattığımızda oradaki	Evet

	algı yapılanmasına, iç mekandaki diğer donatılarını Avlunun dış mekânda mahremiyetini ve ilişkisini görmesi ve yorumlaması için önemli. Dolayısıyla mümkünse özgün dokuda, yerel dokuda bir mimari yapıda konuyu sürdürmek gerekiyor.	
G₉	Çok sanmıyorum...çok özel bir binaysa zaten hani böyle markalaşmış bir bina ise çok bilinen çok dünyada bilinen bir bina bir mimari kümelenme ise ilgi çeker tabii...eğer böyle bir bölgeden söz ediyorsak evet ama bence esas olarak yaşamak, yaşam insanlarla bir araya gelmek çeker...mimari olarak bilmiyorum çok bu da aslında stratejik bir şey yani oraya da vurgu yaparsanız orada çeker yani çekebilir.	Hayır
G₁₀	Yalnızca restorasyonunu yapıp iyileştirilmesini yapıp binaları iyileştirmekle bir ekomüzenin etkin olamayacağını düşünüyorum yani oradaki geleneksel üretim tekniklerinin ve soyut mirasını da bu anlamda hayata katılması ve sürdürülebilir olması gerekiyor...sadece restore edilmiş bir alansa yani mimari anlamda birkaç kez belki gidilebilir ama oranın yaşayan bir yerleşme olabilmesi için çeşitli etkinliklerle doğal yaşamını hem sürdürmesi gerekiyor hem de birtakım festivallerle desteklenmesi.	Hayır
G₁₁	Etkili oluyor yani yerel imkanların kullanımı tarihi binaların kullanımı...modern ve başarılı yeni binalardan çağdaş binalardan ziyaretçiyi çekmede etki oluşturacaktır.	Evet
G₁₂	Tabii ki var yani çünkü o coğrafyayı o bölgeyi neresi ekomüze olarak ilan edildiyse doğrudan orijinal öğeleriyle belki de en doğru yansıtan o yerel mimari özellikler oluyor dolayısıyla insanlara otantik gelende belki o kısım oluyor önemli...hem insanları orada çalışırken görmek birtakım hayat pratiklerini yaparken görmek önemli bir fark diğer müzelere göre hem de bütün bunları bir anlamda da yaptıkları mekanları da gerçekleştirdikleri mekanları da deneyimlemek önemli bir bütün.	Evet
G₁₄	Yerel mimariyi müthiş çekici buluyorum...yapı tarzıyla vesairesiyle içindeki ritüelle örüntülerle örneğin Bektaşî tekkesinden tutun Mevlevî tekkesine kadar camileri vesaire, evlerin yapısı aynı zamanda Hristiyan tarafı da öyle keza, korunmuş...yaşayan evler mimari içinde yaşandığı zaman değer atfeder. Doğru bir şekilde yaşandığı zaman değer atfeder ve güncele yansıdığı zaman değer atfeder yoksa orada tarihi bir kalıntı olarak durur ama onu yaşama monte ettiğiniz zaman...inşa ettiğiniz zaman onu sergilenen bir unsura dönüştürdüğünüz zaman aynı zamanda yaşanan bir unsura dönüştürdüğünüz zaman o çok büyük bir fark ortaya çıkarmış olur. Dolayısıyla bu mutlaka ve mutlaka mimarinin çok büyük bir etkisi olduğunu söyleyebiliriz.	Evet
3 Görüşmeci yanıt vermemiştir (G ₁ , G ₅ , G ₁₃).		

ÖZGEÇMİŞ

Burcu DOST BAŞ, ilköğrenimini Vakfıkebir Atatürk İlköğretim Okulu'nda ve lise öğrenimini 2010 yılında Vakfıkebir Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık fakültesi Mimarlık bölümünden mezun oldu. 2019 yılında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Konaklama İşletmeciliği bölümünden mezun oldu. 2020 yılında KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda Tezli Yüksek Lisans eğitimine başladı. Orta derece İngilizce bilmektedir.

